ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN VI, NR.21 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU Martie 2026

Cuprins:

Rezonanțe – Dialogul ideilor între redacție și cititorii revistei *Muzeul Presei Românești*, p.2

Tanța Tănăsescu: *Interviu-eveniment cu dr. Marian Nencescu, Președintele Filialei Presa Culturală, din UZPR,* p.3

Eveniment UZPR. Omagiu lui Brâncuși, p.8

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Distincție onorifică decernată în 1922 lui Constantin Brâncuși,* p.9

Gala Premiilor UZPR 2025, p.12

Tanța Tănăsescu: *Dunărea – incursiune în istorie,* p.14

Dan Toma Dulciu: *Eminescu la Musikverein,* p.17

Constantin Lupeanu: *Astralis, binecuvântate apariții editoriale,* p.25

Dr. Marian Nencescu: *Calea Eroilor, o viziune pentadică asupra Monumentelor de la Tg. Jiu, p.26*

Tanța Tănăsescu: *Descoperindu-l pe Brâncuși,* p.28

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Steaua României" conferit în 1921 lui George Enescu,* p.31

Prof.univ.dr. Alexandru Oșca: *Agravarea situației politice în anul 1939 și impactul asupra planurilor de campanie ale Armatei române*, p.34

Dr. Constantin Moșincat: *Revista „Cetatea Cavalerilor" - profil și identitate culturală,* p.37

Prof. univ. dr. Ioan N. Roșca: *Andrei Breabăn, Ultimii Cruciați - o carte „pentru minte, inimă și literatură" - ,* p.39

Marilena Grigore: *Dulcea istorie a ciocolatei belgiene,* p.41

Serata „Dialoguri eminesciene". Brâncuși 150 – iubire, artă și nemurire, p.43

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Cameea Orghidan,* p.44

Denisa-Lăcrămioara Ioniță: *De la Sfântul Valentin, la Dragobete,* p.45

Prof. Titi Damian: *Ion Nicolescu, Jurnal de festival: Ion Băieșu la el acasă,* p.47

Ion Nicolescu: *Lansarea „Jurnalului de festival – Ion Băieșu la el acasă",* p.48

Constantin Lupeanu: *Repere de civilizație,* p.49

Rusalina Petruț: *Muzeul „Ciobotă-Petruț" din Lunca Bradului,* p.50

Nicolae Tănăsescu: *Omagiu lui Spiru Haret, la 175 de ani de la naștere*, p.52

O statuie și povestea sa, Spiru Haret, p.54

Dan Toma Dulciu: *Alexandru Ioan Cuza la Viena,* p.55

La p. 3

Patru decenii de presă

Dr. Marian NENCESCU

Președintele Filialei Presa Culturală, din UZPR

La p. 14

DUNĂREA – incursiune în istorie

Fluviul care a modelat o lume, Dunărea, nu despărțea lumi ci le conecta, era o arteră de circulație și un spațiu de interacțiune. Să ne amintim de contextul istoric: în urmă cu aproape două mii de ani acesta nu era doar un fluviu ci o linie de graniță care lega lumea mediteraneană de neamurile din nord. În spațiul Dunării de Jos s-a consolidat romanitatea, într-un amestec continuu de populații locale, coloniști, negustori și armate.

Rezonanțe – Dialogul ideilor între redacție și cititorii revistei *Muzeul Presei Românești*

Mesajele pe care le primim de la cititori sunt confirmarea că publicația își atinge menirea. Jurnalismul nu este un monolog ci o construcție, împreună, a sensului.

Această rubrică reunește rezonanțe, ecouri care ne întăresc convingerea că ideile noastre au ajuns din inima redacției la inima cititorului, într-o călătorie dincolo de pagini, dincolo de online.

Vă mulțumim pentru că ne sunteți colaboratori, cititori, parteneri de dialog în acest demers jurnalistic care a împlinit cinci ani de apariții editoriale! Mulțumim pentru generozitatea de a ne scrie și pentru că alegeți, număr de număr, să citiți această publicație! Mesajele primite de la voi sunt mai mult decât cuvinte de apreciere, sunt dovada că subiectele abordate rezonează cu nevoi profunde ale societății noastre.

Redăm câteva din gândurile voastre, ca un semn de recunoștință pentru comunitatea care s-a format în jurul revistei *Muzeul Presei Românești.* Mesajele voastre ne-au motivat și ne-au inspirat în ultima perioadă.

Sunteți invitați să rămâneți parte din acest dialog, cuvintele voastre dau sens fiecărei ediții. Ne bucură reacția voastră la subiectele abordate în paginile revistei *Muzeul Presei Românești*, pentru noi sunt cea mai sinceră formă de jurnalism participativ.

Celebrăm în prezent 5 ani de la apariția primului număr al publicației și primul nostru gând de mulțumire și recunoștință se îndreaptă către cititorii și colaboratorii revistei, către Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, pentru încrederea și susținerea acordată. Fără voi, această călătorie nu ar fi posibilă.

Revista *Muzeul Presei Românești* rămâne dedicată misiunii sale: să păstreze, să expună și să revitalizeze patrimoniul jurnalistic românesc, oferind în același timp un spațiu de reflecție pentru viitorul mass-media.

(continuare la p. 6)

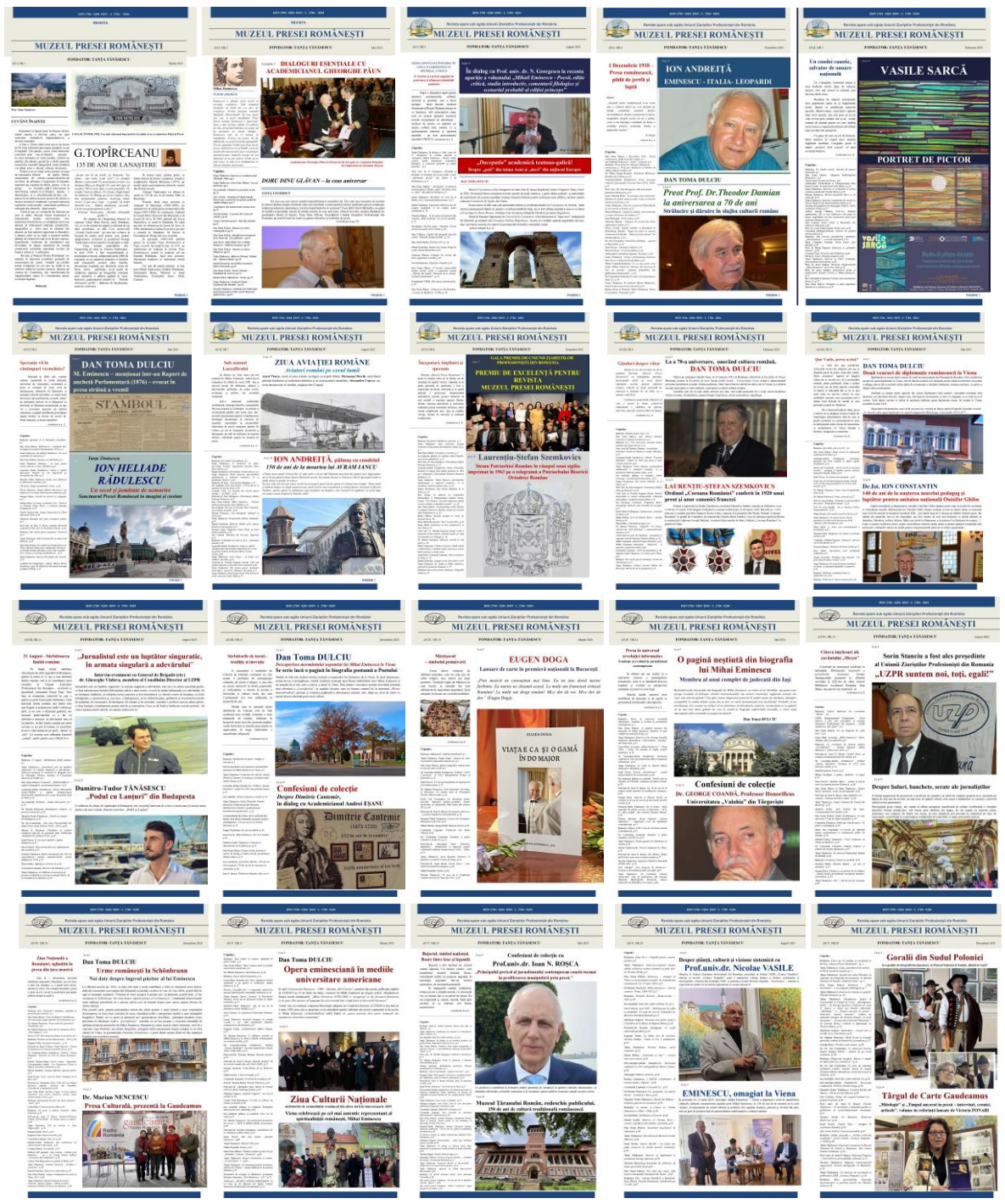

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/
București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*", mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Tanța TĂNĂSESCU

Interviu-eveniment cu

Dr. Marian NENCESCU

Președintele Filialei Presa Culturală, din UZPR

Dr. Marian NENCESCU

Jurnalist de cursă lungă, critic literar și de artă, manager cultural, cercetător științific asociat la Academia Română, domeniul filosofie românească, doctor în Filosofie, din 2010, cu o teză despre „Analiza timpului în basmul tradițional românesc”, mai precis despre relația dintre timp și nemurire în opera lui Petre Ispirescu „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”, senior editor la Revista Uniunii Ziariștilor Profesioniști și membru în comitetele de redacție ale mai multor reviste culturale din țară și din străinătate, unele apărute inclusiv sub egida UZPR, autor de manuale și ghiduri în domenii specializate precum biblioteconomia, muzeologia sau comunicarea publică, publicist activ, cu peste 10 cărți de autor (multe premiate), cu tematică diversă, comentarii filosofice, critică și istorie literară, eseuri, și, cu deosebire, cărți circumscrise jurnalismului cultural, interviuri, reportaje, publicistică diversă, editor al unor colecții importante de restituiri culturale și de valorificare a patrimoniului național, Președinte al Filialei Presa Culturală din UZPR și membru în Consiliul Director al Uniunii, responsabil cu evidența și evaluarea revistelor de cultură, în vederea acordării calității de Publicație care apare sub Egida UZPR, membru al Uniunii Scriitorilor, Filiala de Critică, Eseistică și Istorie literară, Marian Nencescu (n. 1953), este la ora actuală o voce distinctă a publicisticii culturale de la noi, un model de eleganță, tenacitate și echilibru într-o presă mereu în căutare de repere. În același timp, este și extrem de activ, aș spune chiar ubicuu, susține conferințe, acordă interviuri, corespondează și discută curent cu colegii din țară și din străinătate, participă la manifestări culturale și publică aproape zilnic pe site-ul UZPR știri, comentarii și reportaje despre cele mai importante evenimente al comunității noastre jurnalistice. Ca șef de Filială, Marian Nencescu este și un coleg foarte empatic, se ocupă integral de gestionarea problemelor, deloc simple, ale relațiilor inter-colegiale și chiar inter-umane dintre membrii comunității noastre profesionale, colaborează la multe dintre publicațiile ce apar sub egida Uniunii, inclusiv la „Muzeul Presei Românești”, și desigur, răspunde la multe solicitări ce excedează adesea domeniul său de competență. Calm, elegant și moderat, are un răspuns pentru fiecare, un sfat bun, o îndrumare benefică. Aș spune chiar că, într-o lume excedată de egotism și autoconservare, Marian Nencescu deține cheia bunei convivialități, a generozității naturale și necondiționate.

În acest sens, chiar și interviul de față este o excepție de la protocolul curent, folosit în astfel de circumstanțe. Aflând că doresc să-i solicit un interviu pentru numărul festiv al „Muzeului Presei Românești”, Marian Nencescu mi-a venit în întâmpinare, mi-a oferit

sugestii și piste noi de abordare, menționând că, profesional, dintre toate genurile publicistice, interviul îi este cel mai apropiat, el însuși publicând, la Editura UZP, o carte de interviuri (prefațată la data respectivă de regretatul jurnalist Șerban Cionoff, adaug eu) și scriind Prefața altei cărți de interviuri apărute în Revista „Astralis”, a colegei noastre Camelia Pantazi Tudor. În acest sens, interviul de față reprezintă o colaborare inedită între reporter și invitat, o formă de „îmblânzire” reciprocă, după modelul sugerat de Antoine de Saint Exupery în cartea sa „Micul prinț”. De aceea, am împărțit acest interviu în 5 secvențe tematice, pornind de la sugestia invitatului meu, care m-a asigurat, pe urmele regretatului academician Alexandru Surdu, autorul poate al ultimului (istoric vorbind) sistem filosofic original românesc din cultura noastră, „Filosofia pentadică”, anume că „Pentada este calea dreptei judecăți”, atât în artă cât și în viață. Așa s-a născut acest nou „Pentateuh” al creației, povestit de un „veteran” al presei culturale.

Geneza, vocație și destin

Tanța Tănăsescu: Vă mulțumesc pentru bunăvoința de a-mi acorda acest interviu, domnule Marian Nencescu! Ca să nu ne pierdem în amănunte, vă propun de la început să ne spuneți câte ceva despre relația dintre vocație și destin, în viață, în creația publicistică. Dumneavoastră ați avut această revelație. Când anume ați înțeles că aveți o cale de urmat, o datorie ca să-i spun așa, sau chiar o responsabilitate față de tot ce v-a oferit viața până în prezent?

Dr. Marian Nencescu: Cu siguranță, privind azi înapoi, evident cu îngăduință deoarece nu am motive pentru altceva, pot spune că există un destin pentru fiecare, o Cale căreia grecii antici îi ziceau „hodos”, și care era chiar Calea destinului, pe care au și figurat-o concret, în Calea ce lega Templul lui Apollo, de la Delfi, de celelalte monumente, și care descrie, figurat, truda omului de a-și urma destinul. Astăzi spunem că finalitatea acestei Căi, simbolice, este un mister, și că, în loc să afle adevărul despre sine, despre lume, credinciosul, și prin extindere, creatorul, scriitorul, chiar și jurnalistul, oricine aspiră la un ideal în artă, în creația de orice fel, trebuie să treacă mai întâi prin investigarea propriei conștiințe. Până să se lămurească ce a vrut să le comunice Pythia, și cum au răspuns preotesele lui Apollo la întrebările celor care băteau la porțile Templului, oamenii citeau inscripția de pe frontispiciu, care spune simplu: *Cunoaşte-te pe tine însuți!* Se pare însă că mulți citeau și puțini pricepeau. Secretul cunoașterii este în mintea și în conștiința fiecărui creator, iar cine spune că are sau a avut de la început în minte, dacă nu măcar imaginea, dar chiar și calea cum să-și atingă propriul ideal, este fie un mare mincinos, fie un fals profet. Cunoașterea nu e exterioară, nu e suma cunoștințelor și a aspirațiilor, individuale, ci este revelația propriei conștiințe, de aceea fiecare autor, fiecare om care bate la porțile artei, are propriul destin, propria Cale. Aici nu sunt nici rețete, și nici nu sunt valabile sfaturile, chiar și cele venite de la „specialiști”, în viața de zi cu zi de la criticii literari „agreați”, zic ei, de comunitatea profesională. Astăzi sunt mulți autori de cărți cu conținut tutorial, volițional, care ne învață care mai de care cum să ne căpătăm încrederea în sine, cum să dobândim inspirație și cum să ne croim succesul profesional. Vă spun ca unul care chiar am prefațat o astfel de carte care a avut, judecând după numărul de exemplare vândute, chiar oarecare succes. Una e însă cunoașterea teoretică, „dogma” cum îi spuneau grecii, apriorică după Kant, și alta e cheia succesului individual în artă, sau în orice alt domeniu al creației. Conștiința propriei valori, a „chemării” individuale nu te ajută prea mult. În artă, importante și chiar decisive sunt alte priorități: momentul, anturajul, întâmplarea. Sunt autori care au debutat devreme, apoi au capotat sub povara succesului, și alții care au publicat „târziu”, după criteriile de azi, prima lor carte, și care au rămas în istoria literaturii. La fel, în filosofie, în artă, autori cu o singură carte au avut mai mult succes postum decât poligrafii cu câte o sută de cărți și peste. Personal, fac parte dintre debutanții „târzii” pentru că nu m-am grăbit. Am trăit intens fiecare etapă a devenirii mele culturale, am privit atent în jur, am învățat de la cei mai experi-

mentați, apoi, când am început să public, am avut conștiința că nu mai am ce adăuga. Și ar mai fi un aspect: ca să aspiri spre consacrare trebuie să scrii mult, și să publici, dacă se poate, mai puțin. E obligatoriu să practici scrisul ca pe un exercițiu individual, să cizelezi fraza, s-o asculți cum sună, să numeri dacă se poate silabele, și să nu te grăbești. Destinul are răbdare cu noi și perseverența nu e niciodată inutilă.

Exodul, intrarea în acțiune

T.T.: Așadar, când ați început să publicați și ce anume?

M.N.: Primul meu loc de muncă de „scriitor la ziar”, cum se spune, a fost în 1986, așadar acum patru decenii. Aveam deja o experiență de birocrat al scrisului, călduț și academic, la Institutul de Istoria Artei, unde fusesem repartizat după terminarea Facultății, dar scrisul la ziar a fost altceva. Recent, am compus Argumentul pentru o viitoare carte personală de reportaje culturale, o aniversare a celor 4o de ani de presă activă. Spuneam acolo că atunci când generația mea a fost chemată să descrie succesele realismului socialist, rațiunea de a fi a presei vremii, mulți gazetari au început să interpreteze realitatea într-un mod subiectiv, să scrie cu alte cuvinte despre oameni și trăirile lor, și mai puțin despre măreția unor astfel de succes economice și sociale. Așa s-a născut o literatură mascată, o formă de rezistență prin scris, o încercare a gazetarilor de a suporta și a accepta, realitatea. La fel, mulți condeieri s-au retras în așa zisa literatură de specialitate, adică au scris altceva decât cărți angajate, singurele care îți asigurau pe atunci succesul și accesul în breaslă. Eu, de pildă, am scris o duzină de manuale, „ghiduri” și îndrumare pe teme diverse, bune pentru cei care lucrau în cultură. Temele erau diverse, și îmi erau la îndemână: biblioteconomie, muzeologie, comunicare prin imagine. Nu m-aș lăuda că am inventat „apa caldă și mersul pe jos”, cum se spunea cândva despre soldatul rus, dar așa erau vremurile, mulți scriitori importanți de azi s-au retras în anii aceia în zona traducerilor, a textelor satirice, sau pur și simplu au lucrat în arhive, în biblioteci, atât pentru a supraviețui, la propriu, cât și ca să-și recapete filonul inspirației. La fel, în vremurile acelea tulburi a înflorit în viața noastră publică așa-zisa boemă literară. De ce să fiu ipocrit, m-a atras și pe mine acel suflu de libertate absolută, am avut și am prieteni care au trăit efectiv sub acel halou al fericirii iluzorii. Unii au plătit cu sănătatea și chiar cu viața asemenea excese, alții s-au lecuit la timp, dar realitatea e cum scria Miron Costin, că „Omul e sub timpuri, iar nu timpurile sub om”. Am publicat prima mea carte „literară”, ca să spun așa, abia în 1990, un volum de reportaje de la Revoluție. Din păcate, valul schimbării a fost imens. Până să ridic drepturile de autor de la casierie, onorariul devenise bacșiș. Așa am înțeles iar că „nu e momentul”, cu scrisul. Că să vă răspund însă integral la întrebare, am început să public efectiv critică literară, în mod profesionist, abia după 2010, când, printr-un joc al destinului, am ajuns să conduc o revistă de cultură, pe care am ridicat-o cât am putut, și la care, vrând-nevrând am ajuns să fiu și „judecător literar” sau, mai simplu, „Cititor de control”, după titlul primei mele cărți importante de critică literară.

Leviticul, înfăptuirea, ctitoria

T.T.: Spuneați că ați condus o revistă de cultură. După câte știu, au fost mai multe reviste de acest gen, pe care nu doar le-ați condus, ci de-a dreptul le-ați luat de la zero, ați coagulat în jurul dumneavoastră colective de ziariști culturali, multora le-ați dat aripi ca să zboare spre înălțimi.

M.N.: Frumos spus, și în parte adevărat, în parte, hai să-i spunem, o frumoasă „legendă urbană”. E adevărat, într-o etapă din viața mea profesională am avut ocazia să semnez „actul de naștere”, ca să zic așa, al mai multor publicații, să spunem de specialitate, cum le consideram eu atunci, în fapt partea mea dintr-un proiect, asumat pe persoană fizică, nu-i așa?, pentru revitalizarea a ceea ce numeam pe atunci „cultura profesională” a unor categorii de funcționari publici care aveau nevoie să evolueze, să treacă pragul afirmării. Marea mea satisfacție este că mulți au folosit acea oportunitate, au publicat la acele reviste „de nișă”, apoi, unii, mai curajoși, au mers mai departe, s-au înscris la doctorate, cu alte cuvinte au confirmat. Azi e o realitate: una dintre cele mai numeroase Filiale ale UZPR este alcătuită din foști publiciști care au început să scrie la acele gazete „de armă” pe care am avut onoarea să le înființez sau, dacă vreți, să contribui la constituirea lor. Mai mult, nu toți au rămas la acel stadiu. Au crescut, azi sunt șefi de Filiale, condeieri consacrați. Important e să-ți vină ideea, să le deschizi și altora poarta spre succes. Asta e, după mine, adevărata vocație a scrisului dăruit de Dumnezeu. Nu poți fi scriitor de unul singur. Important e contextul, mediul, compania în care te afli. Mă întâlnesc adesea cu foștii colegi mai tineri, care azi primesc și indemnizație de la UZPR pentru munca lor de la acele redacții și nu mi-e rușine. Aș spune chiar că nu mă ascund, cum fac unii confrați care au ținut pentru ei secretul afirmării. Glumim, vorbim, suntem nostalgici, dar am sentimentul că am făcut ceva pentru breasla noastră, că generația mea și-a împlinit astfel destinul. La fel am procedat și cu colegii din redacțiile care mai târziu s-au asociat Presei Culturale. Ideea mea a fost să-i adun, să-i pun laolaltă, să avem cu toți sentimentul apartenenței la o familie unică: scrisul profesionist și de calitate.

Numeri, neamurile, semințiile

T.T.: Și totuși, când simte un scriitor, un gazetar, că a ajuns pragul de sus al carierei, al afirmării depline? Și cine îi confirmă această realitate?

M.N.: Am avut mereu sentimentul că destinul unui scriitor, al unui creator în orice domeniu care ar încerca să se afirme, este ca un drum pe sub munți. În singurătatea lui, creatorul speră, visează să iasă la lumină. El străbate adâncurile propriei conștiințe, sapă după filoanele de inspirație, suportă surpări și genuni, și deodată, ca o revelație, are sentimentul că a descoperit sala cu diamante a inspirației și hornul secret către cer. „Cerul înstelat deasupra mea, și conștiința morală din mine”, idealul etic kantian. Când, în ce moment al carierei sale se întâmplă acest moment unic, nimeni nu știe și nimeni nu poate garanta că așa stau lucrurile. Pentru unii revelația e timpurie, alții așteaptă o viață ca să vadă „cerul limpede”, alții se pierd pe drum. Important e că nu poți atinge acest moment de unul singur. De aceea ai nevoie, mai mult decât orice, în carieră, de „neamuri”, de confrați care să-ți confirme că mai ești încă pe drum, că nu ai rămas blocat sub muntele de steril. „Neamurile” criticului, cum scrie la Pentateuh, sunt chiar autorii despre care scrie. De aceea, am spus mereu că există o simbioză, o alianță tainică între critic și autori, între confrați, la fel ca și între gazetari și cititorii de presă „Neamurile te ridică, neamurile te coboară”. Am auzit vorba asta mai demult, pe când umblam prin Maramureș după folclor autentic, de la un primar care-și câștigase mandatul cu numai câteva voturi diferență. „Ați avut noroc”, am îndrăznit eu. „Da de unde, m-am bazat pe neamuri”. Culmea, primarul de atunci este azi unul dintre cei mai puternici gospodari din județ, fiind deja la al treilea mandat. „Neamurile”, colegii, confrații pe care i-ai ajutat sunt și aceia care te țin mereu sus, iar eu, la Presa Culturală, mă bazez în primul rând pe cei de același sânge literar cu mine.

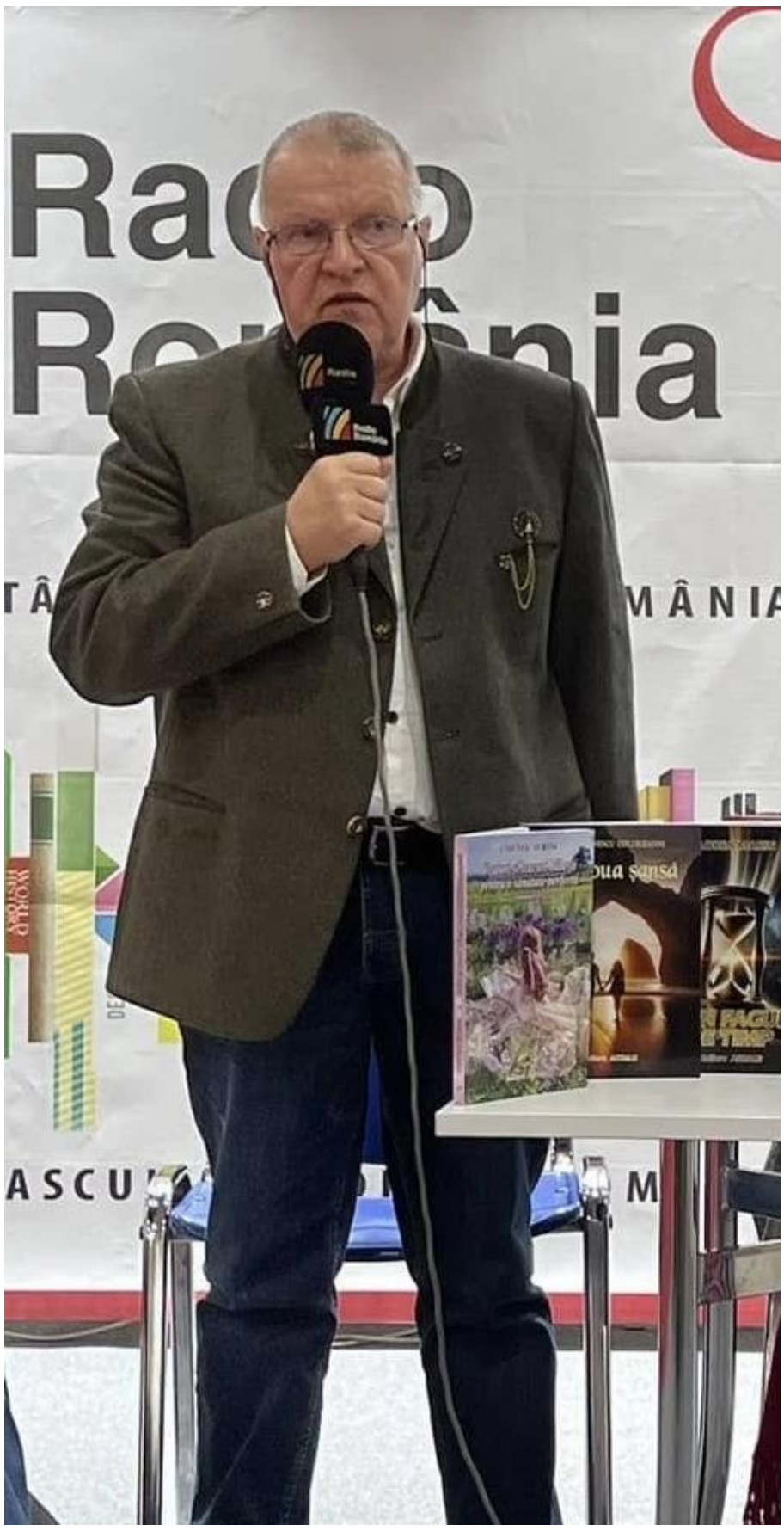

Deuteronul, nașterea unei lumi noi

T.T.: În încheiere, ați dori să transmiteți un gând și pentru cititorii revistei „Muzeul Presei Românești?”

M.N.: Când am înființat, acum șase ani, Filiala Presa Culturală din UZPR, am fost convins că situația precară a acestui gen publicistic este temporară și că va veni, cândva, de undeva, un reviriment, un impuls. Între timp, s-au născut noi publicații, altele se pregătesc acum să iasă la lumină. Poate că acum „e momentul”, poate că e nevoie de o astfel de presă. Un exemplu de reușită și de perseverență, pentru că presa este și o probă de anduranță, este și „Muzeul Presei Românești”, publicația pe care o conduceți împreună cu colegul și confratele meu, Dan Toma Dulciu. Sunt bucuros să public în paginile acestei reviste, sunt onorat să fim colegi și contemporani și mă bucur că în lumea noastră concurențială există și excepții. Publicațiile culturale sunt surori, nu rivale. De aceea, urez „Muzeului Presei Românești” viață lungă, colaboratori valoroși și să nu-și uite niciodată menirea: o gazetă, culturală sau nu, este și o școală publică. „Cinste, demnitate și gramatică”, era cândva deviza unei gazete efemere de educație ostășească. Merită reținute aceste cuvinte și înscrise ca motto pe coperta viitoarei Istorii a presei contemporane.

T.T.: Vă mulțumesc mult, domnule Marian Nencescu, pentru acest interviu instructiv și valoros!

Rezonanțe – Dialogul ideilor între redacție și cititorii revistei *Muzeul Presei Românești*

Roxana ISTUDOR, jurnalist, membru în Consiliul Director al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, redactor-șef al Revistei *UZP*: „Atunci când presa online este etică, asumată, onestă, încărcată de semnificație, este păstrătoarea unui tezaur: încrederea publicului. De cinci ani, revista *Muzeul Presei Românești* întruchipează toate acestea și ceva în plus – dedicarea profesioniștilor care o realizează și care o fac, astfel, unică.

Pentru că se remarcă prin distincție și mesaj, prin abordare și estetică, pentru că își îndeplinește rolul de purtător de mesaj și păstrător de valori, revista online *Muzeul Presei Românești* este și va fi.

La mulți ani! ”

Constantin LUPEANU, scriitor, traducător, sinolog, diplomat și ambasador: „O revistă de excepție a societății românești! Revista *Muzeul Presei Românești* a fost în toți acești ani formatorul necesar de opinie din societatea românească, a arătat calea impunerii adevăratelor mentalități, rememorând trecutul, înaintând pe baza experienței trecute și a tradițiilor. În cei cinci ani de viață a cucerit mințile și inimile cititorilor, s-a impus, afirmându-și rolul de factor activ în societatea românească de azi.

Publicația cucerește prin seriozitate și profunzime, oferind număr de număr delicii culturale. Este deschisă reflectării și analizei culturii naționale, cu atenție sporită pe teme de specialitate, precum istoria bogată a presei românești și evoluția genurilor jurnalistice, etica profesională, libertatea de exprimare și rolul fundamental al mass-media în societatea contemporană.”

Dr. Ist. Ion CONSTANTIN, diplomat, istoric, scriitor, jurnalist: „**Gânduri la ceas aniversar**

Admirabilă platformă de dialog, cercetare și memorie profesională, reunind autori prestigioși din mediul academic, publicistic și cultural, revista *Muzeul Presei Românești* a împlinit de curând cinci ani de apariție neîntreruptă. În tot acest timp a oferit cititorilor articole de înaltă ținută publicistică, caracterizate prin rigoare științifică, profunzime analitică și o perspectivă adesea inedită.

Temele abordate au fost variate și captivante, acoperind un spectru larg, de la istoria bogată a presei românești și evoluția genurilor jurnalistice, la etica profesională, libertatea de exprimare, rolul fundamental al mass-media în societatea contemporană, dar și de marcare a unor momente istorice de referință sau de aniversare a unor personalități de seamă ale neamului nostru.

La ceas aniversar, doresc să le mulțumesc Doamnei Tanța Tănăsescu și Domnului Dan Toma Dulciu pentru că m-au onorat cu prezența în paginile acestei prestigioase reviste, căreia îi doresc mulți ani înainte!”

Ion NICOLESCU, scriitor, diplomat: „În peisajul publicisticii românești, revista *Muzeul Presei Românești* se prezintă la ceas aniversar cu o echipă dedicată, profesionistă, competentă și cu multă notorietate. Relația cu cititorii, colaboratorii este cheia continuării unui proiect atât de generos. Aici își găsesc locul o multitudine de comunicări, lucrări ale contributorilor iubitori ai culturii, ai presei de calitate, debutanți în ale scrisului, adică un fel de club al calității și performanței membrilor săi. Îmi doresc ca acest frumos și generos proiect să continue, să fie un ”muzeu virtual” ca loc de întâlnire al iubitorilor de cultură. La mulți ani!”

Geo CIOLCAN, jurnalist, scriitor:

„LA MULȚI ANI REVISTEI *MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI* !

Într-un an în care, iată, și timpul ne e-mpotrivă,
Și când lumea se confruntă, meschin, împotriva firii,
Când conștiința multor oameni e pierdută, în derivă,
Neputând ridica fruntea pân’ la marginea gândirii,

Când cultura-i maculată de oribile creații,
Care pun accent pe scene fără limită-n pudoare,
Vrând să-ngroape-n derizoriu tinerele generații,
Strivind ce era odată Universul de grandoare,

Și când arta se măsoară în minute la serviciu,
Parc-am fi la brutărie sau la hanul din pădure,
Zău că-ți vine să tragi poarta la intrare în ospiciu,
Să-i închizi, cu mic, cu mare, să nu poată să mai fure.

Iată, însă, o lumină peste creste-înnegurate
Se revarsă-n dărnicie, ca-n castele-mpărătești.
Din profunda Românie, oameni drepți, cu multă carte,
Vin să onoreze-acum MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI.

Adunați din toată Țara, oameni de condei, cu vază,
S-au alăturat ideii de-a fi colaboratori de soi,
Ei, găsind un simbol sacru, de cultură, ca o oază,
Acest mod de-a scrie cronici pentru timpurile noi.

Astfel, în cinci ani de zile, subiecte diferite,
Abordând, în armonie, stiluri, genuri de tot felul,
Le-am primit cu bucurie, și ele au fost citite,
Cutezând s-apreciem c-acesta ne e modelul.

Scrise cu talent de clasă și cu dor în cele rânduri,
Articole, reportaje, amintiri, istorii rare,
Ne-au unit pe toți în cuget, în emoție și-n gânduri,
Trecând pragul de lectură în Istorii literare.

Unii ne știm după nume, dar suntem uniți în vrere
De-a avea revista noastră, ca un for, să ne cuprindă,
Când citim din fiecare, lectura ne dă putere,
Ea reprezintă visarea într-a gândului oglindă.

Și vom merge înainte, cu nespusă bucurie,
UZPR ni-i egida ce ne leagă peste vreme,
Jurnaliști și scriitori, suntem liberi, putem scrie,
O Istorie a vremii, în articole, poeme.

Astăzi, cel mai scump omagiu ce-l aducem breslei noastre,
Unde ne simțim acasă, cu toții contemporani:
Să fim cronicari cu cinste, cu lumină de la astre,
Și revistei presei noastre să îi spunem:
LA MULȚI ANI ! ”

Preot Prof.univ.dr. Theodor DAMIAN, fondator și director al revistei *Lumină lină*, New York:

„***Muzeul Presei Româneşti* la ceas aniversar**

O revistă de cultură are în mod intrinsec o dimensiune spirituală, căci termenul *cultură* vine de la *cult (colo – colere – colui – **cultum)*** care denotă legătura spirituală a omului cu divinitatea. Revista *Muzeul Presei Românești* este culturală prin definiție. Vorbim de cultura română, cum indică titlul, atât pentru faptul că are în vedere și istoria, cum sugerează una din conotațiile termenului *muzeu,* istoria fiind element structural al culturii, și, desigur, și pentru celelalte conotații ale noțiunii, cât și pentru că are în vedere prezentul sugerat de cuvântul *presă,* căci presa trăiește în clipă, ea este ochiul și oglinda clipei care și ea devine istorie. De aceea Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România și-a ales ca deviză inspirata și minunata expresie „împreună scriem istoria clipei". Dar istoria, ca parte din cultură, este spirituală, așa cum spune Saint-John Perse: „Nu există altă istorie decât aceea a spiritului"; dar ea are și o dimensiune eschatologică („Istoria este în mod fundamental eschatologică", aşa cum precizează E. Levinas), ca atare îndreptată spre viitor, și încă spre cel final care așteaptă evoluția omului înspre condiția sa existențială desăvârșită.

Ca arheologie a spiritului, istoria reprezintă un punct de pornire, dar și o evoluție, clipă de clipă, iar memoria clipei este presa, însă, cum știm, în punctul de pornire se află destinația. Așadar, publicația pe care o celebrăm acum, prin caracterul ei istoric și actual, așa cum reiese din titlu, este ea însăși un act de cultură. Este presa care scrie istoria presei, dar și a momentului, a prezentului care trece în această istorie și care se deschide spre viitor în sensul modelului care este, model de respectare și promovare a valorilor esențiale ale societății umane: libertate, integritate, obiectivitate, responsabilitate, profesionalism, respect și, pentru că este circumscrisă în cultura românească, factor de educație în ceea ce privește dragostea necondiționată pentru neam și țară, pentru valorile specifice identitare care ne definesc în mod fundamental.

O parte din aceste lucruri sunt menționate în revistă ca program, ca deziderat, dar ceea ce este mai important e faptul evident din cuprinsul numerelor de până acum, că le și îndeplinește făcând publicația o prezență iconică în peisajul general al presei contemporane spre cinstea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, sub a cărei egidă apare și în concordanță cu nivelul la care se află aceasta și pe care îl promovează ca for tutelar al presei din România de astăzi.

Trebuie remarcat și faptul că revista *Muzeul Presei Românești* este publicată sub patronajul spiritual al lui Eminescu, cel mai important ziarist român de până azi, a cărui iubire sacrificială pentru Neam și Țară, pentru valorile identitare ale poporului său, continuă să inspire pe ctitorii acestei reviste, distinșii şi pasionaţii cercetători Tanţa Tănăsescu, fondatoarea publicației și redactorul-șef al ei, și Dan Toma Dulciu, cunoscut eminescolog, director editorial, care prin calitatea studiilor lor dar și exigența în selectarea textelor colaboratorilor dau revistei un caracter și prestigiu aparte.

De asemenea, importantă este și aria largă de tematici prezente aici, de la evenimente naționale, istorice sau curente, din România sau din diasporă, la aniversări ale unor personalități marcante din cultura română, de la valorile vieții satului la pelerinaje în locuri semnificative din punct de vedere istoric, artistic, cultural în general, de la Eminescu la scriitorii de azi, toate acestea și încă altele, făcând revista un autentic și interesant vehicol de cultură și spiritualitate românească, o lumină, o călăuză în confuzia axiologică ce caracterizează tot mai mult lumea contemporană.

Acum, la ceas aniversar, la cinci ani de la apariție, din partea mea, a revistei surori *Lumină lină* de la New York și a colectivului ei de redacție, urez revistei, celor doi ctitori ai ei, succes deplin pe mai departe, inspirație și putere de muncă spre noi și mult așteptate împliniri. *Vivat, Crescat, Floreat!*

Laura TĂTULESCU, soprană, cadru didactic la Universitatea Națională de Muzică din București: „Revista *Muzeul Presei Românești* este o călătorie culturală ce ține vii valorile identității țării noastre prin contribuții relevante ce stau mărturie unui devotament de nestăvilit față de tot ceea ce înseamnă patrimoniu și valoare românească.

La cât mai mulți ani!!!! "

Corina VLAD DIACONESCU, profesor, jurnalist, scriitor: „***MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI la 5 ani, o aniversare glorioasă!***
Împlinirea a 5 ani de apariție a revistei *Muzeul Presei Românești* este o mare sărbătoare a culturii noastre.

Răsfoind colecţia putem constata că *Muzeul Presei Românești* se înscrie definitiv în seria celor mai importante publicații din ultimii ani. Rubricile sale, problemele dezbătute, semnăturile unor personalităţi ilustre ale vieţii sociale, politice, culturale şi spirituale româneşti, raportul dintre local, regional şi naţional, frumuseţea paginaţiei la fiecare număr, ilustraţiile cu o excepţională forţă revelatoare dau publicaţiei prestigiul ei unanim recunoscut.

Rezultatul activităţii celor din colectivul de redacţie este o publicaţie magnifică, înscrisă definitiv în istoria glorioasă a presei şi culturii române.

Săptămânal eu primesc numeroase reviste din toată țara, unele în format fizic, altele online. *Muzeul Presei Românești* se distinge între ele prin ţinuta intelectuală, patriotică, civică şi morală a materialelor publicate.

Sunt bucuroasă şi onorată de faptul că și numele meu apare încă din primul număr.

Iubesc această publicaţie. Mi-e dragă aşa cum este.

La cei 5 ani de apariţie urez colectivului său redacţional, condus cu competenţă, dăruire sufletească şi înaltă exigenţă jurnalistică de Dan Toma Dulciu, director editorial și de Tanța Tănăsescu, redactor-șef, putere de lucru şi împlinirea tuturor ţelurilor propuse.

La mulţi ani!"

Emil CREMER, alias **Daniel ERNESTINA**, scriitor, poet:

„Vă mulțumesc pentru faptul că sunteți (și sper că veți rămâne) fereastra prin care privesc atunci când sunt obosit sau confuz.

Vă mulțumesc pentru că sunteți (și sper că veți rămâne) portavocea prin care gasul meu firav poate ajunge în Agora la pritenii mei.

Pe scurt vă mulțumesc pentru că sunteți și sper că veți rămâne."

Redacția: Am redat aceste mesaje primite de la voi, ca un semn de recunoștință pentru comunitatea care s-a format în jurul revistei *Muzeul Presei Românești.* Mesajele voastre ne-au motivat să continuăm. Vă mulțumim pentru generozitatea de a ne scrie și pentru că alegeți, număr de număr, să citiți această publicație!

UNIUNEA ZIARIȘTILOR PROFESIONIȘTI DIN ROMÂNIA

CERTIFICAT DE ATESTARE Nr.02/2024

Comisia de Atestare a Egidelor UZPR
întrunită în data de 09.12.2024
a analizat conținutul publicației

Muzeul Presei Românești

și a decis acordarea dreptului de a fi difuzată
sub Egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
și de a publica sigla UZPR pe copertă.

Președinte
Sorin STANCIU

Eveniment UZPR

Omagiu lui Brâncuși

Vineri, 27 februarie 2026, la Palatul Parlamentului, Centrul Internațional de Conferințe, Sala de Expoziții *Constantin Brâncuși*, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR) și Teatrul *NostruM-UZPR,* cu sprijinul *Comisiei Parlamentare UNESCO,* au organizat evenimentul aniversar „Brâncuși și Cântecul Pietrei – Anul 2026, Anul Brâncuși", dedicat celebrării a 150 de ani de la nașterea marelui sculptor român. Motto-ului brâncușian evidențiat cu acest prilej a fost: „Arta trebuie să fie simplă, ca o respirație."

Evenimentul a debutat cu intonarea Imnului de stat al României, interpretat de tenorul Paul Celmare, de la Opera Națională București.

În deschiderea oficială a manifestării culturale omagiale, Dan Constantin, Președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, evidențiind importanța operei brâncușiene în cultura universală și în identitatea artistică românească, a subliniat printre altele: „Ne aflăm într-un moment de mare încărcătură emoțională cu puternice reverberații pentru întreaga intelectualitate și pentru întreaga suflare românească. Constantin Brâncuși are viața împărțită în două părți egale: 75 de ani de viață și 75 de ani de nemurire, în care genialitatea îi creează un soclu tot mai mare."

Disertații asupra creației brâncușiene au fost susținute de Mioara Iofciulescu, Alin Comșa, Victoria Marinescu și Laurențiu-Ștefan Szemkovics. Li s-au alăturat cu informații prețioase și alți invitați de onoare, precum Constantin Sinescu, Alina Butnaru Radu, Ion Calotă, Mihai Ciobanu, Dumitru Fornea, Monica Ionescu, Radu Leca, Narcis Mașala, Marian Nencescu, Teodora Marin, Anca Elena Opriș, Mihai Costin, Dana Popescu și Alexandra Spânu Iliescu. Programul artistic a reunit artiști consacrați, dintre care amintim pe Nicolae Maxim, Paul Celmare, Ion Marinescu, Alesia Munteanu, alături de Trupa *Happy Kids* a Centrului Cultural Mihai Eminescu, celebrul cor *Allegretto*, *Beatrice Fashion Community* și Trupa Teatrul *NostruM–UZPR*, oferind publicului momente muzicale și teatrale inspirate de universul și sensibilitatea lui Brâncuși. Cei prezenți au putut admira colecția de costume „Pasărea Măiastră" semnată de Beatrice Lianda Dinu, prezentată de tinere manechine care ne-au reamintit de frumusețea eternă a românceLor.

Această reuniune a constituit un fericit prilej pentru lansarea numărului 2 al revistei *Culturalia*, publicație ce promovează valori culturale românești, coordonată de realizatoarea tv/ jurnalista Andra Fornea.

Fermecătoarea actriță, scriitoare și jurnalistă membră a UZPR, Claudia Motea, care a moderat magistral evenimentul „Brâncuși și Cântecul Pietrei", găzduit întrunul dintre cele mai prestigioase spații culturale ale României, a subliniat: „ Așa cum spunea titanul culturii universale Brâncuși, el a făcut piatra să cânte pentru omenire".

Ne-am bucurat de un eveniment omagial creat cu dragoste și respect de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, care a reunit un numeros public iubitor de Brâncuși, dedicat sculptorului ce a schimbat destinul artei moderne prin transformarea piatrei, lemnului și bronzului în simboluri ale unei lumi interioare fără sfârșit.

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Distincție onorifică decernată în 1922 lui Constantin Brâncuși

Constantin Brâncuși (fig. 1) s-a născut la 19 februarie 1876, la Hobița, județul Gorj. A urmat cursuri primare la Peștișani și Brediceni, apoi cursurile Școlii de Arte și Meserii din Craiova; în 1894 a fost admis la specializare la secția de sculptură în lemn a școlii. Peste doi ani, călătorind la Viena, s-a angajat la secția de finisare artistică a unei fabrici de mobilă. La reîntoarcerea la Craiova, a modelat bustul primarului Craiovei, Gheorghe Chițu. După terminarea Școlii de Meserii, s-a înscris la Școala de Belle-Arte din București, perioadă în care a lucrat bustul lui *Vitellius* și *Cap al lui Laocoon*, pentru care a fost distins cu medalia de bronz. În 1904 a plecat la studii la München, iar după șase luni a pornit pe jos prin Bavaria, Elveția până la Langres, în Franța, după care cu trenul până la Paris. S-a înscris la Școala Națională Superioară de Arte Frumoase din capitala Franței, expunând peste un an la Salonul de toamnă trei lucrări: *Copilul*, *Orgoliu*, *Portretul lui M. G. Lupașcu*. Din 1907 a realizat prima versiune a *Sărutului*. Tot în 1907 a închiriat un atelier în rue de Montparnasse. În 1909 a participat, la București, la Expoziția oficială de pictură, sculptură și arhitectură. Până în 1914 a luat parte la expoziții colective la Paris și București, inaugurând ciclurile *Păsări Măiestre*, *Muza adormită*, *Domnișoara Pogany*. În 1914 a deschis prima expoziție în S.U.A., la „Photo Secession Gallery" din New York. În perioada următoare a expus la Salonul oficial din Paris și la expoziția „Tinerimii Artistice" din București. Lucrările sale au fost expuse apoi la multe expoziții din întreaga lume: Amsterdam, Boston, Chicago, Haga, Londra, New York, Paris etc. În 1918 a realizat prima versiune, în lemn, a *Coloanei infinite*, definitivată și inaugurată, împreună cu celelalte monumente (*Masa tăcerii* și *Poarta sărutului*), la Târgu Jiu, între 1937 și 1938. A fost membru post-mortem al Academiei Române – 3 iulie 1990. A încetat din viață la Paris, în 16 martie 1957.

Documentele și decorația de mai jos au fost prezentate la evenimentul aniversar „Brâncuși și Cântecul Pietrei – Anul 2026, Anul Brâncuși", dedicat celebrării a 150 de ani de la nașterea celebrului sculptor român, care s-a desfășurat la 27 februarie 2026, la Sala de Expoziții „Constantin Brâncuși" din Palatul Parlamentului – Centrul Internațional de Conferințe.

Cu ocazia încoronării regelui Ferdinand I și a reginei Maria, desfășurată pe 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ministerul Cultelor și Artelor a făcut o propunere de decorare. Ca urmare a acestui demers și în urma raportului lui Gh. Mârzescu, ministrul ad-interim al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 58.123 din decembrie 1922 (fig. 2)[3], regele Ferdinand I a semnat în București, la 30 decembrie 1922, decretul nr. 5.820 (fig. 3), prin care l-a numit pe sculptorul C. Brâncuși (fig. 4)[4] membru al Ordinului „Coroana României" în gradul de Ofițer (fig. 5-6). Prin același decret regal, decorația a mai fost conferită și altor persoane atât în gradul amintit anterior, cât și în gradele de Mare Ofițer, de Comandor și de Cavaler.

Prezentăm descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (documentele și fotografia) și de la colecționarul Nelu Aldea (decorația).

Ordinul „Coroana României" a fost instituit prin legea nr. 1.244 din 10 mai 1881[5] și avea scopul de a recompensa serviciile aduse statului. Conform *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului Coroana României*[6]: «*Ordinul „Coroana României" este o cruce cu brațe egale; fiecare braț este de smalț roșu, având împrejur o dungă de smalț alb; între brațe cifra regelui. În mijlocul crucii, în față și în dos, este un medalion de smalț*

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics, în prelegere la evenimentul aniversar „Brâncuși și Cântecul Pietrei – Anul 2026, Anul Brâncuși", organizat de UZPR la Palatul Parlamentului pe 27 februarie a.c.

roșu, cu un cerc de smalț alb, împrejurul medalionului. Pe smalțul roșu, în față, se află coroana regală, de oțel (făurită din metalul unuia dintre tunurile luate ca trofee de la inamic, în bătălia de la Plevna de la 28 noiembrie 1877), iar pe cercul de smalț alb este scris, în partea de sus: „PRIN NOI ÎNȘINE", iar în partea de jos: „14 MARTIE 1881" (data proclamării regatului). Reversul (dosul) medalionului poartă scris, la mijloc, pe smalțul roșu, în linie orizontală: „10 MAI" (data încoronării) și împrejur, pe cercul de smalț alb: „1866 – 1877 – 1881" (datele respective ale suirii pe tron, proclamării Independenței și proclamării regatului). Cifra regală, între brațele crucii, ca și montura crucii, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Diametrul crucii este de 40 mm pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 mm pentru Comandori și Mari-Ofițeri... Însemnele Ordinului „Coroana României" sunt atârnate de o panglică moarată, de culoare albastru-închis, cu câte o dungă pe fiecare margine de culoarea oțelului, dunga lată de 6 mm la Cavaleri și Ofițeri; de 8 mm la Comandori și Mari-Ofițeri și de 20 mm la Mari-Cruci. Panglica de care sunt atârnate însemnele este lată la Cavaleri și Ofițeri de 35 mm și lungă, în partea aparentă, de 50 mm și se fixează pe piept, în toată lățimea ei, adică fără alte îndoituri decât cele de la extremități, de care, pe de o parte, se atârnă crucea de panglică, iar pe de altă parte panglica de piept, căpătâiele panglicii prinzându-se cu copci dedesubt. Pe deasupra panglicii, la Ofițeri, mai este și o rozetă cu un diametru de 25 mm»[7].

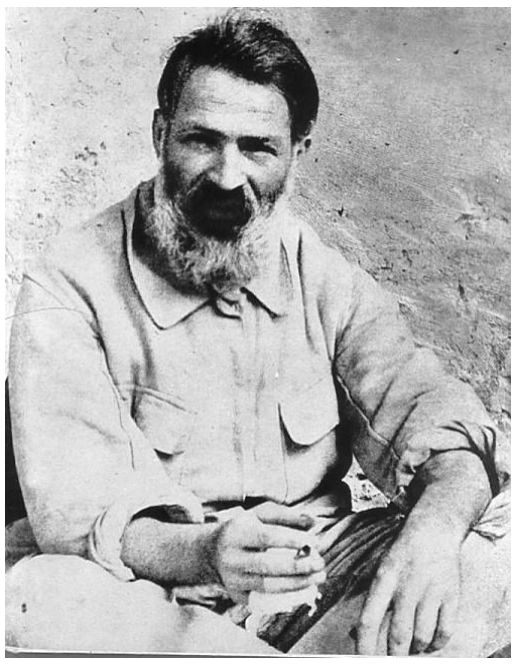

***Fig. 1**. Constantin Brâncuși*

S I R E ,

In urma propunerii Ministerului Cultelor şi Artelor,cu ocaziunea Incoronării, am onoarea a rugà respectuos pe MAIESTATEA VOASTRA să binevoiască a conferi Ordinele "Steaua" şi "Coroana României" în diferite grade precum şi Crucea "Serviciul Credincios" cl.I-a,persoanelor ale căror nume sunt arătate în aci-alăturatele proiecte de Decrete.

Dacă MAIESTATEA VOASTRA aprobă aceste propuneri,O rog respectuos să binevoiască a semnà zisele proiecte de Decrete,precum şi brevetele de Mare Ofiţer aferente.

Sunt cu cel mai adânc respect,

S I R E,

al MAIESTATEI VOASTRE

prea plecat şi prea supus servitor

Ministrul ad-interim al Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

Bucureşti
decembrie 1922
No 58123.

***Fig. 2**. Raportul lui Gh. Mârzescu, ministrul ad-interim al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 58.123 din decembrie 1922*

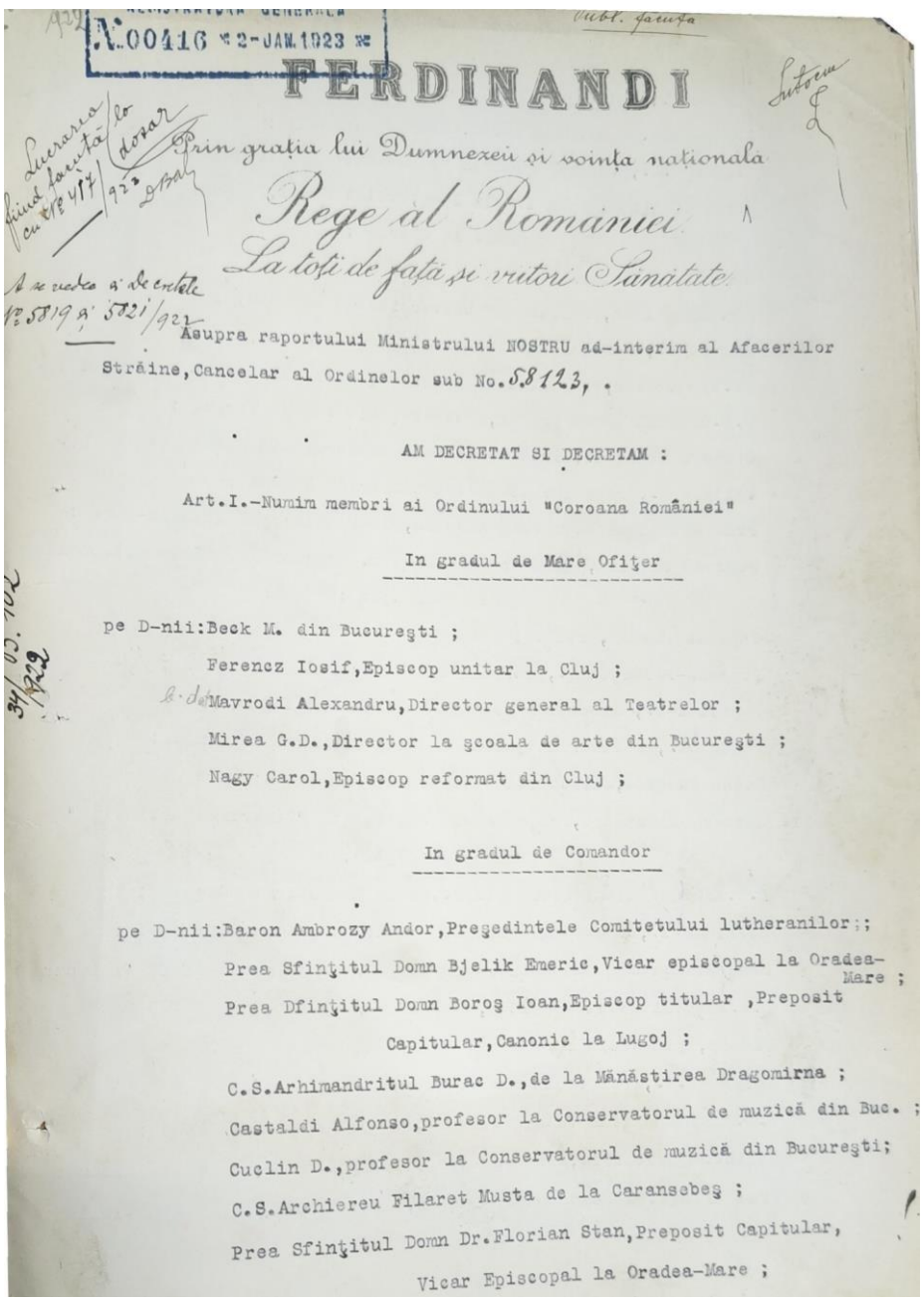

N.00416 2-JAN.1923

FERDINANDI

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională

Rege al Romaniei

La toţi de faţă şi viitori Sănătate.

Asupra raportului Ministrului NOSTRU ad-interim al Afacerilor Străine,Cancelar al Ordinelor sub No.58123, .

AM DECRETAT SI DECRETAM :

Art.I.-Numim membri ai Ordinului "Coroana României"

In gradul de Mare Ofiţer

pe D-nii:Beck M. din Bucureşti ;
Ferencz Iosif,Episcop unitar la Cluj ;
Mavrodi Alexandru,Director general al Teatrelor ;
Mirea G.D.,Director la şcoala de arte din Bucureşti ;
Nagy Carol,Episcop reformat din Cluj ;

In gradul de Comandor

pe D-nii:Baron Ambrozy Andor,Preşedintele Comitetului lutheranilor;;
Prea Sfinţitul Domn Bjelik Emeric,Vicar episcopal la Oradea-Mare ;
Prea Dfinţitul Domn Boroş Ioan,Episcop titular ,Preposit Capitular,Canonic la Lugoj ;
C.S.Arhimandritul Burac D.,de la Mănăstirea Dragomirna ;
Castaldi Alfonso,profesor la Conservatorul de muzică din Buc. ;
Cuclin D.,profesor la Conservatorul de muzică din Bucureşti;
C.S.Archiereu Filaret Musta de la Caransebeş ;
Prea Sfinţitul Domn Dr.Florian Stan,Preposit Capitular, Vicar Episcopal la Oradea-Mare ;

***Fig. 3**. Decretul regal nr. 5.820 din 30 decembrie 1922 (prima pagină)*

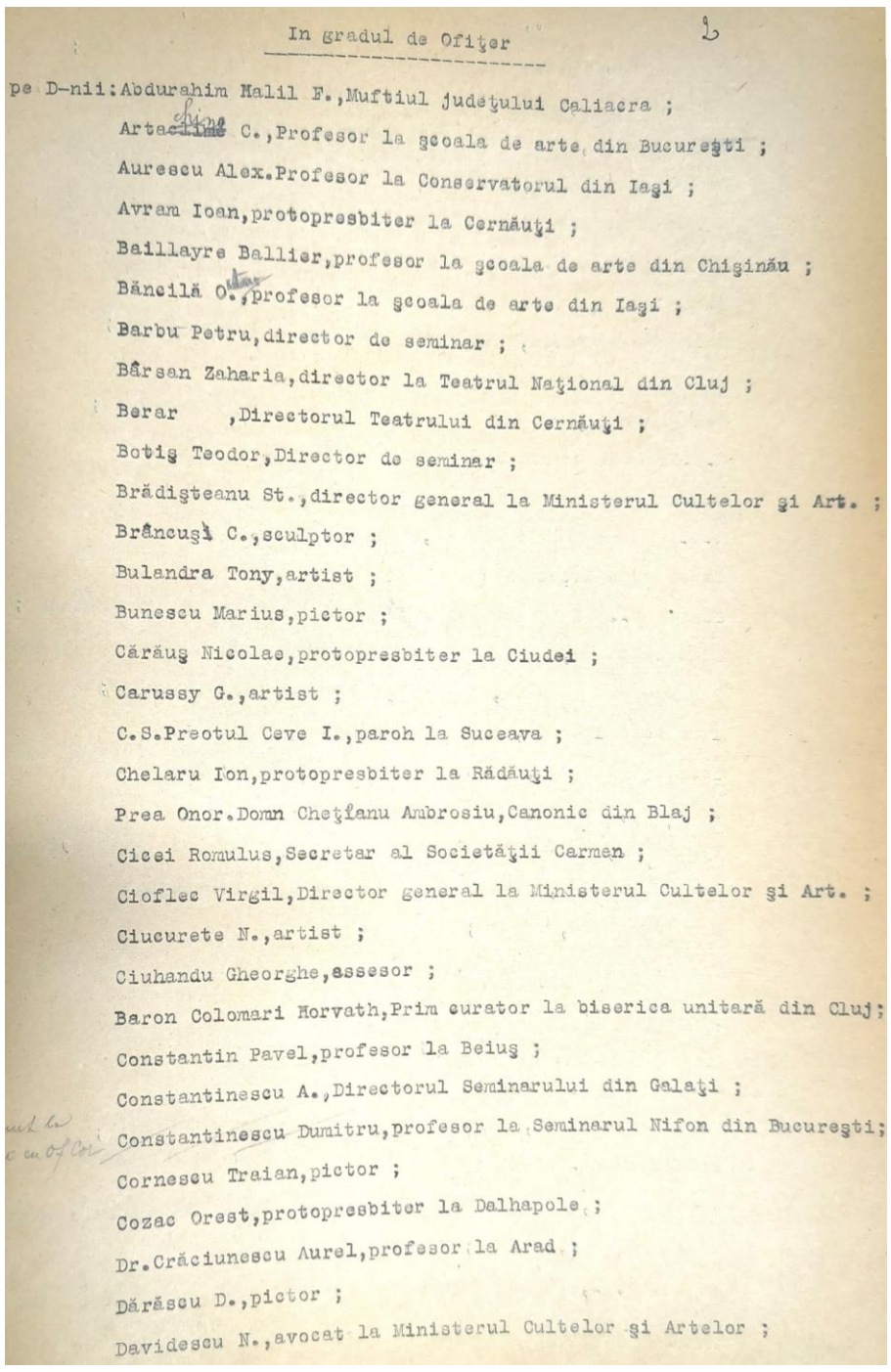

In gradul de Ofiţer

pe D-nii:Abdurahim Malil F.,Muftiul judeţului Caliacra ;
Artachino C.,Profesor la şcoala de arte din Bucureşti ;
Aurescu Alex.Profesor la Conservatorul din Iaşi ;
Avram Ioan,protopresbiter la Cernăuţi ;
Baillayre Ballier,profesor la şcoala de arte din Chişinău ;
Băncilă O.,profesor la şcoala de arte din Iaşi ;
Barbu Petru,director de seminar ;
Bârsan Zaharia,director la Teatrul Naţional din Cluj ;
Berar ,Directorul Teatrului din Cernăuţi ;
Botiş Teodor,Director de seminar ;
Brădişteanu St.,director general la Ministerul Cultelor şi Art. ;
Brâncuşi C.,sculptor ;
Bulandra Tony,artist ;
Bunescu Marius,pictor ;
Căraŭş Nicolae,protopresbiter la Ciudei ;
Carussy G.,artist ;
C.S.Preotul Ceve I.,paroh la Suceava ;
Chelaru Ion,protopresbiter la Rădăuţi ;
Prea Onor.Domn Cheţfanu Ambrosiu,Canonic din Blaj ;
Cicei Romulus,Secretar al Societăţii Carmen ;
Cioflec Virgil,Director general la Ministerul Cultelor şi Art. ;
Ciucurete N.,artist ;
Ciuhandu Gheorghe,assesor ;
Baron Colomari Horvath,Prim curator la biserica unitară din Cluj;
Constantin Pavel,profesor la Beiuş ;
Constantinescu A.,Directorul Seminarului din Galaţi ;
Constantinescu Dumitru,profesor la Seminarul Nifon din Bucureşti;
Cornescu Traian,pictor ;
Cozac Orest,protopresbiter la Dalhapole ;
Dr.Crăciunescu Aurel,profesor la Arad ;
Dărăscu D.,pictor ;
Davidescu N.,avocat la Ministerul Cultelor şi Artelor ;

***Fig. 4**. Decretul regal nr. 5.820 din 30 decembrie 1922 (pagina unde a fost menţionat sculptorul C. Brâncuşi)*

***Fig. 5-6**. Ordinul „Coroana României” în gradul de Ofițer, model 1881 (avers și revers)*

Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române: 1866-2022. Dicționar*, Partea I (A-L), ediția a VI-a, revăzută și adăugită, cuvânt înainte: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2023, pp. 272-273.

[2] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 249/1922.

[3] *Ibidem*.

[4] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 218 din 4 ianuarie 1923, p. 10348.

[5] Act normativ aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.

[6] Aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.

[7] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții onorifice acordate unor pompieri români în 1919*, în „Pentru Patrie”, septembrie 2018, editată de Ministerul Afacerilor Interne, pp. 36-37; idem, *Decorație primită de George Pop de Băsești, Teodor Mihali și Ștefan Cicio-Pop (1918)*, în „Analele Aradului”, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, anul V, nr. 5, Supliment, Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019, pp. 119-129; idem, *Decorație primită în 1918 de Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, Miron Cristea și Iuliu Hossu*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, vol. XIV, *100 de ani de administrație arădeană*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019, pp. 471-475; idem, *Decorație conferită lui Feneș Dionisie din Făget (1922)*, în „Restituiri bănățene”, IX, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2021, pp. 247-253; idem, *Decorație conferită șefului Poliției Turnu-Severin (1922)*, în „Cronica de Severin”, anul X, nr. 333, 7 septembrie 2021, p. 4; idem, *Decorație de la 1922 conferită notarului de la Prefectura județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 199, august 2021, p. 38; idem, *Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924)*, în „Muzeul Presei Românești”, anul I, nr. 4, noiembrie 2021, pp. 15-16; idem, *„Prin noi înșine”*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 9, 2021, p. 50; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 unui preot și ajutorului de primar al orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 348, 4 ianuarie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit unui deputat al Colegiului III Ialomița (1897)*, în „Helis”, anul XX, nr. 1-2-3 (222-223-224), ianuarie-februarie-martie 2022, Editor Asociația culturală Helis, p. 19; idem, *Decorație acordată în 1922 comandantului sergenților din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, publicație trimestrială editată de Editura Gutenberg Univers Arad - România, anul XIV, nr. 52, septembrie 2022, pp. 24-26; idem, *Decorație conferită președintelui Comunității Israelite din Cernăuți (1922)*, în „Studia Iudaica Aradensis”, VII / 2022, Arad, „Vasile Goldiș” University Press, pp. 195-196; idem, *Decorație conferită prim-președintelui Tribunalului Buzău (1922)*, în „Analele Buzăului”. Buletin științific al Muzeului Județean Buzău, XIII, Buzău, 2021, pp. 163-168; idem, *Distincții onorifice acordate clerului român în 1918*, în „Crisia”, nr. XLVIII, 2018, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, pp. 209-221; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 președintelui Camerei de Comerț din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXII, nr. 22, Brăila, 2022, pp. 77-90; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 medicului șef al Spitalului de copii din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, anul XV, nr. 55, martie 2023, pp. 13-15; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1897 unui profesor de la Liceul „Traian” din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 381, 4 octombrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Bogdan Petriceicu Hasdeu (1882, 1886)*, în „Revista Arhivelor”, XCV (2018), nr. 1-2, pp. 7-13; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1920 unui preot și unor canonici francezi*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 9, februarie 2023, pp. 22-25; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1905 prim-rabinului din București*, în „Realitatea Evreiască”, anul LXV, nr. 620-621, 1-31 decembrie 2022, p. 8; idem, *Pompieri români decorați cu distincții onorifice în 1919*, în „Pompierii Români”, 9/2018, pp. 32-33; idem, *Decorație conferită episcopului Aradului în 1926*, în „Studia Theologica et Historica Aradensia”, anul V, nr. 5, 2023, pp. 36-43; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1923 directorului Școlii inferioare de meserii din Giurgiu*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 3-4 (264-265), martie-aprilie 2023, p. 29; idem, *Decorație conferită în 1921 unor președinți și unor procurori generali de la Curțile de apel din Cluj, Oradea-Mare, Târgu Mureș și Timișoara și de la Tribunalul din Sibiu*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIII, nr. 1/2023, pp. 222-226; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1904 secretarului primăriei și polițaiului orașului Târgu-Jiu*, în „LITUA”. Studii și cercetări, XXV, Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 2023, pp. 209-213; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1915 lui Constantin Nottara*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 82, iulie-august 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 secretarilor generali ai Ministerului de Interne și Consiliului de Miniștri*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 8, 2023, pp. 48-49; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1923 unui subrevizor școlar la Oradea-Mare*, în *In Memoriam Sever Dumitrașcu*, coordonatori: Florin Sfrengeu, Florina Ciure, Editura Muzeului Țării Crișurilor / Ratio et Revelatio, Oradea, 2023, pp. 345-356; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 polițaiului orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 436, 5 decembrie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Mihail Pherekyde (1881, 1886)*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 85, ianuarie-februarie 2024, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1897 unor persoane din județul Dolj*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 11, 2023, Editura SITECH, Craiova, 2023, pp. 61-73; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1913 șefului de vamă la T. Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 452, 9 aprilie 2024, p. 4; idem, *Decorație conferită în 1921 lui Ioan G. Bibicescu*, în „Magazin istoric”, anul LVI, Serie nouă, nr. 7, iulie 2024, pp. 106-107; idem, *Decorație acordată în 1904 lui Nicolae Petrașcu*, în „UZP”, nr. 35, 2024, p. 37; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1917 lui Vasile G. Morțun*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 90, noiembrie-decembrie 2024, p. 47; idem, *Decorație conferită în 1888 ministrului Justiției*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIV, nr. 2/2024, pp. 288-294; idem, *Decorație conferită în 1922 lui Sebastian Olariu*, în „Restituiri bănățene”, XII, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2024, pp. 164-169; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1924 unor oficiali și unor membri în Comitetul pentru comemorarea centenarului nașterii lui Avram Iancu*, în „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XXVII, nr. 4 (106), 2024, pp. 41-43; idem, *Decorație conferită în 1922 unor deputați de Bihor*, în „Analele Universității din Oradea”, Fascicola Istorie-Arheologie, tom XXXIV, Editura Universității din Oradea, 2024, pp. 201-206; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1890 lui Alexandru Marghiloman*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 92, martie-aprilie 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1930 lui Paul Teodorescu*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul XII, nr. 1 (XII), 2025, pp. 136-140; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 unui fost senator din Turnu-Severin*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVII, nr. 1286, 17 iulie 2025, p. 10; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1924 unui institutor la Baia de Aramă, județul Mehedinți*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVII, nr. 1289, 7 august 2025, p. 11; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1906 lui Gheorghe Teodorescu-Kirileanu*, în „Antiteze”. Revistă de literatură și artă, Seria a III-a, anul XXV, nr. 70/71, 2025, pp. 61-64; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1894 prim-procurorului Tribunalului Mehedinți*, în „Obiectiv mehedințean”, anul XXVII, nr. 1296, 25 septembrie 2025, p. 11.

Scaun, lucrare din piatră realizată de Constantin Brâncuși, în 1938, expusă la Muzeul Național de Artă al României

GALA PREMIILOR UZPR 2025

„Excelența în jurnalism”

Gala Premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR), ediția 2025, eveniment tradițional în breasla jurnalismului românesc, a adus sub lumina reflectoarelor „Excelența în Jurnalism”. În cursul acesteia, Uniunea a onorat cu distincțiile sale pe unii dintre cei mai redutabili profesioniști ai mass-mediei din România, atât jurnaliști cât și instituții de presă care s-au remarcat în mod deosebit prin activitatea lor în această profesie de o importanță vitală pentru întreaga societate. Această sărbătoare este o binevenită ocazie de a evidenția cele mai valoroase contribuții ale colegilor noștri de breaslă pe parcursul anului anterior la peisajul mass-media.

Scena Teatrului „Ion Creangă” din București a găzduit, la data de 16 februarie 2026,-ceremonia de decernare a premiilor omagiale pe categorii de mass-media, în prezența a numeroși jurnaliști din țară cât și din afara granițelor românești, din toate generațiile, de la jurnaliști la patroni de presă, parlamentari, euro-parlamentari, directori de mari companii, reprezentanți din domeniul bancar, universități, instituții ale statului.

În deschiderea Galei a fost intonat Imnul Uniunii Europene, salutul de deschidere aparținând Președintelui UZPR, domnul Dan Constantin. Acesta și-a exprimat bucuria pentru prilejul de a decerna Premiile de „Excelență în Jurnalism”, subliniind „convergența de idei dintre jurnaliștii din România și principiile sănătoase în care le dezvoltăm”.

Apoi a fost difuzat mesajul video al lui Victor Negrescu, vicepreşedinte al Parlamentului European, care a evidențiat importanța jurnalismului în lumea contemporană: „Vorbim de a patra putere într-o democrație şi sunt convins că şi în anii care urmează jurnalismul va avea impactul pe care l-a avut în toți acești ani de tranziție democratică a României. În sensul acesta, trebuie să ne asigurăm că jurnaliștii sunt sprijiniți, că această profesie beneficiază de o recunoaștere profesională adecvată şi că, în același timp, jurnalismul de calitate este, în continuare, susținut”. Domnul Negrescu nu a putut participa fizic la Gala UZPR fiind într-o misiune externă a Parlamentului European, așa cum ne-a mărturisit Președintele Uniunii.

Dan Constantin a amintit că această Gală de Excelență în Jurnalism are loc anual, începând cu 2017, într-o încercare permanentă de modernizare, de deschidere a ariei tematice, de lărgire a ariei de selecție și de utilizare eficientă a mecanismelor de stabilire a celor mai buni. „Ne privesc de sus cei care au pus bazele acestei Gale, este Doru Dinu Glăvan, este Sorin Stanciu, vă mulțumim prieteni!” ne-a mărturisit cu emoție domnul Dan Constantin, în aplauzele publicului.

Președintele UZPR a adresat mulțumiri celor care au dat curs invitației de a participa la Gala UZPR, onorându-ne cu prezența lor. Totodată, a adus omagii celor care susțin pe jurnaliști în înfăptuirea acestei nobile profesiei. „Pe de altă parte trebuie să mulțumim publicului fără de care această meserie nu poate fi concepută: sunt cititorii noștri, sunt privitorii noștri, sunt cei care ascultă posturile de radio. [...] Avem o revistă, care are 10 ani de la prima apariție, avem un post de radio, avem un site care are peste un milion de accesări, avem o editură. De asemenea, sunt numeroase publicații care apar sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Așa încât, în această seară premiem pe cei care sunt în această "barcă" a jurnalismului românesc, care se desfășoară nu numai între granițele țării, ci și în arealul de limbă românească. Avem aici prezenți oaspeți, de fapt nu oaspeți ci membri ai Uniunii Ziariștilor, din Austria, din Republica Moldova, din Serbia, sunt cei care desfășoară activitate jurnalistică în Spania, în Italia”, a spus Dan Constantin.

Din juriul care a evaluat propunerile și materialele jurnalistice au făcut parte: Ruxandra Săraru (președintele juriului), Dan Constantin, Roxana Istudor, Mădălina Corina Diaconu, Viorel Popescu, Marian Nencescu, Teodora Marin, Monica Zvirjinschi și Cornel Cepariu. Doamna Ruxandra Săraru a făcut o sinceră confesiune: „A fost o grea încercare să alegem pe cei mai buni dintre cei buni. Și de aceea, în această seară o să vedeți că nu va fi o Gală ca de obicei, va fi o gală în care vor fi câte trei nominalizări la fiecare categorie, pentru că ne-a fost foarte greu să alegem până în ultima clipă pe marii câștigători. De fapt, marii câștigători suntem noi toți. Și vă mulțumesc că nu ați abandonat această meserie în acest an atât de tulburat și tulburător. Vă mulțumesc că încă sunteți pe baricada jurnalismului”.

Menționăm pe laureații acestei Gale: **Presă scrisă** - Revista „Ateneu”; **Carte de presă** - Mircea Pospai şi Rodica Pospai Păvălan - "Nicolae Dragoş, poetul-jurnalist, jurnalistul-poet"; **Radio** - Radio France International; **Televiziune** - Alina Grigore, TVR Info, emisiunea "Frontul" şi Adriana Stoian, Euronews, "Euroeducaţia"; **Presă online** – HotNews, Proiectul „Puls"; **Tineri jurnalişti** - Victor Vreme; **Fotoreportaj** - Lucian Tudose; **Corespondent de război** - Cristian Lupaşcu, AGERPRES; **Management presă** - Florin Bruşten, Radio România Regional; **Filiala anului** - Filiala Iaşi, Preşedinte Grigore Radoslavescu; **Opera Omnia** - Mario H. Balint; **Premiu Special** - Doina Dabija - Publicaţia "Literatură şi Artă" (din Chişinău), Centrul de Presă Basilica şi Andreea Esca - ProTV (30 ani de presă).

Pe scenă au urcat cunoscuți și apreciați gazetari, care au rostit succinte și pline de conținut *Laudatio*, punând în valoare contribuția laureaților la strălucirea profesiei de jurnalist, printre aceștia numărându-se: Viorel Popescu, Radu Bâlbâie, Dan Preda, Elise Stan, Andreea Crețulescu, Maria Țoghină, Dan Constantin, Emil Stanciu, Cornel Cepariu, Cătălin Gomboș, Marian Nencescu, Ștefan Mitroi, Claudius Dociu.

Trofeele acordate cu acest prilej sunt motiv de mândrie pentru cei cărora le-au fost decernate, ele încununând o intensă activitate jurnalistică, realizată cu multă pasiune, susținută cu eforturi, altruism și dedicare.

Această ediție a Galei Premiilor Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România a demonstrat, o dată în plus, că „Excelența în jurnalism” se manifestă plenar în spațiul românesc, palmaresul acestei ediții aducând în prim plan contribuții de seamă ale unor exponenți din domenii precum presă scrisă, radio, televiziune, online și carte de presă, toți fiind jurnaliști cu care ne mândrim.

Felicităm pe toți jurnaliștii care prin creativitate și profesionalism, curaj și devotament, demonstrează dedicare în slujba publicului, materialele lor fiind apreciate nu doar pentru informare și educare la standarde etice și profesionale dar și pentru acuratețea documentărilor și respectul pentru adevărul de interes public.

Redacția

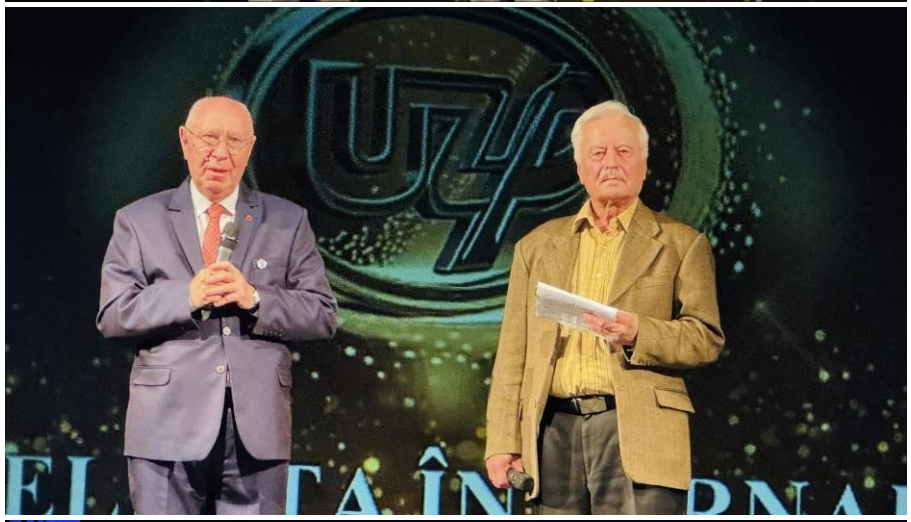

Tanța TĂNĂSESCU

DUNĂREA – incursiune în istorie

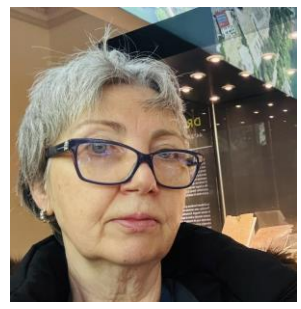

Marți, 17 februarie 2026, într-o zi frumoasă de iarnă, la Muzeul Național de Istorie al României (MNIR) a avut loc vernisajul expoziției „Dunărea, fluviul care a modelat o lume. Teritorii romane între Porțile de Fier și Marea Neagră” - o călătorie fascinantă în istoria Imperiului Roman, pe o axă geografică și culturală esențială: Dunărea.

Ideea centrală a expoziției este Dunărea, fluviul care nu era doar o periferie izolată între Porțile de Fier și Marea Neagră ci și un spațiu unde circulau modele, stiluri și influențe din întreg Imperiul Roman, nu era o margine a lumii ci un teritoriu dinamic unde armata, comunitățile locale și influențele externe au creat o realitate complexă și profund conectată. Sunt aduse perspective noi asupra trecutului prin redescoperire și reactivare de patrimoniu național. Acest fluviu nu despărțea lumi ci le conecta, era o arteră de circulație și un spațiu de interacțiune.

Prezentarea, realizată cu multă muncă, pasiune, cunoaștere și imaginație, ne poartă într-o călătorie de-a lungul Dunării, prin locuri încărcate de istorie spusă prin extraordinarele artefacte expuse, extrem de valoroase și rare, provenite din cercetările arheologice recente, care dau viață poveștilor din trecut, piesele fiind însoțite de texte explicative și imagini din teren. Dunărea este văzută ca axă geografică și culturală esențială.

Dr. Mihaela Simion, Director adjunct MNIR, curator al expoziției, a subliniat în deschiderea evenimentului: „Dunărea nu este doar un fluviu, este o forță care a desenat peisaje, a conectat comunități, a purtat oameni, idei, și adesea armate. În imaginarul nostru ea este adesea percepută ca o graniță naturală. Și a fost, fără îndoială o linie de apărare, o margine a lumii romane[...].”

Într-adevăr, se poate spune că, în același timp, Dunărea transcende condiția unui simplu fluviu — ea este o voință a naturii

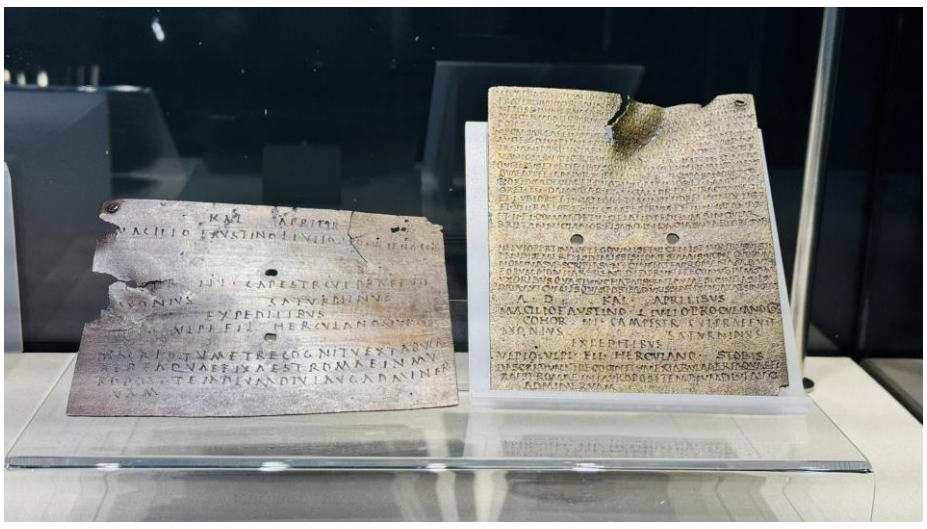

care a sculptat ținuturi, a țesut laolaltă destine omenești, a vehiculat gânduri, credințe și, nu o dată, oștiri. Privită din unghiul memoriei colective, ea apare cel mai adesea drept o cezură în trupul pământului. Și, neîndoielnic, a slujit cândva drept linie de apărare, drept capăt al lumii romane. Cu toate acestea, același fluviu a constituit, de-a lungul mileniilor, o arteră vie, un liant mai degrabă decât o barieră — o cale de acces familiară generațiilor succesive. Un drum care a rodit, înainte de orice, întâlniri și schimburi, o coloană vertebrală în jurul căreia o întreagă civilizație și-a ordonat mișcarea.

Pornind de la Porțile de Fier și ajungând la țărmul Mării Negre, fluviul devine firul călăuzitor. Cel care va păși pragul acestei expoziții va afla informații despre prezența romană în toată complexitatea ei, mecanismele administrației, ritmurile vieții de zi cu zi, universul credinței, ecoul conflictelor și, mai presus de toate, miraculoasa capacitate a oamenilor de a conviețui pe acest traseu încărcat de sensuri. Malurile dunărene au fost, vreme de secole, un atelier al modernității europene. Aici s-au cristalizat principii de guvernare și de organizare a cetății, aici s-au pus temeliile infrastructurii și ale vieții urbane, aici dreptul și comerțul și-au găsit formele de expresie. Credințe diverse, tradiții îndepărtate și limbi felurite s-au intersectat pe aceste maluri, negociindu-și diferențele și ridicând, din această negociere, poduri nevăzute. Dunărea ne dezvăluie, cu o claritate pe care puține locuri o ating, că Europa nu s-a închegat în spatele unor granițe, ci s-a construit prin mișcare, prin rețele de schimb și prin vocația dialogului.

Dunărea — hotar și drum și punte, toate deodată — ne lasă moștenire un adevăr simplu și profund: că identitățile nu se nasc din despărțiri, ci din tot ceea ce ne leagă unii de ceilalți. Să ne amintim de contextul istoric. În urmă cu aproape două mii de ani Dunărea nu era doar un fluviu ci o linie de graniță care lega lumea mediteraneană de neamurile din nord. În spațiul Dunării de Jos s-a consolidat romanitatea, într-un amestec continuu de populații locale, coloniști, negustori și armate.

Așa cum ni se reamintește prin textele de prezentare din cadrul expoziției, înainte ca romanii să controleze aceste locuri, țărmul vestic al Pontului Euxin era dominat de orașe grecești prospere care intermediau schimburile dintre lumea mediteraneană și geții și tracii din interior, precum: Histria, Tomis, Callatis, Dionysopolis, Odessos, Mesambria. În secolul I î.Hr., regatul lui Mithridates și apoi puterea lui Burebista transformă zona într-un nod politic și militar de primă importanță, pe care Roma va încerca, treptat, să-l controleze. Imperiul Roman va înainta spre Dunăre după războaiele civile de la Roma și urmare a confruntării cu regii locali. Sub împăratul Domițian frontiera de la Dunărea de Jos devine unul dintre cele mai militarizate spații ale imperiului.

Multe dintre artefactele expuse pot fi considerate dovezi materiale ale culturii vizuale a frontierelor romane, vorbind despre putere și despre reprezentare. În provinciile dunărene ale Imperiului Roman s-au descoperit mărturii ale prezenței militare imperiale, precum echipament de cavalerie de paradă. Proveniența pieselor este în general din contexte militare – castre auxiliare, morminte de militari sau depuneri votive în cursuri de apă. Coifurile folosite în contexte ceremoniale arată că armata romană însemna și spectacol. Echipamentul de paradă nu era doar o expresie a gustului estetic, ci și o declarație de statut. În Imperiul roman imaginea avea valoare de autoritate, cavaleristul era mesager al ordinii romane, era imaginea disciplinei și a gloriei imperiale.

Să enumerăm câteva din artefactele expuse: coiful de la Islaz (cea mai recentă și remarcabilă descoperire din această serie, descoperit în anul 2023 în albia temporară a râului Olt, realizat din aliaj de cupru cu luciu auriu, decorată în vârf cu un cap de vultur), masca de la Hârșova (realizată din bronz), obiecte din bronz argintate aur, argint, sticlă fină, dovezi ale unor rețele economice active, tezaur monetar, ulcioare, capuri de statuete și statuete, podoabe, inele, brățări,

catarame, broșe, coliere, pandantive, podoabe și accesorii vestimentare, ace de cusut, ace de păr, pieptăn, vase, boluri, amfore, cupe, farfurii de decor, opaițe, ornamente precum bufnița – lucrare de înaltă măiestrie, tăbliță votivă dedicată Cavalerilor Danubieni, mânere, diplomă militară pentru unități auxiliare; diplomă militară care îl privește pe Marcus Antonius Rufus, fiul lui Rufus, din Abrittus, fost pedestraș în Cohors II Gallorum; cărămidă cu inscripție cursivă în latină, cărămidă cu ștampilă, fibulă zoomorfă, inscripție în piatră ce atestă refacerea templului zeiței Nemesis de la Cetatea Sucidava, bază de coloane; plăcuțe de bronz cu Legea Municipium-ului Troesmis, situla din bronz, bustul în marmură a lui Lucius Licinius Sura, mască de cavalerie și multe altele. Admirând artefactele expuse cu acest prilej se poate concluziona că echipamentul militar roman de cavalerie de la Dunărea de Jos se poate plasa între artă, religie și ideologie militară iar perioada pe care o ilustrează avea în folosință ateliere ce puteau realiza piese de un înalt rafinament tehnic. Artefactele nu pot fi privite ca simple relicve ale unui trecut militar, ci mai degrabă dovezi ale unei „civilizații care a știut să transforme războiul în spectacol, disciplina în artă și puterea în limbaj”.

Vizitând expoziția „Dunărea, fluviul care a modelat o lume. Teritorii romane între Porțile de Fier și Marea Neagră”, realizată de Muzeul Național de Istorie al României (MNIR) în colaborare cu 8 muzee partenere, înțelegem mai bine contextul geografic și oamenii, fenomenul de aculturație din perioada antică, din perioada modernă, principalele elemente generatoare de prosperitate, conflict.

Dunărea, acest fluviu ce a reprezentat în trecutul istoric una din cele mai dinamice frontiere ale Imperiului Roman, a fost în vremuri îndepărtate nu doar o importantă linie de apărare ci și o arteră de circulație, de schimburi și control, un fluviu ce a modelat peisaje și comunități de-a lungul cursului său inferior, iar prin această expoziție ni se înfățișează o viziune actualizată asupra acestui teritoriu, de la Porțile de Fier și până la Marea Neagră.

Această exemplară colaborare între 9 muzee permite, pentru prima dată, o prezentare coerentă și comparativă a descoperirilor arheologice de-a lungul Dunării. S-a recurs la un mod ingenios de expunere a artefactelor prezente în expoziție, ce le restituie contextul istoric și funcțional, chiar și peisagistic. Rezultatele cercetărilor arheologice din ultimii ani desfășurate în situri dunărene au adus informații esențiale despre fortificații, așezări civile, porturi, infrastructuri militare și zone funerare, și au contribuit astfel la o înțelegere mai nuanțată a vieții cotidiene, a mobilității populațiilor și a relației dintre armata romană, mediul natural și comunitățile locale.

Expoziția este curatoriată de dr. Ovidiu Țentea - cercetător științific, alături de dr. Alexandru Rațiu – muzeograf și dr. Mihaela Simion - Director adjunct MNIR, și reunește piese din colecțiile Muzeului Național de Istorie a României, alături de artefacte provenite din colecțiile a opt instituții muzeale partenere : Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Simion Gavrilă” – Tulcea (ICEM), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie – Constanța (MINAC), Muzeul Civilizației Dunării de Jos – Călărași (MCDJ), Muzeul Banatului Montan – Reșița (MBM), Muzeul Județean de Istorie „Paul Păltânea” – Galați (MJIPP), Muzeul Regiunii Porților de Fier – Drobeta-Turnu Severin (MRPF), Muzeul Olteniei – Craiova (MOC), Muzeul Județean Teleorman – Alexandria (MJTR), această acțiune reflectând unitatea culturală și strategică a frontierei dunărene romane pe întreg sectorul cuprins între Porțile de Fier și Marea Neagră. Instituțiile participante aduc în această expoziție eveniment nu doar piese ci și cunoaștere, înțelegere, încredere și generozitate profesională, o solidaritate de breaslă exemplară.

Publicul va putea vizita această expoziție până în toamna acestui an iar cei care i-au trecut deja pragul o apreciază ca fiind o călătorie fascinantă, în care obiectul și povestea sunt evidențiate împreună.

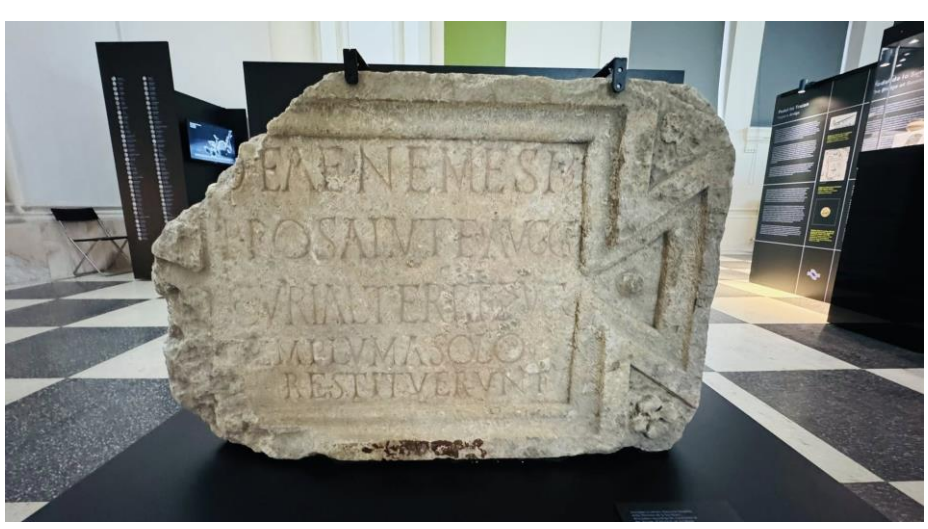

Dan Toma DULCIU

Mihai Eminescu la *Musikverein*

Numele lui Mihai Eminescu răsună puternic în inima fiecărui român, evocând imaginea poetului magistral, a geniului romantic și a filosofului profund care a modelat limba și spiritul național. Am citit cu evlavie versurile sale ce ne însoțesc pretutindeni în viață, am meditat la gândurile sale profunde și ne-am lăsat purtați de lirismul său inegalabil. Vă propun însă un exercițiu de imaginație: să ne închipuim pe marele nostru poet nu doar cufundat în manuscrise, ci și în acordurile unei simfonii, interpretând melodii din folclor sau pasionat să asculte ariile unei opere, cu sufletul plin de bucurie la fiecare notă. Este tentant, aproape de neimaginat, dar nu imposibil !

Dincolo de imaginea hiperbolizată a „*Luceafărului*”, vom descoperi o dimensiune mai puțin explorată, dar la fel de atrăgătoare și esențială pentru ființa sa: aceea a unui meloman îndrăgostit.

Muzica nu era pentru Eminescu un simplu divertisment, ci o hrană vitală pentru spirit, o sursă inepuizabilă de inspirație și o limbă universală prin care își exprima adâncimile sufletești. Ca jurnalist, va scrie cronici muzicale, va fi prezent în sălile de spectacol, în calitate de spectator avizat. În Viena, Eminescu i-a cunoscut pe Johann și Eduard Strauss, iar la Berlin a urmat cursul de muzicologie al profesorului J. G. F. Bellermann.

Nu putem înțelege misterul sonorității impecabile a unora dintre versurile sale dacă nu vom cunoaște firele nevăzute care unesc imaginația sa debordantă și universul sonor înconjurător, dacă nu vom descoperi care au fost pasiunile sale muzicale, ce genuri îl fascinau, cum a conviețuit muzica cu poezia și proza Poetului și cum această pasiune fervență îi completa profilul de geniu. Abia astfel vom deschide o fereastră către un Eminescu mai uman, o ființă ce trăia în armonie cu ritmurile lumii și ale sufletului său. Toate acestea dezvăluie de fapt glasul său interior.

Aceste gânduri îmi treceau prin minte, ascultând în *Großer Musikvereinssaal* sau *Goldener Saal* (*Sala de Aur*), acest templu al muzicii clasice și al armoniilor divine, sunetul creațiilor românești executate de către instrumentiștii *Orchestrei Operei din Iași*, sub bagheta lui Mihail Agafița. A fost un recital simfonic memorabil, în ultima zi de duminică a lunii noiembrie 2025, dând naștere unei stări de reverie fără egal în sufletul tuturor celor prezenți.

Aflat într-un benoar situat aproape de scenă, loc ce a fost desigur martor al unei unice istorii muzicale europene, am trăit senzația inefabilă a unui pelerin de odinioară care își regăsește identitatea într-un spațiu plin de sacralitate.

Pentru cel care iubește profund muzica, dar și pentru un novice ca mine, simfonia enesciană, ale cărei acorduri au răsunat în concertul „*Donau Rhapsodien*”, nu este doar o succesiune celestă de note, ci însăși expresia muzicală a acelui intraductibil cuvânt românesc „*dor*”, acoperind infinite nuanțe sufletești, redat de scriitori prin metafore și multiple figuri de stil, toate cu iz melancolic.

În acel moment de euforie a spiritului, recursul la biografia eminesciană devenise ineluctabil. Deși Poetul pe care îl omagiem în fiecare an, la 15 ianuarie, nu a compus muzică, el este fără îndoială dirijorul unui cor sufletesc, expresie a unui încântător edificiu de sensibilitate a unei națiuni.

Așa cum versul eminescian tinde adeseori să definească eternitatea și să cucerească universul, acordurile muzicii interpretate de maeștrii cântăreți ieșeni sunau atât de *„acasă*” în atmosfera mirifică a templului muzicii de la Viena, încât am avut senzația că nu suntem în preajma *Zilei Naționale a României*, ci este chiar *Ziua Națională a muzicii și poeziei românești*, plutind misterios în spațiul celest care a găzduit atâtea genii, născând parcă sentimente și trăiri de o măreție neobișnuită.

Oricare acord melodios, fie că este de inspirație folclorică sau amintind o temă muzicală clasică, filtrată prin sufletul moldav al orchestrei și al tenorilor, poartă aceeași amprentă a visării profunde.

Numeroasele minute de ovații nu au fost doar o răsplată binemeritată pentru virtuozitate, ci o eliberare emoțională, un moment apoteotic, în care mândria de a fi român, nu era doar o himeră. Senzația de bucurie a fost amplificată de sensibilitatea de meloman, transformând bine-cunoscuta sală vieneză într-un cadru feeric și neașteptat pentru ceea ce numim metaforic sufletul mioritic.

Probabil că doar la recitalurile lui George Enescu, din deceniul al treilea al secolului trecut, sau la Concertul *Orchestrei filarmonice din București*, condus de maestrul George Georgescu, din data de 22 noiembrie 1941, desfășurat în cadrul *Săptămânii Românești* de la Viena, în sala de la *Musikverein,* când genialul pianist Dinu Lipatti a interpretat cu brio Concertul în Re minor de Mozart, să fi existat o asemenea atmosferă magnifică.

Fiind martor la acest triumf al unei orchestre românești, și la recitalul oferit de trei tenori ieșeni, în fața unei săli aproape pline, cu spectatori români, mi-am închipuit că printre spectatori se află și două personaje legendare, ambele născute pe meleagurile moldave. Aceștia au fost prezenți și ei, odinioară, în faimoasa sală a „*Societății Prietenilor Muzicii*”- *Musikverein*, în epoci diferite, desigur, dar nu foarte depărtate în timp.

Unul ca interpret aflat la debut, celălalt ca un tânăr, îndrăgostit de muzică. Ați intuit desigur: este vorba de George Enescu și, evident, Mihai Eminescu.

George Enescu, portret realizat în atelierul fotografului ieșean Nestor Heck, acolo unde Mihai Eminescu a fost fotografiat, în 1884.

Aflat încă la vârsta copilăriei, George Enescu debutase entuziasmant în 1889, încât critica muzicală a întrevăzut în genialul mic violonist, aplaudat la *Musikverein*, un al „*doilea Mozart*”.

Mai târziu, în plină glorie, în anul 1930, maestrul va reveni pe scena *Goldenen Salle*, martoră a debutului său precoce, ca violonist, acompaniat la pian de Walter Fischer.

Așadar, gândul mi-a zburat spre anii de studenție ai lui Eminescu. Lăsând la o parte sentimentele de emoție, firești în astfel de ocazii, am încercat să-mi închipui *Sala de Aur* de la *Musikverein* așa cum arăta în 1870-1872, în efervescența inaugurală, pe când luminile de gaz abia începeau să cuprindă în strălucirea lor pereții încă proaspeți ai celebrei săli de concerte.

Abia sosit la Viena, Poetul va fi martorul începutului unei epoci de o splendoare copleșitoare, când Capitala Imperiului Habsburgic își etala fără reținere fastul cultural.

În această atmosferă strălucitoare, să ne imaginăm o scenă de film romantic: printre spectatorii dornici să asculte simfoniile lui Beethoven sau Brahms în fastuoasa sală de la *Musikverein* un tânăr se strecoară cu pași înceți, pierzându-se printre spectatori, o siluetă firavă și cu ochi de o strălucire neobișnuită. Un student frumos și plin de vise.

Deși biografia sa vieneză pare dominată de austeritate și de frământările studiului, am reușit, consultând calendarul evenimentelor muzicale ale vremii, coroborate cu mărturiile credibile ale colegilor săi de studenție, să găsesc urme ale prezenței lui Mihai Eminescu în acest sanctuar al muzicii precum și la fel de celebra sală a actualei *Stadtopera,* pe atunci numită *Opera Imperială*.

Poetul, chiar dacă adesea își trăia viața la limita sărăciei, nu rata posibilitatea de a asista la spectacolele simfonice grandioase, prezentate atât în recent inauguratele săli ale *Operei Imperiale*, cât mai ales la concertele *Asociației Prietenilor Muzicii*. Acestea nu erau simple momente de divertisment, ci serveau drept izvoare esențiale din care geniul eminescian absorbea ritmul și armonia culturii europene, elemente ce aveau să își găsească ecoul în versul său.

Unul dintre martorii de primă mână, Dr. Samuil Isopescul, un avocat din Suceava și coleg de studii al lui Mihai Eminescu la Viena, consemnează în memoriile sale detalii prețioase privitoare la prezența Poetului la concertele simfonice din acest oraș al muzicii.

Născut la 9 decembrie 1842, în Frătăuții Noi, Bucovina, într-o familie modestă de țărani, Samuil V. Isopescul a demonstrat daruri intelectuale excepționale încă de la o vârstă fragedă.

În 1868, dorința sa de cunoaștere l-a adus la prestigioasa *Universitate din Viena*, unde s-a înscris la Facultatea de Istorie și Geografie. Aici, S. Isopescul s-a întâlnit cu un grup de tineri studioși, viitori intelectuali români, printre care Teodor Stefanelli, Vasile Bumbac, Ștefan Ștefureac și, bineînțeles, Mihai Eminescu.

Legătura lor s-a adâncit în toamna anului 1870, când Isopescul, Eminescu și Iancu Cocinski au împărțit o cameră în *Dianagasse*, o perioadă care, fără îndoială, a creat amintiri durabile, o adevărată mină de aur pentru biografia *Luceafărului*.

Locul unde se poate simți mai bine atmosfera de cantonament studențesc este imobilul situat în strada *Dianagasse* 8, acolo unde tânărul student venit din România, după peregrinări romantice cu trupe de teatru, se va integra vrând nevrând în spațiul modestei mansarde, împărțită fraternal cu patru dintre studenții români, prietenii săi, Iancu Cocinschi şi Samuil Isopescu, sălaș studențesc evocat de Mihai Eminescu astfel: „*Între cei patru pereți gălbui ai unei mansarde scunde şi lungăreţe, osândite în veci de-a sta nemăturată, locuiam cinci inşi în dezordinea cea mai deplină şi mai pacifică. Lângă unica fereastră stătea o masă numai cu două picioare, căci cu partea opusă se răzima de perete* ” (M. Eminescu, „*Geniu pustiu*”).

Apoi, Mihai Eminescu, nestatornic coleg de internat, a locuit pentru un timp în *Adamsgasse* 5 (colț cu *Dianagasse*), într-o cămăruță de la etajul doi, la o doamnă bătrână, așa cum au precizat foștii săi colegi V. Gherasim și Dr. S. Isopescu[2].

Din nefericire singura locuință care s-au păstrat în forma inițială, din vremea lui Mihai Eminescu, este aceea situată în Dianagasse nr. 8, construită în 1860.

Clădirea are 26 de camere, în anul 1870 fiind proprietatea companiei de asigurări „*K.K. Priv. Lebensversicherungs – Gesellschaft Oesterr*. „*Phöenix*”, instituție care închiria camere studenților români[3].

Avem așadar un detaliu necunoscut până în prezent în biografia lui Mihai Eminescu și anume faptul că acesta a locuit într-un *cămin de tineret*, un veritabil *hostel* studențesc, spațiu deținut de o companie de asigurări, care avea în portofoliul său de afaceri și închirieri imobiliare. Aceasta este explicația faptului că aici Eminescu trăia într-un grup de colegi vorbind limba română.

Legătura durabilă a camarazilor săi de studenție cu Mihai Eminescu este imortalizată într-o fotografie de grup realizată la Viena, în *Studioul Lövy* de pe *Mariahilferstrasse*, vis-à-vis de *Gartenbaugesellschaft* (*Societatea de horticultură*), unde Poetul apare alături de Teodor V. Stefanelli, poză excepțională, din păcate astăzi pierdută. Această prietenie a fost confirmată de Vasile Gherasim în articolul său, intitulat „*Eminescu la Viena*”, dezvăluind rolul semnificativ pe care Samuil V. Isopescul l-a avut în viețile contemporanilor săi[4].

În articolul menționat mai sus, publicat în 1923 și în *Adevărul literar și artistic,* ziarul bucureștean reproduce câteva însemnări memorialistice în care fostul coleg și prieten al lui Eminescu relatează prima întâlnire cu acesta, în toamna anului 1869, la restaurantul vienez „*Troidl*” situat pe *Wollzeile 27*, stradă din apropiere vechii universități.

Poetul se afla în compania unor figuri notabile ale comunității românești din epocă, precum Dr. V. Grigorovitza (cu care stătea la taifas la Hotelul „*Curtea Imperială*”), profesorul Teclu, pictorul Epaminonda Bucevski, M. Moisil, Samuil și Arcadie Isopescul.

S. Isopescul își mai aduce aminte că, aflându-se la „*Troidl*” (azi dispărut), a avut ocazia să remarce dialogul avut de Eminescu cu alți români din Iași, din discuțiile cărora se desprindeau referiri la literatura și poeții români ai vremii.

Tot el mărturisește că viața spirituală a tânărului Eminescu la Viena era trepidantă și plină de momente memorabile, marcată de frecventarea celor mai prestigioase instituții artistice.

Teatrul din capitala vieneză îl fascina pe tânărul Eminescu, atras mai ales de spectacolele de la *Burgtheater* unde, cum își amintește Stefanelli, au văzut împreună „*Regele Lear*” de Shakespeare. Aici, Eminescu a asistat și la reprezentațiile cu *Henric al IV-lea, Antoniu și Cleopatra*. Producțiile realiste ale pieselor lui Shakespeare au fost deosebit de inspiratoare pentru tânărul poet. Într-o iarnă, Eminescu reușise să obțină un bilet pentru *Regele Lear* de Shakespeare, jucat mai rar la Viena, și fiind un spectacol valoros, biletul a fost procurat cu eforturi speciale. Iată de ce Regele Lear pare o obsesie, Eminescu evocându-l în poemul său *Împărat și proletar.*

Poetul era prezent, cum vom vedea, și la *Opera Imperială*, unde asistă la spectacolele de operă clasică.

Acesta nu ocolea însă și alte scene cunoscute din Viena, precum *Carltheater, Theater in der Josefstadt, Theater an der Wien* și altele asemenea.

Ceea ce este mai puțin cunoscut este faptul că deși student, pășea adesea și la *Grădina Berăriei Obermayer* din *Parkring 12*. Câțiva metri mai departe, la numărul 4, se afla Palatul bancherului Nicolae Dumba (construit în 1866, în stil neo-renascentist). În somptuoasa clădire locuiesc și în prezent doi urmași ai acestui mare prieten al studenților, ales în Senatul Imperial și membru de onoare al „*României June*”, personalitate care, alături de domnitorul Șerban Cantacuzino, are o stradă în Viena, purtându-i numele.

Fiind bun prieten cu compozitorul Eusebiu Mandicevschi, i-a permis acestuia să locuiască mulți ani în Palatul din Parkring 4. De altfel, muzicianul venit din Bucovina era, la rândul său, un apropiat al compozitorului Brahms, ca urmare, după moartea acestuia, împreună cu N. Dumba, se ocupă de manuscrisele și autografele muzicale ale ilustrului compozitor.

Eusebiu Mandicevschi a scris muzică pe versurile lui Eminescu, dar este bine cunoscut în întreaga lume, mai ales în Austria, drept autorul edițiilor complete ale operelor compozitorilor Franz Schubert, Joseph Haydn și Johannes Brahms.

Mormântul lui N. Dumba se află în *Cimitirul Central* al orașului, lângă cele ale lui Brahms și Beethoven.

Constantin Dumba, deținător al unuia dintre cele mai mari

magazine de artă din Europa, îl ajută pe cumnatul său, Constantin Dinu Mihail din Craiova (a cărui bogăție se compara cu aceea a lui Gh. Grigore Cantacuzino –Nababul) să cumpere o mare colecție de artă, care va deveni patrimoniul actualului *Muzeu de Artă* din Craiova.

Elena Dumba și Maria Coloni, fiicele bogatului om de afaceri, trăiau la Viena dar, neavând copii, au lăsat întreaga lor avere lui Constantin Dinu Mihail, care ridică în Craiova un palat impresionant, asemuit de unii, desigur păstrând proporțiile, cu Palatul Schönbrunn. La rândul ei, Maria Coloni (1834 - 1923) avea un conac la fel de frumos în Oltenia, la Deveselu.

N. Dumba a fost unul dintre principalii animatori ai *Societății Prietenilor Muzicii* din Viena. În această calitate, el s-a bucurat de prietenia artiștilor Gustav Klimt, Hans Makart și Carl Kundmann. Fiind un adevărat mecena, s-a aflat în preajma compozitorilor Johannes Brahms, Richard Wagner, Franz Schubert și Johann Strauss. N. Dumba a contribuit la ridicarea în spațiul public a statuilor lui Beethoven, Brahms, Makart, Mozart, Radetzky, Raimund, Schiller, Schubert.

Fiind cel mai apropiat prieten al lui F. Schubert, a cărui statuie din *Stadtpark* nu s-ar fi înălțat fără stăruința și banii lui N. Dumba, după moartea acestuia donează un masiv calup de manuscrise ale strălucitului compozitor, punându-se bazele uneia dintre cele mai mari colecții de manuscrise muzicale din lume, adăpostite la *Biblioteca Orașului Viena.*

Tânărul Mihai Eminescu l-a cunoscut pe N. Dumba. În „*Amintirile*" sale, I. Slavici ne dezvăluie faptul că Eminescu stăruia pe lângă cei mai avuți români din Viena (N. Dumba, bancherii Perlea și Mureșanu și mai ales negustorul B.G. Popovici), pentru a sprijini înființarea și funcționarea Societății „*România Jună*" întrucât încă nu sosiseră banii promiși de către membrii fondatori.

Bănuim că același potent om de afaceri și influent politican, N. Dumba, prieten cu exilatul domnitor Al. I. Cuza (căruia îi facilitează cumpărarea unei confortabile reședințe în *Billrothstrasse* 26-30, situate în selectul cartier, aflat pe atunci la periferia Vienei, *Oberdöbling*) este acela care l-a îndemnat pe Eminescu să îi facă o vizită de curtoazie domnitorului Unirii, cu prilejul Anului Nou, 1870[5].

Theater an der Wien (vis a vis de Nashmarkt)

Era o vreme când în Viena, chiar și în vremea lui Eminescu, mai ales în timpul verii, călători din România împânzeau Capitala Imperiului, astfel încât se putea auzi vorbindu-se românește, fie pe *Graben*, fie în *Stadtpark*, prin restaurante, cafenele, de ai fi putut să te crezi că ești în București[6].

Să ne oprim puțin asupra *Berăriei Obermayer* din preajma *Parcului Municipal - Stadtpark*. În lumina blândă a felinarelor de gaz, ce-și aruncau reflexii aurii pe frunzișul des al teilor, Grădina estivală a lui Obermeyer fremăta. Ne aflăm în amurgul unei seri vieneze, de sfârșit de primăvară, undeva în jurul anului 1870. Aerul este înmiresmat de parfumul îmbietor al florilor, se aude zumzetul dulce al conversațiilor și... sunetul nelipsitului vals. Pe atunci, Viena era un autentic vals!

Eduard Strauss, cu o eleganță desăvârșită, își ridică bagheta. Acordurile inconfundabile ale „*Dunării Albastre*" se revarsă printre mese, purtate pe o undă de încântare generală. Era valsul de apogeu al gloriei sale, o odă adusă orașului, o invitație la visare și la o mișcare aproape hipnotică.

Dar, la *Grădina Obermeyer*, muzica nu era niciodată o simplă coloană sonoră; era atracția indiscutabilă a locului.

La fiecare jumătate de oră, orchestra înființată de Johann Strauss-fiul interpreta „*Morgenblätter*" (opus 279), un vals compus în 1863, purtând amprenta inconfundabilă a geniului muzical al familiei Strauss.

Într-un colț mai ferit, sub o boltă de iederă, o siluetă de tânăr, de bună-seamă student, cu ochi adânci și un aer de visător perpetuu, sorbea dintr-o halbă de bere, ascultând pe jumătate muzica, pe jumătate pe tovarășii săi.

Era Mihai Eminescu, studentul român despre care Vasile Gherasim povestea că venea adesea aici, în tovărășia semenilor săi, purtând discuții aprinse despre poezie, filosofie sau soarta neamului, în timp ce valurile muzicii lui Strauss se revărsau molcom în fundal.

Pentru tinerii învățăcei, *Obermeyer Bierhalle* era mai mult decât un local – era un lăcaș de întâlnire pentru spirite libere, o bucată de Românie translatată în inima Vienei.

Dar să povestim ceva din trecutul acestui loc. „*Societatea de Horticultură"* (*KK Wiener Gartenbaugesellschaft*, înființată în anul 1837), a inaugurat un sediu nou (1864), în *Parkring* 12, lipit de *Stadtpark.*

Această societate dispunea de o clădire de expoziții horticole, având o sală de evenimente, în suprafață de 376 mp și săli laterale, cu o arie de 215 mp, complex demolat în 1959.

Aici au funcționat câteva cluburi, cum ar fi „*Harmon*", „*Epheu*", „*Hesperus*" (acestea s-au mutat, începând cu 20 octombrie 1870, în „*Sala Diana*", interiorul fiind decorat cu splendide creații, semnate de Burkhardt[7]) ș.a., unde se organizau seri distractive și de dans (*Masken-Ball*).

Eminescu se întâlnea uneori cu Onisie Țurcanu, la locuința acestuia din *Belvederegasse,* dar și în saloanele „*Berăriei Obermayer*", situate în clădirea acestei „*Societăți de Horticultură*". Aici se formase societatea de petreceri „*Steluța*" și apoi „*Gorila*"[8], probabil după modelul celor menționate mai sus.

Să fi fost Eminescu membru și în aceste două societăți ? Iată o temă ce merită cercetată.

Așa cum la Capșa se putea bea odinioară celebrul „*Șvarț*", la alte restaurante un „*Marghiloman*" aici, în acest local somptuos, găzduit de *Asociația de Horticultură a* Vienei, savura Eminescu, probabil, „*Cafeaua Obermayer*".

Rețeta acesteia consta într-o ceașcă mare de cafea, ușor îndulcită, peste care se punea o linguriță de cremă de cafea Mocca, rece. Presupunem că Eminescu a învățat de la ospătarii de la *Obermayer* să își prepare cafeaua Mocca, amintită de Slavici, Poetul neputând să-și permită întotdeauna luxul de a achita în oraș prețul unei asemenea delicatese, specialitate a restaurantului amintit.

Clădirea vechea Societății de Horticultură, în 1940, în care funcționase Restaurantul Obermayer, frecventat de Eminescu (Österreichische Nationalbibliothek)

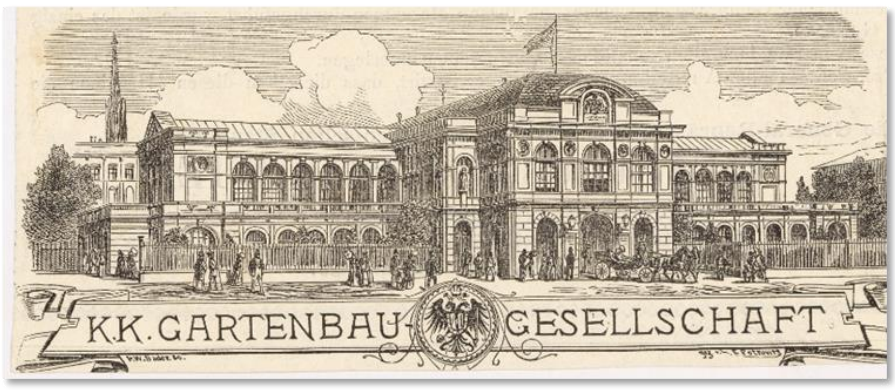

Parkring 12 – Gartenbaugebäude
Local frecventat de Eminescu. Era lângă Stadtpark

Die Blumensäle am Parkring, Salonul Florilor

În spațiul *Berăriei Obermayer* vorbea adesea Eminescu, a cărui frumusețe era admirată de toți clienții din local[9].

Citind „*Bălăuca*” lui Eugen Lovinescu aflăm că Veronica și soțul acesteia, profesorul Micle, fuseseră, la rândul lor, clienții acestui restaurant aflat pe atunci în *Stadtpark.*

Să ne îndreptăm din nou atenția spre *Grădina Obermeyer.* Aici era un univers muzical mai complex. Pe măsură ce seara avansa, publicul se schimba, devenea mai pretențios, cu gusturi rafinate, sofisticate.

Veneau critici cu urechi bine antrenate, precum Hanslick și Speidel, cu sprâncene încruntate, semn de adâncă concentrare, gata să discearnă fiecare nuanță, să descopere eventuale asonanțe.

La un moment dat își făceau apariția artiștii de la *Theater an der Wien*, clădire aflată lângă Piața de vechituri, *Nashmark*, iar printre ei, Maria Geistinger, o prezență impunătoare și carismatică.

La cererea publicului, care o adora, urca adesea pe estradă. O liniște respectuoasă, aproape religioasă, cuprindea grădina. Vocea ei, antrenată pe scenele celebre, umplea aerul cu arii din piesele cu muzică pe care le interpreta pe scenă, aducând o bucată din magia teatrului direct sub cerul înstelat. Era un moment de grație, de pură emoție, un contrast sublim cu efervescența valsului.

Pentru această elită, orchestra lui Strauss schimba registrul. Acordurile dulci ale valsului erau înlocuite cu măiestria complexă a uverturilor, cu profunzimea preludiilor simfonice și cu fragmente emoționante din opere.

Și, deloc surprinzător, se auzeau și pasaje din Richard Wagner. Da, chiar și Wagner, opera sa grandioasă și, pe alocuri, controversată, își găsea loc aici.

Johann Strauss-fiul, în pofida propriei sale supremații în universul valsului vienez, nu încetase să impună repertoriul wagnerian tuturor orchestrelor asupra cărora avea influență, recunoscând geniul, chiar și atunci când era atât de diferit de al său.

Astfel, la *Restaurantul Obermeyer*, din *Stadtpark*, sub lumina blândă a felinarelor și sub privirile atente ale criticilor, se contopeau două lumi, aparent diferite. Valsul vienez se împletea cu dramele wagneriene, visurile studenților români se amestecau cu eleganța artiștilor, iar muzica facilă se întâlnea cu muzica gravă, mai greu de înțeles. Aici, deși nu era la nivelul sălilor somptuoase cu care tânărul Împărat Franz Josef avea ambiția să înnobileze capitala, era totuși un mic templu sonor, un laborator de creație artistică, unde gusturile se rafinau și sufletele găseau, fiecare în felul său, o rezonanță în melodiile ce pluteau, efemere și eterne, în acele seri de neuitat din Viena.

De asemenea, la etaj se găsea o terasă, o bibliotecă și „*Berăria Obermayer*”, condusă timp de patru ani de Leopold Zlamal, de aceea, uneori, localul mai era cunoscut și sub denumirea „*Berăria Zlamal, fostă Obermayer*”.

Ar părea oarecum ciudat ca studenții români să fie clienți ai acestui local, dar dacă ne gândim la prețurile practicate acum 150 de ani, ne dăm seama că nu era un capăt de țară să calci în această berărie sau restaurant.

Iată ce tarife erau pe atunci, după cum își amintea mai târziu Al. Ciurcu: Pentru 6 până la 12 florini pe lună puteai să ai cazare, cu serviciu de curățenie și o cafea cu lapte, de dimineață. Prânzul, la amiază, costa în birturi bune: supă 6 creițari; rasol, cu două feluri de garnituri, copioase, 24 creițari; pâine 2 creițari; bacșiș, 2 creițari. Total 34 creițari, echivalent a 70 de bani, la valoarea leului românesc din 1921[10].

Dacă luai o prăjitură, considerat produs de lux, te costa 12 creițari, dar studenții preferau o jumătate de porție, adică 6 creițari.

De cină, nu putea fi vorba, deoarece era scumpă. De aceea, unii dintre colegii lui Eminescu intrau seara în niște dughene, numite *Greislerei,* de unde cumpărau niște sandvișuri ieftine, ori în cafenele, unde serveau nelipsita cafea *mélanje*, în plus puteau răsfoi ziare din toată lumea, inclusiv din România[11].

„*România Jună”* la *Stadtpark*

În *Stadtpark* se află însă și celebrul „*Salon de Cură*” (1865 - 1867), ridicat odată cu parcul, într-un splendid stil al *Renașterii* italiene, unde au loc în tot timpul anului spectacole muzicale, reprezentații de operă.

Acesta a fost construit ca pavilion pentru cetățenii orașului, pentru utilizarea curativă a apei minerale, situat în noul loc de relaxare în aer liber. Totuși, a devenit rapid un loc popular de concerte, în special după ce Johann Strauss Fiul a susținut primul său concert acolo în 15 octombrie 1868, transformându-l într-un centru al societății vieneze.

La ora când scriu acest articol, ianuarie 2026, impunătoarea clădire se află în plin proces de renovare.

Fiind în apropierea vechii universități, Mihai Eminescu și colegii săi se bucurau de ceea ce le oferea *Stadtpark*-ul. Astăzi, locația este un reper istoric care găzduiește anual aproximativ 500 de concerte și alte evenimente, urmărite de circa 200.000 de persoane. De aceea, în apropierea acestui loc se află statuia lui Johann Strauss fiul.

Tineretul studențesc român descoperă, pe lângă celelalte locuri pline de eleganță, și această splendidă sală de spectacol, gazdă al unor evenimente mondene, aflate în *Parcul Municipal*. Astfel, în iarna anului 1890, în ziua de 5/17 februarie, „*România Jună*” organiza în *Stadtpark*, în elegantul *Salon de Cură*, mult așteptatul bal al coloniei române, celebru în acei ani în toată Viena.

Sufletul acestei petreceri era, ca de obicei, dr. St. N. Ciurcu. Balul a fost pus sub înaltul patronaj al Arhiducelui Rainer.

Comitetul de organizare a avut în componența sa pe Alexandru Baron Wasilko Serecki, consilier intim al Împăratului Franz Josef, dr. C. Diaconovich, precum și frumoase doamne și domnițe, îmbrăcate în costume naționale: Constanţa Romalo-Cantacuzino, Maria de Szerb-Geist, Maria Văcărescu (soția ambasadorului român la Viena), Baronessa Catinca Wassilko-Serecki, Hajda Coandă, născută Danet (soția atașatului militar al României), Baronessa Alesandrina Erb-Rudtorffer, Contesaa Anastasia Kielmannsegg (soția guvernatorului Austriei de Jos), Baronesa Elena Leitenberger-Schlosser, Clairisse de Lindheim-Vivenot (soția consului general român de la Viena), Annetta Pessiacov, născută Suliotis (soția senatorului Pessiacov). Au fost prezenți senatorul Nicolae Dumba, prietenul studenților români, al cărui Palat se afla vis a vis de *Stadtpark*, precum și deputații români din Bucovina.

Și deși în aceeași seară se desfășura un bal în Palatul Contelui Palavicini, precum și *Serata Artiştilor,* la *Musikverein*, înalta aristocrație vieneză precum și celebrități ale lumii artistice au preferat să participe la balul comunității românești, desfășurat în *Statdpark*.

Sumele de bani au fost donate membrilor lipsiţi de mijloace ai Societăţii Academice „*România Jună*”.

Cu această ocazie, au fost pregătite compoziții muzicale speciale: „*Hora Mării*“ şi „*Valurile Prutului*“, de Constantin Buchental; „*Inima Română*“, vals de I. Ivanovici; „*Din depărtare*“, vals de Th. R. de Flondor.

Tot în cursul acestui eveniment al comunității românești de la Viena au fost prezentate în premieră și două piese de răsunet: „*Să fim veseli*“, polca française, compusă chiar de un membru al Comitetului de organizare a balului, Dr. Papanicolau, precum și o altă polcă, scrisă de faimosul compozitor al muzicii de curte, Eduard Strauss.

În ianuarie 1904, studenții „*României June*” se reuneau la *Stadtpark,* participând la tradiționalul bal al coloniei române, de data aceasta sub denumirea *Serata de Sylvestru*.

Deși era o iarnă grea, reprezentanți de frunte ai comunității românești, îmbrăcați în fracuri elegante, asortate cu tradiționalele veste albe, studenți, diplomați, politicieni și ofițeri în strălucitoare uniforme de gală sosesc la orele 20, reunindu-se în sala mare, ornată festiv, având splendide candelabre, prevăzute cu becuri electrice.

Evenimentul a continuat printr-un concert în care au fost interpretate piese clasice (Bach, Mozart, Grieg) dar și bucăți semnate de compozitori români.

După concert a urmat *Hora* românească și, evident, valsuri.

Când orologiul arată orele 12 — luminile electrice se sting — şi, în mijlocul sunetelor muzicii militare, reprezentată de fanfara Regimentului 60, în aplauzele generale s-a auzit glasul președintelui „*României June*”, Mihai Popovici, care a rostit un foarte emoționant discurs. Logosul său s-a concentrat pe idealul național și renașterea națională !

În atmosfera entuziastă ce a urmat acestui moment a început dansul: vals după vals, cadril după cadril, cotilion după cotilion.... până în zori. Ca o surpriză plăcută, la care oaspeții străini nu se așteptau, membrii comitetului de organizare a acestui bal au oferit buchete de flori tuturor damelor prezente dar și oaspeților invitați de pretutindeni, ba chiar și unui diplomat chinez, prezent la eveniment.

Clădirea elegantă aflată în *Stadtpark* va găzdui din nou, la începutul lunii ianuarie 1906, balul anual organizat de „*România Jună*”, un gest de reverență în amintirea *Luceafărului* și tot aici, în ianuarie anul următor, a avut loc un banchet organizat de colonia română din Viena în onoarea Primarului Bucureștiului, Prințul Cantacuzino, și a delegației Consiliului Comunal dâmbovițean, în vizită de curtoazie la omologul său vienez.

Această predilecție pentru *Stadtpark* este o dovadă a prețuirii pe care românii o au pentru aceste locuri ce evocă amintirea lui Mihai Eminescu și a studențimii românești.

Nu numai tinerii iubeau Parcul Municipal. Înșuși Titu Maiorescu, care trăise în tinerețe la Viena, obișnuia să servească cafeaua de dimineață în *Stadtpark*, după cum aflăm din Jurnalul său, unde ne dezvăluie cum a petrecut în vara anului 1882,[12] 1892[13] sau în vara anului 1894[14].

Un spectacol la *Musikverein*: Ecou Eminescian

Peste drum de *Stadtpark*, la câteva sute de metri, se construise, tot în acei ani, clădirea somptuoasă, numită *Musikverein,* cu contribuția generoasă a bancherului N. Dumba, prietenul românilor, edificiu gândit pe planșetă și ridicat de Th. Hansen, arhitectul care a conceput, printre altele, și *Palatul Știrbey*, de la Mogoșoaia.

Aici era sediul *Orchestrei Simfonice a Vienei*. Locuitorii Capitalei imperiale, mari iubitori ai muzicii, au avut o filarmonică, încă din anul 1842. În mediul academic, la Universitate, profesorul Hanslick inaugurează primul curs de muzicologie din lume. Mai ales în timpul așa numitului *carnaval de iarnă*, tot orașul răsuna la orice oră de sunetul muzicii. În acea perioadă, numai într-o singură zi, aveau loc aproape 50 de baluri, spectacole, cu tot atâtea orchestre, în toate cartierele orașului, încât autoritățile au dat o lege care interzicea muzica după ora 23:00.

Și în zilele noastre *Revelioanele* se termină fix la ora 2 din noapte, fiindcă restaurantele nu pot tulbura somnul vienezilor cu muzică, dans și distracții. Probabil o reminiscență a acelor vremuri, celebrul spectacol de Anul Nou, de la *Musikverein*, are loc în miezul zilei, nu noaptea.

Am în fața ochilor, afișul concertului audiat de Mihai Eminescu la *Musikverein*, unde apare numele Eduard Strauss (1835–1916).

Cel mai tânăr dintre cei trei frați (care au dominat muzica vieneză de bal), a trăit adesea în umbra strălucitoare a fraților săi mai celebri, Johann II – Fiul - („*Regele Valsului*”) și Josef. Deși a fost cel mai longeviv dintre frați, parcursul său artistic a fost mult timp subapreciat, fiind perceput mai mult ca un continuator decât ca un inovator.

Pentru noi, Eduard Strauss rămâne dirijorul dinastiei și Ambasadorul „*României June*”.

Johann Strauss

Totuși, rolul lui Eduard a fost esențial, fiind cel care a asigurat continuitatea și administrarea riguroasă a faimoasei *Orchestre Strauss* timp de trei decenii.

În toată această perioadă, el a fost singurul dirijor și manager al ansamblului, organizând turnee ce au stors pur și simplu de vlagă întreaga orchestră, în sute de orașe și localități, de la marile capitale europene până în America de Nord, consolidând astfel reputația internațională a dinastiei.

Dincolo de managementul său impecabil, Eduard Strauss a avut o contribuție notabilă la promovarea muzicii în rândul comunităților străine din Viena.

Legătura sa cu mediul românesc este deosebit de relevantă. La balurile organizate de societatea „*România Jună*” în prestigiosul *Musikverein*, în anii 1881, 1885 și 1886, sub bagheta lui Eduard, orchestra Strauss a inclus în repertoriu piese aparținând autorilor români, o dovadă a respectului său pentru cultura emergentă a României.

Punctul culminant al acestei aprecieri a fost în anul 1886, când Eduard și-a manifestat simpatia în mod elocvent, dedicând Societății „*România Jună*” o polcă franceză proprie, plină de grație vieneză, intitulată evocator „*Fleurs roumains*”.

Aceste gesturi culturale subliniază faptul că Eduard Strauss nu a fost doar un excelent dirijor, ci și un ambasador cultural dedicat, care a adus muzica românească pe scenele vieneze, contribuind la apropierea dintre cele două culturi muzicale.

Dar să revenim la tânărul Eminescu. Miercuri, 11 mai 1870. Aerul vienez, încă rece în amurg, purta promisiunea efemeră a primăverii. Pe străzile lăturalnice ale Vienei, un tânăr student, cu ochii adânci, întunecați, și o frunte înaltă, traversa grăbit strada. Mihai Eminescu, abia împlinind douăzeci de ani, purta povara nesomnului și a lecturilor nocturne, dar și ardoarea unei inimi pline de poezie neșlefuită. Își îndrepta pașii spre *Konservatorium Gesellschaft der Musikfreunde*, nu ca un critic muzical sau un nobil plin de bani, ci ca un suflet flămând de frumos, cu o invitație obținută în mod norocos, desigur de la colegul său, Isopescul.

„*Regret amarnic că n-am învăţat muzica* – scria Eminescu în manuscrise - *căci din copilărie, mama, care avea un glas fermecător, întrecându-se cu tata, care cânta ca un adevărat artist din flaut, descoperise în mine şi o ureche remarcabilă de muzician*”.[15]

Holul mare, deja plin de zumzet, strălucea sub luminile pâlpâitoare ale gazului. Aurul, catifeaua vișinie și chipurile pitorești ale melomanilor *high-life*-lui vienez, ale studenților de la universitate și ale amatorilor de muzică creau un mozaic interesant. Eminescu, un spectator timid, se strecură într-un colț discret al galeriei, un loc de unde putea cuprinde întreaga scenă și, mai important, să lase muzica să-l învăluie.

Sala Mică de la *Musikverein* era un spațiu de concerte destinat mai ales acestor studenți sau elevi încă neconsacrați. Seara muzicală a debutat, la ora 20.00, cu o piesă a elevilor Conservatorului *Gesellschaft der Musikfreunde,* o orchestră asociată cu *Conservatorul de Muzică* și *Societatea Prietenilor Muzicii* din Viena.

O efervescență tinerească, momente de grație și stângăcie adorabilă, care au stârnit zâmbete în sală. Eminescu a schițat și el un ușor zâmbet, admirând curajul și talentul acestor tineri artiști, ce purtau în ei scânteia aceleiași pasiuni mistuitoare ce-l chinuia și pe el.

Apoi a urmat Carl Maria von Weber. Odată cu primele acorduri ale Uverturii operei „*Der Freischütz”*, o vibrație nouă a străbătut sala. Sunetele adânci ale cornurilor, dialogul încordat al violoncelurilor, au desenat în aer păduri întunecate, ritualuri oculte și destine pecetluite. Eminescu a simțit cum muzica îi pătrunde în adâncul ființei. Pădurile Boemiei, cu misterele lor precreștine, se transformau în codrii de aramă ai copilăriei sale, în miturile românești despre strigoi și frici ancestrale. Era muzica nopții, a visului, a luptei omului cu demonii interiori.

Când Actul al II-lea din „*Der Freischütz*” a început, vocile elevilor Conservatorului, ghidate de intuiția maestrului Josef Hellmesberger senior, pe care-l zărise dirijând cu o precizie rece, dar plină de forță, au dat viață personajelor.

Simfonia pădurii a fost un spectacol sonor și vizual (în imaginația sa) ce i-a tăiat răsuflarea.

Helene Pessiack, Katharina Prohaska, Anna von Angermayer, Betty Hegendörfer, Carl Lischewsky, Jacob Hintersteiner și Caroline Schmerhofsky, tinerii interpreți, au umplut sala cu dramatismul lor, cu spaima și speranța ce se împleteau în corul demonic.

În mintea lui Eminescu, aceste scene se suprapuneau cu legendele autohtone, cu baladele populare unde binele și răul se luptă veșnic.

O pauză scurtă, apoi Uvertura operei „*Fernand Cortez*” de Gaspare Spontini a adus o schimbare de ton, o grandoare istorică, o forță eroică. Eminescu a apreciat măreția, dar simțea că inima sa vibra mai puternic la chemarea adâncimilor sufletești, nu la ecoul bătăliilor imperiale.

Seara a culminat însă cu Charles Gounod și Actul III din „*Faust*”. Gounod, apreciat mai ales pentru operele și muzica sacră, a dăruit iubitorilor de muzică o capodoperă: „*Romeo și Julieta*”, precum și „*Ave Maria*”. Acesta era teritoriul lui Eminescu.

El, care devorase filosofia lui Schopenhauer și lecturile germane, găsea în povestea doctorului Faust ecoul propriilor sale căutări, al setei de cunoaștere absolută și al veșnicei lupte între înger și demon în sufletul uman.

Când vocea pură a Margaretei se împletea cu promisiunile înșelătoare ale lui Mefistofel, iar Faust își etala dilemele, Eminescu simțea că fiecare notă deschidea o nouă poartă în labirintul gândurilor sale.

Dragostea ideală, inocența pierdută, pactul cu diavolul pentru cunoaștere și putere – toate temele acestea se regăseau în visurile și în primele sale încercări poetice.

Spre final, sala a explodat în aplauze furtunoase. Publicul se ridica în picioare, celebrând talentul tinerilor artiști și măiestria compozitorilor.

Eminescu, însă, a rămas o clipă tăcut, copleșit. Nu aplauda cu frenezie, ci trăia o reverie. Muzica nu era doar sunet, ci revelație. Era vocea cosmosului, a istoriei, a sufletului omenesc.

Pe drumul de întoarcere spre modesta locuință studențească, Viena nocturnă părea transformată.

Lumi paralele se suprapuneau: pădurile lui Weber, curțile lui Gounod, stelele reci de deasupra. În mintea tânărului poet, versuri nebănuite începeau să se așeze, ecourile muzicale se transformau în ritmuri, în imagini.

Experiența de la *Musikverein* nu fusese doar o seară la Operă; fusese o inițiere, o confirmare a faptului că arta, sub orice formă, era o fereastră către absolut.

Iar el, Mihai Eminescu, avea misiunea de a traduce aceste ecouri vieneze în limba eternă a poeziei românești.

Decembrie 1870: Mihai Eminescu la „*Săptămâna Beethoven*”

Este sfârșitul anului. La 16 decembrie 1870, iată-l pe tânărul student Mihai Eminescu având privilegiul de a asista la un eveniment cultural de o rezonanță aparte: deschiderea primei *Săptămâni Muzicale* dedicate lui Ludwig van Beethoven.

Pornind de la constatarea lui Tudor Arghezi, conform căreia *Eminescu este un Beethoven al graiului românesc*, încerc să aflu care au putut fi afinitățile care să îi lege cu atâta putere.

Ludwig van Beethoven

Data de 16 decembrie nu era întâmplătoare, fiind chiar ziua de naștere a marelui compozitor, transformând evenimentul într-o celebrare cu o încărcătură simbolică profundă.

La prestigiosul *Teatru de Operă Imperial și al Curții Regale* (actualmente *Opera de Stat*), aproape de ora 19:00, sub bagheta maestrului Otto Dessoff – un dirijor german renumit, prieten al lui Johannes Brahms și o figură centrală a vieții muzicale vieneze – scena a prins viață, spectatorii admirând o pleiadă de artiști de marcă ai epocii.

Printre soliștii vocali străluceau talente consacrate precum Gustav Walter, Luise Dustmann și Johann Nepomuk Beck, iar prezența actriței Elisabeth Charlotte Wolter (1834-1897), intrată în istoria muzicii de operă prin magnifica interpretare a rolului *Ifigeniei* lui Goethe, adăuga o forță dramatică și o profunzime teatrală reprezentației.

În semn de respect, a fost înmormântată într-un mormânt onorific din *Cimitirul Central* din Viena (Grupa 32 A, Numărul 20), conform dorințelor sale, îmbrăcată în costumul *Ifigeniei* din piesă cu același nume a lui Goethe, cel mai de succes rol al ei. În 1898, o stradă a primit *Woltergasse* în cartierul Hietzing, unde a locuit artista până la moarte.

Orchestra și corul Operei Imperiale au completat un tablou sonor de excepție, transformând seara într-un omagiu grandios adus geniului beethovenian.

Pentru Eminescu, aflat în plin proces de formare intelectuală și artistică, această imersiune în universul sonor al lui Beethoven, cu forța sa emoțională și arhitectura sa grandioasă, a reprezentat, fără îndoială, mai mult decât un simplu concert, hrănindu-i sufletul de poet cu vibrații culturale profunde și lăsând o amprentă durabilă în memoria sa.

Acest prim contact dintre cei doi titani (al muzicii și a poeziei romantice) va lăsa urme adânci.

Mihai Eminescu îl apreciază pe Beethoven ca exemplu de maestru artistic ce depășește limitările fizice. În concepția eminesciană, Beethoven este un simbol al geniului muzical, care continuă să creeze opere mărețe chiar și în pofida suferinței fizice, cum ar fi pierderea auzului. El invocă numele lui Beethoven considerând că *farmecul dureros* al creației eminesciene este similar cu cel din muzica acestui titan.

Conceptul de „*farmec dureros*” din poezia eminesciană este legat de exemplul lui Beethoven, care a compus capodopere chiar și fără a mai auzi sunete.

Dar mai există un punct de convergență fizică intrinsecă: în anul 1966, Muzeul Bezirkului 3 din Viena a făcut o comunicare în sensul că Mihai Eminescu, precum și marele compozitor Ludwig van Beethoven, aveau într-adevăr un punct comun: ambii au locuit în Gārtnergasse 5.

Conform biografului Alexander Wheelock Thayer, Ludwig van Beethoven a locuit în Gärtnerstrasse, „*Zum grünen Baum*” („*La copacul verde*”), imagine pe fațada blocului, vizibilă și în zilele noastre. Marele compozitor a locuit la prima scară, al doilea etaj.

Încă o noapte vieneză de neuitat: Când muzica lui Beethoven întâlnește sufletul Poetului

Săptămâna Beethoven continuă. Imaginați-vă cum putea arăta Viena imperială, în decembrie 1870. Aerul rece al iernii e străpuns de luminile calde ale felinarelor, iar ecoul pașilor pe caldarâm se pierde în forfota elegantă a orașului. Este o Viena efervescentă cultural, o metropolă a artelor, iar în inima ei, faimosul *Musikverein* răsună de muzică.

Aflat în mulțimea selectă care se îndreaptă spre legendarul *Salon de Aur*, un tânăr român cu o privire profundă și un suflet avid de cunoaștere și frumos își croiește drum. Este Mihai Eminescu, student la Viena, iar destinul îl aduce în seara de marți, 20 decembrie 1870, la un eveniment muzical de excepție: o seară specială din cadrul „*Săptămânii Muzicale dedicate lui Beethoven*”.

Ora 21:00. *Salonul de Aur,* renumit pentru acustica sa impecabilă și opulența sa, este plin. Aerul vibrează de nerăbdarea sutelor de îndrăgostiți de sunet. Oamenii sunt aici nu doar pentru a asculta muzică, ci pentru a celebra geniul, pentru a se lăsa purtați de valurile sonore.

Pe scenă, sub bagheta renumitului Eduard Strauss, „*Capela Strauss*” – o orchestră cu rezonanță în peisajul muzical vienez – este gata să înceapă. Titlul serii, „*Sărbătoarea lui Beethoven*”, promite o călătorie muzicală profundă, o explorare a diversității creației, într-o perioadă în care moștenirea titanului de la Bonn era mai actuală ca oricând.

Ce a ascultat tânărul Eminescu în acea seară memorabilă? Programul, de o bogăție remarcabilă, a fost o îmbinare armonioasă de forță, lirism și grație: Ludwig van Beethoven – Uvertura operei „*Fidelio*”. Așadar, seara a debutat cu un regal muzical, îmbinând cu măiestrie pulsul dramatic al luptei pentru libertate și triumful iubirii.

O uvertură magnifică, captivantă, care cu siguranță a captat atenția poetului, cunoscut pentru sensibilitatea sa la temele eroice și la aspirația spre ideal.

În *Archaeus*, manuscris ce a fost publicat cu acest titlu în *Scrieri politice și literare* (vol. I, 1905), ediția I. Scurtu, Eminescu menționează: „*Beethoven compune opera Fidelio după ce uitase de mult natura vocii omenești ... el scrie muzică pentru voci cum crede el c-ar trebui să fie și te trezești față c-o operă care ți se pare că fuge dinaintea ochilor... c-ai privi-o cu binoclul întors... ș-ai vedea departe, departe, în fundul cugetării unui om, ceva straniu ce pari a nu pricepe bine, până bagi de seamă că sunt închipuirile unui surd despre vocea omenească, a cărei natura normală el o uitase sau avea numai o reminiscență slabă despre ea*”.

Ce dovadă mai bună avem a aduce că Eminescu a asistat la spectacolul cu opera *Fidelio,* prezentat la *Musikverein* ?

Urmează Franz Schubert – „*Moment muzical”*: După intensitatea lui Beethoven, a urmat un respiro liric, o incursiune în intimitatea sufletească a lui Schubert. Aceste scurte piese, pline de melancolie și grație, au oferit un moment de reflecție, o oază de delicatețe, perfectă pentru meditația poetului.

Programul serii a continuat cu Henri Vieuxtemps – „*Reverie”*: O piesă ce invită la visare, la o scurtă evadare din realitate, într-un spațiu al gândurilor și al emoțiilor. Vieuxtemps, un maestru al violonisticii, a creat cu siguranță o atmosferă de melancolie subtilă, ce a rezonat cu latura contemplativă a lui Eminescu.

Șapte ani mai târziu, în 1877, Eminescu ascultă la Iași „*Fantasia appassionata*” de Henri Vieuxtemps, în interpretarea violonistului Toma Micheru, pe care l-a simpatizat sincer, poate și din motive sentimentale, pe care nu le mai amintim aici.

Regalul concertistic continuă: Felix Mendelssohn Bartholdy – „*Auf Flügeln des Gesanges*”, op. 34/2: Această bijuterie muzicală, în traducere „*Pe aripi de cântec*”, este o odă adusă frumuseții și transcendenței. Pentru un poet precum Eminescu, ale cărui cuvinte adesea se ridicau pe „*aripi de metafore*”, această melodie a fost cu siguranță o sursă de inspirație, o simfonie a sufletului în care cuvintele se transformau în note și invers.

Finalul a fost apoteotic. Giacomo Meyerbeer – „*Schiller March”*: Seara s-a încheiat cu un marș grandios, emoționant, o notă de eroism și solemnitate, probabil în spiritul celebrării sau al acelui *grandeur* european al vremii. O încheiere puternică, ce a transpus publicul într-un univers populat de senzații de măreție și prestanță.

Pentru Eminescu, acea seară nu a fost doar un concert. A fost o experiență definitorie, o imersiune în esența frumosului și a sublimului.

În *Salonul de Aur*, alături de sute de alți melomani, tânărul geniu a absorbit fiecare notă, fiecare vibrație. Imaginația sa poetică, încă în formare, era hrănită de măreția lui Beethoven, de lirismul lui Schubert, de visarea lui Mendelssohn.

Probabil că, ascultând „*Pe aripi de cântec*”, Eminescu a simțit cum propriile sale versuri prindeau aripi, cum muzica îi vorbea direct sufletului, deschizând noi perspective asupra artei și expresiei.

Aceste momente petrecute în inima culturală a Europei au contribuit, fără îndoială, la rafinarea gustului său, la îmbogățirea viziunii sale artistice și la conturarea acelei sensibilități unice ce avea să-l definească drept *Luceafărul* poeziei românești.

A fost o noapte vieneză de neuitat, o punte între muzică și poezie, între un geniu al sunetelor și un geniu al cuvintelor, sub bolțile aurite ale *Musikverein.*

O amintire prețioasă, un punct de lumină în constelația geniului său.

În fiecare an, la 1 ianuarie, când veți privi și asculta Concertul simfonic de Anul Nou, într-o sală plină de personalități ale vieții diplomatice, politicieni, artiști celebri, magnați ai lumii contemporane, să nu uitați că printre primii spectatori la acest impresionant concert a fost și genialul nostru Poet, Mihai Eminescu.

„*Eminescu la Viena*”, în „*Junimea Literară*”, XII, 1923, Cernăuți, p.374-379
[2] „*Momente din viața lui Eminescu*”, în „*Adev. Lit. și Artistic*”, nr.125, 1923, p.5
[3] cf. *Cadastrul Capitalei Viena - Häuser – Kataster der K.K. Reichshaupt und Residenzstadt Wien*, Wien und Leipzig, 1911, p. 71
[4] *Junimea literară*, 1923, pag. 374-379.
[5] V. Gherasim, „*Eminescu la Viena”*, în *Junimea Literară*, 1923, p. 375
[6] cf. Al. Ciurcu, „*Viena Amintiri din trecut”, în „Adevărul”, 18 decembrie, 1921, p.4*
[7]cf. „*Wiener Salonblatt*”, nr. 32 din 9 oct. 1870, p. 258
[8] *„Societatea tinerilor mai convenia adesea și la Onisim Țurcan care locuia pe Belvederegasse. Mai des însă la Restaurantul Obermeyer unde formaseră societatea de chefuri «Steluța» și apoi «Gorila» și acolo, la bere, vorbia și Eminescu, a cărui frumusețe era admirată de toți streinii din local..."*cf. Vasile Gherasim, *Eminescu la Viena* în *Junimea literară*, 1923, pag. 374-379.
[9] cf. Vasile Gherasim, idem, 375
[10] În perioada 1868-1900, moneda austriacă era Guldenul, având 100 Kreuzer1 Gulden (fl.), moneda austriacă cu 100 de Kreuzer din 1868-1900, este aproximativ echivalentă cu 11 euro în 2009, fără a lua în considerare fluctuațiile cursului de schimb (1860: 11,38, 1870: 11,58, 1880: 10,25, 1890: 11,20). 4,5 Gulden erau echivalentul unui ducat de aur. De la 1 ianuarie 1900, moneda era coroana, 1 fl. = 2 coroane.
[11] Al. Ciurcu, op. cit. p.4
[12] T. Maiorescu, „*Însemnări zilnice”*, 1881-1886, vol.2, București, 1939, p. 108; comandă „*cafea-înghețată*”.
[13] T. Maiorescu, „*Însemnări zilnice*”, în Studii 23, nr. 1/1970, p. 118.
[14] Scrisoare adresată de T. Maiorescu lui I. Al. Brătescu-Voinești, la data de 4/16 iulie 1894, cf. I.E. Torouțiu, „*Studii și Documente Literare”*, Vol. V, Buc.1935, p.244
[15] Viorel Cosma, „*Eminescu în universul muzicii*”, Ed. Libra, p. 20

Musikverein, Viena

Constantin LUPEANU

ASTRALIS

- binecuvântate apariții editoriale -

Revista de cultură trimestrială *ASTRALIS*, afirmată din 2021 sub egida și cu sigla UZPR pe copertă, patron, director și redactor șef Camelia Pantazi Tudor, s-a făcut mare, are șapte ani și întotdeauna a dat dovadă de maturitate artistică și alegeri corecte în ceea ce privește colaboratorii și creațiile acestora. De fapt, precum *Bilete de papagal* pe vremuri, *Astralis* este revista unui singur om. În plină evoluție creatoare, Camelia Pantzai Tudor este un fenomen al culturii astăzi, de o plurivalență rară, poet, romancier, eseist, jurnalist cultural, acoperind sectoare artistice adesea neglijate de mass-media. Am mai scris, revista „Astralis" aduce în câmpul literelor românești prospețime, calitate, cultură autentică și impune totodată nume de valoare, la fel cum la Tudor Arghezi au debutat creatori care s-au dovedit scriitori autentici.

O muncă herculeană, ținând cont de cele 136 pagini număr de număr, devoțiune fără sfârșit. Bravo pentru ochiul atent al conducerii uneia dintre cele mai reușite reviste artistice, care consolidează o pagină de nești în istoria literaturii și culturii României.

Un sumar bogat impune și numărul 4 (28), Octombrie – Decembrie 2025, cu rubricile necesare de poezie, proză, eseistică și foarte utilele recunoașteri ale valorii estetice însumate sub denumirea: *Cărți privite în ochi*. În editorialul intitulat „Șapte ani", Camelia Pantazi Tudor prezintă cu modestie această catedrală a artei pe care ea și cei peste 60 de scriitori au ridicat-o cu smerenie și dedicație. Revista a impus deja nume viguroase. O rubrică de cinste este cea intitulată: *Români de peste Prut*, pas de seamă spre împlinirea marii uniuni! În editorialul festiv, Camelia Pantazi Tudor scrie:

„Atât timp cât forța vitală nu ne ocolește și neastâmpărul creativ ne îndeamnă să continuăm a scrie pentru a împărtăși celorlalți din preaplinul ființei noastre, nu ne vom opri. Credem cu adevărat în rolul culturii în formarea personalității oamenilor, nu putem renunța să contribuim esențial la îmbogățirea literaturii și a jurnalismului cultural într-o lume în care au ajuns să domine mercantilismul unora și preocuparea pregnantă doar pentru existența zilnică a altora."

Camelia PANTAZI TUDOR

Prima ediție a Salonului Literar Astralis din anul 2026

În 6 februarie 2026 am avut plăcerea să o revedem pe doamna Camelia Pantazi Tudor, la sediul central al Bibliotecii Metropolitane București, unde a avut loc prima ediție a Salonului Literar *Astralis* din anul curent. Aflată sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – Filiala Presa Culturală, această nouă ediție marchează începutul parteneriatului cu Biblioteca Metropolitană București, reunind iubitori de cultură, jurnalism și literatură.

Camelia Pantazi Tudor, director al Editurii și al Revistei trimestriale de cultură *ASTRALIS*, cât și redactor-șef al publicației, vicepreședinte al Filialei Presa Culturală a UZPR, moderator al evenimentului, a subliniat că 2026 este anul în care editura aniversează zece ani de când a apărut în peisajul editorial românesc, împlinindu-se și șapte de ani de existență a revistei, odată cu editarea numărului 4 (28) / octombrie – decembrie 2025.

Editorialul numărului 4 (28) / octombrie – decembrie 2025 al Revistei trimestriale de cultură *ASTRALIS*, semnat de Camelia Pantazi Tudor, este intitulat „ȘAPTE ANI!", și reamintește de momentele de debut ale primului număr, în data de 10 mai 2019, la Casa de Cultură „Friedrich Schiller", acolo unde, din ianuarie 2018, aveau loc edițiile Salonului Literar *Astralis*. În anii 2023-2025, fiecare număr a fost prezentat în cadrul edițiilor Salonului, desfășurate la Centrul Cultural *Mihai Eminescu* iar începând din acest an întâlnirile au loc la sediul central al Bibliotecii Metropolitane București .

Din anul 2021, revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, iar în urma reevaluării de la sfârșitul anului 2024 a tuturor publicațiilor, egida a fost reacordată, împreună cu dreptul de a promova pe copertă sigla UZPR.

Doamna Pantazi Tudor a precizat că structura a rămas aceeași de la început, formatul tipărit alb-negru și formatul online color, la care s-a adăugat rubrica de interviu.

Totodată a subliniat că, pentru a aniversa cinci ani de la apariția revistei, Editura *Astralis* a publicat în anul 2024 două volume: „Magia *aventurii Astralis*", care cuprinde toate articolele scrise de Camelia Pantazi Tudor în cele 20 de numere (2019-2023) și „Specific și diversitate. Lecturii filosofice" – douăzeci de articole scrise de Marian Nencescu, la rubrica *Filosofie,* domnul Nencescu fiind președintele Filialei Presa Culturală a UZPR și editor-coordonator al revistei *ASTRALIS* .

Jurnalista, scriitoarea și editoarea Camelia Pantazi Tudor a dorit să menționeze că aproximativ 30% dintre autorii numărului 28 au publicat în toate edițiile anterioare, timp de șapte ani, la aceștia adăugându-se numeroși alții, mulți publicând constant, membri ai UZPR, ai USR sau neaparținând niciuneia dintre cele două organizații, din București, alte zone, de peste Prut, din străinătate.

Redacția

Dr. Marian NENCESCU

Calea Eroilor, o viziune pentadică asupra Monumentelor de la Tg. Jiu

Tradiția apostolică, cu deosebire Sfânta Evanghelie după Ioan, atribuie lui Iisus Hristos expresia „Eu sunt Calea, Adevărul, Viața”, rostită, se spune, chiar în timpul Cinei cea de Taină, și deci cu puțin timp înainte de răstignirea Sa. Cuvântul divin era un răspuns la întrebarea Apostolului Toma, care dorea să afle amănunte despre locul unde se va duce, iar Mântuitorul l-a povățuit că singurul drum către Dumnezeu, ce le asigura tuturor mântuirea, este, figurat, Calea credinței, pe grecește „hodos”, iar călăuză este cuvântul divin, figurat, Adevărul, și sursa celor Veșnice, Viața. „Unde mă duc eu, voi știți, le-a spus Mântuitorul ucenicilor săi, și voi știți și Calea”, apoi a adăugat: „Nimeni nu ajunge la Tatăl meu decât prin Mine”. Desigur, asupra acestor cuvinte istorice Biserica s-a pronunțat și se va pronunța, dar pentru credincioși, mai important decât cuvântul este chiar exemplul Mântuitorului, care a ales deliberat Calea sacrificiului de sine, pătruns de conștiința Adevărului divin și de împlinirea destinului său unic, Viața veșnică pe calea credinței. Transpuse artistic, cele trei cuvinte, esența conștiinței de sine a Mântuitorului, alcătuiesc nu doar, simbolic, Drumul creației, cu urcușuri și cu coborâșuri, cu căderi și înălțări sublime, dar și credința creatorului, în general, cu atât mai mult a celui pătruns de duhul divin, în Adevărul etern al artei sale, care îl călăuzește pe drumul Vieții, la fel cum duhul Divin l-a călăuzit pe Fiul Domnului spre Mântuire.

Privită la scară istoriei, Calea neamului nostru, menirea noastră destinică, i-am spune, este Dreapta credință, este Calea jertfei, Drumul crucii eroilor neamului, sacrificiul Vieții în numele Adevărului și al Cuvântului Divin. Desigur, astfel de idealuri profetice par azi estompate în conștiința noilor generații, dar ele au însuflețit și chiar au determinat, putem spune, jertfa eroică de pe câmpurile de luptă, în urma căruia s-a înfăptuit idealul de veacuri al românilor, Statul național unitar, România Mare. Astfel de momente de înălțare națională, de jerfă la scară colectivă sunt, e drept, rare în istoria unui neam, dar sunt cu atât mai puternice cu cât ele vin din credința adâncă, din exemplul divin, din conștiința mai presus de fire în Adevăr și Viața veșnică. Iar când etosul colectiv se suprapune cu etosul individual al unui artist cu adevărat pătruns de măreția epopeii eroice a împlinirii unui ideal național, rezultatul este o operă ce depășește cadrul local, și are toate șansele să devină un element de referință, nu doar în cultura neamului, dar și în conștiința colectivă a umanității. Așa s-a întâmplat cu pictura „Guernica”, a lui Picasso, un remember al unui caz de crimă colectivă de război, așa este și Ansamblul de la Tg. Jiu, un monument de for public care, chiar așa incomplet cum îl avem noi azi, este un remember peste timp al unui popas unic pe Calea eroilor, pe drumul Adevărului și al Vieții.

Și pentru că Drumul eroilor armatei Române a trecut și pe la Tg. Jiu, unde o mână de ostași, împreună cu populația civilă locală au ținut pentru o clipă, în 1916, frontul german care amenința să ocupe definitiv țara, acest moment nu i-a scăpat lui Brâncuși, artistul oltean atins de aripa gloriei la Paris, care, la solicitatea venită din partea unui grup de femei din țară, a lăsat totul deoparte, bani, glorie, tihnă creatoare, ca să vină la Tg. Jiu și să construiască poate cel mai demn și mai uman Ansamblu sculptural dedicat jerfei ostașilor, nu doar din Romania, dar și din lume. Asta pentru că arta veritabilă, inspirația divină și, am spune, viziunea grandioasă asupra istoriei lipsește de regulă din astfel de monumente, cel mai adesea convenționale și lipsite de fior epopeic.

Desigur, azi avem convingerea că Brâncuși a avut de la început conștiința valorii darului său pentru locurile natale, pentru orașul Tg. Jiu, chiar dacă nu a comunicat acest adevăr și conaționalilor săi. E drept, s-a exprimat, totuși, într-un fel metaforic, dar cine să-l înțeleagă? Probabil nici nu a simțit nevoia și nici nu i s-a cerut explicit acest lucru. Brâncuși a lucrat, deci, liber, fără nici un fel de ingerințe externe la monumentul său, la fel cum liber a fost și de orice obligații materiale ori contractuale, fapt ce indică o înaltă conștiință morală, rară la artiștii de ieri și de azi, știut fiind că, de plidă, Picasso, contemporanul său, a avut prevederea să primească de două ori onorariul pentru tabloul său, „Guernica”, în vreme ce Brâncuși a lucrat, cum se spune, „pe veresie” și „pe cuvânt”.

Proiectul lui Brâncuși gândit, dar păstrat secret, doar în planurile și jurnalele sale personale, prevedea inițial o construcție în mai multe etape. Cum, în oraș, în 1935, când a sosit el la Tg. Jiu, erau două parcuri, unul pe malul Jiului, unde tradiția spune că s-au dat luptele din 1916, și altul în centrul orașului, unde începuse construcția Bisericii Eroilor, a ales să amplaseze primele două monumente, Masa cu Scaunele și Poarta Eroilor în primul parc, urmând ca, ulterior, să ridice Colana, între Biserică și Masa cu scaunele, pe un drum imaginar, o cale ce urma să se deschidă cu acest prilej, desigur Calea Eroilor Neamului, întruparea logosului Divin, și care urma să lege, ca o axă unică, întregul complex. Al cincilea element, gândit, dar niciodată proiectat, cu atât mai puțin executat, urma să fie o fântână, intercalată între Coloană/Stâlpul de pomenire și Biserică. Din păcate nici azi nu știm cum ar fi trebuit să arate o asemenea Fântână, dar ea ar fi trebuit să fie obligatoriu cu „apă sărată”, de la lacrimile mamelor și soțiilor eroilor de război, și să fie de mici dimensiuni, poate nu mai mare decât Fântâna Meșterului Manole, de la Curtea de Argeș.

Privit astfel, ansamblul de la Târgu Jiu, dacă ar fi fost finalizat după planurile lui Brâncuși, ar fi fost o materializare a Cuvântului divin: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” și ar fi cuprins cele cinci elemente obligatorii ale artei pentadice, arta adevăratei armonii universale, așa cum ne-a relevat-o nouă profesorul Alexandru Surdu în cartea sa „Pentamorfoza artei” (Editura Academiei Române, ed.a II-a, 2018). Lipsesc, deci, Fântana, și, cel mai grav, chiar Calea, ceea ce reprezintă o trădare, o abandonare a adevăratului monument dedicat jerfei Eroilor.

De-a lungul carierei sale de artist, Constantin Brâncuși (n. 19 februarie 1876, Hobița, jud. Gorj - d. 16 martie 1957, Paris) a urmărit cu insistență realizarea unei opere sculpturale unice, o marcă personală a artei al cărui punct de referință să-l reprezinte zborul. În acest sens, a creat mai întâi seria „Păsărilor (măiastre)”, compoziții diverse ca dimensiuni și forme, realizate din materiale diferite - lemn, metal, marmură - toate având ca temă zborul, plutirea, planarea, imponderabilitatea. Inițial, ciclul „Cocoșilor”, apoi cel al „Măiastrelor”, în fine, ideea zborului, contopită cu aceea a „Păsării în spațiu”, au condus spre reprezentarea „Coloanei fără sfârșit”, punctul maxim al căutărilor și revelațiilor sale artistice, inclusă ca element central în Ansamblul arhitectural și sculptural de la Tg. Jiu, dedicat eroilor olteni căzuți în luptele pentru apărarea defileului Gorjului, în toamna anului 1916, inclusiv pe aliniamentul orașului, de-a lungul râului cu același nume.

Asocierea ciclului „Păsărilor” cu „Colana fără sfârșit”, nume stabilit de însuși Brâncuși, nu este întâmplătoare. În viziunea sa, „Pasărea în spațiu” reprezenta aspirația spre infinit, străpungerea timpului cu puterea minții. În versiunile succesive ale „Cocoșului”, „Măiastrei”, sau „Țestoasei Zburătoare”, lucrări ce constituie azi fala unor muzee și colecții celebre de la Paris, dar mai ales din America, regăsim deopotrivă tradiția rustică românească, a stâlpilor de lemn, adesea cu scop funerar, dar și estetic, pur decorativ, izvorul fundamental al artei sale, altoită pe o formă de înțelepciune „exotică” pentru noi, dar cu totul familială lui Brâncuși, artist și gânditor format

la școala filosofiei indiene, admirator al unui mare guru și învățat de acum un mileniu, Milarepa, după unii exegeți chiar inspiratorul revelațiilor sale artistice epocale. În spirit „budist", fără însă a fi și un practicant al acestei religii, Brâncuși a încercat să exprime plastic, prin ciclul „Păsărilor", ideea de stare inițială a materiei, fluiditatea, imponderabilitatea.

Mergând mai departe, Brâncuși a constatat că zborul, ca idee plastică, are nevoie de un fundament material, de un punct de pornire, de o „temelie", cum s-ar spune și de aceea a început să adauge „Păsărilor" sale câte un soclu adecvat, în fapt o completare și o continuare a creației sculpturale. Primele socluri erau ovoidale, sau chiar plate, asemenea Mesei tăcerii de mai târziu, apoi Brâncuși a început să cioplească socluri de formă romboidală, similare stâlpilor de casă, oricum nu prea departe de aceste reprezentări ancestrale, ale stâlpilor sau colanelor care sprijineau pridvoarele caselor tradiționale, sau care erau ridicați, în zona Olteniei de sub munte, „de sufletul" răposaților tineri, adesea având în vârf o pasăre de lemn. Așa s-a născut „ideea" de coloană, respectiv o succesiune de romburi și semiromburi, toate din lemn, finisat manual, materia pe care o considera cea potrivită pentru a susține zborul. Așadar, cele două elemente ale sculpturii, soclul/ coloana și „pasărea", prezentă efectiv, sau doar imaginată, sugerată, sunt două părți ale aceleiași idei, Brâncuși fiind adeptul, în artă, al complementarității. El nu a expus niciodată o operă fără să gândească dinainte și soclul, cu totul un ansamblu ce dă vigoare și coerență mesajului sculptural. Din acești stâlpi romboidali, folosiți ca postament al sculpturilor sale din seria „Măiastrelor", dar care depășeau sfera materialului, aspirând spre idee, a extras Brâncuși esența ideii de „Coloană".

Primele „Coloane" propriu-zise, mai degrabă stâlpi romboidali, sprijiniți pe câte un semiromb, ce nu mai era soclu, ci direct parte a operei, alcătuind un ansamblu unitar, datează din perioada după anul 1919-20, când gloria lui Brâncuși începuse să crească și când negustorii de artă au început să-i bată insistent la poarta atelierului de la marginea Parisului. La stăruința unor prieteni artiști, azi adevărate glorii ale artei avangardiste, Brâncuși a început să sculpteze primele coloane, din lemn masiv, finisate însă grosier, pe care le-a expus inițial în provincie, apoi în propriul atelier, ulterior folosind fragmente de coloane, mai precis lemnul gata finisat, drept socluri pentru noile comenzi de „Păsări măiastre". Fără să persevereze în idea de a construi exclusiv „Coloane", ca lucrări independente, Brâncuși a reținut ideea, intenționând să creeze, dacă va găsi un finanțator excentric care să-i susțină material proiectul, chiar o colană de mărimea zgârie-norilor din New York, un fel de „Coloană a cerului", o operă monumentală pentru un oraș vizionar. Din păcate, pentru el, sau din fericire pentru noi, ocazia nu s-a mai ivit, dar rămas proiecția temerară a ideii lui Brâncuși de a construi „Coloana" la dimensiuni gigantice, un fel de întrecere cu înseși ideea de zbor.

Ocazia de a-și materializa proiectul, rămas ca un vis nerealizat, s-a ivit la mijlocul anilor 30 ai secolului trecut, când Brâncuși a primit, în mod cu totul neașteptat, o comandă direct din țară, respectiv solicitatea din partea Ligii Femeilor Creștine, de la Tg. Jiu, de a construi un monument, sau un ansamblu monumental, în cinstea eroilor din Primul Război Mondial. Momentul e important atât în biografia lui Brâncuși, cât și în istoria artei universale. Cu siguranță, Arethia Tatarescu, soția primului ministru liberal din acea vreme, Gheorghe Tatarescu, cea care l-a invitat pe Brâncuși să lucreze la Tg. Jiu, la mai bine de trei decenii după ce acesta plecase din țară, nu putea bănui intențiile lui Brâncuși, și nici nu a îndrăznit să-i ceară un proiect. Se poate spune, deci, că atât comanditarul, respectiv autoritățile locale, Primăria orașului Tg. Jiu, nu au știut ce vrea să construiască Brâncuși, și poate nici el însuși nu era sigur că proiectul lui va deveni realitate. Efectiv, privind lucrurile istoric, putem spune că a fost un miracol că marele Brâncuși, cel mai bine plătit artist plastic al vremii lui, a venit în țară să lucreze pe gratis, dar și că Arethia Tatarescu a avut inteligența de a nu-i cere lui Brâncuși amănunte despre proiectul său. Dacă ar fi știut ce o așteaptă, și că Brâncuși nu avea în vedere să ridice un monument, ci să construiasă la Tg. Jiu ideea de jertfă absolută, ridicată la cer, cu siguranță poate ar fi renunțat. Oricum, nici Brâncuși nu și-a finalizat opera, și nici conaționalii săi, de ieri și de azi, nu au înțeles prea limpede ce a lăsat Brâncuși țării natale. „Vă las bucurie curată", ar fi spus el. Dar cine măcar bănuia atunci în ce a constat efectiv darul brâncușian?

Rezultatul a fost însă o operă unică, peste așteptări și peste ce au crezut contemporanii săi de la acea vreme că vrea Brâncuși să construiască. Ideea genială și fără egal a lui Brâncuși, așa cum reiese azi din cea ce a realizat efectiv, sau ce a proiectat să facă la Tg.Jiu , a fost aceea de a construi un Drum/ o Cale a Eroilor, care să pornească de pe malul Jiului, dintr-un loc anume, unde se purtaseră lupte grele pentru apărarea orașului, care să treacă pe lângă Masa Tăcerii, Aleea Scaunelor, apoi pe sub Poarta Eroilor, și, depășind Coloana fără sfârșit, să se încheie la Biserica construită anume de familia Tatarescu în cinstea Eroilor căzuți pe front. Modelul se suprapunea peste planul vechilor temple antice, fiind similar Templului din Delfi, închinat lui Apollo, și are echivalent, la scară urbană, doar în Drumul/ axa/ Bulevardul ce leagă Monumenul lui Lincoln, de pe malul Potomacului, trecând pe lângă Memorialele celor mai importanți Președinți americani, și, depășind Coloana ridicată în cinstea lui Washington, ajunge la Capitoliu, locul unde se unește, simbolic, puterea executivă și cea legislativă a celei mai puternice națiuni de pe glob. În viziunea lui Brâncuși, Drumul/ Calea, Coloana și Biserica, împreună cu Masa, Scaunele și Poarta Eroilor alcătuiau o construcție unică, o veritabilă Biblie a creației universale, în cinci timpi, egală sau chiar cu mult peste ce au construit americanii la Washington DC, și care ar fi urmat să lege pământul cu cerul, punctul central fiind chiar „Coloana fără sfârșit", monumentul eroilor, înălțat până la cer. Pare utopic, dar Brâncuși gândea la scară planetară, iar proiectul nu era al lui, ci al Divinității care îl inspirase. Adevărat, „Bucurie curată!"

Concret, Brâncuși a realizat, între 1935-37, doar trei dintre elementele pentadei care ar fi alcătuit complexul /Templul eroilor, respectiv Masa cu scaunele, Poarta Eroilor și Coloana. Din fericire, Arethia Tatarescu a finalizat și Biserica, astfel încât Ansamblul monumental a fost, parțial, inaugurat în 1938. A rămas nerezolvată până azi problema Căii eroilor, în fapt punctul nodal al Drumului Eroilor, de la pământ la cer. La fel, lipsește cu totul Fântâna, doar dacă nu socotim că apa Jiului ar fi, simbolic, tot o Fântână fără sfârșit. Pentru acest motiv, Brâncuși a plecat necăjit de la Tg. Jiu, și chiar din țară, călătoria sa din 1938, de la inaugurarea Complexului, fiind efectiv ultima din viață, în Romania. A urmat războiul, ocupația sovietică, iar Brâncuși a devenit, din artistul național, un trădător transfug.

Istoria mai reține, în fara ideii geniale a marelui Brâncuși, de a construi la Tg. Jiu nu un monument, ci chiar ideea de Monument/ de Templu absolut, având ca punct central Coloana care sprijină cerul/ „Fără sfârșit", cum i s-a mai zis, și o altă performanță excepțională, o dovadă a geniului tehnic românesc. Ca să realizeze Coloana, Brâncuși a făcut apel la un inginer local, proprietar al unui atelier de construcții metalice, Ștefan Georgescu-Gorjan, ca să execute miezul de oțel al Coloanei, și cele 16 elemente metalice, romburi și semi-romburi, înșirate, ca mărgelele pe ață, pe axa interioară. Atât de trainică este lucrarea inginerului Georgescu-Gorjan, care a lucrat efectiv sub îndrumarea lui Brâncuși, și care, la rândul lui, a avut încredere deplină în calculele tânărului inginer, încât nici azi, la aproape nouă decenii de la inaugurare, Coloana nu s-a clintit, deși s-a încercat chiar demolarea ei, cu forța. Dacă nu ar fi fost demontată, din ambiția unui efemer ministru al culturii, prost sfătuit de un critic ros de fumuri deșarte, am fi avut azi versiunea inițială a „Coloanei fără sfârșit", o operă cu mult peste ce vedem azi la Tg. Jiu. Dar și așa e de ajuns ca să ne cutremurăm de emoție în fața „darului" unui artist care și-a iubit țara, și care a construit din simplă recunoștință, monumentul artistic care a ajuns simbol de țară și de neam.

Tanța TĂNĂSESCU

Descoperindu-l pe Brâncuși

- un geniu al sculpturii moderne, la Muzeul Național de Artă al României -

O vizită la Muzeul Național de Artă al Românei este de fiecare dată o incursiune într-un univers fascinant. Cum anul acesta se împlinesc 150 de ani de la nașterea celui mai mare sculptor român – Constantin Brâncuși (19 feb.1876, Hobița, jud. Gorj – 16 mar. 1957, Paris) – este firească vizitarea sălii de expoziție care îi găzduiește lucrări valoroase. De altfel, acest muzeu deține cele mai multe opere originale ale marelui nostru artist.

În incinta acestui Muzeu, în Sala „Constantin Brâncuși”, publicul este invitat să admire opere ale marelui artist, reprezentative pentru perioada de formare și pentru cea de tranziție către stilul sintetic care l-a consacrat, respectiv: Schiță pentru portretul generalului Carol Davila (lucrare în ghips, 1903-1904, proveniență - achiziție), Bustul pictorului Dărăscu (lucrare în bonz, 1906, proveniență – Muzeul Simu), Bustul lui Petre Stănescu (lucrare în bronz, 1910, proveniență - achiziție), Rugăciunea (lucrare în bronz, 1910, proveniență - achiziție), Somnul (lucrare în marmură, 1908, proveniență - Muzeul Simu), Danaida (lucrare în piatră, 1907-1908, proveniență - achiziție), Macheta pilonului Porții Sărutului - Târgu Jiu (lucrare în ghips, 1935), Scaun (lucrare în piatră, 1938, proveniență - achiziție), Cap de copil (lucrare în bronz, 1906, proveniență - achiziție), Cap de copil (lucrare în ghips, 1906, proveniență – Pinacoteca Statului), Supliciu (lucrare în bronz, 1907, proveniență - achiziție), Prometeu (lucrare în ghips, 1911, proveniență - achiziție), Nud (lucrare în tuș, 1924, proveniență - achiziție), Ion Georgescu-Gorjan (l-a sprijinit material, moral și sufletește pe tânărul Brâncuși, cu care a fost prieten). Prin imagini, fotografii și exponate, organizatorii acestei expoziții doresc să pună în evidență primii ani din creația sculptorului.

Debutul artistic al lui Constantin Brâncuși se înscrie într-un narativ cu specific românesc, dar cu vocație universală: acela al copilului provenit dintr-un mediu rural modest, care, prin talent, perseverență și intuiție creatoare, ajunge să schimbe fundamental limbajul sculpturii moderne.

Primele recunoașteri ale talentului său nu sunt spectaculoase în sensul consacrării publice, dar sunt decisive prin autoritatea profesională a celor care îl validează și prin continuitatea susținerii primite.

Născut la data de 19 februarie 1876, la Hobița, într-o familie modestă, copilăria sa a fost marcată de experiențe diverse, de ani de ucenicie în insignifiante ateliere de meșteșuguri, prăvălii și birturi. Primele noțiuni le primește la Craiova, la *Școala de Arte și Meserii* (1894-1898), unde intră cu bursă, apoi continuă pregătirea la București, la *Școala Națională de Arte Frumoase*, pe care o absolvă în 1902.

Prima creație în ghips realizată de Brâncuși, pe când era elev, este *Bustul lui Gheorghe Chițu*, fost primar al Craiovei, senator, ministru și fondator al *Școlii de Arte și Meserii*. Aceasta a fost lucrarea de absolvire a celor patru ani de școală. Ea a fost expusă la 14 octombrie 1898 în *Parcul Bibescu* din capitala Olteniei, în pavilionul *Școlii de Arte și Meserii*, în cadrul „Expoziției Regionale”. Din păcate, bustul a dispărut în împrejurări astăzi necunoscute.

Pentru a completa tabloul de cunoștințe biografice privindu-l pe acest colos al sculpturii moderne, am răsfoit presa vremii, unde am descoperim primele menționări ale numelui Brâncuși.

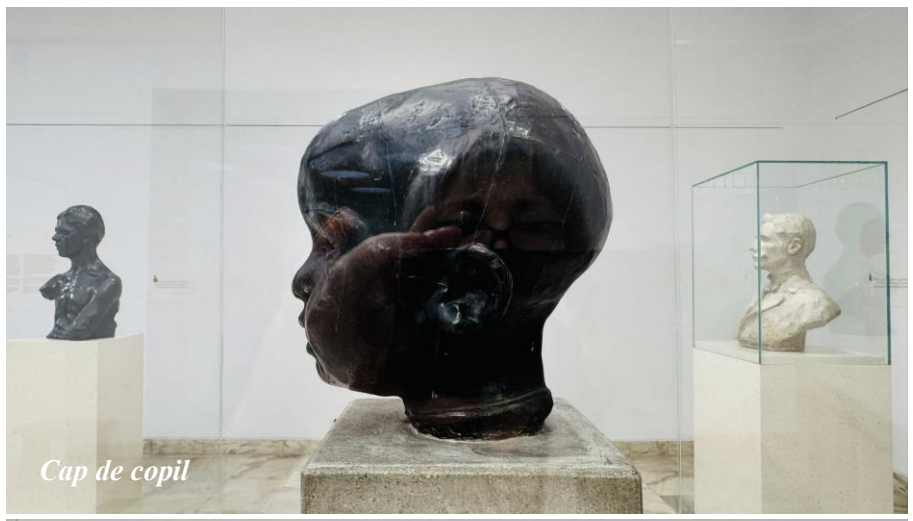

Cap de copil

Cap de Copil

Sala „Constantin Brâncuși” de la MNAR

Schița portret gen.dr. Carol Davila

Bustul lui Ion Georgescu-Gorjan

Astfel, în ziarul „Adevărul” din 24.12.1898 avem aceste detalii: „*Rezultatul concursurilor de la Școala de Bele-Arte. Ieri, la orele 2 s-a ținut în localul Școalei de Bele-Arte, comisiunea pentru judecarea concursurilor, prezidată de d. Stăncescu şi compusă din d-nii Mirea, Hegel, de la Școala de Meserii, Mircea de la Școala de Arhitectură, Gr. Cerchez şi dr. Gerota. Rezultatul s-a dat pe la orele 5 şi jumătate seara, iată numele acelora cari au obținut medalii şi mențiuni:..... Sculptura Mențiunea II – C. Brâncuși*”. Este vorba de lucrarea *Bustul lui Vitellius*, un „antic bust”, realizat în ghips, după un un mulaj aflat în sala de curs, piesă expusă în prezent la *Muzeul de Artă* din Craiova, fiind clasată la categoria „Tezaur”. La vremea respectivă, opera tânărului Brâncuși a fost prezentată Consiliului județean al Prefecturii Dolj, cu intenția de a-i determina pe consilierii județeni să accepte prelungirea bursei de studii de care beneficia Brâncuși.

Atent în permanență la promovarea tinerilor talentați, ziarul „Adevărul” din 24.12.1899, precizează din nou faptul că junele Brâncuși, elev al *Școlii de Bele-Arte* din București, obține „mențiunea onorabilă” la categoria „sculptură antică, bust sculptat”.

În anii următori, creațiile sale obțin de asemenea recunoașterea juriului: *Cap al lui Laocoon* (medalie de bronz în 1900) și *Studiu* (medalie de argint, în anul 1901).

Un detaliu pitoresc este legătura tânărului sculptor cu lumea medicală. Astfel, sub îndrumarea dr. D. Gerota, Brâncuși realizează un *Ecorșeu* (1902), un studiu pentru reprezentarea corpului omenesc, lucrare căreia i se atribuie o medalie de bronz. Prin desăvârșita precizie a detaliilor acestei lucrări lucrarea *Ecorșeu* a fost folosită mult timp în școlile românești de medicină, chiar s-au făcut după ea câteva copii.

Această lucrare brâncușiană a fost expusă la expoziția de la Ateneul Român, deschisă în perioada decembrie 1902 – iunie 1903, înregistrând unanime aprecieri. Drept urmare, același medic D. Gerota i-a intermediat un contract prin care C. Brâncuși urma să realizeze bustul generalului Carol Davila, pentru a fi amplasat în curtea Spitalului Militar Central (despre această operă am scris anterior). În acea perioadă, C. Brâncuși tocmai efectua stagiul militar. Mai întâi, tânărul artist a modelat în ghips o plachetă în basorelief, numită *Studiu pentru portretul generalului doctor Carol Davila*, nedatat, realizată în 1903-1904.

Aceasta avea dimensiunile următoare: 18 x 13,2 x 4,5 cm, fiind semnată în lateral-dreapta *C. Brâncuşi*. Până în anul 1976, creația aceasta, considerată una dintre cele mai mici opere care au rămas de la artist, se afla în colecția Muzeului de istorie a liceului „Matei Basarab” din București, sub numărul de inventar 11406. Placheta a fost expusă publicului în anul 1976 la București și la Craiova cu ocazia centenarului nașterii artistului român. Basorelieful este făcut după o fotografie de epocă, înfățișându-l din profil pe Carol Davila. Din anul 1998, această plachetă în ghips a trecut în posesia Muzeului Național de Artă a României, fiind trecută la categoria tezaur. Bustul a fost turnat în bronz abia în anul 1912, în schimb monumentul din curtea Spitalului Militar din București este o copie din anul 1990.

Și fiindcă vorbim de primele ecouri ale succeselor lui C. Brâncuși reflectate în presa românească a vremii, prezentăm textul apărut în 1906 în numărul din 10.11.1906 al ziarului „Dimineața”: „*La salonul de toamnă din Paris, sub No. 219 al secțiunii de sculptură se află expus un bust intitulat (L'Enfant) Copilul, datorit unui tânăr sculptor român, elev al lui Mercier, anume Constantin Brâncuşi. Ne putem făli cu acest tânăr compatriot*.”

Brâncuși intră de timpuriu în contact cu formele esențializate ale artei populare și cu un univers simbolic profund, care îi va marca definitiv viziunea artistică. Primele semne ale talentului său se manifestă mai degrabă instinctual decât programatic: copilul care cioplește, modelează și învață prin gest, nu prin teorie. Această

dimensiune artizanală va rămâne, paradoxal, una dintre sursele modernității sale.

O primă recunoaștere instituțională apare odată cu admiterea sa, în 1894, la Școala de Arte și Meserii din Craiova. Aici, Brâncuși se remarcă rapid prin îndemânare și seriozitate, iar profesorii îi apreciază capacitatea de a înțelege volumul și structura formelor. Lucrarea sa *Bustul lui Vitellius* demonstrează o stăpânire solidă a academismului, dar și o tensiune interioară care trădează dorința de depășire a convențiilor.

În perioada bucureșteană (1898–1904), Brâncuși beneficiază de recunoaștere oficială prin burse și premii, semn că talentul său era deja incontestabil pentru *establishment*-ul artistic al vremii. Totuși, această validare nu îi este suficientă. Într-un gest definitoriu pentru personalitatea sa, el refuză confortul unei cariere academice previzibile și pornește spre Paris, centrul artei europene de la începutul secolului XX.

La Paris, primele recunoașteri sunt mai subtile, dar cu atât mai importante. Admiterea sa la *École des Beaux-Arts*, în atelierul lui Antonin Mercié, confirmă valoarea sa profesională, iar participarea la *Salonul de Toamnă* și la *Salon des Indépendants* îi asigură vizibilitate într-un mediu extrem de competitiv. Momentul-cheie al debutului său parizian îl constituie însă refuzul de a rămâne în atelierul lui Auguste Rodin: „*La umbra marilor copaci nu crește nimic*”. Acest gest, de o luciditate rară, marchează adevărata afirmare a lui Brâncuși ca artist conștient de propria vocație.

Primele sale lucrări independente — *Sărutul*, *Rugăciunea*, *Cumințenia Pământului* — sunt întâmpinate cu nedumerire, dar și cu interes. Ele atrag atenția unor critici și colecționari avizați, care intuiesc noutatea radicală a demersului său. Aceasta este, poate, cea mai autentică formă de recunoaștere timpurie: nu succesul de masă, ci înțelegerea profundă a câtorva spirite sensibile la schimbare.

Astfel, debutul lui Constantin Brâncuși nu se definește printr-un moment unic de consacrare, ci printr-o succesiune de confirmări discrete, dar ferme, venite din medii diferite: școala, instituția, elita artistică europeană. Ele construiesc, pas cu pas, drumul unui artist care avea să redefinească sculptura secolului XX, rămânând fidel, până la capăt, ideii că adevărata recunoaștere vine din concordanța dintre formă, spirit și libertate creatoare.

Pentru cei însetați de frumos, vizita la Muzeul Național de Artă al României le va da prilejul să admire lucrări ce ilustrează căutările și sensul evoluției operei lui Constantin Brâncuși, cinstind în acest fel viața și creația acestui geniu al artei moderne universale.

Macheta Pilonului Porții Sărutului

Supliciu

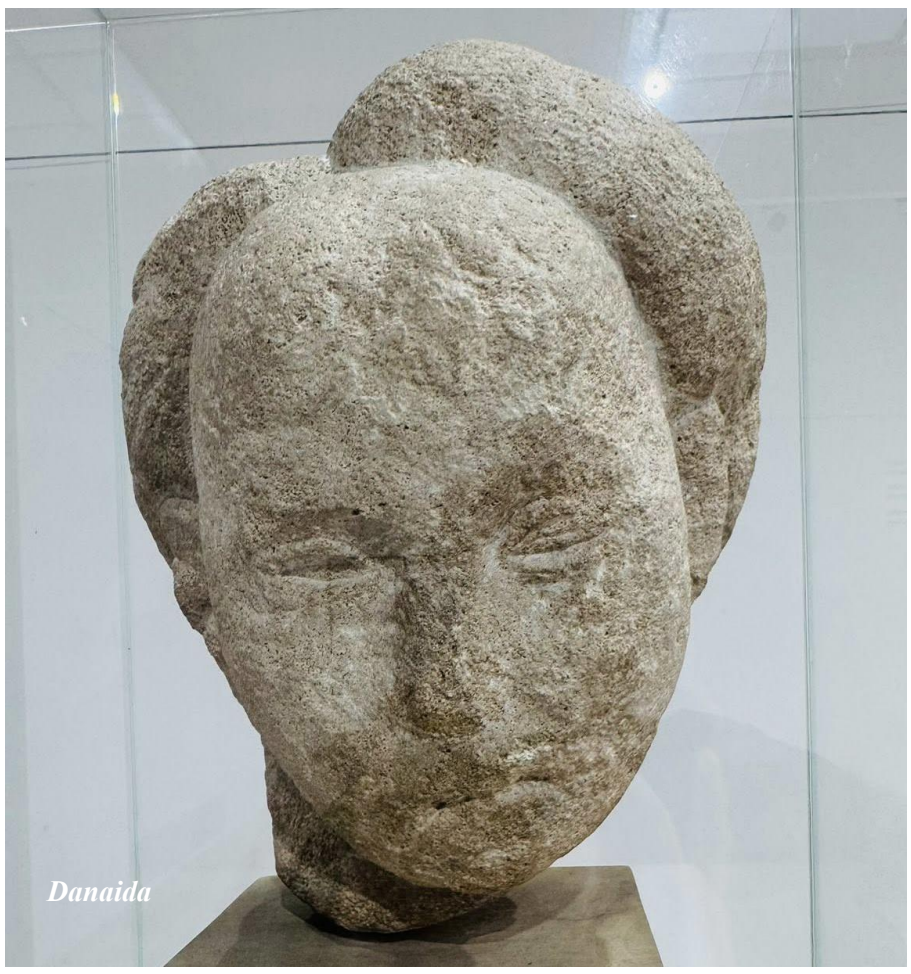
Danaida

Muzeul Național de Artă al României

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 lui George Enescu

George Enescu s-a născut la 7 august 1881, la Liveni, azi George Enescu, județul Botoșani. A făcut studiile muzicale la Conservatorul din Viena (1888-1894), unde a urmat vioara și compoziția, apoi la Conservatoire National de Musique din Paris (1895-1898), unde a debutat componistic cu *Poema Română*, interpretată de Orchestra simfonică dirijată de Édouard Colonne (1898). Paralel cu compoziția, a fost și violonist concertist, întreprinzând mai multe turnee în Europa și S.U.A., fiind considerat unul dintre cei mai de seamă interpreți ai timpului. A organizat și a condus, la Iași, Orchestra simfonică „George Enescu” (1918-1920). A fost dirijor al Societății Filarmonice Române din București (1898-1906), fondator și conducător al trio-ului instrumental din Paris (alături de Alfred Cortot și Pablo Casals, 1902), al cvartetului „George Enescu” din Paris (1904), dirijor al Orchestrei simfonice a Ministerului Lucrărilor Publice din București (1906-1920). A depus o rodnică activitate pedagogică, printre elevii săi numărându-se muzicieni din întreaga lume: Cristian Ferras, François Grumiaux, Ida Haendel, Yehudi Menuhin ș.a.; a îndrumat activitatea unor muzicieni români, între care cea a lui Dinu Lipatti. A ținut cursuri de perfecționare la École Normale de Musique din Paris, Academia Muzicală Chigiana din Siena, Școala de Muzică a Universității din Illinois; profesor de compoziție la Universitatea Harvard (S.U.A.). Creația sa muzicală cuprinde lucrări pentru orchestră (*Poema Română*, *Simfonia concertantă pentru violoncel și orchestră*, cele două *Rapsodii Române*, cinci simfonii, *Uvertura pentru concert*, *Uvertura triumfală*, *Pastorală-fantezie pentru orchestră mică*, concerte pentru pian și orchestră, pentru vioară și orchestră, suite pentru orchestră, *Simfonia de cameră pentru 12 instrumente soliste* ș.a.), muzică de cameră (*Trio pentru pian, vioară și violoncel*, sonate pentru pian și vioară, *Serenada pentru pian, vioară și violoncel*, *Andante religioso pentru două violoncele și orgă*, *Octet pentru patru viori, două viole și două violoncele*, cvartete, *Impresii din copilărie, suită pentru vioară și pian* ș.a.), piese instrumentale (sonate de pian, *Variațiuni pentru două piane*), piese vocale cu acompaniament de pian (*La galop*, *Soupir*, *Șapte cântece* pe versuri de Clément Marot ș.a), muzică corală (*Cântecul pădurii*, *Lui Iosif Vulcan*, *Liniște*), muzică vocal-simfonică (cantatele *Vision de Saul*, *Imn jubiliar*, *L'Aurore*, poemul *Vox Maris*), opera *Oedip* (1931) etc. A fost membru fondator (1920) și președinte al Societății Compozitorilor Români (1920-1948), membru corespondent al Academiei de Științe și Arte din Praga (1937). Lucrările sale au fost distinse cu prestigioase premii internaționale, între care Premiul „Pleyel” și Premiul revistei „Candide” din Paris. A fost membru titular – 27 mai 1932; 12 august 1948 (membru de onoare – 26 mai 1916) al Academiei Române. A încetat din viață la Paris, în 5 mai 1955.

În urma raportului lui Take Ionescu, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 24.201 din 1 iulie 1921 (fig. 1)[2], regele Ferdinand I a semnat, la 2 iulie 1921, decretul nr. 2.873[3], prin care i-a conferit Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (fig. 3-4)[4] lui George Enescu, artist compozitor. Potrivit adeverinței de primire a brevetului de Comandor al Ordinului „Steaua României”, semnată la București, în 25 septembrie 1921, George Enescu s-a născut la 7/19 august 1881, la Liveni (jud. Dorohoi) și își avea domiciliul în Dorohoi (fig. 2)[5].

Ordinul „Steaua României” a fost instituit prin Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877[6] și avea scopul de a recompensa serviciile civile și militare aduse statului român. Potrivit *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*, sancționat prin Decretul nr. 3.505 din 11 octombrie 1906[7]: «Ordinul „Steaua României” este o cruce de smalț albastru-închis, înconjurată de raze convergente, purtând deasupra coroana regală. Centrul crucii, în formă de medalion, este de smalț roșu, având în față vulturul și în dos coroana și cifra regală. Împrejurul medalionului de smalț roșu, în față, este un cerc de smalț albastru-închis, ca mai sus, pe care stă scrisă deviza „IN FIDE SALUS” (SALVAREA ÎN CREDINȚĂ). Cercul de smalț albastru-închis este înconjurat și el de o ghirlandă de ramuri de stejar verde, care, de asemenea, este și împrejurul medalionului de smalț roșu, în dos. Insemnele Ordinului sunt de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade. Cavalerii poartă crucea, cu un diametru de 40 mm, atârnată de o panglică moarată roșie, cu câte două dungi albastru-închis pe fiecare margine, dungile interioare late, fiecare, de 3 mm și cele exterioare (de pe marginea panglicii) de 2 mm… Comandorii poartă de asemenea Crucea atârnată de aceeași panglică moarată roșie cu dungile albastre-închis, ca mai sus, Crucea însă de un diametru de 60 mm și panglica lată de 45 mm și de o lungime egală cu periferia gâtului»[8].

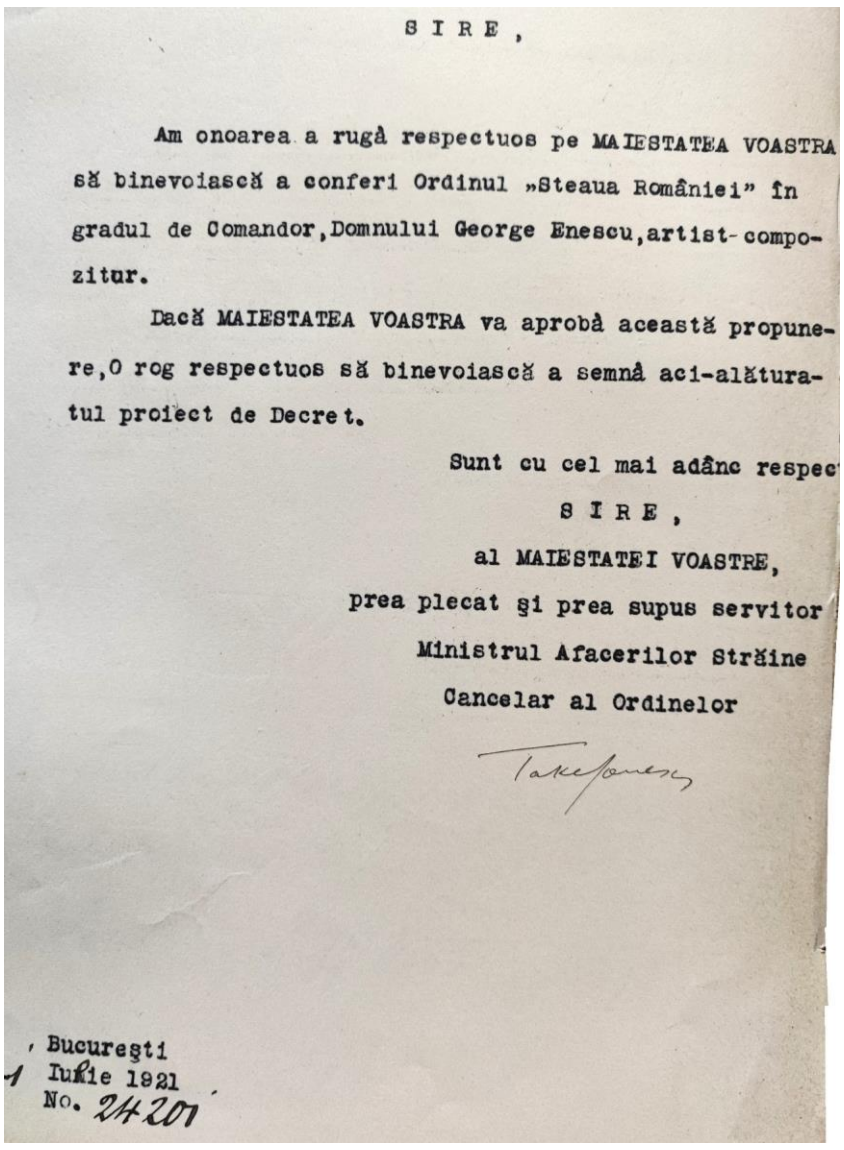

SIRE,

Am onoarea a rugă respectuos pe MAIESTATEA VOASTRA să binevoiască a conferi Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor, Domnului George Enescu, artist-compozitor.

Dacă MAIESTATEA VOASTRA va aprobă această propunere, O rog respectuos să binevoiască a semnă aci-alăturatul proiect de Decret.

Sunt cu cel mai adânc respec

SIRE,

al MAIESTATEI VOASTRE,

prea plecat și prea supus servitor

Ministrul Afacerilor Străine

Cancelar al Ordinelor

Take Ionescu

București
1 Iulie 1921
No. 24201

Fig. 1. *Raportul lui Take Ionescu, ministrul Afacerilor Străine, cancelar al Ordinelor, nr. 24.201 din 1 iulie 1921.*

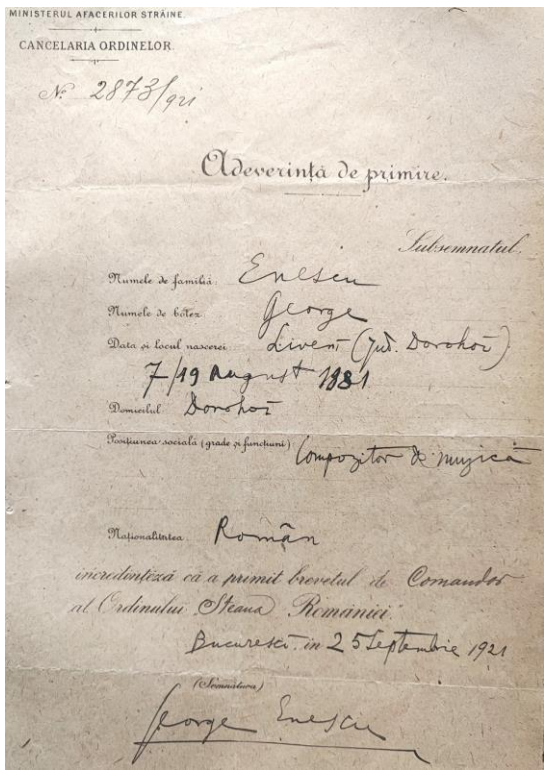
MINISTERUL AFACERILOR STRĂINE
CANCELARIA ORDINELOR
Nr. 2873/921

Adeverință de primire.

Subsemnatul.
Numele de familie: Enescu
Numele de botez: George
Data și locul nașterei: 7/19 August 1881 (Jud. Dorohoi)
Domiciliul: Dorohoi
Poziția socială (grade și funcțiuni): Compozitor de muzică
Naționalitatea: Român
recunoștință că a primit brevetul de Comandor al Ordinului Steaua României.
București, în 25 Septembrie 1921
(Semnătura)
George Enescu

Fig. 2. *Adeverința lui George Enescu de primire a brevetului de Comandor al Ordinului „Steaua României”, semnată la București, în 25 septembrie 1921.*

Fig. 3. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (avers)*.

Fig. 4. *Ordinul „Steaua României” în gradul de Comandor (revers)*.

Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române: 1866-2022. Dicționar*, Partea I (A-L), ediția a VI-a, revăzută și adăugită, cuvânt înainte: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2023, pp. 639-640.

[2] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 231/1921.

[3] Publicat, prescurtat, în „Monitorul Oficial” nr. 119 din 31 august 1921.

[4] Reproducerile grafice ale decorației au fost preluate de pe site-ul https://www.ordersandmedals.ro.

[5] Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 231/1921.

[6] Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 / 24 mai 1877, pp. 3159-3160.

[7] Aflat, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.

[8] Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: *100 de ani de la Marea Unire*, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp. 337-339; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Edit Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Decorații conferite personalului polițienesc în perioada 1917-1919 / Decorations awarded to the Police staff between 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 14-18; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Decorații conferite clerului român în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 672-674, 678; idem, *Distincții onorifice conferite agenților de siguranță și polițiștilor români în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 662-665; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorație conferită vicepreședintelui Societății Invalizilor de Război din Turnu-Severin (1923)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 371, 21 iunie 2022, p. 4; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial,190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-39; idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 unui maior din regimentul 1 Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 388, 22 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Ziariști decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României*, în „UZP”, nr. 28, 2022, pp. 38-39; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Decorații conferite preoțimii române în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui avocat din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 402, 7 martie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 unui proprietar din Strehaia, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 408, 25 aprilie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1913 unui maior din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1913-unui-maior-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1904 unui general în retragere din Cloșani, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 414, 13 iunie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție

Istorică Bolintineanu", anul XXVII, nr. 5-6 (266-267), mai-iunie 2023, p. 29; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1909 unui senator, unui deputat și prefectului județului Dâmbovița*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1909-unui-senator-unui-deputat-si-prefectului-judetului-dambovita/; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege", nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română", nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1913 unui comisar-șef în Direcția Poliției și Siguranței Generale*, https://www.gazetamunteniei.ro/ordinul-steaua-romaniei-decernat-in-1913-unui-comisar-sef-in-directia-politiei-si-sigurantei-generale/; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective", anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1889 unui colonel din Târgoviște*, https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1889-unui-colonel-din-targoviste/; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1890 unui senator din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin", anul XII, nr. 432, 7 noiembrie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1893 lui Anghel Saligny*, în „Independența Română - Independența prin cultură", nr. 84, noiembrie-decembrie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești", anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 442, 30 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ", nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1922 președintelui Consiliului Județean din Vlașca, prefectului județului Vlașca și unui avocat din Giurgiu*, în „Sud". Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu", anul XXVIII, nr. 1-2 (274-275), ianuarie-februarie 2024, p. 27; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1931 unui căpitan din Arad*, în „Universul Cărții Gutenberg", anul XVI, nr. 58, martie 2024, pp. 10-11; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei", Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1878 unui fost deputat din județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 453, 16 aprilie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1878 unui fost deputat din județul Vlașca*, în „Sud". Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu", anul XXVIII, nr. 5-6 (278-279), mai-iunie 2024, p. 25; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1891 prefectului județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 466, 23 iulie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1878 unor episcopi români*, în „Muzeul Presei Românești", anul IV, nr. 15, august 2024, pp. 10-13; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1880 unor căpitani de vapoare de la Turnu Severin*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 469, 10 septembrie 2024, p. 4; idem, *Două decorații românești conferite lui Remus Boteanu (1889, 1894)*, în vol. *Forumul național cultural „Brâncoveniana". Ediția a VI-a. Potlogi. Palatul Brâncovenesc. 2024*, coordonatori: Valentina Vasile, George D. Pițeș, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2024, pp. 15-26; idem, *Romanian decorations awarded in 1913 to some Greek dignitaries*, "Society and Politics", volume 17, Issue no. 2 (34), November 2023, pp. 26-27, 29-36; idem, *Decorații conferite lui Mihail Rasti în perioada 1876-1894*, în „Monitor cultural-educativ", nr. 2/2024, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2024, pp. 133-135; idem, *Decorație acordată prefectului Poliției Capitalei (1900)*, în „Poliția Capitalei", anul XXXII, iulie-septembrie 2024, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1904 unui general din Cloșani, Mehedinți*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 472, 1 octombrie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1914 generalului Gheorghe Văleanu*, în „Independența Română - Independența prin cultură", anul VIII, nr. 89, septembrie-octombrie 2024, p. 47; idem, *Decorație acordată în 1878 lui Vasile Alecsandri*, în „Revista Arhivelor", C (2023), nos 1-2, pp. 32-38; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1890 prefectului județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 476, 29 octombrie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" acordat în 1893 unui maior din Regimentul I Mehedinți No. 17*, în „Cronica de Severin", anul XIII, nr. 480, 26 noiembrie 2024, p. 4; idem, *Decorație conferită în 1878 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*, în «Buletinul Științific al Universității de Stat „B. P. Hasdeu" din Cahul», Seria Științe Umaniste, 2 (20), 2024, pp. 63-69; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1878 lui Matei Eminovici*, în „Muzeul Presei Românești", anul IV, nr. 16, decembrie 2024, pp. 17-19; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit prefectului Poliției Capitalei (1892)*, în „Poliția Capitalei", anul XXXII, octombrie-decembrie 2024, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1912 unui deputat de Mehedinți*, în „Cronica de Severin", anul XIV, nr. 486, 21 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1912 lui Take Ionescu*, în „Independența Română - Independența prin cultură", nr. 91, ianuarie-februarie 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat generalului Eracle Arion (1880-1902)*, în „Muzeul Presei Românești", anul V, nr. 17, martie 2025, pp. 31-33; idem, *Decorations conferred on Romanian gendarmes in 1925 / Decorații conferite jandarmilor români în anul 1925*, în volumul Conferinței Științifice Internaționale *Jandarmeria Română – tradiții și perspective*, ediția a XII-a, Editura Ministerului Afacerilor Interne, Bucharest, Romania, 2025, pp. 35-37; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1895 directorului gimnaziului din Giurgiu*, în „Sud". Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu", anul XXIX, nr. 3-4 (288-289), martie-aprilie 2025, p. 27; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1931 căpitanului Brăcăcescu Mihail*, în „Ateneu Arădean". Revistă de cultură, Biblioteca Județeană „Alexandru D. Xenopol" Arad, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România, anul 6, nr. 8, 2025, pp. 76-78; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1902 lui Vasile Lascăr*, în „Cronica Olteniei", anul 1, nr. 1, 2025, pp. 40-41; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1924 unor oficiali și unor membri în Comitetul pentru Comemorarea Centenarului nașterii lui Avram Iancu*, în „Analele Aradului", colecția „Astra Arădeană – 1863", anul X, nr. 10, Asociația Națională Arădeană pentru cultura poporului român, „Vasile Goldiș" University Press, Arad, 2024, pp. 67-75; idem, *Decorații conferite în 1925 polițiștilor și agenților de siguranță români*, în „Monitor cultural-educativ", nr. 1/2025, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2025, pp. 45-50; idem, *Decorație conferită, în 1880, lui Radu Mihai*, în „Poliția Capitalei", anul XXXIII, aprilie-iunie 2025, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1878 deputatului clasei sătenilor din județul Mehedinți, în Adunarea Ad-Hoc din 1857*, în „Obiectiv mehedințean", anul XXVII, nr. 1290, 14 august 2025, p. 11; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1922 unui senator de Mehedinți*, în „Obiectiv mehedințean", anul XXVII, nr. 1292, 28 august 2025, p. 11; idem, *Ordinul „Steaua României" decernat în 1900 lui Dimitrie Dobrescu*, în „Poliția Capitalei", anul XXXIII, ianuarie-martie 2025, p. 40; idem, *Ordinul „Steaua României" conferit în 1926 lui Paul Gore*, în „Independența Română - Independența prin cultură", nr. 94, iulie-august 2025, p. 47; idem, *Decorații conferite gorjenilor în perioada 1878-1905*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2025, pp. 8-12.

Muzeul Național „George Enescu" din București funcționează în Palatul Cantacuzino de pe Calea Victoriei (foto stânga). În spatele acestui edificiu se află Casa Memorială „George Enescu" (foto dreapta) – acolo unde Enescu a locuit împreună cu soția, în perioada 1945-1946.

Prof.univ.dr. Alexandru OȘCA

Agravarea situației politice în anul 1939 și impactul asupra planurilor de campanie ale Armatei române

În „laboratoarele” lor, stat-majoriștii concep și actualizează permanent planurile și proiectele de operații, care cuprind zeci de variante de răspuns împotriva unor ipotetice agresiuni asupra frontierelor și teritoriului național. Necesitatea actualizării lor permanente este impusă de schimbările în plan politic din proximitatea arealului de interes pentru securitatea statului respectiv.

Îmi propun să mă refer de schimbările intervenite în concepția de apărare a României după încetarea de facto a existenței Micii Înțelegeri – în februarie 1939 – pe care statul român s-a bazat pentru apărarea sa împotriva unei agresiuni în principal din Vest, contând pe acțiunea comună a armatei sale cu cea a Cehoslovaciei (dispărută ca stat în martie 1939) și Iugoslaviei.

Conferința de la Munchen, 29-30 septembrie 1938 și consecințele care i-au urmat.

Gravitatea acestei întâmplări era accentuată de comportamentul surprinzător al Poloniei – până atunci un aliat sigur al României – care a profitat de prăbușirea Cehoslovaciei însușindu-și o parte din teritoriul ei (regiunea Tesen), apropiindu-se astfel și mai mult de Germania (viitorul ei agresor) și Ungaria.

Pericolul era evident încă din 1936 când Polonia a semnat un tratat cu Gemania care a pus în gardă conducerea statului român. Acest fapt s-a făcut simțit imediat în planul de campanie pe anul 1936. În Nord-Vestul şi Vestul ţării era prevăzută concentrarea a 18 divizii (prin planul “Cantemir” - acoperire, planul “Mărăşeşti” - forţele principale la vest, planul “Jiu” - forţele principale la est, planurile “Oituz” şi “Ţepeş” - forţele principale la sud), iar la Est şi la Sud erau prevăzute câte şase divizii. În rezervă, Marele Cartier General îşi păstra 10 divizii).

În concepţia Marelui Stat Major, la frontul de Vest atenţia era concentrată pentru a închide Poarta Someşului şi Poarta Mureşului. Dispozitivul de acoperire, care trebuia să reziste până la dislocarea trupelor în cele două “Porţi”, era format din 7 divizii de infanterie, 3 brigăzi de munte, o divizie de cavalerie dispuse pe aliniamentul Munţii Bâcului, Oradea, Sebiş, Lipova.

Frontierele considerate vulnerabile înainte de 1938.

După destrămarea Micii Înţelegeri (de facto în 1938. Cehoslovacia nu şi-a revenit după Conferinţa de la München, 29-30 septembrie 1938, până la completa destrămare în primăvara anului următor) şi slăbirea Înţelegerii Balcanice prin comportamentul Iugoslaviei, Marele Stat Major român s-a văzut într-o situaţie nouă, dificilă. Chiar dacă nu contase în totalitate pe existenţa alianţelor în alcătuirea planurilor de campanie, el nu omitea să-și acopere deficitul de securitate prin colaborarea cu aliaţii săi formali: Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Grecia și Turcia.

În 1939 situația a devenit explozivă, schimbările se produceau rapid și imprevizibil așa încât, la nivel conceptual, necesitau răspunsuri militare imediate. În acest context, Secția 3-a Operaţii motiva necesitatea de a aduce modificări de substanţă planului de campanie pe anul 1939/1940 .

În document se sublinia că în planurile anterioare, acţiunile armatei române erau circumscrise concepţiei de ansamblu convenită cu partenerii din alianţele din care România făcea parte. În final Studiul concluziona: “… un învăţământ sigur al evenimentelor din ultimul timp este că alianţele şi angajamentele politice militare din timp de pace sunt foarte relative”.

În acel moment, planul de campanie trebuia să asigure interzicerea a trei direcţii, fără a mai conta pe nici un sprijin aliat.

În această situaţie, Secţia 3 Operaţii propunea: „Gruparea şi concentrarea forţelor trebuie să fie destul de elastică pentru a da posibilitatea să ne adaptăm la situaţia reală ce se va prezenta la mobilizare”. Adică, să se aplice un principiu fără nici o legătură cu ştiinţa militară: „văzând şi făcând”.

Planificatorii militari propuneau constituirea de forţe cu misiunea de a asigura „acoperiri fixe” a celor trei direcţii:

- la Vest cu 5 divizii de infanterie, o divizie cavalerie şi două brigăzi de munte;
- la Est cu 6 divizii de infanterie şi una de cavalerie;
- la Sud cu 2 divizii de infanterie, o divizie de cavalerie, o brigadă de cavalerie, o brigadă de grăniceri.
- Grosul forţelor (forţele principale) cuprindea12 divizii, împărţite pe două eşaloane. Misiunea primului eşalon, care prelua şi elementele de acoperire din zona de responsabilitate („fâşie” în terminologia militară), consta în oprirea inamicului pe un aliniament convenabil pentru executarea contraloviturii sau contraofensivei, cât mai aproape de graniţă, iar eşalonul doi trebuia să execute manevra strategică planificată pentru a „nimici inamicul” .

La sfârşitul anului 1938 în studiile Marelui Stat Major se preciza: în rezolvarea problemelor strategice „… urmează a se avea în vedere în primul rând situaţia şi nevoile proprii de apărare şi numai în al doilea rând pe acelea ale alianţelor în vigoare” . Documentul a fost discutat într-un Consiliu restrâns şi aprobat de Regele Carol al II-lea, rămânând ca o indrumare la dispoziţia planificatorilor militari până la începutul războiului.

Planul de campanie pe 1939 a ținut cont de măsurile militare luate de Budapesta: Ungaria a mobilizat armata, la 14 martie 1939 şi a concentrat forţe importante la graniţa cu România: 10 mari unităţi (divizii, brigăzi) în zona Debreţin – Csop (Ciop), 5 mari unităţi în raionul Beretto - Oroszhaza - Mezohegyes. Pe 17 martie, alte mari unităţi au ocupat Rutenia Slovacă. Analizând noua situaţie creată, Marele Stat Major român a apreciat că armata ungară are posibilitatea să execute un atac limitat asupra teritoriului României („atac bruscat”) şi a cerut Guvernului să aprobe măsuri de prevenire. Ca urmare, la Vest s-au concentrat: un Grup operativ „Mureşul” cu misiunea de a acoperi frontiera de Nord între Halmeu şi Vârful Stog (până atunci frontiera cu Cehoslovacia), care împreună cu alte forţe a format Armata a 3-a, cu punctul de comandă la Cluj, iar la 21 martie a ordonat mobilizarea pentru toate marile unităţi şi unităţile de pe frontul de Vest şi de Sud. Criza s-a accentuat şi, la 22 martie, Grupul „Maramureş” a primit ordin să intre în dispozitivul de acoperire şi să respingă orice încercare a trupelor ungare de a depăşi graniţa.

După dezmembrarea Cehoslovaciei, când faza acută a crizei s-a temperat, Marele Stat Major român a revenit asupra unor măsuri specifice perioadei de tensiune, dar a menținut aprecierea că, într-o eventualitate, “…scoaterea din cauză a României n-ar putea fi lăsată de Puterile Centrale (terminologia specifică primului război mondial, n.a.) exclusiv în sarcina Ungariei şi Bulgariei” .

Rezolvarea problemelor militare la frontiera de Sud era pusă pe seama convenţiilor militare din Înţelegerea Balcanică, situaţie în care vecinul de la Sud ar fi fost atacat de aliaţii României.

Totuşi, urmare a agravării situaţiei internaţionale, pe 7 iulie 1939 Marele Stat Major român a concentrat noi forţe pe frontul de Vest şi de Sud, operaţiune care trebuia terminată până la 21 august. La 20 iulie, o divizie (Divizia 8 infanterie) a fost dispusă la graniţa cu Polonia pentru a interzice direcţia Cernăuţi - Botoşani, direcţie nouă faţă de planurile de până atunci.

Semnarea Tratatului de neagresiune germano-sovietic (Pactul Ribbentrop – Molotov, 23 august 1939) a surprins din nou liderii de la București: România era acum izolată politic (funcţionau garanţiile unilaterale franco-britanice din aprilie 1939 dar mai mult teoretic şi în orice caz ele garantau suveranitatea și independența și nu, explicit, integritatea teritorială) şi, mai ales, încercuită militar de către vecini inamici potenţiali din toate direcţiile (excepţie, graniţa cu Iugoslavia care ridica şi ea semne de întrebare după înscrierea în siajul politicii germane).

La 20 iulie Armata 1-a a constituit „Grupul Someş” cu misiunea de a lovi forţele adverse care ar fi pătruns între văile Beretău şi Crasna.

În aceste condiţii, apărarea ţării a fost concepută pe principiul apărării omnidirecţionale, cu accent pe acoperirea frontului de Vest şi nou constituitului front de Nord. Uniunea Sovietică era percepută din nou, după mai mulţi ani, între cei mai periculoşi adversari, dar măsurile de contracarare în direcţia sa erau încetinite din cauza numărului limitat de forţe la dispoziţie.

Războiul declanşat de Germania împotriva Poloniei, la 1 septembrie 1939, a creat noi probleme Marelui Stat Major român, pe lângă chestiunile de ordin politic şi diplomatic pe care guvernul român trebuia să le rezolve. Orientarea de până atunci în distribuirea forţelor prioritar pe frontul de Vest s-a accentuat, trupele la dispoziţia Armatei 1 fiind suplimentate.

La 4 septembrie Guvernul a decretat mobilizarea generală.

Evenimentele politice se precipită în Estul Europei astfel încât frontiera de Nord şi de Est capătă prioritate în lucrările de operaţii ale Marelui Stat Major. Se constituie:

- Armata 3, cu 3 corpuri de armată, cu misiunea de a interzice direcţiile deschise dinspre Nord către Sud pe văile Prutului şi Siretului şi de a întârzia eventuala ofensivă sovietică dinspre Nistru;

- Grupul de armate nr. 1 (Armata 1-a, între Vatra Dornei şi Oradea ; Armata a 4-a, între Oradea şi frontiera iugoslavă).

Analiza acestor situaţii des schimbătoare se realiza la Marele Stat Major român concomitent cu intensificarea acţiunilor diplomatice pentru a convinge ţările din Blacani să accepte “proiectul Gafencu” de construire a unui “bloc balcanic al neutrilor”. În plus, pe teritoriul ţării se aflau numeroase efective, tehnică de luptă poloneze retrase din calea agresorilor germani și sovietici, iar România, care îşi declarase neutralitatea în conflict, era obligată să le interneze.

Dispozitivul strategic se modifică din nou după un alt Consiliu restrâns la Palatul regal, ţinut pe 18 septembrie. Aici s-a hotărât rezistența împotriva sovieticilor pe Prut şi, în ultimă instanţă, pe Carpaţii Orientali şi Dunărea maritimă, iar în Vest să se reziste pe Munţii Apuseni.

- Frontul de Sud era echipat neuniform pe întreaga lui lungime: în Dobrogea erau dislocate două divizii cu misiunea de a respinge un eventual atac bulgar dinspre Sud spre Nord, iar de-a lungul Dunării erau dispuse alte forțe cu rol de observare.

Situaţia s-a schimbat brusc odată cu intrarea trupelor sovietice în Polonia (17 noiembrie 1939), ceea ce făcea posibil un atac sovietic atât de la Est la Vest, cât şi de la Nord la Sud.

Ca urmare, Comandamentul Grupului de Armată nr. 1 se deplasează din Transilvania şi se instalează la Bacău.

Pe frontul de Nord s-a format, separat, „Grupul Siret” cu câteva mari unităţi, care, conform Directivei nr. 11 (23 septembrie) trebuia să ducă lupte împotriva unui atac germano-sovietic pe trei aliniamente succesive, ultimul fiind: Carpaţii Orientali, Valea Tazlăului, Valea Trotuşului, Siretul inferior, Dunărea maritimă. Bătălia decisivă urma să fie dată de Grupul de armate nr. 1 pe acest

aliniament (din Grup făceau parte Armata a 3-a, Grupul „Siret”, Corpul 11 Armată, Divizia de Gardă, o brigadă de grăniceri).

La dispoziţia Marelui Stat Major rămânea Corpul 1 Armată (cu trei divizii). În Vest rămânea o singură armată (Armata 1-a, cu două corpuri de armată - 6 şi 7).

Pe frontul de Sud, în dispozitiv de observare, era Armata a 2-a cu un corp de armată (Corpul 2 Armată) şi trei divizii independente . Să observăm că este prima dată când frontul de Sud „consuma” atâtea forţe.

Repartiţia forţelor pe direcţii principale, după ce situaţia s-a liniştit într-o anumită măsură, se prezenta astfel:

Forţe

Frontul Corp de armată Div. de inf. Div de cav. Bg. Mx. M-te Bg.Cv. Bg.

Fortif. Bg. Gr. Total mari unităţi (D.,Bg.)

VEST 2 6 1 3 1 1 - 12

SUD 1 5 - - 1 - 1 7

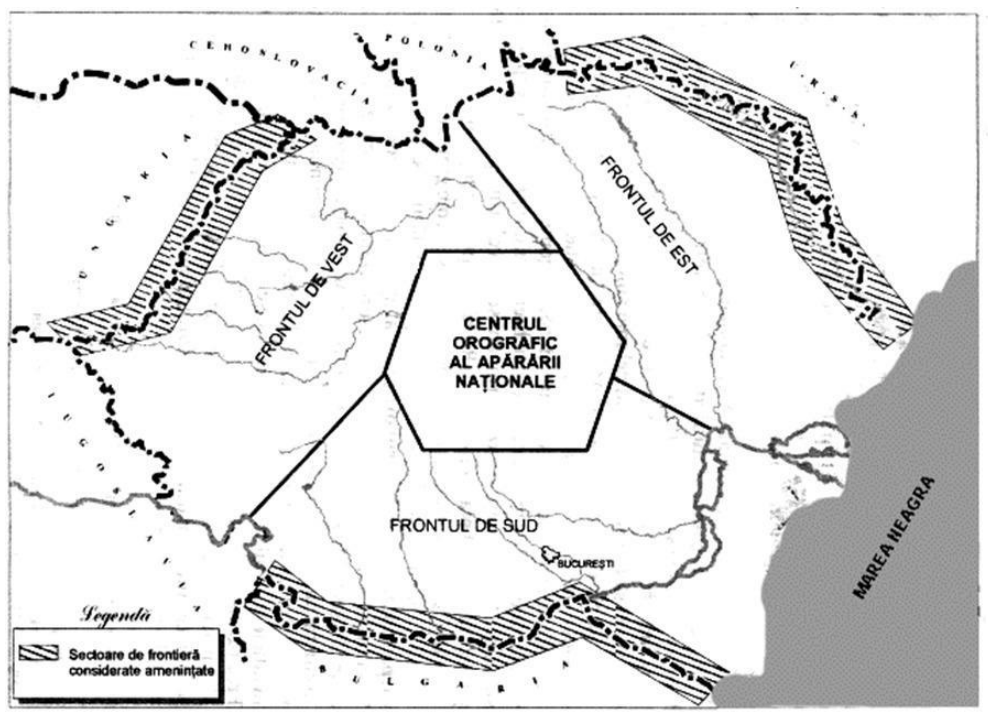

EST 5 16 2 1 - - - 19

REZERVA M.St.M. 2 4 - - - - - 4

TOTAL 10 31 3 4 2 1 1 42

Notă: frontul de Nord consuma forţe atât de la frontul de Vest cât şi de la frontul de Est.

Prin urmare, în câteva luni concepţia strategică a Marelui Stat Major s-a modificat radical, ceea ce a avut ca rezultat o deplasare a efortului de pe direcţiile Vest şi Sud către direcţiile Est şi Nord.

Prin Înaltul Decret 3476, din 21 septembrie s-a înfiinţat Comandamentul Militar al Capitalei, iar Corpul 2 Armată a fost mutat din Bucureşti la Constanţa, cu repercusiuni (pozitive) pentru colaborarea cu singurul partener care promitea sprijin necondiţionat României – Turcia.

Perioada de acalmie instituită în Est după dezmembrarea Poloniei, coroborată cu statutul de neutralitate auto-asumat de România la 7 septembrie 1939, a impus ca dispozitivul strategic astfel realizat să se păstreze nemodificat până în vara anului 1940, cu importante costuri materiale pe care guvernul cu greu şi le putea permite.

Problema Basarabiei a preocupat planificatorii militari români după realizarea dispozitivului strategic. Normele militare impuneau procedeul „retragerii strategice" din teritoriul basarabean în situaţia unui atac sovietic peste Nistru şi asumarea apărării pe un aliniament mai convenabil de-a lungul Prutului, care se prelungea cu aliniamentul nordic. Însă, din punct de vedere politic – şi mai ales moral – abandonarea Basarabiei însemna o greşeală imposibil de asumat de către Guvern.

Pe 18 octombrie (la mai bine de o lună de la întâlnirea precedentă) regele Carol al II-lea a convocat din nou specialiştii militari pentru a-i consulta asupra unei soluţii în această privinţă. Generalul Constantin Ilasievici şi Dumitru Motaş au recomandat abandonarea Basarabiei în cazul unei agresiuni sovietice pentru a economisi şi feri forţele proprii de un dezastru sigur în faţa unei manevre sovietice dublu învăluitoare din Nord şi din Est. Ei considerau potrivit pentru apărare sigură, aliniamentul Tg. Neamţ, Iaşi, Prutul Inferior. Generalii Ion Ilcuşu, Ştefan Ionescu şi Paul Teodorescu au susţinut, dimpotrivă, întărirea dispozitivului în Basarabia (unde erau păstrate doar două divizii în dispozitiv de acoperire), cu o cedare deliberată a unei zone până pe aliniamentul: Tg. Neamţ, Iaşi, nord Masivul Corneşti, Nistrul inferior .

Regele a optat penru această ultimă variantă şi a dispus imediat executarea de lucrări de fortificaţii în această idee, care nu s-au putut finaliza până în vara anului următor. Prin urmare, încă din toamna anului 1939 responsabilii militari îi sugerau regelui abandonarea Basarabiei, ceea ce, mai târziu, s-a considerat o trădare a interesului național. Însă analiza lor se baza strict pe aplicarea legilor luptei armate, iar propunerea din vara următoare (similară) din Consiliul de Coroană a avut aceeaşi fundamentare. Tot atunci s-a elaborat şi trimis Directiva operativă nr. 14, din 17 decembrie 1939, către Grupul de Armate nr. 1 care stabilea aliniamentul de apărare astfel: Ceremuş, râul Prut (până la Ungheni), masivul Corneşti, Nistrul inferior.

Al doilea aliniament, de rezervă, prevedea cedarea întregii provincii: Siret – Dealu Mare – Prutul inferior (de la Ungheni până la vărsare).

Forţele implicate în operaţiune erau formate din 23 de mari unităţi care compuneau 6 corpuri ale celor două armate (Armata 3 şi Armata 4, reconstituită după desfiinţarea grupului „Siret").

O nouă Directivă Operativă (nr. 15 din 17 februarie 1940) către Grupul 1 armată, îi păstrează acestuia aceeaşi misiune.

În Vest situaţia a rămas neschimbată, Armata 1 închizând cu cele două corpuri de armată (6 şi 7) atât Poarta Someşului, cât şi Poarta Mureşului, cu 10 mari unităţi.

În Sud situaţia era uşor modificată: Armata 2-a (comandată de generalul Nicolae Ciupercă) a primit Directiva Operativă nr. 13 din 30 octombrie 1939, prin care i se stabilea misiunea de a opri o eventuală ofensivă bulgară pe aliniamentul Vederasea, Cobadin, Tuzla şi să interzică forţarea Dunării pe întregul front. Armata avea la dispoziţie 8 divizii (în două Corpuri: 2 şi 5 armată) și conta şi pe trupele Comandamentului Militar al Capitalei.

În concluzie, Marele Stat Major român a elaborat planuri de campanie anuale care conţineau ipoteze şi variante de acţiune, (până în 1937) în raport de angajamentele internaţionale faţă de aliaţii din zonă.

Ulterior, când situaţia s-a complicat, concepţia de apărare a fost omnidirecţională.

Începând cu 1939 nu s-au mai elaborat planuri de campanie, concepţia de apărare rezultând din Directivele operative date pentru forţele destinate fiecărui front în parte. Dacă până în 1939 strategia de apărare a ţării lua în calcul colaborarea cu aliaţii în cadrul convenţiilor militare şi proiectelor de operaţii, studiilor, protocoalelor speciale, începând cu acest an apărarea s-a prevăzut a se realiza numai prin forţe proprii, cu excepţia frontului de sud unde se conta în special pe colaborarea Turciei.

Marea problemă a planificatorilor militari a fost lipsa unor rezerve puternice la dispoziţie, în condiţiile în care aproape toate forţele erau destinate „fronturilor". În această situaţie nici un comandament nu putea avea în vedere decât întârzierea şi, eventual, oprirea inamicului pe un anumit aliniament şi în nici un caz scoaterea lui din cauză (nimicirea) sau alungarea dincolo de graniţele recunoscute internaţional.

În mod obișnuit, rezervele strategice dispuneau de o tărie suficient de mare pentru a executa contralovituri, cu obiectivul de a restabili apărarea pe graniţă. Acest lucru nu a fost posibil. Consecinţa? Cedarea, fără luptă, a unui important teritoriu pe fiecare din cele trei fronturi ameninţate. Tehnic, aceasta era soluţia, politic rezistenţa era posibilă, cu infinite sacrificii şi costuri.

Izolarea politică, aproape complete după căderea Franţei şi blocarea Angliei, a convins Consiliul de Coroană şi, în final, pe regele Carol al II-lea, să cedeze, în faţa pericolului desfiinţării României ca stat (cum se întâmplase cu Cehoslovacia şi, apoi, cu Polonia, şi cum se va întâmpla cu Iugoslavia peste mai puţin de un an), presiunilor politice internaţionale şi să-şi asume costul acestui gest. Din punct de vedere tehnic (militar) şi politic cedarea era justificată (politic – păstrarea statalităţii). Moral, cedarea devenea o problemă inadmisibilă: acest aspect apare, în toată tragedia lui din intervenţiile oamenilor politici în Consiliul de Coroană .

Voturile exprimate în Consiliul de Coroană, 27 iunie 1940

Sursa: Arhivele Naționale

Generalii Florea Ţenescu, Gheorghe Mihail, Ion Ilcuşu, contraamiralul Nicolae Păiş – ministrul Aerului şi Marinei -, Victor Slăvescu – ministrul Înzestrării Armatei, au recomandat cedarea, invocând izolarea politică şi nepregătirea armatei.

Specificul planurilor de campanie până în 1939 sau a Directivelor operative după 1939 este că acestea aveau caracter defensiv. Singurele operaţii ofensive au fost cele prevăzute în cadrul unora din studiile operative, sau planurile de operaţii în cadrul Micii Înţelegeri (în martie 1934, nefinalizat) sau Înţelegerii Balcanice.

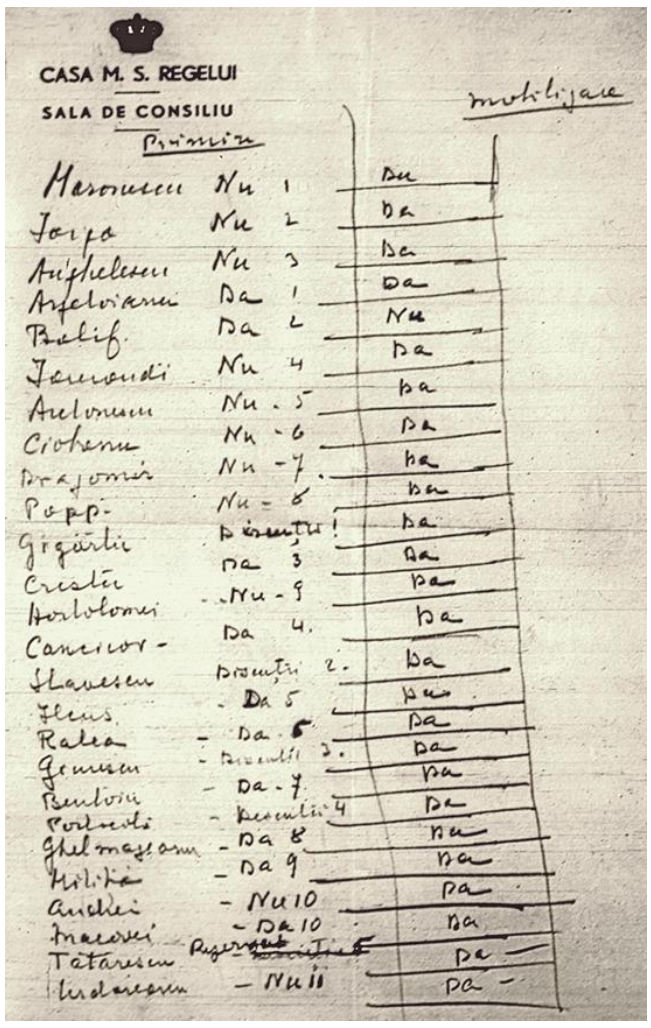
CASA M. S. REGELUI
SALA DE CONSILIU
mobilizare

Dr. Constantin MOȘINCAT

Revista „Cetatea Cavalerilor” - profil și identitate culturală

„Cetatea Cavalerilor” este o publicație cultural-științifică din Oradea, dedicată istoriei, identității naționale și patrimoniului cultural românesc, apărută sub egida *Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio*. Revista se înscrie în tradiția publicațiilor culturale zonale care urmăresc valorificarea trecutului istoric, a memoriei colective și a spiritualității românești.

Aceasta are un profil interdisciplinar, situându-se la intersecția dintre istorie, cultură, literatură, studii memorialistice și cercetare documentară. În contextul actual, rolul cultural și importanța revistei nu trebuie omise. În peisajul publicațiilor românești, „Cetatea Cavalerilor” se remarcă prin orientarea pronunțat identitară, interesul pentru istorie documentară, legătura dintre cultură și educația patriotică, în special prin implicarea directă în viața culturală locală. Aceasta contribuie la conservarea memoriei istorice și la consolidarea conștiinței culturale.

Primul număr a fost lansat la 1 septembrie 2020, iar până în februarie 2026 revista a ajuns la numărul 66, confirmând o apariție constantă și un proiect editorial solid.

Coordonată de un colegiu de redacție cu profil academic, având-l ca redactor-șef pe col. (r.) dr. Constantin Moșincat, revista reunește colaboratori de prestigiu din domeniul istoriei, culturii și științelor umaniste. Scopul său declarat este reconsiderarea critică a unor aspecte semnificative ale istoriei românești, precum și combaterea interpretărilor pseudoștiințifice, manipulative sau defăimătoare ale trecutului național.

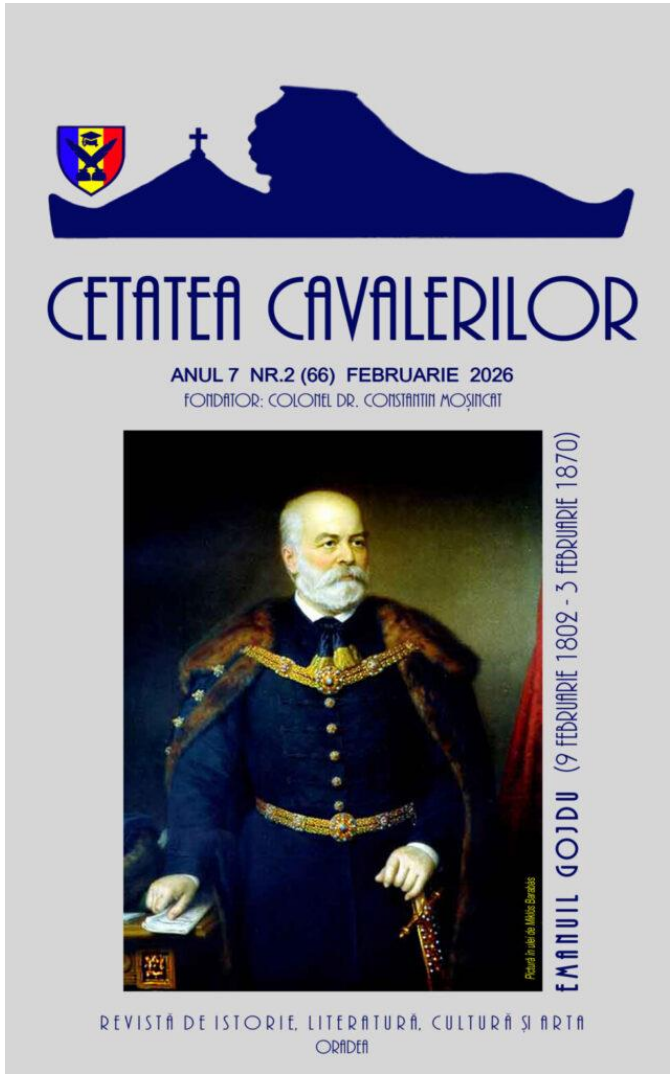

Dr. Constantin Moșincat, foto: N.Mesesan

Amintim contextul apariției și cadrul instituțional concret care au făcut posibile existența acestei publicații: revista este legată organic de activitatea *Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio*, organizație culturală orientată spre promovarea istoriei naționale și a valorilor identitare. Publicația a apărut în contextul unui interes tot mai accentuat pentru recuperarea memoriei istorice locale și naționale. Ea continuă, într-o formă modernă, tradiția revistelor culturale regionale dedicate cercetării istorice și educației patriotice.

Redacția revistei „Cetatea Cavalerilor” se află la Oradea și apare atât în format tipărit, cât și online, cu o periodicitate lunară.

Profilul editorial și tematica acestei publicații abordează subiecte istorice și culturale, având un conținut divers și structurat pe mai multe domenii.

Desigur, istoria națională și cea regională sunt situate în fruntea preocupărilor acestei publicații. Un segment major îl constituie studiile de istorie politică, militară și socială, cu accent pe o serie de teme principale, dintre care amintim: istoria Transilvaniei, rolul Bihorului în evoluția statului român, personalități istorice, documente de arhivă.

În paginile sale sunt publicate frecvent materiale despre evenimente istorice majore, precum Marea Unire, Tratatul de la Trianon sau episoade din istoria armatei române.

Totodată, se au în vedere aspecte precum identitatea, tradițiile și patrimoniul cultural românesc. În acest sens, o direcție constantă o reprezintă promovarea datinilor românești și a identității spirituale, prin articole despre obiceiuri populare, colinde și folclor, patrimoniu religios, simboluri ale culturii naționale.

Publicația acordă spațiu amplu studiilor despre armata română, documentelor militare, strategiilor și alianțelor istorice, personalităților militare, în general tot ceea ce are legătură cu domeniul istorie militară și geopolitică. Aceste articole contribuie la consolidarea unei perspective istorice naționale.

Consecventă spiritului lărgirii ariei tematice a revistei, redacția acordă interes literaturii, memorialisticii și culturii. Număr de număr, publicația include și componente literare, dintre care predomină eseuri și evocări, poezie, recenzii de carte, portrete de personalități culturale.

Rubrici precum „Salonul Cavalerilor” sunt dedicate interviurilor și prezentării unor figuri culturale contemporane.

Nu putem să nu evocăm în acest crochiu de prezentare rolul publicației „Cetatea Cavalerilor” în viața culturală a Municipiului Oradea, spațiu în care aceasta nu este doar o simplă apariție editorială, ci și un actor cultural activ. Ea participă la organizarea de gale culturale, lansări de carte, manifestări dedicate marilor personalități românești, precum și la variate evenimente de Ziua Culturii Naționale sau alte evenimente culturale importante la Oradea, în colaborare cu instituții locale și naționale.

Redacția organizează și acordă premii culturale, tipărește ediții tematice dedicate unor figuri simbolice precum Mihai Eminescu. În acest context, la data de 29 ianuarie 2026, în cadrul Ediției a 3-a a Galei „Mihai Eminescu”, organizate de Revista „Cetatea Cavalerilor”, Dan Toma Dulciu, Director Editorial al Revistei Muzeul Presei Românești a primit Trofeul și Diploma „Rădăcini”.

Evocând profilul revistei trebuie să precizăm valoarea și diversitatea colaboratorilor, publicația reunind un spectru larg de autori, istorici și cercetători, universitari, scriitori, membri ai diasporei culturale, pasionați de istorie locală, dintre care amintim doar câțiva: Dumitru Preda, Gh. Buzatu, I. Scurtu, Ionel Novac, Al. Florin Țene, George Roca, Mihai Cornaci, Lazăr Cârjan, Nicolae Iosub, Grigore Stamate, Lucia Elena Locusteanu, Ion Pachia-Tatomirescu, Simona Mihuțiu, Constantin Moșincat, Gheorghe Constantin Nistoroiu, Aurel V. David, Mircea Dorin Istrate, Pașcu Balaci, Marin Voican-Ghioroiu, Doina Dabija, ș.a. Printre colaboratori se regăsesc atât specialiști consacrați, cât și autori independenți, ceea ce conferă revistei un caracter amplu, participativ.

Am fost întrebați adesea care este semnificația titlului și simbolistica acestuia. La această întrebare putem răspunde astfel: conceptul subliminal al revistei este legat de ideea unei „cavalerii a spiritului”, reprezentată de istorici, scriitori și cercetători.

Titlul revistei reflectă o simbolistică culturală specifică: „Cetatea” – evocă ideea de fortăreață a memoriei și identității; „Cavalerii” – sugerează intelectualii dedicați apărării valorilor culturale și istorice. Prin urmare, publicația se revendică drept o redută a adevărului istoric, promovând probitatea științifică, curajul intelectual și dezbaterea onestă a temelor controversate.

Totodată, „Cetatea Cavalerilor” continuă, în format online, tradiția revistei „Cetatea Bihariei”, fondată de prof. univ. emerit dr. Viorel Faur, în același timp președinte de onoare al Asociației Cavalerilor de Clio.

În concluzie, Revista „Cetatea Cavalerilor” reprezintă un proiect editorial cu puternică dimensiune identitară, care îmbină cercetarea istorică, cultura scrisă și activismul cultural. Prin prezența sa activă în spațiul publicistic, aceasta funcționează ca o platformă de dialog între trecut și prezent, între istorie și cultura contemporană, consolidând rolul Municipiului Oradea ca important centru cultural.

Arhiva revistei poate consultată on-line la următoare adresă: https://biblioteca-cavalerilor.ro/arhive/category/cetatea-cavalerilor

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA

Andrei BREABĂN, Ultimii Cruciați
- o carte „pentru minte, inimă și literatură” -

Andrei Breabăn este jurist de profesie, dar și pasionat de istoria românilor din perioada formării celor trei principate și de lupta acestora sub conducerea unor domnitori viteji și înțelepți împotriva imperiului otoman, care, după cucerirea Constantinopolului din 1453, urmărea să stăpânească întreaga Europă creștină. *Quatrocento* este, totodată, secolul Renașterii italiane care afirmase importanța individualității și libertății umane și ajunsese la apogeul ei, reverberând și în celelalte țări europene, inclusiv în țările române. Renașterea a creat titani nu numai în domeniul literaturii și artei, ci și în în celelalte sfere ale afirmării umane, inclusiv în domeniul politic. Desigur, umanismul renascentist cu afirmările lui de excepție a fost elitar și nu popular. Așa se face că, în plan politic, cei mai importanți lideri europeni, de viță nobiliară, animați de spiritul afirmării lor individuale, dar și a țărilor pe care le conduceau, s-au ridicat la luptă împotriva expansionismului otoman. Cum iubirea lor de moșie era și pentru tradițiile și valorile cultivate, începând cu cele creștine, acțiunile lor împotriva invadatorilor de credință islamică au îmbrăcat haina unor veritabile cruciade. Așa cum susține argumentat Andrei Breabăn în cartea sa *Ultimii Cruciați* (Ediția a doua, Tipografia Centrală, Chișinău, 2024), ultimii cavaleri ai crucii au fost exponenții celor trei țări românești: Iancu de Hunedoara (Ioan Românul) în Transilvania, Vlad Țepeș în Muntenia și Ștefan cel Mare în Moldova. Volumul la care ne referim este al noulea din cele zece ale unui ciclu ștefanian, început în anul 2020, din care autorul a publicat următoarele volume masive: *Cneaghina Marușca*, *Stăpân pe Țara Moldovei*, *La Porțile Destinului*, *Domnii paralele*, *Visul Măriei Sale*, *Castelul de pe Nistru*, *Poarta Războiului Sfânt*, *Urmașii lui Huniade*, *Ultimii cruciați*, *Ștefan cel Mare în memoria românilor*. De remarcat faptul că primele două dintre volumele amintite sunt înscrise de autor în ciclul intitulat *Vitejii Măriei Sale*, iar următoarele opt în seria *Cavalerii crucii. Epopeea ștefaniană*.

Volumul *Ultimii cruciați* este, în fond, o carte de istorie sau de proză istorică în cel mai larg sens al termenului de proză (proză filosofică, juridică etc.). În același înțeles extins, este și un roman istoric (așa cum și o carte de filosofie sau de științe juridice etc. poate fi numită și roman filosofie sau juridic etc.). Volumul are, însă, și unele valențe ale romanului beletristic, pe care le voi releva în a doua parte a acestei expuneri. Mai întâi mă voi referi la principalele idei ale autorului despre viața și idealul celor trei cruciați din cele trei provincii românești.

Romanul cuprinde trei părți, intitulate și subintitulate, în ordine *Cavalerul alb. Ioan Românul – Eroul Creștinătății* (Partea I), *Cavalerul dreptății*. *Vlad Țepeș – De-ale Drăculeștilor* (Partea a II-a), *Cavalerul Crucii*. *Ștefan cel Mare și Sfânt al Moldovei* (Partea a III-a). Fiecare parte are caracterul unui mic roman, ca parte din romanul mai mare, integrator, pentru că viața fiecărui erou este urmărită în întregul ei, de la începutul și până la sfârșitul domniei lui. Titlul și subtitlul dat fiecărei părți sunt semnificative pentru însemnătatea vieții eroului prezentat.

Ioan Românul, adică Iancu de Hunedoara, este numit *cavalerul alb* și *eroul creștinătății*, pentru că, după căderea Constantinopolului (1453), Iancu, în calitate de căpitan suprem al Regatului (după ce, mai înainte, demisionase din rangul de guvernator), a fost eroul care, prin strategia aplicată, i-a învins pe turci în măreața bătălie de la Belgrad – poarta Europei (1456), împiedicându-i să-și extindă scris „*A căzut coroana Regatului; s-a stins lumina lumii*”, cuvinte rostite de franciscanul Giovani da Capestrano, care îl ajutase cu oștile sale la apărarea Belgradului. Totodată, prin bulă papală s-a hotărât ca ziua de 6 august a victoriei de la Belgrad să fie sărbătorită și de catolici, iar în memoria lui Iancu, papa Sixtus al II-lea a pus să fie trase în fiecare zi la prânz clopotele din toate bisericile catolice din lume, obicei păstrat până în ziua de azi.

Pe Vlad Țepeș, autorul îl numește *cavalerul dreptății*, având în vedere fondul acțiunilor voievodului muntean și nu forma realizării lor, mijloacele utilizate fiind, de altfel, cele din uzul acelor vremi. Pus pe tron de Iancu de Hunedoara în 1456, înaintea bătăliei de la Belgrad, și întemnițat de Matia Corvin, fiul lui Iancu, în 1462, pentru suspiciuni mai curând neîntemeiate, și eliberat abia în 1475, Vlad a urmărit, mai întîi, să-și răzbune tatăl ucis de boierii trădători și, astfel, să întroneze ordine în țară, să edifice noi cetăți de apărare, printre care și București, unde a și mutat capitala aflată la Târgoviște, și, apoi, să lupte împotriva imperiului otoman asupritor. În fond, pe voievod l-a caracterizat dreptatea, nu cruzimea, pedepsele sale crunte, cu tragerea în țeapă a boierilor trădători, a solilor trimiși de sultan pentru a i se plăti haraciul și a celor 40.000 de turci, făcuți prizonieri atunci când, în 1456, însuși sultanul intrase în Valahia cu o numeroasă oaste ca să-l detroneze, au fost acte de dreptate față de dușmanii interni sau externi. În context, autorul reabilitează reputația domnitorului știrbită de calomniile mergând până la acuza de vampirism. El arată că mitul lui Dracula a fost inspirat de romanul *Contele Dracula* (1897) al unui scriitor irlandez, care a creat un personaj imaginar satanic, a cărui viață a fost plasată în Transilvania. Mitul creat a fost pus de răuvoitori sau de cei netreziți, pe seama domnitorul valah, folosindu-se de faptul că Vlad Basarab, fiul lui Mircea cel Bătrân și tatăl lui Vlad Țepeș, era numit Dragul (Drago), devenit Draculea, pentru că era (din 1431) membru al Ordinului Dragonilor (creat în 1408 de regele Sigismund de Luxemburg, pentru a lupta împotriva păgânilor și a ereziilor creștine), fapt demn de cinste și nu de hulă.

Ștefan cel Mare și Sfânt este *cavalerul crucii* pentru că a pus sub semnul Divinității creștine toate bătăliile câștigate, fie cu vecinii, fie cu turcii, care și unii și ceilalți râvniseră la tronul Modovei. El a învins la Baia (mai sus de Târgu Neamț) trupele conduse de regele Matia Corvin în iarna lui 1466. Pe turcii comandați de generalul Suleiman i-a bătut la Vaslui în ianuarie 1475, iar pe cei conduși în luptă de însuși sultanul Mahomed al II-lea – la Războieni, pe valea îngustă a Pârâului Alb în vara anului următor, 1476, când a fost ajutat și de Matia Corvin, cu care se împăcase și care se reorientase antiotoman. Oastea leșilor aflați sub comanda regelui polonez Ioan Albert, care și el poftise să-l detroneze pe Ștefan al III-lea pentru a pune în loc un frate de-al său rămas fără tron, a fost înfrântă definitiv în Codrii Cosminului în toamna lui 1497. După campania din Moldova, regele s-a îmbolnăvit de supărare și a murit tânăr, la mai puțin de 42 de ani.

Descifrând tâlcul bătăliilor purtate de cei trei domnitori, Andrei Breabăn pune în evidență două semnificații majore. Prima este aceea că, prin victoriile repurtate împotriva Imperiului Otoman în expansiune după cucerirea Constantinopolului, de Iancu în 1456, parțial de Vlad Țepeș în 1462, de Ștefan al III-lea în 1475 la Vaslui și în 1476 la Războieni, cei trei cruciați au constituit o pavăză care a protejat Europa occidentală de a fi cucerită și islamizată. Europa a ieșit din Evul Mediu și s-a înscris în modernitate pe baze creștine și prin eroismul și viața jertfelnică a celor trei voievozi români, ajutați, e drept, și de papalitate și de alte state din jur, mai mult sau mai puțin prietene, dar nu în măsura suficientă și necesară.

O altă idee majoră a autorului, pe care o socot originală și

argumentată pentru a fi cel puțin verosimilă, susține că, începând cu Iancu de Hunedoara, cei trei voievozi au nutrit și idealul unității românilor din cele trei provincii, dacă nu imposibil de realizat între aceleași granițe în condițiile fărâmițării feudale economice și politice, cel puțin sub forma într-ajutorării lor în lupta antiotomană. Ipoteza sa pleacă de la mai multe premise care denotă faptul că, pentru a face față agresiunii otomane, cei trei eroi români ai creștinătății s-au susținut reciproc. Înaintea bătăliei Belgradului, Iancu l-a adus la domnie pe Țepeș în 1456, pentru a avea siguranță din partea Valahiei cu al cărei voievod intrase în conflict. La rândul său, în vederea războiului său cu turcii, Țepeș l-a susținut pe Ștefan să devină domnul Moldovei în 1457. Similar, în fața iminentelor invazii turcești din 1475 și 1476, Ștefan a încheiat tratat de pace cu Matia Corvin în 1475 prin care a obținut și eliberarea lui Țepeș ținut în detenție de acesta și ajutor militar, iar după ce a ieșit biruitor, l-a ajutat pe Țepeș să recâștige tronul în 1476. Fiecare din liderii amintiți se va fi gândit că unirea face puterea, dar numai peste câteva secole a fost posibil un singur domnitor peste două din cele trei Principate, apoi un singur rege peste toate cele trei înfrățite.

Volumul *Ultimii cruciați* este și o *carte de literatură* prin unele valențe ale unui roman beletristic. Calitățile artistice ale autorului, așa cum a remarcat și Ioan Holban, prefațatorul mai multor volume din ciclul ștefanian, sunt talentul de povestitor, talentul de portretist, precum și forța imaginativă de a completa faptele reale cu unele plăsmuiri despre viața personajelor, acolo unde nu mai există documente istorice. Trebuie adăugat, însă, faptul că semnalatele atuuri literare capătă anumite particularități stilistice, care exprimă, în și mai exactă măsură, distincția autorului. În ce privește talentul narativ, autorul reușește să transforme cunoștințele abstracte de istorie în fapte concrete, de viață, determinându-l și pe cititor să ia parte la ele ca un fel de martor ocular. Limbajul său capătă concretețe și plasticitate, devine vizual și auditiv: *O pojghiță de ghiață cam de o palmă grosime acoperă vuietul care curgea pe dedesubt și devenea ca un pod trainic pe care se puteaa trece în voie fără să fie nevoie de bărci*. Iată și alt tablou, după lupta din Codrii Cosminului: *O haită de lupi hămesiți de foame rupeau hălci de carne, privind chiorâș la corbii care croncăneau deasupra lor, așteptându-și nerăbdători rândul*. Despre portrete este de spus că acestea se impun și rămân memorabile nu prin caracteristicile fizice ale personajelor sau prin alte elemente exterioare, cum ar fi vestimentația etc, ci prin profilurile psihologice, care, la rândul lor, sunt nu atât descrise, cât deduse din fapte. Iată doar câteva exemple. Iancu, Vlad și Ștefan sunt prezentați ca ultimii cruciați prin credincioșia și iubirea lor de moșie exprimate prin dârzenia cu care au luptat împotriva expansiunii imperiului otoman. *Viziunea lui Iancu cu privire la unitatea celor trei țări române*, spune autorul, *reiese din toate faptele sale*, și anume: în războaiele cu turcii s-a bizuit pe oșteni recrutați din aceste țări și *a luptat cot la cot cu Voievozii din Țara Românească și Moldova*. Istețimea de războinic a lui Ștefan, pentru care a și fost denumit *vulpea șireată*, este argumentată prin strategia acestuia de a fi evitat mereu să lupte cu doi dușmani în același timp. La rândul ei, puterea imaginatvă a autorului se particularizează prin faptul că nu este o ficțiune pură, lipsită de elemente reale, ci, dimpotrivă, o construcție credibilă tocmai pentru că pleacă de la câteva date documentare. De exemplu, de la cunoștințele certe că tinerii Vlad și Ștefan au fost adăpostiți la curtea lui Iancu, autorul presupune că acesta s-a preocupat îndeaproape de desăvârșirea pregătirii celor doi tineri. Astfel, având în vedere unele înclinații și orientări ale educației lor, lui Vlad i-ar fi oferit postul de paznic al hotarelor de sud ale Transilvaniei și pe Ștefan l-ar fi trimis să-și completeze experiența militară la ducele de Milano, de unde tânărul moldovean ar fi ajuns și pe Muntele Athos, dornic de noi cunoștințe și de însușirea limbilor clasice, greaca și latina, dar purtat și de credința sa și chiar de gândul de a se călugări.

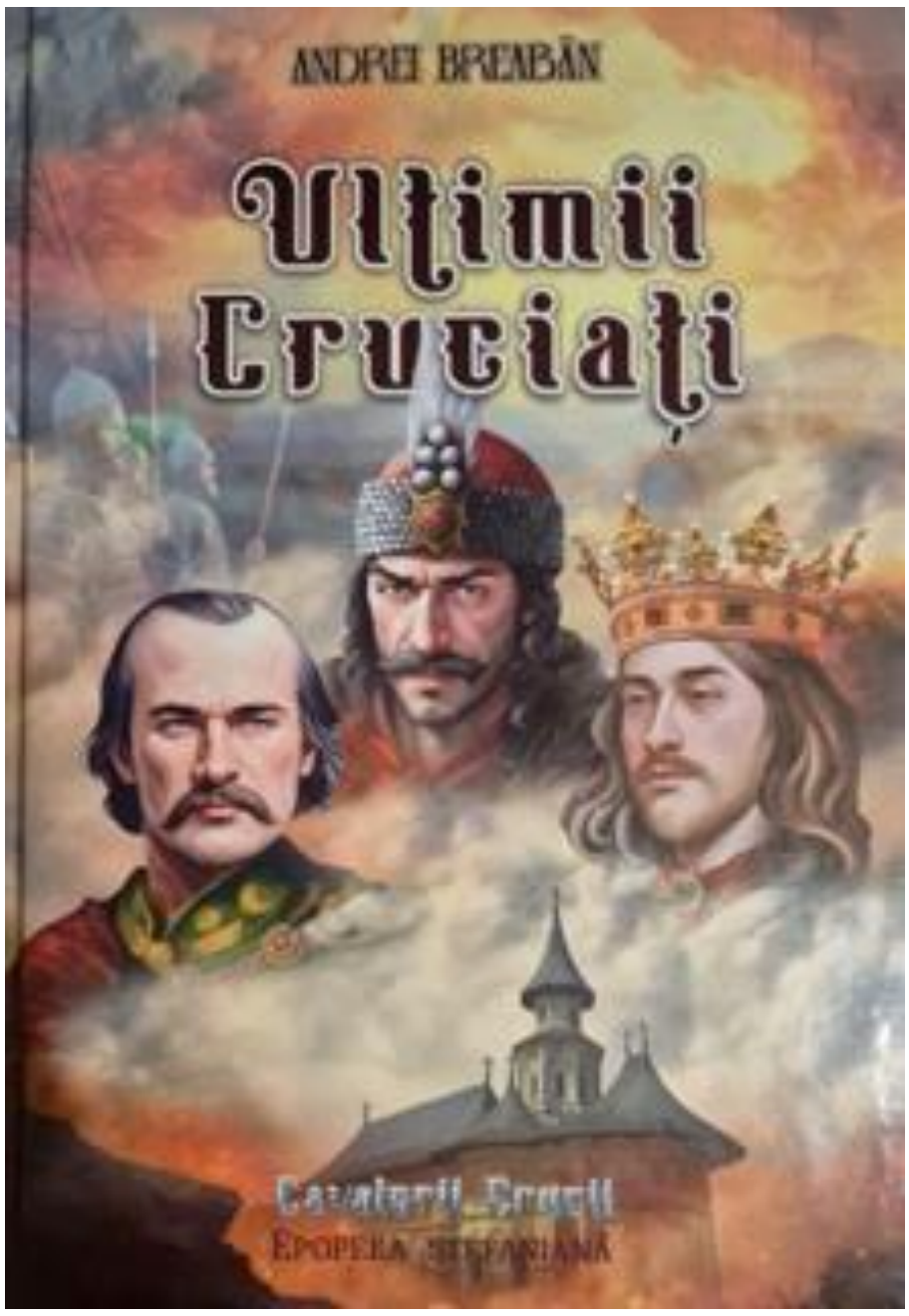

La amintitele caracteristicile stilistice ale autorului, adaug și înclinația sa spre unele reflecții etice, unele formulate succint, ca apoftegme, altele sub forma unor microeseuri despre puterea banilor și corupție, despre încălcarea cuvântului dat și trădare, despre bizuirea pe propriul popor mai curând decât pe ajutor din străinătate, despre încrederea în fapte și nu în vorbe și promisiuni etc.

Nu în ultimul rând, este de remarcat și tendința autorului de a conferi fiecărei părți a volumului său o anumită rotunjime romanescă prin prezentarea vieții și activității fiecărui erou cruciat începând cu ascendenții săi, părinți și bunici (Vlad era fiu de domnitor și nepot al lui Mircea cel Bătrân, iar Ștefan - fiu de domnitor și nepot al lui Alexandru cel Bun) și sfârșind cu descendenții domnitorului și stingerea familiei sale. Bunăoară, partea despre viața lui Ștefan cel Mare se încheie cu povestirea vieții a doi dintre fiii acestuia, Alexandru Voievod și Elena devenită țarina Olena, ale căror evocări ar putea constitui ele însele nucleele unor romane.

Volumul *Ultimii Cruciați* nu are, însă, în ansamblul său caracterul rotund al unui roman literar nu numai din cauza unor repetiții de la o parte la alta, oarecum inevitabile dat fiind faptul că viețile celor trei personalități istorice interferează, ci și pentru că autorul nici nu intenționează ca volumul său să fie numai atât. Lucrare complexă, *Ultimii cruciați* de Andrei Breabăn, este o carte cu o triplă finalitate: *pentru minte* prin numeroasele cunoștințe de istorie, pentru *inimă* prin trăirea acestor cunoștințe și valorizarea lor, nu fără explicite învățăminte etice și politice, și, totodată, *pentru literatură* atât prin limbajul narativ cu anumite inflexiuni artistice, cât și prin completarea descrierilor documentare, științifice cu unele plăsmuiri plauzibile.

Marilena GRIGORE

Dulcea istorie a ciocolatei belgiene

Există orașe pe care le vizitezi și le uiți. Și există orașe care ți se așază în suflet pentru totdeauna, cu aromele, culorile și poveștile lor. Pentru mine, Bruxelles este, înainte de toate, capitala ciocolatei și a gofrelor, un loc în care fiecare plimbare devine o experiență senzorială. Iar inima acestei experiențe bate sub cupola de sticlă a Galeriilor Regale Saint-Hubert.

Am ajuns acolo într-o dimineață răcoroasă, când cerul belgian, capricios și cenușiu, părea hotărât să își joace rolul tradițional. Tocmai de aceea, ideea de a păși într-o galerie acoperită, scăldată în lumină naturală, a fost nu doar practică, ci aproape poetică.

Inaugurate în 1847, Galeriile Regale Saint-Hubert se numără printre primele galerii comerciale acoperite din Europa. Proiectate de arhitectul vizionar Jean-Pierre Cluysenaer, ele au fost gândite nu doar ca un spațiu pentru comerț, ci ca un adevărat „oraș în oraș”, un microcosmos urban unde eleganța, cultura și rafinamentul coexistă armonios.

Prima piatră a fost așezată la 6 mai 1846 de către Leopold I, cu o mistrie de aur, într-un gest simbolic care anunța ambiția proiectului. Un an mai târziu, la 20 iunie 1847, pasajul – numit inițial Passage Saint-Hubert – își deschidea porțile. Mai târziu, avea să primească denumirea actuală, subliniindu-și caracterul regal.

Cu o lungime de aproximativ 200 de metri și o înălțime impresionantă de opt metri, galeriile sunt acoperite de o vastă boltă de sticlă care lasă lumina să pătrundă generos, protejând în același timp vizitatorii de ploaia belgiană. La intersecția dintre Galeria Regelui și Galeria Reginei, o cupolă monumentală amplifică senzația de spațiu și eleganță.

Complexul este împărțit în trei secțiuni: Galerie du Roi (Galeria Regelui), Galerie de la Reine (Galeria Reginei) și Galerie des Princes (Galeria Prinților). Împreună, ele leagă zona Operei La Monnaie de celebra Grand-Place, conectând simbolic orașul vechi cu cel modern.

La mijlocul secolului al XIX-lea, Galeriile Saint-Hubert erau considerate cele mai lungi, cele mai înalte și cele mai bine luminate galerii din lume. Ele au devenit rapid un loc de întâlnire pentru artiști, scriitori și intelectuali. Se spune că însuși Victor Hugo le-a frecventat în timpul șederii sale la Bruxelles.

Cluysenaer nu și-a dorit doar un spațiu comercial, ci unul cultural. Astfel, în interiorul galeriilor au fost integrate două teatre: Théâtre des Galeries și Théâtre du Vaudeville, continuând tradiția artistică a locului. Astăzi, Théâtre Royal des Galeries păstrează această moștenire, propunând spectacole clasice și contemporane, în timp ce Cinéma des Galeries oferă o selecție atent curatoriată de filme de autor și producții internaționale.

La parter și pe cele trei niveluri ale clădirii, vitrinele etalează bijuterii fine, ceasuri de lux, marochinărie, parfumuri, cărți, dantele, suveniruri și, desigur, ciocolată. Fiecare magazin pare să își spună propria poveste, într-un decor care îmbină ecouri neoclasice cu accente Art Nouveau.

Bruxelles – capitala mondială a ciocolatei

Dacă galeriile sunt inima arhitecturală a Bruxelles-ului, ciocolata este sufletul său dulce. Iar istoria acestei pasiuni este strâns legată de un nume: Neuhaus.

În 1912, Jean Neuhaus Jr., nepotul fondatorului unei farmacii situate chiar în Galeriile Regale, a revoluționat lumea dulciurilor inventând pralina – o ciocolată cu umplutură moale și fină. Inițial, familia Neuhaus acoperea medicamentele cu un strat de ciocolată

pentru a le masca gustul amar. Inovația lui Jean a fost să înlocuiască medicamentul cu o cremă delicioasă. Așa s-a născut pralina belgiană modernă.

Trei ani mai târziu, soția sa, Louise Agostini, a creat celebrul „ballotin", o cutie special concepută pentru a proteja delicatele praline. Ambalajul a devenit rapid un standard al industriei și un simbol al eleganței belgiene.

Dar povestea ciocolatei belgiene începe mult mai devreme. În 1635, în zona orașului Gent, cacao era menționată ca fiind utilizată în scop medicinal. În secolul al XVII-lea, teritoriul actual al Belgiei făcea parte din Țările de Jos spaniole, iar prin aceste legături politice și comerciale cacao a ajuns în regiune.

În secolul al XIX-lea, apar primele mari companii producătoare de ciocolată: Neuhaus (1857), Côte d'Or (1883), Jacques (1896) și Callebaut (1911). Fiecare a contribuit la consolidarea reputației Belgiei ca reper mondial al calității.

Un detaliu esențial: ciocolata belgiană este realizată cu 100% unt de cacao, fără înlocuitori vegetali, ceea ce îi conferă textura catifelată și gustul intens. Este o chestiune de tradiție, dar și de mândrie națională.

Astăzi, Belgia produce peste 600.000 de tone de ciocolată anual și numără peste 2.000 de ciocolaterii. Aproape fiecare sat are propriul magazin de ciocolată, cu rețete transmise din generație în generație. Belgienii consumă, în medie, aproximativ șase kilograme de ciocolată pe an de persoană – o statistică care, sincer, nu m-a surprins deloc.

În Bruxelles, tururile de degustare a ciocolatei sunt printre cele mai căutate experiențe. De la praline clasice la combinații îndrăznețe cu condimente, ceaiuri sau lichioruri fine, oferta este amețitoare. Există chiar și muzee dedicate acestei arte dulci, precum Choco-Story Bruxelles, unde istoria, tehnica și degustarea se împletesc armonios.

Se spune că aeroportul din Bruxelles este unul dintre locurile unde se vinde cea mai multă ciocolată din lume – aproximativ 800 de tone anual. O cifră care confirmă faptul că, pentru mulți călători, cutia de praline este suvenirul suprem.

În Galeriile Regale, experiența devine aproape ritualică. Pașii răsună discret pe pardoseala elegantă, lumina cade filtrat prin sticlă, iar în aer plutește un amestec subtil de cafea proaspăt râșnită, parfumuri fine și ciocolată topită.

Am intrat într-o ciocolaterie celebră, atrasă de vitrina care părea o expoziție de bijuterii comestibile. Fiecare pralină era o operă de artă în miniatură. Am ales una cu ganache intensă și alta cu umplutură de alune prăjite. Prima mușcătură a fost o revelație: stratul exterior s-a spart delicat, lăsând loc unei creme fine, echilibrate perfect între dulce și amar.

În acel moment, am înțeles că Bruxelles nu este doar un oraș care produce ciocolată. Este un oraș care celebrează ciocolata, care o tratează cu respect, care o ridică la rang de patrimoniu cultural.

Ca iubitoare declarată de ciocolată, Bruxelles a fost pentru mine mai mult decât o destinație turistică. A fost o întoarcere la bucuriile simple și autentice. Într-o lume grăbită, Galeriile Regale Saint-Hubert oferă un spațiu al eleganței tihnite, iar ciocolata belgiană – o lecție despre cum tradiția și inovația pot conviețui armonios.

În ultima zi, m-am întors în galerii doar pentru a mai face o plimbare. Nu aveam nevoie de nimic anume. Voiam doar să privesc, să simt, să memorez. Lumina după-amiezii se reflecta în cupola de sticlă, iar vitrinele străluceau discret. Mi-am cumpărat o ultimă cutie de praline, știind că gustul lor va păstra vie amintirea orașului.

Bruxelles m-a cucerit prin rafinament, prin istorie și printr-o dulceață care nu este niciodată excesivă, ci mereu echilibrată. Iar pentru mine, Galeriile Regale Saint-Hubert vor rămâne simbolul acestui echilibru: între trecut și prezent, între artă și comerț, între arhitectură și aromă.

La final, ca simplu om pot spune atât: uneori, fericirea chiar are gust de ciocolată belgiană, savurată sub o boltă de sticlă, într-un oraș care știe să transforme fiecare detaliu într-o poveste.

Serata „Dialoguri Eminesciene”

Brâncuși 150 – iubire, artă și nemurire

Cea mai recentă ediție a evenimentului cultural „Dialoguri Eminesciene” a avut loc în 26 februarie a.c., la Casa de Cultură *Friedrich Schiller* din București, sub aura aniversară a lui Constantin Brâncusi, de la a cărui naștere, pe 19 februarie, s-au împlinit 150 de ani.

Serata este un eveniment al Filialei *Presa Culturală* și Teatrul *NostruM–UZPR* din cadrul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR), fiind o întâlnire lunară dedicată valorilor culturii române, memoriei poetului național și dialogului viu dintre generații.

Evenimentul cultural recent desfășurat a adus în atenția publicului perspective complementare asupra operei și destinului marelui sculptor Brâncuși care a schimbat pentru totdeauna limbajul artei moderne.

Publicul spectator, prezent în număr impresionant, a urmărit cu interes programul Seratei. Agenda a inclus expozeul „Pentada Artelor: Calea Eroilor Neamului”, susținut de apreciatul jurnalist și scriitor Marian Nencescu, Președintele Filialei *Presa Culturală* din cadrul UZPR, urmat de prezentarea „Brâncuși și Măiastra: iubire cu năbădăi”, susținută de jurnalista și realizatoarea TV Victoria Marinescu, cu încântătoare prezență scenică. Cei prezenți au răsplătit cu aplauze momentul artistic „La Poarta Sărutului”, interpretat de actorii *Teatrului NostruM – UZPR*: Alina Găman, Costy Magher, Daniela Popa, Mirela Vișan, Paul Celmare (tenor Opera Națională), Marin Voican, Elena Armenescu și Raluca Dumitrescu.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Cameea Orghidan

Cameea Orghidan

Ing. Constantin Orghidan (foto din 1899)

Vizitând Muzeul Național de Istorie a României în cursul lunii februarie a.c. am avut prilejul să admir un artefact de excepție, splendida *Camee Orghidan*.

Din Colecția Orghidan, una dintre cele mai valoroase și mai coerente colecții private de artă și antichități constituite în România în secolul XX, ce cuprinde: artă antică (în special greco-romană) - camee, sculptură, obiecte decorative; artă medievală; artă modernă și contemporană; piese de artă decorativă occidentală; obiecte cu valoare istorică și documentară, piesa cea mai celebră rămâne, fără îndoială, *Cameea Orghidan*.

Colecția este legată în principal de Ing. Constantin Orghidan (1874-1944) care avea un veritabil obicei din a frecventa anticariate, galerii și licitații din Europa. Un moment decisiv în biografia familiei Orghidan a fost decizia de a dona o parte substanțială a colecției Academiei Române (1944). Această opțiune trebuie citită în contextul tulbure al secolului XX, caracterizat prin fragilitatea și nesiguranța sau nepredictibilitatea patrimoniului privat. Pe de altă partea însă și de responsabilitatea acestei familii față de bunurile de valoare universală dar și de dorința de a integra aceste piese într-un cadru muzeal profesionist.

Cameea, o lucrare de artă glyptică imperială (artă antică romană), este realizată dint-un bloc de sardonix, în straturi de culoare policromă, reprezentând apoteoza unei perechi imperiale (apoteoză, adică trecere în rândul zeilor în antichitate, sau glorificare ori onoruri excepționale aduse cuiva).

Datată, în linii mari, în sec. II-III d.Hr., piesa aparține perioadei de maximă înflorire a artei glyptice romane imperiale.

Trebuie precizat faptul că piesa aceasta, *Camee din sardonix*, căreia i se spune și *Cameea Orghidan din sardonix* sau *Marea Camee a României*, nu provine dintr-o descoperire arheologică de pe teritoriul țării noastre, ci a fost achiziționată dintr-o colecție europeană, de pe teritoriul austriac, unde asemenea piese circulau între cunoscători. Acest prețios artefact înfățișează două acvile cu aripile desfăcute, ținând în gheare o ghirlandă de flori, frunze și fructe. Există mai multe identificări propuse de-a lungul timpului. Una dintre ele consideră că aceste două păsări susțin busturile a doi soți imperiali, cel mai probabil Iulian Apostatul (331 – 363 d.Hr.) și Flavia Elena, sora lui Constantius II, respectiv pe Septimius Severus și soția sa Julia. La vremea respectivă, a fost evaluată la 100.000 franci elvețieni — adică echivalentul din anul 1935 a 3.300.000 lei românești.

Într-un gest de profundă responsabilitate civică și culturală, familia Orghidan a lăsat Academiei Române o parte esențială a colecției sale. Astfel, *Cameea Orghidan* (cunoscută și sub denumirea de *Marea Camee a României*, a treia din lume ca mărime) a intrat în patrimoniul Academiei Române, fiind considerată una dintre cele mai valoroase piese de artă antică.

Această camee este una dintre cele șase camee monumentale ce se mai găsesc în întreaga lume (la Viena, Neapole, Paris, St. Petersburg etc). Prezintă o anumită particularitate: la mijlocul ei, între capetele vulturilor, există fragmentul unei balamale de argint, fixată cândva pe ea, putând presupune că această camee a servit drept capac unei cutii, sau a fost parte dintr-un obiect de cult. Această caracteristică, singulară până în prezent, ne permite să bănuim că toate celelalte camee, având în mijlocul lor o parte nefinisată, au avut și ele, de asemenea, roluri similare.

Cameea Orghidan nu este doar un artefact antic, ci și o poveste despre circulația valorilor culturale, despre dialogul dintre civilizații și despre modul în care patrimoniul universal poate deveni parte a identității culturale naționale.

Ing. C. Orghidan, ca și înaintașii săi, a susținut numeroase publicații științifice și literare. Astfel, prin stăruințele și cu concursul său s-a putut edita *Marea Enciclopedie a României*, în patru volume, inclusiv publicațiile *Societății Numismatice Române*. Cu o activitate bogată în domeniul culturii și un interes aparte arătat totdeauna Academiei Române și în special Cabinetului ei Numismatic, susnumitul a fost ales membru de onoare al Academiei Române (31 mai 1942). Acesta a adunat o colecție impresionantă de obiecte de artă antică, medievală și modernă, provenite din circuitul occidental al marilor colecții private. Este considerat cel mai mare colecționar numismat pe care l-a avut vreodată țara noastră și, fiind extrem de bogat, și-a permis să achiziționeze orice piesă deosebită, oricând, la orice preț. De-a lungul vieții, Orghidan a creat o colecție extrem de valoroasă de monede bizantine din aur și argint, dar nu numai, circa 10.000 de piese (circa 2.000 sunt din aur). Fabuloasa sa colecție de monede, cea mai valoroasă din istoria numismaticii românești și una dintre cele mai valoroase din lume, a donat-o Academiei Române.

Familia Orghidan a avut o contribuție deosebită la propășirea industriei ardelene, prin înființarea de fabrici, susținând totodată în mod real mișcarea culturală românească prin tipărirea de cărți și reviste românești, prin subvenționarea școlilor și scriitorilor români din Ardeal. Inginerul C. Orghidan, urmaș demn al acestor ctitori, stăruitor în continuarea acestei nobile tradiții de familie, a lucrat și el în marea industrie românească, în special în industria metalurgică, unde a înființat și a condus diferite societăți, precum Uniunea Metalurgică Română, Socomet, Titan-Nădrag-Călan, amintind că a fost și directorul general al Uzinelor de Fier din Reșița.

Denisa-Lăcrămioara IONIȚĂ

De la Sfântul Valentin, la Dragobete

- un calendar inedit în texte de scrisori -

Expoziția „*Scrisori de dragoste*”, organizată în februarie 2026 la sediul central al Arhivelor Naționale ale României din București, a propus publicului o întâlnire delicată cu o categorie aparte de documente: cele personale, de familie, purtătoare de emoție și intimitate. Evenimentul a fost gândit nu doar ca o simplă prezentare arhivistică, ci ca o punte între istorie, memorie afectivă și calendarul simbolic al sărbătorilor dedicate iubirii — de la Sfântul Valentin la Dragobete.

Sărbătorile *Sfântul Valentin* (14 februarie) și *Dragobetele* (24 februarie) sunt asociate iubirii, dar provin din tradiții diferite — una occidental-creștină, cealaltă românească, de origine populară. Prima este legată de figura martirului creștin Sfântul Valentin, preot din Roma secolului al III-lea. Legenda spune că acesta oficia în taină căsătorii pentru soldați, fapt interzis de împărat.

Ulterior, în Evul Mediu a devenit patronul îndrăgostiților, simbolizând iubirea romantică, fidelitatea și sacrificiul pentru dragoste.

Iubirea, ca stare de bine, care nu ține cont de epocă, vârstă, anotimp are idolii ei (*Afrodita*, în mitologia greacă, *Venus*, în mitologia romană, *Eros* la greci, *Cupidon* la romani) dar și personaje intrate în memoria omenirii prin scrierile unor autori care au făcut din aceste nume simboluri veșnice: „*Luceafărul*”, de Mihai Eminescu (simbolizând iubirea imposibilă dintre un geniu și o muritoare), *Romeo și Julieta* de W. Shakespeare (simbolul suprem al iubirii juvenile și tragice, care sfidează rivalitatea dintre familii), *Antoniu și Cleopatra* (iubirea pasională, cu implicații politice conjuncturale, dintre un general roman și regina Egiptului, descrisă magistral de Shakespeare), *Paris și Elena* (cuplul a cărui fugă a declanșat, conform epopeilor lui Homer, legendarul *Război Troian*), *Orfeu și Euridice* (simbolul iubirii care încearcă să învingă moartea însăși prin puterea muzicii și a devotamentului), *Pyrame şi Thisbe*, iubire tragică descrisă de Ovidiu în „*Metamorfoze*”, *Tristan și Isolda* (legendă medievală).

Celebre cupluri de îndrăgostiți sunt prezente pe ecran (Scarlett O’Hara și Rhett Butler – „*Pe aripile vântului*”/ *Gone With The Wind*), în literatură (*Mândrie și prejudecată,* de Jane Austen, *La răscruce de vânturi*, de Emily Brontë, *Anna Karenina*, de Lev Tolstoy, *Dragostea în vremea holerei*, de Gabriel García Márquez, *Maitreyi*, de Mircea Eliade, *Enigma Otiliei*, de George Călinescu, *Adela,* de Garabet Ibrăileanu, *La Medeleni*, de Ionel Teodoreanu) ș.a.

Am putea spune că în zilele noastre, *Sf. Valentin* a devenit o sărbătoare mai degrabă modernă și cu substrat comercial.

Dragobetele reprezintă o tradiție populară românească, precreștină. Este legată de personajul mitologic cu acest nume, considerat fiul Babei Dochia. Conform tradiției, acesta este zeu/patron al iubirii și al primăverii, marcând renașterea naturii și începutul sezonului împerecherii la păsări. Este simbol al iubirii curate, durabile și binecuvântate de natură. Cu acest prilej tinerii ieșeau la câmp, culegeau flori de primăvară. Este o sărbătoare mai mult spirituală și legată de natură decât de consum.

1901, București. *Constantin I. Parhon și Constanța Mândreanu.*
ANR, Colecția Documente Fotografice, F II 3485

1901, aprilie 8, Pitești. Felicitare trimisă de Constantin I Parhon viitoarei sale soții.
ANR, fond personal C. I. Parhon, dosar IV 81, f. 7.

O clădire cu memorie perpetuă

Sediul central al Arhivelor Naționale, situat pe Bulevardul Regina Elisabeta nr. 49, este el însuși un spațiu al memoriei. Imobilul a fost edificat între anii 1885 – 1887 de către arhitectul și inginerul Nicolae Cerchez, la comanda Ministerului de Interne, pentru Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. A fost prima clădire construită pe al treilea tronson al Bulevardului (între strada Brezoianu și Calea Plevnei), vizavi de latura de sud a grădinii Cișmigiu, fiind în catalogată monument istoric.

În afară de tipografia unde apărea Monitorul Oficial, aceasta a găzduit de asemenea și Secretariatul General al Consiliului de Miniștri. În 1959, clădirea a fost transferată Arhivelor Naționale ale României, servind atât ca depozit de arhivă cât și ca sediu central, ocazie cu care a primit o nouă configurație.

Ea a devenit și mai importantă, după anul 1985 când în urma sistematizării zonei *Centrul Civic* al Bucureștiului, spațiul unde funcționa sediul central al Arhivelor Naționale fiind demolat, clădirea de vizavi de Cișmigiu a devenit noul sediu central. În ultimii ani, Arhivele Naționale au implementat metode moderne de studiu (online) dezvoltând procesul de digitizare, prin care se oferă cercetătorilor și publicului larg acces rapid la milioane de documente.

Clădirea Arhivelor Naționale, recent restaurată, are prevăzut un spațiu expozițional la parterul ei, unde vizitatorii au acces gratuit, în timpul programului de vizitare.

Imobilul adăpostește așadar una dintre cele mai importante instituții culturale ale statului român, responsabilă cu păstrarea Fondului Arhivistic Național — un patrimoniu care cuprinde documente întinse pe mai bine de șapte secole, de la acte medievale până la arhive contemporane. Documentele sunt clasate în peste 36.000 de fonduri și colecții, cele mai vechi datând de la începutul veacului al XIII-lea până în perioada contemporană: acte medievale și moderne, arhive instituționale, familiale, hărți, fotografii și acte de stare civilă, statute, colecții de scrisori, telegrame, pagini de jurnal, ilustrate, fotografii, etc.

Prin funcția sa, acest spațiu nu este doar un depozit de documente, ci un loc al reconstituirii identității colective. Expozițiile tematice organizate aici au rolul de a scoate din anonimat file care, altfel, ar rămâne cunoscute doar cercetătorilor.

Intimitatea ca sursă istorică

„*Scrisorile de dragoste*” care fac obiectul expoziției deschise în perioada 13-24 februarie 2026, au pus în lumină o categorie de documente rareori asociată cu instituțiile oficiale: corespondența sentimentală. Spre deosebire de actele administrative sau politice, aceste scrieri nu au fost destinate publicului, ci unei singure persoane — cea iubită.

Tocmai această natură intimă le conferă valoare umană și autenticitate.

Scrisoarea de dragoste reflectă sensibilitatea epocii: limbajul elaborat, declarațiile pasionale, ritualurile relațiilor de odinioară. Ele sunt martori ai unei lumi în care comunicarea scrisă era principalul vehicul al emoțiilor, iar distanța fizică transforma hârtia într-un intermediar indispensabil.

În expoziție au fost prezentate epistole aparținând unor personalități și cupluri celebre: corespondența princiară trimisă în timpul logodnei de către principesa Elisabeta de Wied și principele Carol sau de către principesa Maria și principele Ferdinand, ulterior monarhi ai României, epistole pline de iubire ale unor cupluri cunoscute – poeții Mihai Eminescu și Veronica Micle, actorii Constanța și Aristide Demetriade, Marieta Sadova și Haig Acterian, medicul C.I. Parhon și Constanța Mândreanu, generalul Alexandru Cernat și soția sa, Sevastița. Aceste documente dezvăluie dimensiunea personală a unor figuri cunoscute mai ales prin rolul lor public.

Istoria, între emoție și actualitate

Organizatorii au urmărit în mod explicit corelarea temei expoziției cu perioada calendaristică a sărbătorilor dedicate iubirii. Astfel, evenimentul a creat un dialog simbolic între tradiția occidentală a Sfântului Valentin și sărbătoarea românească a Dragobetelui, sugerând continuitatea sentimentelor, indiferent de epocă.

Într-o epocă dominată de comunicarea instantanee, scrisorile expuse amintesc de un timp al răbdării și al expresiei elaborate. Ele oferă nu doar informații istorice, ci și o lecție despre felul în care oamenii își construiau relațiile, își exprimau emoțiile și își conservau memoria afectivă.

O invitație la redescoperirea sensibilității

Expoziția a demonstrat că arhivele nu păstrează doar acte oficiale, ci și fragmente de viață, povești personale și emoții autentice. Prin aceste documente intime trecutul devine mai ușor de înțeles și mai apropiat.

În acest sens, „Scrisorile de dragoste” nu au fost doar o incursiune în trecut, ci și o invitație la reflecție asupra modului în care comunicăm astăzi și asupra valorii memoriei scrise — acea memorie fragilă, dar durabilă, care transformă sentimentul în document și emoția în istorie.

Prof. Titi DAMIAN

Ion NICOLESCU, Jurnal de festival: ION BĂIEȘU la el acasă

- O liturghie a faptei și vindecarea memoriei-

Se întâmplă uneori, și, vai, cât de rar în zilele noastre de „mancurtizare" agresivă, ca pământul să-și cheme înapoi fiii cu o forță care sfidează orice logică a confortului. Am în față o mărturie vie a acestui fenomen, o carte-document, dar mai presus de toate o carte-semn, intitulată aproape biblic, aș îndrăzni să spun: „Jurnal de Festival – Ion Băieșu la el acasă" (Editura Editgraph, Buzău, 2026) semnată simplu Ion NICOLESCU. Nu e doar un raport sec despre un eveniment cultural, stimați cititori, ci cronica unei izbânzi împotriva morții lente a satului românesc. Este proba că „huma" din care suntem plămădiți are o memorie a ei, care se activează atunci când un om hotărât decide să plătească prețul amintirii.

Căci despre asta este vorba în aceste pagini: despre prețul plătit. Ion NICOLESCU, sufletul acestui proiect, nu este un birocrat cultural care bifează activități pentru vreun dosar prăfuit. Este, cum bine spunea Domnul Mișu, un „om al faptei"(vezi cartea mea *Judecătorul de suflete*, T. D.) Întors dintr-un exil diplomatic la Dublin, unde ar fi putut să rămână în tihna unei pensii europene, alege drumul greu al întoarcerii la matcă, la Buzău, la Cernătești. Și nu vine cu mâna goală, ci cu o ambiție de constructor: să ridice din țărâna uitării numele lui Ion BĂIEȘU, să-l aducă pe creatorul „Balanței" și al cuplului „Tanța și Costel" înapoi, acolo unde îi este locul, în satul Aldeni.

Cartea aceasta este o radiografie a sacrificiului fondator. Ion NICOLESCU ridică un brand personal, *Casa MarIon*, nu pentru orgoliu, ci ca o ancoră. Își mobilizează familia, cheltuiește resurse proprii, negociază cu autoritățile, totul cu acea încăpățânare a țăranului care știe că, dacă nu pui osul, pământul rămâne pârloagă. *„Proiectul meu măreț a început să prindă contur",* mărturisește el cu o simplitate dezarmantă. Dar câtă trudă stă în spatele acestor cuvinte! Câte nopți nedormite, câte „economii ale mierii" morale pentru a convinge, pentru a uni, pentru a construi! Este lecția pe care o predau mereu și pe care o văd aici întrupată: nimic nu se face fără jertfă.

Ceea ce impresionează la lectura acestui jurnal nu este doar organizarea logistică – deși rigoarea fostului diplomat se simte în fiecare detaliu, de la listele de invitați la gestiunea telepass-urilor administrative – ci solidaritatea pe care o trezește. Vedem defilând o „haită" culturală care luptă spate în spate împotriva mediocrității: Alexandru Hanganu, Mihai Frunză, Ion Calotă. Oameni veniți din Brăila, din Iași, din București, din diaspora chiar, nu pentru onorarii grase, ci pentru a pune umărul la ridicarea unui monument spiritual. Aceasta este, în fond, definiția prieteniei pe care o prețuiesc: „judecata supremă după care îmi evaluez semenii".

Dar cartea nu este doar despre organizatori, ci și despre rodul acestei munci. Partea a doua, antologia textelor premiate, este o oglindă fidelă a României de azi. Și ce vedem în această oglindă? Un amestec de haz de necaz și de revoltă surdă, un „râsu'-plânsu'" caragialian care dovedește că spiritul lui Băieșu este mai viu ca niciodată. Scriitorii de azi nu fac doar epigrame de complezență; ei pun degetul pe rana purulentă a societății.

Să luăm, de pildă, textul lui Vasile Vajoga, *Autorizația*. Ce altceva este această schiță decât o denunțare a birocrației ucigașe, a statului care cere *„avizul Sanepidului"* pentru o cloșcă? Este imaginea perfectă a României blocate în „sensul giratoriu", (vezi *Sens giratoriu*, T.D.) unde țăranul simplu, Moș Ghiță, este strivit de o legislație absurdă, croită parcă de niște „*comisari europeni"* rupți de realitate. Sau proza lui Ion Calotă, cu robotul Yona, care aduce o notă de alienare modernă, un fel de strigăt tehnologic al singurătății, demonstrând că temele lui BĂIEȘU pot fi citite și într-o cheie a viitorului distopic.

Și te întrebi, firesc, citind aceste pagini: cine mai are azi curajul să râdă de „mediocrățile mediocrităților"? Cine mai îndrăznește să spună că „reforma" este doar o formă fără fond? Iată că la Aldeni, într-un sat care pare uitat de lume, se naște o rezistență. Umorul nu este aici o evadare facilă, ci o armă. Este bisturiul cu care se taie buboiul imposturii.

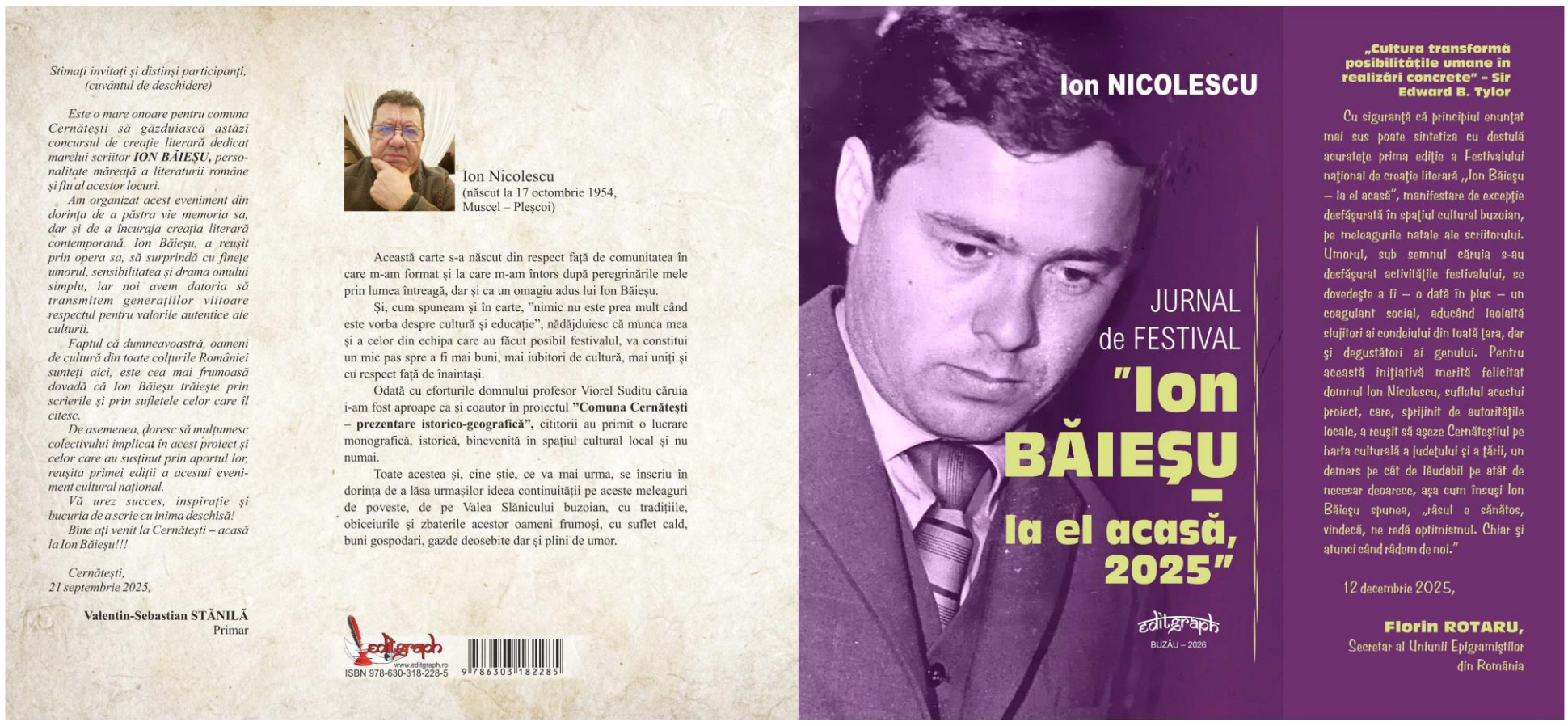

Mă opresc asupra unui detaliu care m-a răscolit: Biblioteca Comunală „Ion BĂIEȘU" din Cernătești, cu cele 11.000 de volume ale sale. Într-o țară în care bibliotecile școlare se închid sau devin depozite de maculatură, existența acestui tezaur în mediul rural este un miracol. Este dovada că „omul sfințește locul". Că acolo unde există un primar gospodar, un bibliotecar devotat și un inițiator ca Ion NICOLESCU, cultura nu moare. Ea rezistă, ca o buruiană de leac, printre betoanele indiferenței.

Nu pot să nu remarc și prezența discretă, dar esențială, a familiei BĂIEȘU: Radu BĂIEȘU și Daniela BĂIEȘU MATEESCU nu sunt doar moștenitori ai unui nume, ci garanți ai autenticității. Ei validează acest demers, transformându-l dintr-o simplă serbare câmpenească într-un act de restituire istorică. Este, dacă vreți, o „noblesse oblige" a sângelui care își recunoaște datoria față de glie.

Crezul pedagogic al lui Ion NICOLESCU:*„Satul românesc are nevoie de renaștere, de o altă viziune de dezvoltare, iar una este aceasta, care vizează modelarea sufletelor oamenilor și a copiilor."* Aceasta este sinteza misiunii sale culturale!

Desigur, unii „hoitari" de serviciu ar putea strâmba din nas. Ar putea spune că e un eveniment mic, local, lipsit de strălucirea festivalurilor de la București finanțate cu milioane. Dar eu le spun, cu toată răspunderea: aici, la Aldeni, bate inima reală a culturii. Aici se vede „lucrul temeinic făcut", nu spoiala de marketing. Aici, unde oamenii pun mână de la mână, unde un antreprenor local precum cei de la Romvitrine donează din puținul lor, se naște speranța.

Am citit această carte cu ochiul criticului, dar și cu inima celui care știe ce înseamnă să te lupți cu morile de vânt. Am regăsit în efortul lui Ion NICOLESCU propria mea luptă pentru Monumentul Eroilor Musceleni ridicat în sătucul meu de munte care de-abia mai respiră, pentru Obeliscul închinat lui Sava Gotul, pentru Casa Memorială lăsată moștenire muscelenilor, câți mai sunt în cat, dar și pentru cei risipiți în lume, pentru fiecare carte scrisă în memoria satului (vezi tetralogia MUSCELENII, T. D.). Este aceeași obsesie a memoriei, aceeași frică de a nu lăsa praful să se așternă peste valorile care ne definesc. Căci, în fond, ce suntem noi fără memoria înaintașilor? Niște „mancurți"(vezi cartea mea *Tablouri în oglinda sufletului")* rătăciți într-o istorie pe care nu o mai înțelegem.

Finalul cărții, cu acea secțiune de *Debut Local*, este poate cel mai emoționant. Să vezi tineri, copii ai satului, încercând să lege versuri, să intre în dialog cu spiritul locului, este pariul câștigat al acestui festival. „Dă-i omului un țel în viață și-l scoți din mediocritate", spuneam adesea. Iată că *Festivalul ION BĂIEȘU* le dă acestor tineri un țel. Le arată că pot fi mai mult decât spectatori pasivi la degradarea lumii lor.

Așadar, *JURNAL DE FESTIVAL* nu este o carte de raft, ci o carte de inimă. Este un manual de supraviețuire prin cultură. Este dovada că, deși *„România nu avansează, se învârte în cerc",* există oameni care refuză amețeala și aleg să meargă drept. Ion NICOLESCU și echipa sa au ridicat la Aldeni o redută. Au aprins un foc pe un deal, la care să ne încălzim cu toții mâinile înghețate de atâta înstrăinare.

Închei cu un gând simplu, dar greu: să nu trecem nepăsători pe lângă astfel de fapte. Să le sprijinim, să le scriem, să le vorbim. Căci ele sunt, fără îndoială, singurele noastre ancore în fața furtunii care vine. Și cine ar putea nega că, acolo sus, într-o lojă cerească, Ion BĂIEȘU nu zâmbește, văzând că la el acasă, „Tanța și Costel" s-au întors, nu ca să râdă de noi, ci ca să ne salveze?

Lansarea „Jurnalului de festival – Ion Băiești la el acasă”

Un eveniment cultural rural cu ștaif

de **Ion NICOLESCU**

Sâmbătă, în ultima zi de februarie a anului 2026, în sânul comunității locale, Cernătești, jud. Buzău, a avut loc un eveniment cultural de înalt nivel; a fost mult mai mult decât o simplă lansare de carte, s-a deschis ușa spre un proces de unitate, apropiere a oamenilor de cultură cu comunitatea noastră.

Evenimentul de lansare a *Jurnalului de festival* și a albumului foto, dedicate lui Ion Băiești, după prima ediție din anul 2025, semnate de Ion Nicolescu, au prilejuit în fapt, o întâlnire a scriitorilor buzoieni, ziariști, bibliofili, ca și gazde primitoare, dar și a iubitorilor culturii din țară, de la Iași, Constanța, Brăila, Slobozia, Urziceni, București. Comunitatea locală, prin organizatorii ”fenomenului Ion Băiești – la el acasă”, Consiliul Local, Primarul și echipa sa, locuitorii în sine, au depus toate eforturile ca evenimentul să fie unul de înaltă ținută, într-o atmosferă prietenoasă și de suflet.

Țin să mulțumesc foarte mult celor care au oferit cu generozitate cuvinte atât de frumoase, încât ne-au impresionat sufletește, celor care ne-au oferit din timpul lor clipe atât de sensibile, celor care ne-au oferit cărți, flori, cadouri și cel mai mult, speranța că, împreună, acest festival va trăi peste timp, că se va dezvolta de la an la an. Personalități recunoscute și validate de calitatea creațiilor lor și de timp, au transmis prin cronicile lor, mesaje limpezi de apreciere pentru ceea ce s-a făcut până acum și recomandări pentru viitor. Au fost prezenți reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor din România, Ligii Scriitorilor din România, Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Uniunii Epigramiștilor din România, asociații culturale locale și naționale, personalități locale, locuitori de toate vârstele.

Prestațiile sensibile ale copiilor au fost reprezentate de momentele oferite de Maria Brebeanu, elevă la Școala Gimnazială Cernătești, o fetită frumoasă, cu mult talent lecturând un pasaj relevant din *Preșul* lui Ion Băiești, aplaudat frenetic de audiență, sau clipele muzicale ale interpretării unor pasaje muzicale, la flaut, de către tânăra studentă Miruna Chiriță, dar și de momentul de debut, spontan, plin de energie și pasiune literară al Adelinei Stan, prin recitarea unei poezii proprii, dedicată personalității scriitorului Ion Băiești. Toate acestea dovedesc preocupările și potențialul cultural local.

La final, gazdele ne-au copleșit cu surpriza unui bufet tradițional, din care nu au lipsit gogoșile, plăcintele, covrigii, cozonacii și fructele.

Momentele cele mai importante au fost imortalizate video prin efortul deosebit oferit de reprezentantul ASCIOR – Buzău, dl. Sebastian Butu, căruia îi mulțumim.

Cele peste 55 de persoane prezente în sala Consiliului Local Cernătești, care s-a dovedit neîncăpătoare, au fost impresionate de emulația în sine a momentelor oferite cu generozitate de către organizatori.

În cartea de onoare, dedicată exclusiv „Festivalului Ion BĂIEȘU – la el acasă”, mulți dintre participanți și-au lăsat mesajele de suflet, prin care astăzi, 28 februarie 2026, s-a închis prima filă generică a primei ediții și a deschis o nouă pagină pentru ediția a doua, care v-a avea loc în luna septembrie 2026.

Vă mulțumim tuturor pentru această frumoasă zi din viața noastră!

Constantin LUPEANU

Repere de civilizație

Civilizaţia desemnează starea progresului social al omenirii. Cuvântul provine din limba greacă veche, desemnând oraşul, ca organizare de viaţă superioară şi se contrapune astfel de la bun început lumea civilizată primitivităţii şi barbariei. În limba chineză, în componenţa cuvântului modern civilizaţie**,** *wenming,* intră două ideograme, *wen,* cultură, şi *ming,* lumină. Civilizaţia ar fi la modul cel mai simplu lumina pe care o emană cultura. Este posibil ca ilustrul gânditor Confucius, Kong Zi cum este el cunoscut în China, să fie creatorul acestui cuvânt, fiindcă cel dintâi text care alătură aceste două ideograme este *Yi Jing, Cartea Schimbărilor,* în secţiunea *Note Explicative: Dragonul este văzut pe ogor. Pământul străluceşte ca o broderie. Sub ceruri este civilizaţie.* Iar această carte de înțelepciune a fost reorganizată și completată de către Confucius, mai cu seamă la partea teoretică. Desigur, acum trei mii de ani era greu să existe noţiunea de civilizaţie în înţelegerea actuală, iar textul care desemna o strălucire a vieţii ca o broderie aşternută pământului să aibă sensul de ceva făcut cu migală şi înţelepciune de către om.

China are o lungă şi strălucită civilizaţie, iar numărul de ani care se vehiculează frecvent este – cinci mii. Îndelungată, bogată, minuţios elaborată, originală ar putea fi calificativele care desemnează una dintre cele mai distincte civilizaţii ale umanităţii.

Este îndeobşte recunoscut că limba şi civilizaţia Chinei au scos din adâncurile ignoranţei multe seminţii din Asia. Japonia, Vietnamul, Coreea au renunţat în timpurile moderne la scrierea ideografică pe care au împrumutat-o de la chinezi cu milenii în urmă, însă resorturile civilizaţiei de esenţă confucianistă s-au păstrat. China a jucat în Asia rolul pe care l-au avut, aproximativ în acelaşi timp, Roma şi Imperiul Roman în Europa.

Am citat mai sus din *Cartea Schimbărilor,* una dintre cărţile cele mai vechi ale omenirii, lucrare masivă de filosofie şi divinaţie, care înglobează gândirea chinezilor îmbogăţită pe mai multe ere dinastice. De aceea, pentru a înţelege structura şi esenţa civilizaţiei chineze se cuvine să se pornească de la această carte, o veritabilă enciclopedie cu caracter profetic, care a premers *Biblia.*

Ca şi grecii în Europa, iată că şi în Extremul Orient oamenii aşează la baza civilizaţiei filosofia, ştiinţa cunoaşterii şi interpretării vieţii. În China, după cartea de divinaţie notată mai sus, apar filosofii, şi avea să devină celebră expresia *a se întrece o sută de şcoli,* atât de multe şi variate erau concepţiile şi orientările într-un timp al începuturilor lumii civilizate. Urmează poezia, apoi proza şi drama, pentru a ne limita cu acest exemplu numai la literatură.

Se dezvoltă instituţiile statului, apar coduri de legi, preluate întocmai în regiune, pe baza gândirii pragmatice confucianiste, viaţa respingând ideile lui Lao Zi, un fel de Jean-Jacques Rousseau avant la lettre, care preconiza viaţa în natură, iar ţările să aibă dimensiuni de liliput, să nu fie mai mari decât un sat şi să-şi fie suficiente lor înşele, fără contacte, fără schimburi. De aici se prea poate să se fi inspirat peste milenii Mao Zedong în anii revoluţiei culturale (alăturare de cuvinte greu de explicat la un poet cum a fost Mao!), izolând China de restul lumii şi luând la propriu un principiu de altfel pozitiv - bazarea pe propriile forţe.

Un factor de civilizaţie copleşitor a fost Primul Împărat Qin, descălecător de ţară de talia Împăratului Galben din mit, numai că el a existat cu adevărat şi a ştiut să se înconjoare cu sfetnici de calitate. În anul 221 înainte de Hristos, el a construit un imperiu reunind principatele care formau pe atunci lumea chineză. Şi-a împlinit opera cu reforme, împărţirea administrativă în provincii şi judeţe, unificarea monedei, a măsurilor şi greutăţilor, dar şi a scrierii etc, cu rezultate benefice, multe valabile până în zilele noastre.

În anul 105, mai marele peste arsenalul împăraţilor Chinei, pe nume Cai Lun, a inventat hârtia, amestecând cânepă, resturi textile, coajă de copac. Mai înainte, încă din vremuri imemoriale, ideogramele chineze se scrijelau pe carapace de broască ţestoasă, pe oase de animale. Mai apoi s-a folosit bambusul tăiat în fâşii lungi şi se spune că Primul Împărat Qin, atent la administrarea iperiului său, citea zilnic o sută de kg de rapoarte şi analize! Ulterior, câteva secole s-a scris pe mătase. Din China, hârtia a ajuns spre est Japonia în secolul IV-lea şi spre vest la arabi prin secolul al VIII-lea.

Chinei i se atribuie fără echivoc cele trei mari invenţii ale omenirii, esenţiale pentru noi salturi ale civilizaţiei, deşi, cum spuneam, atâtea multe descoperiri ale modului civilizat de a vieţui îi aparţin ori s-au dezvoltat concomitent în China şi în alte părţi ale lumii.

Busola, intitulată simplu *nanzhen,* ac spre sud, tiparul şi praful de puşcă, numit atît de frumos *huoyao,* medicamentul de foc, au toate puncte de plecare în antichitatea Chinei, au fost încontinuu perfecţionate, pentru ca în Dinastia Song (960-1279) să se afle în folosinţă totală, cu utilizări în navigaţie şi război. Câteva cuvinte despre fiecare. Busola este menţionată în scrierile filosofului Han Fei Zi (280-233 înainte de Hristos), mai târziu arabii au preluat-o şi au dus-o în Europa. Tiparul este cunoscut din Dinastia Sui (581-618), pentru ca în epocile următoare să fie consemnate tipografii în toată regula, mandarinale şi private, factor esenţial al dezvoltării literaturii şi vieţii sociale în general. Caracterele mobile au fost confecţionate la început din lut, apoi din lemn, aramă şi în cele din urmă din plumb, într-o evoluţie firească. Prin secolul al XV-lea, arta tipăriturilor a fost transferată Coreei şi Japoniei etc, în această operă de diseminare a seminţei civilizaţiei. Cât despre praful de puşcă, noi ştim că este un amestec de salpetru, sulfaţi şi cărbune, la care s-a ajuns în China graţie căutărilor taoiste după drogul nemuririi. Nu se ştie exact cine a descoperit praful de puşcă, dar el era cunoscut în China dinastiei Tang (618-907). Iar nemuritor nu a apucat să fie vreunul dintre adevăraţii inventatori, ci numai produsul fanteziei lor. A fost folosit în armată (la început nu pentru a ucide, ci a incendia şi a împrăştia fum, cu scopul de a panica duşmanul), la vânătoare, minerit. Din secolul al X-lea, chinezii fac focuri de artificii, folosindu-se de praful de puşcă în cel mai paşnic şi artistic mod. În Europa, el ajunge în secolul al XIV-lea, prin aceeaşi filieră arabă.

Este greu să alegi abia câteva repere izolate dinlăuntrul unei civilizaţii ca aceea a Chinei. Ne vom opri în final asupra tulburătoarei capitale Chang An, Tihna Perpetuă, nu numai pentru că a fost centrul politic al unui mare imperiu şi am numit astfel Dinastia Tang, ci deoarece, în secolele VII - X, era oraşul cel mai mare al lumii.

Câteva cifre sunt necesare pentru a înfăţişa miracolul civilizaţiei Chinei tocmai printr-un oraş. Populaţia depăşea cu mult un milion de locuitori. Oraşul avea zece km pe axele nord-sud şi respectiv est-vest, fiind construit în patrat. Perimetrul: vreo patruzeci de km. Pe latura sudică era situat palatul, iar în parte opusă, la marginea oraşului, se răsfăţau două spații de recreere, Lacul Fluviului şi Grădina cu Lotusi.

Chang An era nod comercial de răsunet al vremii, cu două centre de comerţ, aşezate în estul şi în vestul metroplei, cu câte o sută de branşe, cu hanuri, depozite de mărfuri. Mandarinii imperiali stabileau mercurialele, şi anunţau, prin 300 de dangăte de clopot, deschiderea şi închiderea pieţelor. Şi fiindcă se tocmeau mari afaceri şi nu era simplu să umbli cu galbenii la tine, s-au inventat aşa-zişii *bani zburători* , un sistem de plată din adevărate depozite bancare moderne.

Oraşul era larg cunoscut în Orient, precum Roma imperială în Occident. Funcţiona celebrul *drum al mătăsii* şi prezenţa străinilor era o constanţă. Aici studiau tineri din ţările din jur mai cu seamă. Oficiali, inclusiv din Imperiul roman de Răsărit şi regele Persiei în persoană, negustori, medici, artişti şi aventurieri din toate colţurile lumii erau atraşi de bogăţia vieţii în Chang An, de nivelul culturii şi civilizaţiei.

Iată câteva repere antice ale unei civilizaţii la fel de străvechi ca aceea a daco-geţilor, în ardentă amplificare astăzi şi într-o emulaţie de creativitate şi modernitate, specifică lumii noastre.

Rusalina PETRUȚ

Muzeul „Ciobotă-Petruț” din Lunca Bradului

La Poalele Munților Călimani, la mijlocul defileului Deda - Toplița, la o altitudine de 524 metri se află comuna Lunca Bradului, străbătută de apele cristaline ale râului Mureș, uneori popasul plutașilor de odinioară. Aici se află Muzeul „Ciobotă-Petruț” care adăpostește un tezaur al tradițiilor românești. Acest muzeu rural reprezintă inima vie a patrimoniului cultural local, locul unde fiecare colțișor spune o poveste și fiecare obiect expus aduce la viață spiritul autentic al satului românesc.

Muzeul „Ciobotă-Petruț” s-a născut din dorința arzătoare de a păstra moștenirea culturală a familiei noastre. Într-o gospodărie tradițională, am creat un spațiu unde obiecte cu valoare etnografică și port popular sunt expuse cu grijă și mândrie. Costumele populare vechi, cărțile rare, obiectele de uz casnic și alte piese valoroase formează o colecție impresionantă, fiecare obiect fiind o mărturie a vieții și tradițiilor strămoșești. Părinții mei mi-au lăsat o moștenire culturală inestimabilă, terenul și căsuțele pe care am dorit să le pun în valoare deoarece micuță fiind am văzut cu câtă trudă le-au ridicat. Fiica mea, Andreea Gabriela Petruț, interpretă de muzică populară, m-a inspirat să păstrez și să promovez tradițiile noastre. Astfel, gospodăria noastră s-a transformat într-un muzeu vibrant, unde tradițiile și obiceiurile sunt aduse la viață prin intermediul obiectelor expuse și al evenimentelor culturale organizate.

Muzeul este compus din trei clădiri, fiecare adaptată pentru a expune colecțiile noastre diverse. În fostul grajd care odată era adăpost prentru animale, am amenajat camere de expoziție, deoarece nu mai aveam unde expune lucrurile adunate, din ce a mai rămas de prin sate, unde vizitatorii pot admira obiecte de uz casnic, costume populare și alte piese tradiționale. Organizăm frecvent activități culturale, cum ar fi Festivalul „Lada de zestre”, ajuns la a zecea ediție, un eveniment cultural de referință în zonă. Pe lângă expozițiile permanente, muzeul găzduiește și expoziții de fotografii vechi, care surprind momente din viața de altădată a comunității noastre. Aceste imagini, alături de obiectele de înfrumusețare și uz gospodăresc expuse, oferă o imagine completă și autentică a vieții rurale din trecut. Vizitatorii pot admira costume populare, cămăși cu o vechime de peste 80 de ani, piese vechi de mobilier, unelte agricole care au fost parte integrantă a gospodăriilor tradiționale.

În cadrul muzeului, organizăm spectacole în aer liber, unde cântecul și dansul popular aduc bucurie și energie vizitatorilor. De asemenea, desfășurăm ateliere de creație, unde participanții pot învăța arta cusutului și țesutului tradițional, păstrând astfel vie tradiția meșteșugurilor populare. Șezătorile organizate aici oferă ocazia comunității de a se reuni și de a împărtăși povești și experiențe, în timp ce copiii și tinerii învață despre importanța păstrării tradițiilor. Muzeul acesta a atras vizitatori din diverse colțuri ale lumii, inclusiv din Statele Unite ale Americii, Finlanda, Olanda și Republica Moldova. Această diversitate de oaspeți este o dovadă a interesului internațional pentru patrimoniul cultural românesc și pentru tradițiile noastre. În 2016, la Editura „Constantin Romanu-Vivu” din Târgu Mureș, a apărut cartea „Muzeul Ciobotă - Petruț, Lunca Bradului”, semnată de mine și de fiica mea, Andreea Gabriela Petruț. Această lucrare documentează istoria și valorile muzeului, oferind o resursă prețioasă pentru cei interesați de patrimoniul etnografic al zonei noastre.

Familia mea a jucat un rol esențial în menținerea și dezvoltarea muzeului. Andreea, deși ocupată cu activitățile sale artistice și didactice, își găsește timp să contribuie la promovarea muzeului și a tradițiilor locale. Gavril Petruț, capul familiei, se ocupă

de întreținerea clădirilor și a infrastructurii muzeului, asigurându-se că totul este în stare perfectă. Intrarea în muzeu este gratuită, însă cei care doresc să sprijine activitatea noastră pot face donații care se folosesc pentru întreținerea Muzeului și activități culturale. Fiecare obiect expus are o poveste, iar planurile noastre de viitor includ documentarea acestor povești pentru a le împărtăși cu toți vizitatorii noștri. Ne dorim ca acest muzeu să rămână un punct de referință cultural și să continue să inspire generațiile viitoare care să aprecieze și să conserve moștenirea noastră culturală. Cu ajutorul fiicei mele, Andreea, și al soțului meu, Gavril, continuăm să extindem colecția muzeului și să organizăm evenimente care să celebreze bogăția tradițiilor noastre. Planurile noastre includ adăugarea de noi expoziții tematice, documentarea poveștilor fiecărui obiect expus și crearea unui centru de resurse pentru cercetători și pasionați de cultură populară.

Muzeul „Ciobotă-Petruț” este o invitație de a păși în trecut, de a înțelege și de a prețui rădăcinile noastre culturale. Fiecare vizitator pleacă de aici cu o mai mare apreciere pentru frumusețea și bogăția tradițiilor românești și cu dorința de a contribui la păstrarea acestora pentru generațiile viitoare. Cu fiecare eveniment, atelier și expoziție, ne străduim să păstrăm vie flacăra tradițiilor și să îmbogățim activitatea culturală a muzeului nostru, făcându-l un loc de neuitat pentru toți cei care îl vizitează.

Satul Românesc este cel mai expresiv și mai bogat document al istoriei neamului, este spațiul în care s-au format și păstrat, de-a lungul timpului, multe dintre valorile spirituale, culturale și identitare

transmise până la noi. Satele românești, cu biserici și case țărănești, cu cimitire și morminte străjuite de cruci, cu ulițe și porți primitoare, sunt purtătoarele unui limbaj tainic și vizibil al tradiției, al continuității fizice și spirituale ale acestui neam, sunt oglinzi ale sufletului românesc, în care se arată astăzi, după caz, hărnicia sau delăsarea noastră, responsabilitatea sau indiferența.

Activitatea culturală „Lada de Zestre" desfășurată în fiecare an la Muzeul „Ciobotă-Petruț" pune în ecuație personalități ale Văii Mureșului Superior, atât pentru a le omagia, cât și pentru a oferi modele pentru un prezent care e tot mai sărac, pe zi ce trece, în valori referențiale. „Lada de Zestre" este mai mult decât un eveniment, este o punte între generații, un prilej de a redescoperi și de a împărtăși comorile noastre culturale. Prin spectacole de muzică și dans, expoziții de costume populare și ateliere de meșteșuguri tradiționale, reînviem spiritul autentic al satului românesc și transmitem mai departe valorile care ne definesc identitatea.

Împreună cu familia mea, continuăm să promovăm și să păstrăm tradițiile și frumusețile Văii Mureșului Superior. Vă așteptăm cu drag să vizitați Muzeul „Ciobotă-Petruț" din Lunca Bradului, situat lângă Valea Ilvei și să descoperiți frumusețea și autenticitatea tradițiilor românești.

La Muzeul din Lunca Bradului vizitatorii au oportunitatea de a-și exprima gândurile și emoțiile în caietul de impresii. Acest caiet este o comoară de amintiri și mărturii, unde fiecare pagină conține reflecții și impresii ale celor care au trecut pragul muzeului. Prin aceste însemnări, putem descoperi cum a fost percepută și apreciată moștenirea culturală expusă, dar și impactul pe care l-a avut asupra vizitatorilor. Astfel, caietul de impresii devine un dialog între trecut și prezent, între muzeu și oaspeții săi, păstrând vie flacăra tradițiilor și a valorilor noastre culturale.

Nicolae TĂNĂSESCU

Omagiu lui Spiru Haret, la 175 de ani de la naștere

La împlinirea a 175 de ani de la nașterea lui Spiru Haret (1851-1912), ilustru cărturar, om de știință și politician care a rămas în amintirea noastră pentru marile sale realizări, două ilustre instituții - Biblioteca Academiei Române (B.A.R.) și Muzeul Național al Literaturii Române - au organizat în data de 24 februarie a.c. în Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” din cadrul B.A.R. o amplă sesiune omagială celui care este apreciat ca reper în modernizarea și dezvoltarea învățământului românesc.

Amfiteatrul a găzduit numeroși reprezentanți ai generației tinere, elevi și profesori de la liceele bucureștene *Spiru Haret*, *Matei Basarab*, *Virgil Madjearu*, *Iulia Hașdeu,* reprezentanți ai mediului academic, tineri, cadre didactice, ș.a.

Amfitrionul acestei sesiuni omagiale, Prof. ing. Nicolae Noica, membru de onoare al Academiei Române, directorul general al Bibliotecii Academiei Române, a reamintit publicului de marea bogăție care se găsește la Biblioteca Academiei Române - peste 6.000.000 de cărți, numeroase periodice, ziarele apărute din anul 1880 și până în prezent, documente istorice încă de pe vremea lui Ștefan cel Mare, Alexandru cel Bun, etc, peste 200.000 monede dintre care aprox.10.000 sunt din aur, începând cu sec.I-II, subliniindu-se valoarea donației de monede a lui Constantin Orghidan. Tânăra generație este invitată la lectură și cercetare și în sala de lectură a Bibliotecii Academiei Române, cea care deține un impresionant tezaur național.

Modelul educațional propus de Spiru Haret era foarte eficient, bazat pe educație practică și aplicată care să stimuleze gândirea critică și autonomia elevilor, răspândirea culturii în mediul rural, formarea și profesionalizarea cadrelor didactice. În timpul mandatelor sale, la Ministerul Instrucțiunii Publice, s-au construit aproximativ 2.000 de școli, s-a realizat o alfabetizare masivă iar cadrul didactic nu era doar un comunicator de cunoștințe ci un educator și formator social, reper moral al comunității, cu rol major în ridicarea nivelului cultural și economic la sate, așadar profesiei didactice i se conferă și o dimensiune etică și civică profundă.

În cadrul sesiunii omagiale dedicate lui Spiru Haret, pentru care pe 15 februarie s-au împlinit 175 de ani de la naștere, au susținut alocuțiuni elogioase General-maior Ionel Cătălin Stegăroiu, Șef al Statului Major al Jandarmeriei Române – despre *Rolul educației în asigurarea securității interne a României;* Ionel Florian Lixandru, Inspector Școlar General al Municipiului București – despre *Rolul Școlii în Societate: viziunea și provocările prezentului;* Prof. univ. dr. Ioan Cristescu, Director General al Muzeului Național al Literaturii Române – despre *Spiru Haret – un vizionar al nevoilor sociale*.

Cea mai importantă investiție a unui stat este cea în educație, de aducație depinzând dezvoltarea statului, sănătatea, securitatea, economia, cultura și protecția socială.

Ionel Florian Lixandru, Inspector Școlar General al Municipiului București: „Rolul nostru, al celor care educă, fie că vorbim de cadre didactice, fie că vorbim de directori de școli sau de inspectori școlari, este acela de a ne asigura că educăm tânăra generație astfel încât să răspundă provocărilor viitorului - care nu sunt puține, sunt din ce în ce mai multe și din ce în ce mai greu de gestionat. Pentru Spiru Haret școala nu a fost niciodată o instituție izolată, autoreferențială. Dimpotrivă, ea a fost concepută ca o instituție de interes public fundamental, aflată în strânsă legătură cu realitățile economice, sociale și culturale ale timpului său. În gândirea sa școala avea menirea de a pregăti individul pentru viață, nu doar pentru examene. Nu întâmplător Spiru Haret afirma: *Școala nu este făcută pentru școală ci pentru viață*. [...] Spiritul haretian ne reamintește că educația este un bun public iar școala este un proiect de țară. ”

Prof. ing. Nicolae Noica, membru de onoare al Academiei Române, directorul general al Bibliotecii Academiei Române

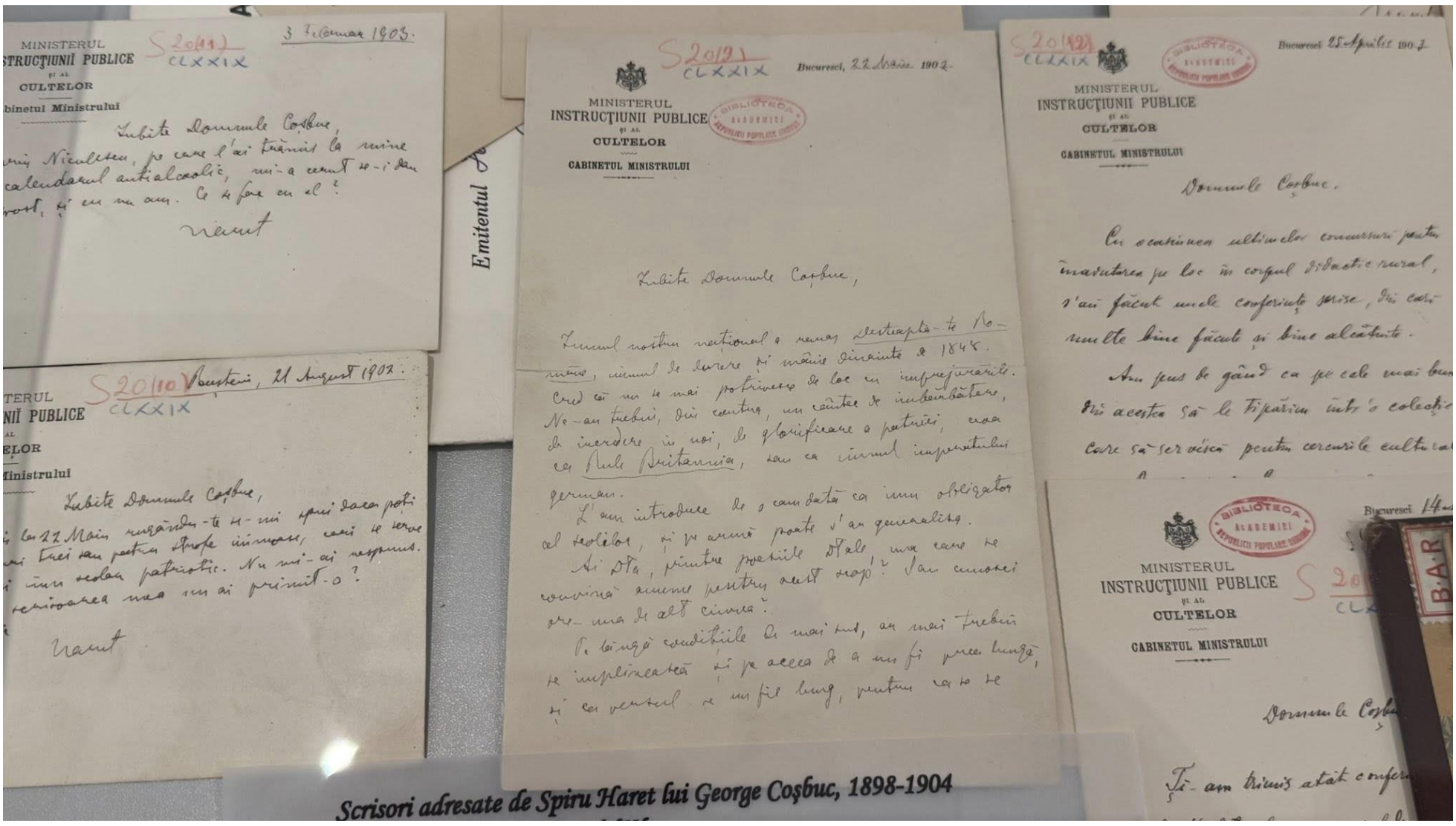

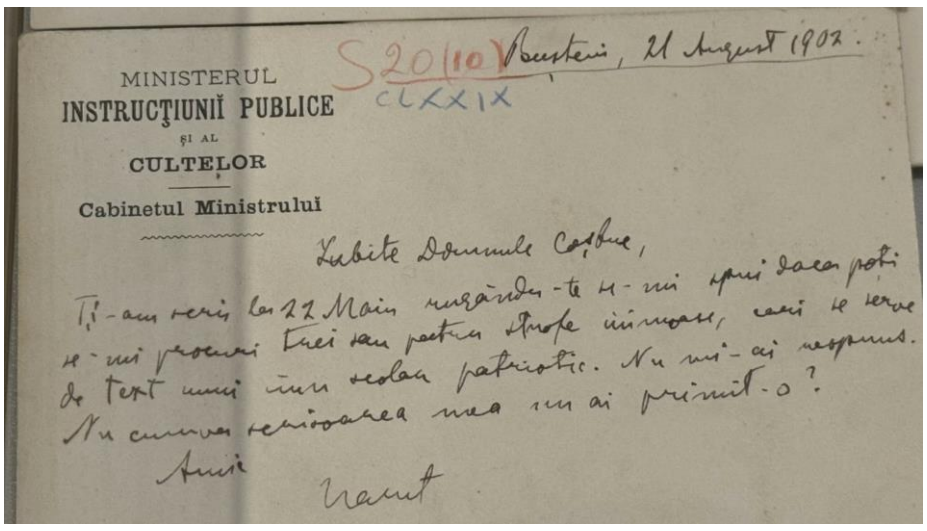

Spiru C.Haret (centru) cu colaboratorii săi, la retragerea sa din Ministerul Instrucțiunii Publice în 1904, fotografie expusă de B.A.R. la expoziția foto-documentară ***Spiru Haret - 175***

Spiru Haret a înțeles că educația trebuie să fie accesibilă și coerentă iar reforma din învățământ a urmărit nu doar alfabetizarea populației ci și formarea unei conștiințe civice capabilă să susțină modernizarea statului român.

Școala românească în societatea de astăzi are un rol poate mai complex ca în epoca lui Spiru Haret, ea trebuie să formeze oameni pregătiți, responsabili, capabili de gândire critică, să formeze cetățeni adaptați unei lumi din ce în ce mai tehnologizate, fără a pierde latura umanistă, cu putere de înțelegere și respect pentru regulile democratice. Iar formarea la nivel de individ ar trebui să fie continuă.

Printre provocările majore ale educației contemporane se numără digitalizarea accelerată, inegalitățile educaționale, fragilizarea autorității școlii, redefinirea relației dintre școală, familie și comunitate – o triadă care dacă nu funcționează bine, obiectivele educaționale nu sunt atinse. Eficiența comunicației între cele trei părți enumerate mai sus trebuie să se bazeze pe încredere reciprocă.

Rolul școlii în societate este esențial pentru că viitorul unei națiuni se construiește prin educație. Dar avem nevoie de educație primită nu doar din cadrul școlii ci și al familiei și al societății în egală măsură. În procesul educației suntem implicați toți, și responsabili toți. Pentru prezentul și viitorul națiunii noastre avem nevoie de școli funcționale, profesori respectați și respectabili, familii implicate și politici publice asumate.

Organizatorul sesiunii dedicate lui Spiru Haret la Biblioteca Academiei Române ne-a amintit cum aprecia importanța școlii Ion Heliade Rădulescu - părintele literaturii române moderne și unul din principalii ctitori ai culturii române: „Fără școală să nu aștepte nimeni nici părinți buni, nici fii buni, și prin urmare nici stat bine organizat și bine cârmuit și păstorit.”

În sala „Theodor Pallady” a B.A.R, între 24 februarie și 5 martie 2026 a fost deschisă publicului o expoziție menită să readucă în prim-plan personalitatea lui Spiru Haret. Parcurgând generoasa expoziție foto-documentară ce a adus în atenție fotografii, documente și manuscrise din Arhiva Bibliotecii Academiei Române, am avut prilejul să rememorăm fațetele activității publice ale ilustrului cărturar care a marcat școala românească.

Să învățăm mereu, și din bune practici și din greșeli!

O statuie și povestea sa

Ctitorul învățământului românesc, Spiru Haret

În data de 9 iunie 1935 se dezvelea statuia marelui reformator al învățământului românesc, Spiru Haret (1851-1912), amplasată în scuarul din fața *Universității București*, în prezența unui numeros public, a unor înalți demnitari ai statului român, a reprezentanților școlii bucureștene.

Se materializa astfel inițiativa foștilor săi prieteni, admiratori sau colaboratori, care – în semn de recunoștință – au format un comitet de inițiativă pentru ridicarea unei statui în inima Capitalei.

Corpul didactic a răspuns cu entuziasm la chemarea ce i s-a făcut şi, de la umilul învățător din cel mai îndepărtat cătun, până la profesorul universitar, au adus contribuția lor pentru înfăptuirea acestei opere de cinstire a marelui om al școlii din țara noastră.

În final, s-au strâns câteva milioane de lei, din care o parte au servit pentru ridicarea monumentului, iar restul a servit pentru publicarea documentelor, scrisorilor, rezoluțiilor, dispozițiunilor şi legilor făcute de Haret.

Statuia a fost creația cunoscutului sculptor Ion Jalea (1887 – 1983), fiind realizată din marmura de Carrara.

La ceremonia dezvelirii statuii au luat parte soția ilustrului dispărut, primul ministru Gheorghe Tătărescu, împreună cu un grup de miniștri sau foști miniștri, senatori, deputați, primarul general al Capitalei, rectorul universității, profesori universitari, oameni de cultură, inspectori școlari, directori de licee bucureștene, numeroși profesori, învățători, foști colaboratori ai lui Spiru Haret, prieteni, admiratori, etc.

Întreaga activitate a lui Spiru Haret atât pe teren școlar cât şi pe terenul economic şi social, în perioada 1897-1911, a fost pătrunsă de cel mai profund patriotism. Învățământul din România a fost așezat pe principii noi, în consens cu cerințele vremii, ținând cont mai ales de marile nevoi ale țării.

Înainte de mandatul ca ministru al lui Spiru Haret, erau foarte puține localuri de școli, lipseau învățătorii. Cu ajutorul *Casei Școlilor*, instituție născută în mandatul său, clădește peste 2.000 de localuri de școli primare şi înființează aproape 1.700 de posturi de învățători. Haret a insuflat o nouă viață școlilor rurale, care au primit teren în proprietate, unde copiii de țărani puteau face practică iar învățătorilor care doreau să se stabilească la țară li se construia o locuință, în curtea școlii.

În planul său coerent de reformă a sistemului de educație din țara noastră, Haret organizează nu numai la învățământul primar; el organizează învățământul secundar după un tip nou, înființând liceul cu 8 clase, astfel încât, în *cursul superior* vor exista o *secție modernă*, o *secție clasică* şi o *secție reală*.

Trebuie însă spus că, ulterior, *secția clasică* a dispărut, asemenea și în alte țări din Occident. Tot lui Haret îi revine meritul de a fi cel care a organizat în mare parte sistemul învățământului profesional, școlile de meserii, școlile de comerț, de agricultură şi profesionale de fete.

Acesta a realizat că singur învățământul teoretic nu este suficient, el trebuind să fie completat de învățământul practic.

Tot lui Haret i se datorează, pe lângă *Casa Școalelor*, și înființarea *Casei Corpului Didactic*, respectiv a *Casei Bisericii*.

În viziunea sa înaintată, ridicarea păturii de jos a fost crezul lui Spiru Haret. Acesta și-a dat seama că breasla dascălilor de la țară constituie o forță de progres social, contribuind nu numai la dezvoltarea culturii poporului român, ci este un factor activ și în domeniul economic. Pentru că starea materială a țăranilor lăsa de dorit, cu ajutorul învățătorilor şi preoților înființează obștiile sătești, băncile populare şi cooperativele, care au ridicat starea economică a țărănimii noastre, legând-o şi mai strâns de pământul pe care-l cultivă.

Numele lui va rămâne pentru vecie înscris în cartea de aur a neamului românesc, alături de numele marilor bărbați de stat care au pus bazele României la începutul secolului al XX-lea.

Redacția

Dan Toma DULCIU

Alexandru Ioan Cuza la Viena

La 11 februarie 2026 s-au împlinit 160 de ani de la înlăturarea prin forță de către reprezentanți ai „monstruoasei coaliții” a lui Alexandru Ioan Cuza, ctitorul Unirii Principatelor. În acest studiu evocăm primii ani ai calvarului îndurat de cel căruia nu i s-a permis să-și revadă patria, sfârșind departe de ai săi, într-un exil nemeritat.

La 13 februarie 1866, la ora 18, fostul domnitor pornea pe un drum fără întoarcere, care avea să fie ultima călătorie a sa pe pământ românesc. Să urmărim acest trist deznodământ, urmare a unei lovituri de stat, cu o condamnare la surghiun pe viață.

Până la Predeal, Alexandru Ioan Cuza și suita sa călătoresc într-un cortegiu de trăsuri închise, cu copitele cailor înfășurate în bandaje, înaintând fără felinare, pentru a nu fi recunoscute augustele personaje.

Prințul Cuza poposește la Brașov, dincolo de graniță, fiind însoțit de Maria Obrenovici. Ei locuiesc în hotelul intitulat pe atunci „*Hanul Cerbul de Aur” („Golden Hirsch*”), aflat pe *Str. Lungă* nr. l.

Pe fațada clădirii fostului hotel se află în zilele noastre o placă amintind că „*În această casă a locuit între 20 februarie şi 4 martie 1866, în drum spre exil… Alexandru Ioan Cuza, domn al Principatelor Unite“.*

De la Brașov, convoiul format din trei trăsuri ce-l transportă pe fostul domnitor (însoțit de soția Elena, cei doi copii adoptivi, Alexandru și Dimitrie, adjutantul său, colonelul Nicolae Pisoski, trei cameriste și doi valeți) străbate orașul Făgăraș, ajungând la Sibiu, unde are parte de manifestații de simpatie.

Este găzduit în Hotelul „*Coroana Ungariei*” (*Hotel Hung. Krone*)[2].

De la Sibiu pornesc spre Timișoara, trecând prin Alba Iulia, Deva. La Lugoj este întâmpinat de o delegație de pașoptiști români, care îi spun:

„*Trăiască Vodă-Cuza”*[3].

Exilații ajung la Timișoara[4]. Aici, Alexandru Ioan Cuza este cazat la Hotelul „*Der Trompeter”*[5], cel mai renumit hotel al orașului, dar și cel mai vechi și elegant. După o zi de ședere, principele și însoțitorii săi au luat trenul spre Viena. Toată călătoria, Cuza și Pisoski au purtat costume civile, pentru a nu fi recunoscuți.

Manifestând interes pentru situația lui Cuza-Vodă, Iosif Vulcan urmărește la rândul său deplasarea domnitorului, după plecarea acestuia din București. Citățm în acest sens un articol din Revista „*Familia*”, din care aflăm că prințul ajunsese deja în capitala Ungariei: *„Fostul domnitor al României, Alexandru Ioan Cuza, a sosit, în săptămâna trecută, aice, şi a tras la otelul „La regina Angliei”. Cu dânsul a mai fost doamna Elena, cei doi copii adoptaţi, colonelul adjutant Pisotzky, doi servitori şi două servitoare. Cuza e încă destul de tânăr şi pe faţa-i nici că se vedeau urmele neplăcerilor din urmă. Doamna e o femeie foarte delicată. Aice n-au primit vizite şi au plecat la Viena”*[6].

Oare cum a călătorit Alexandru Ioan Cuza de la Timișoara la Pesta iar de aici la Viena ?

Pentru elucidarea acestei chestiuni ne vine în ajutor o sursă istorică inedită, evocând călătoria lui Alexandru Ioan Cuza spre capitala maghiară[7].

Un martor prețios a călătorit în același compartiment cu Alexandru Ioan Cuza, pe ruta Timișoara - Pesta.

Detaliile acestei călătorii surpriză sunt prezente în scrisoarea lui Emil Rollet, trimisă către fratele său, Alexander Rollet, datată Viena, 20.03.1866. Acest document cu valoare istorică[8] este redactat de Emil Rollet, doctor de prestigiu, profesor universitar, aflat la acea dată în echipa celebrului profesor Oppolezer. Frații Rollet au intrat în istoria medicinii austriece, Alexander Rollet (1834-1903) fiind șeful catedrei de fiziologie și histologie la Facultatea de Medicină a Universității Karl Franzens –Graz, iar Emil Rollet este fondatorul Clinicii medicale Viena, împreună cu profesorul Oppolzer.

În ultima parte a acestei scrisori, profesorul medic descrie cum a călătorit de la Timișoara până la Pesta, fiind în același compartiment cu prințul Cuza, obligat să ia calea exilului:

„La Timișoara, unde am luat un mic dejun, l-am întâlnit pe Prințul Cuza, care aștepta trenul, împreună cu soția, cei doi copii și alți însoțitori. Era urmat de adjutantul lui, un colonel valah. Am călătorit cu toții în același compartiment: eu, prințul, soția, copiii și adjutantul său.”

Au discutat împreună, au spus glume, au fumat și, până la Pesta, au tras și un pui de somn. Evident, fiecare a evitat să abordeze chestiuni politice, „*eu chiar m-am prefăcut că nu l-am cunoscut, că nu am știut ce mare personalitate stă lângă mine*”.

Prințul părea puțin îngândurat, dar destul de vesel, se comporta foarte bine, iar atunci când trenul aluneca prin pustă, spre Szeged, părând că merge de mult timp, fără să se oprească, prințul se ridică și închise fereastra.

„*În localitatea Üllö*[9] *un alt domn s-a alăturat compartimentului – Prințul Cantacuzino*[10] *– care imediat a vorbit cu Prințul Cuza în românește, diferite chestiuni politice”.*

Abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, la 11/23 februarie 1866, coincide cu o perioadă tulbure din istoria Europei[11]. Echilibrul precar ce a urmat *Războiului Crimeii* (1853-1856), respectiv *Congresului de la Paris (1856)*, acesta din urmă încercând să configureze o nouă ordine europeană, a afectat desigur și evoluția politică din regiunea balcano-dunăreană. În acest context, marii actori ai continentului își redefinesc rolul, își stabilesc strategiile politice și militare, în funcție de interesele economice și strategice proprii.

Începând cu secolul al XVIII-lea, Imperiul Habsburgic a reprezentat din punct de vedere politic, economic și militar un factor emergent în paradigma geostrategică a acelei perioade, Viena fiind un pol de putere ce și-a asumat roluri de decizie majoră, uneori neutralizând politicile opresive sau expansive ale actorilor statali ai vremii, în momente de recrudescență a conflictelor, alteori exacerbând propria politică de dominație la gurile Dunării.

Însumând un teritoriu extins, prefigurând *„in nuce”* un model de *Uniune Europeană* de secol XIX, incluzând Bucovina, Transilvania și Banat, provincii locuite majoritar de români, acest „*imperiu puzzle*” a creat, dincolo de suferințe și frustrări, de inegalități și nedreptăți istorice, o șansă pentru români de a intra în contact cu un alt sistem de relații sociale și economice, diferit de arhaicul regim al capitulațiilor otomane. În acest context, în capitala Imperiului Habsburgic se naște o mică, dar activă comunitate românească, în sânul căreia se remarcă preocupări de ordin politic, cultural, dar mai ales de afirmare a identității românești.

În perioada în care Al. I. Cuza se stabilea la Viena, oraș de refugiu, rolul de mare putere continentală a Imperiului Habsburgic

înregistra un recul (accentuat de înfrângerile militare suferite în fața Prusiei și Italiei, care au diminuat din prestigiul „*Palatului Schonbrunn"*), moment prielnic de care au știut să profite liderii politici maghiari, propunând Împăratului Franz Josef un proiect de construcție bicefală, concepută pe termen lung, „*compromisul austro-ungar*" (*Ausgleich*) din februarie 1867.

În ciuda speranțelor iscate de reformele constituționale și administrative inițiate de Franz Josef, acest „*Anschluss"* austro-maghiar (aici în accepțiunea de *conexiune* sau *uniune politică* și nu de *anexare*) nu va oferi prințului român, înlăturat prin mijloace brutale de pe un jilț domnesc ocupat legitim, nici un fel de speranțe într-un sprijin de natură morală sau politică din partea Vienei.

În noua conjunctură geo-politică născută după 1867 în această parte a continentului, Cuza era considerat mai degrabă un exponent redutabil al rezistenței statelor mici față de politica expansionistă a marilor imperii și nicidecum ca un posibil aliat în planuri de viitor. În plus, accesul pe tronul de la București a unui prinț prusac a redus drastic marja de acțiune a domnitorului exilat, încât părăsirea Vienei după trei ani de tatonări diplomatice și de așteptări neîndeplinite devenise o opțiune rezonabilă.

Este de presupus că nu doar stringente motive medicale l-au determinat pe Cuza să renunțe la reședința sa din Oberdöbling, pe care o cumpărase, ci lipsa unei atitudini încurajatoare a factorilor de decizie politică din Viena, care nu au oferit nici un fel de speranță fostului lider aflat în ingrata poziție de exilat, căzut în dizgrație și redus la un rol insignifiant, secund.

În al doilea rând, curajoasa sa politică reformatoare, direcționată pe toate azimuturile, ce a condus la clădirea unui stat modern la *Gurile Dunării*, pro-european și cu veleități de independență, l-au adus într-o situație neplăcută, de *„valet"* al politicii franceze la Porțile Orientului, chiar suspectat pe nedrept că ar fi încă preferatul lui Napoleon al III-lea sau al Țarului Rusiei.

În contextul înfrângerilor suferite de Franța, viziunile cabinetelor marilor puteri europene s-au modificat radical, încât domnitorul român nu va mai avea nici o șansă concretă în proiectele mai marilor continentului să recâștige poziția deținută anterior.

În ciuda unor tardive contacte, cu promisiuni reparatorii din partea emisarilor Parisului, aliatul de odinioară al lui Cuza, perspectiva ca fostul domnitor să revină pe tronul de la București devenea minimă, pe zi ce trece, în ciuda unor aparențe înșelătoare.

Supravegherea sa de către agenții poliției secrete vieneze dar și de către iscoadele prințului Carol de Hohenzolern-Sigmaringen (una dintre acestea era Ludovic Steege, trimis diplomatic al României la Viena, din 1869) nu i-au asigurat confortul psihic necesar unei existențe liniștite[12].

De aceea, retragerea de pe scena politică a lui Cuza într-un plan secund, deși avea posibilitatea unei reveniri în politică prin metode constituționale (dublu ales în Parlamentul României), nu este un act de lașitate, ci mai degrabă voința unui politician precaut, o dovadă a lucidității și realismului său.

Dar să vedem ce a făcut mai întâi prințul Al. I. Cuza în Capitala de pe Dunăre. După consumarea rușinosului episod al loviturii de stat de la 11 februarie 1866[13], acesta își stabilește temporar reședința la Viena, având statutul neoficial de refugiat politic, cu domiciliul provizoriu la Hotelul "*Arhiducele Carl*".

Domnitorul detronat a locuit împreună cu suita sa (soție, copii, aghiotant, guvernantă) într-unul dintre cele mai impunătoare hoteluri vieneze ale vremii. Și nu o singură dată...

Hotelul „*Arhiducele Karl*" era bine poziționat, în *Innere Stadt*, pe *Kärtnerstrasse* nr. 31. Aici au locuit personalități importante (Beethoven, Wagner (1860), inclusiv L. Kossuth. Într-o gravură de epocă, liderul revoluției maghiare este înfățișat în balconul hotelului, purtând firma „*Gasthof*[14]*Erzherzog Carl"* (1848), vorbind mulțimii.

În anul 1824, Beethoven s-a mutat în acest hotel, împreună cu nepotul și cu o menajeră. Fiindcă asurzise de-a binelea, el a montat un fel de sistem de amplificare la pianul din cameră, deranjând vecinii, care au chemat, exasperați, poliția.

Începând cu anul 1907, la subsolul imobilului a funcționat un celebru local – *Cabaretul Fledermaus* – frecventat de artiști renumiți ai epocii, printre ei: Koloman Moser, Gustav Klimt și Oskar Kokoschka.

În primăvara anului 1945, în timpul luptelor purtate la Viena, centrul capitalei a căzut pradă distrugerilor. Hotelul a fost atins de bombardamente în două rânduri (12 martie și 8 aprilie 1945), dar clădirea a pierit ca urmare a incendiului căruia i-a căzut victimă, în zilele ce au urmat, aducând faimosul hotel vienez în ruină.

După război, statul austriac a cumpărat terenul pe care se afla fostul hotel, construind un imobil cu 6 etaje, integrat clădirii Ministerului de Finanțe, cu care se învecina. În anul 2009, firma *Peek & Cloppenburg* a cumpărat imobilul, l-a demolat, aici funcționând în zilele noastre un modern magazin.

Întâlniri de taină la Viena

Un raport al serviciilor secrete[5] din capitala Imperiului Habsburgic devoalează faptul că Alexandru Ioan Cuza l-a primit în audiență pe omul de afaceri aromân, Baronul Sina, chiar în a doua zi după sosirea sa la Viena.

Raportul citat mai sus mai precizează că domnitorul obișnuia să efectueze plimbări pe străzile Vienei, între orele 13-15, însoțit de adjutantul său, col. Pisoski.

De asemenea, aflăm că prințul Cuza s-a întâlnit cu un alt influent lider al comunității românești din Viena, N. Dumba, care îi facilitează sau intermediază acestuia cumpărarea unei spațioase reședințe la Oberdöbling. Inițial, se intenționase cumpărarea unei vile în cartierul Hintzing, dar conform acelorași rapoarte ale poliției secrete, Dumba l-a convins să cumpere o proprietate în cartierul Oberdöbling[16].

Cuza îi mărturisește magnatului vienez că a amânat plecarea spre Paris – pentru că în capitala Franței se desfăşura în aceeaşi perioadă (10.03 – 01.04) conferința reprezentanților puterilor garante în problema situaţiei din Principate.

Conștient de conjunctura nefavorabilă în care se găsea, prințul declară interlocutorului că prezența sa în Viena, în postura de fost domnitor al Principatelor Unite, nu era agreată, viaţa politică a monarhiei fiind destul de agitată, că a sosit într-un moment nepotrivit, când se ascuţea criza austro-prusacă[17].

Nicolae Dumba era un interlocutor privilegiat[8]. Căsătorit cu Matilda (Maria) Ghermani, legăturile sale cu Țările Române erau bine cunoscute lui Alexandru Ioan Cuza, știind că frații Ghermani erau importanți bancheri, politicieni și mari proprietari. Aceștia aveau proprietăți în jurul Bucureștilor, la Popești-Leordeni, în Lunca Dâmboviței și în alte locuri. Prin combinații ingenioase, multe fiind afaceri de familie, bancherii Sina și Dumba au acumulat averi colosale în țara noastră.

Familia Dumba avea numeroase proprietăți, printre ele și domeniul de la Afumați, achiziționat la mijlocul secolului XIX de Sterie Dumba, tatăl lui Nicolae Dumba. În contextul reformelor agrare inițiate de Alexandru Ioan Cuza, Sterie Dumba a renunțat la dreptul de proprietate asupra bisericii, aceasta trecând în proprietatea comunității din Afumaţi; totodată a înzestrat biserica cu cimitir, loc de casă parohială şi pământ arabil. În anul 1890, Nicolae Dumba (1830-1900), fiul lui Sterie Dumba, a inițiat câteva lucrări de renovare la biserică: restaurarea picturii, reînnoirea mobilierului şi a stranelor. Nicolae Dumba moare pe neaşteptate, de aceea lucrările au fost

finalizate de soţia şi fiica acestuia, potrivit inscripţiei funerare (1899), aflată în pridvorul bisericii şi la proscomidie.

Constantin Dumba, deținător al unuia dintre cele mai mari magazine de artă din Europa, l-a sprijinit pe cumnatul său, Constantin Dinu Mihail din Craiova (a cărui bogăție se compara cu aceea deținută de Gh. Grigore Cantacuzino –*Nababul*) să cumpere o mare colecție de artă, care va deveni patrimoniul actualului „*Muzeu de Artă din Craiova"*.

Elena Dumba și Maria Coloni, fiicele bogatului om de afaceri, trăiau la Viena dar, neavând copii, au lăsat întreaga lor avere lui Constantin Dinu Mihail, care deținea în orașul Craiova un palat impresionant, asemuit, desigur la scară mică, cu „*Palatul Schönbrunn"*. La rândul ei, Maria Coloni (1834-1923) avea un conac la fel de frumos în Oltenia, la Deveselu.

Acești bancheri puteau sprijini aspirațiile lui Alexandru Ioan Cuza de a reveni pe tronul de la București, dacă fostul domnitor ar fi vrut, dar probitatea sa politică fiind mai presus de orice, poate și orgoliul rănit, nu l-au putut lăsa măcar să se gândească la o revenire în politică. El însă dorea nespus să revină în țară, ca simplu cetățean.

Primele luni ale prezenței sale la Viena au fost pline de dramatism. În martie 1866, prințul detronat primește vizita lui Alexandru Beldiman, fostul prefect al Poliției, unul dintre stâlpii puterii domnitorului şi a lui Strambio – consulul general al Italiei la București. Mai erau și alte personalități care s-au bucurat de atenția lui Cuza, în timpul ședерii acestuia la Viena: G. Costaforu, Pepoli, ambasadorul Italiei, generalul revoluționar maghiar G. Klapka.

Totuși, dezamăgit, dorind să ignore dureroasele clipe ale detronării, fostul domnitor pleacă, însoțit de familie, spre Italia, unde, timp de o săptămână, vizitează Milano (6-13 martie 1866), apoi revine la Viena. Intenționează să ajungă la Paris dar, din motive conjuncturale, cum am mai arătat, sosește în orașul de pe Sena abia în luna Aprilie același an, fiind cazat în *Avenue de L' Impératrice*[9], lângă *Parcul Bois de Boulogne*, la hotel folosind un nume de împrumut: Alexandre Adam.

Gurile rele bârfeau că și-ar fi cumpărat o reședință somptuoasă, cochetul Hotel de pe *Rue de la Vigne*[20]*,* ceea ce nu este adevărat, Cuza fiind lipsit de mijloace financiare.

Ca de obicei în sezonul cald, în luna iunie 1866 Cuza pleacă împreună cu soția și copiii la *Ems,* unde petrece 40 de zile.

Fără a renunța vreodată la revenirea în patrie, obosit și dezgustat de deplasările continui, în anul 1867 Alexandru Ioan Cuza hotărăște să cumpere o proprietate princiară în *Oberdöbling*. Este deținută până în mai 1870, când acesta decide să o părăsească. În același an, prințul cumpără o vilă la Florența, unde se mută cu familia.

Continuă tratamentele medicale, astfel încât, în aprilie 1871, fostul domnitor vizitează Parisul și *Reichenhall*, iar în Iunie același an revine pentru tratament la *Hall*, în Austria.

Spre sfârșitul anului 1872 se stabilește, cu copiii și familia, la Heidelberg. Moare la data de 3 mai 1872 la „*Hotel Europäischer Hof"* (*Hotelul Europa)* din Heidelberg.[21]

Dar nu numai serviciile secrete habsburgice sau emisarii prințului Carol I monitorizau prezența lui Cuza pe teritoriul austriac, ci mai ales presa locală.

Aceasta semnala contactele de ordin politic ale fostului domnitor (de exemplu, ziarul „*Das Vaterland",* din 22 iunie 1867, anunța faptul că ambasadorul Franței, ducele Grammont, s-a întâlnit, separat, cu prințul Cuza și cu prințul Miloș Obrenovici), precum și detalii picante din viața personală a exilatului domnitor.

De asemenea, „*Neues Wiener Tagblatt*" (13 iunie 1868) relatează situația familiei Cuza, a copiilor adoptați, precum și legăturile dintre prințul detronat și Maria Obrenovici, despre care susține că „*ar trăi împreună la Paris*".

Aceleași informații sunt reluate pe prima pagină de ziarul "*Tages Post"*(16 iunie 1868), care apărea la Linz, prezentând indiscreții privitoare la relația dintre Maria Catargiu *(„o femeie cu o proastă reputație*"), care – sub numele de Maria Obrenovici – fusese amanta fostului domnitor, Alexandru Ioan Cuza, împreună cu care trăiește la Paris, în prezent[22].

Este evocată situația celor doi copii adoptați de familia Cuza, amintindu-se în acest context și numele Elenei Cuza, născută Rosetti. Aceste informații specifice presei de scandal erau preluate, desigur, din ziarele românești, mai ales cele cu coloratură politică, pline de articole defăimătoare la adresa fostului domnitor al Principatelor Unite.

Dar presa vieneză, precum și aceea care apărea în provincie, erau interesate de orice informație care privea nu numai pe Cuza însuși, ci și pe membrii săi de familie. Astfel, „*Salzburger Zeitung*" (3 august 1869) prezintă cititorilor, într-un limbaj sec, fără comentarii, faptul că prințesa Cuza a plecat la *Reichenhall*, în timp ce prințesa Obrenovici a plecat la Paris.

Articolele de presă sunt sărace în detalii, dar consecvente în urmărirea subiectului Cuza, ele demonstrând interesul evident al ziariștilor din această țară, mai ales în ceea ce privește contactele și deplasările fostului domnitor.

Astfel, ziarul „*Die Neues Fremden Blatt"* (15 august 1867), relatează că fostul domnitor român a sosit la Viena, venind de la Paris, fiind cazat la Hotelul „*Arhiducele Karl"*, alteori anunțându-și cititorii că domnitorul se află la băi (13 iulie 1870).

Dovedind că este bine informată, o publicație din provincie își anunță cititorii, încă din luna August 1867, că Prințul Cuza a sosit în stațiunea de vară Oberdöbling. Redactorii citează rumorile create de câteva reviste, care au anunțat că prezența sa este temporară, el așteptând doar permisiunea de a se întoarce în țară. *„Faptul acesta este contrazis totuși de declarațiile Prințului Cuza, care a afirmat că nu a închiriat, ci a cumpărat o proprietate în Oberdöbling, pentru suma de 60.000 florini*[23]*"*.

Alegerea Vienei, într-o primă etapă a exilului, ca loc al refugiului, a avut desigur și o altă motivație, decât aceea de oportunitate conjuncturală.

Familia Cuza a cunoscut frumusețea și pitorescul capitalei imperiului (Viena reprezenta un popas obligatoriu pentru orice român care se îndrepta spre Paris, Ems, Florența sau Ostende); aici avea prieteni, rude, cunoștințe, iar stațiunile montane sau cele cu ape termale, de care Austria nu duce lipsă, erau pe gustul familiei Cuza.

Desigur, faima de centru medical de renume european a făcut ca Viena să fie frecvent punct de popas, în căutarea sănătății, pentru Al. I. Cuza. Cine erau specialiștii care l-au tratat pe domnitorul Principatelor Unite ? Prof. Univ. Dr. Joseph Skoda (1805-1881) este unul dintre fondatorii școlii medicale vieneze. Deținea un cabinet medical propriu în *Josephstadt*, Strada *Alser* nr.13 (*Alserstrasse*), vis a vis de clădirea vechii facultăți de medicină a *Universității Viena*. Aici s-a prezentat Al. I. Cuza pentru consult. În prezent, strada poartă numele renumitului doctor: *Skodagasse.*

Fiind unul dintre fondatorii medicinii moderne din această țară, în curtea cu arcade a *Universității Viena* a fost așezat bustul medicului Joseph Skoda.

Dr. Joseph Skoda obișnuia să facă echipă de consult cu o altă celebritate a epocii: Johann von Oppolzer (1808-1871), profesor universitar, șeful clinicii a II-a din cadrul *Spitalului AKH*, fost rector al *Universității Viena* (1860-1861).

Fiul său, Theodor von Oppolzer (1841-1886), a fost un renumit astronom. În anul 1874 a sosit la Iași, unde a studiat tranzitul planetei Venus. În misiunea științifică din orașul moldav, astronomul vienez a fost însoțit de colegul său, Edmund Weiss, partenerii români fiind reprezentați de astronomii Ștefan Micle și Neculai Culianu.

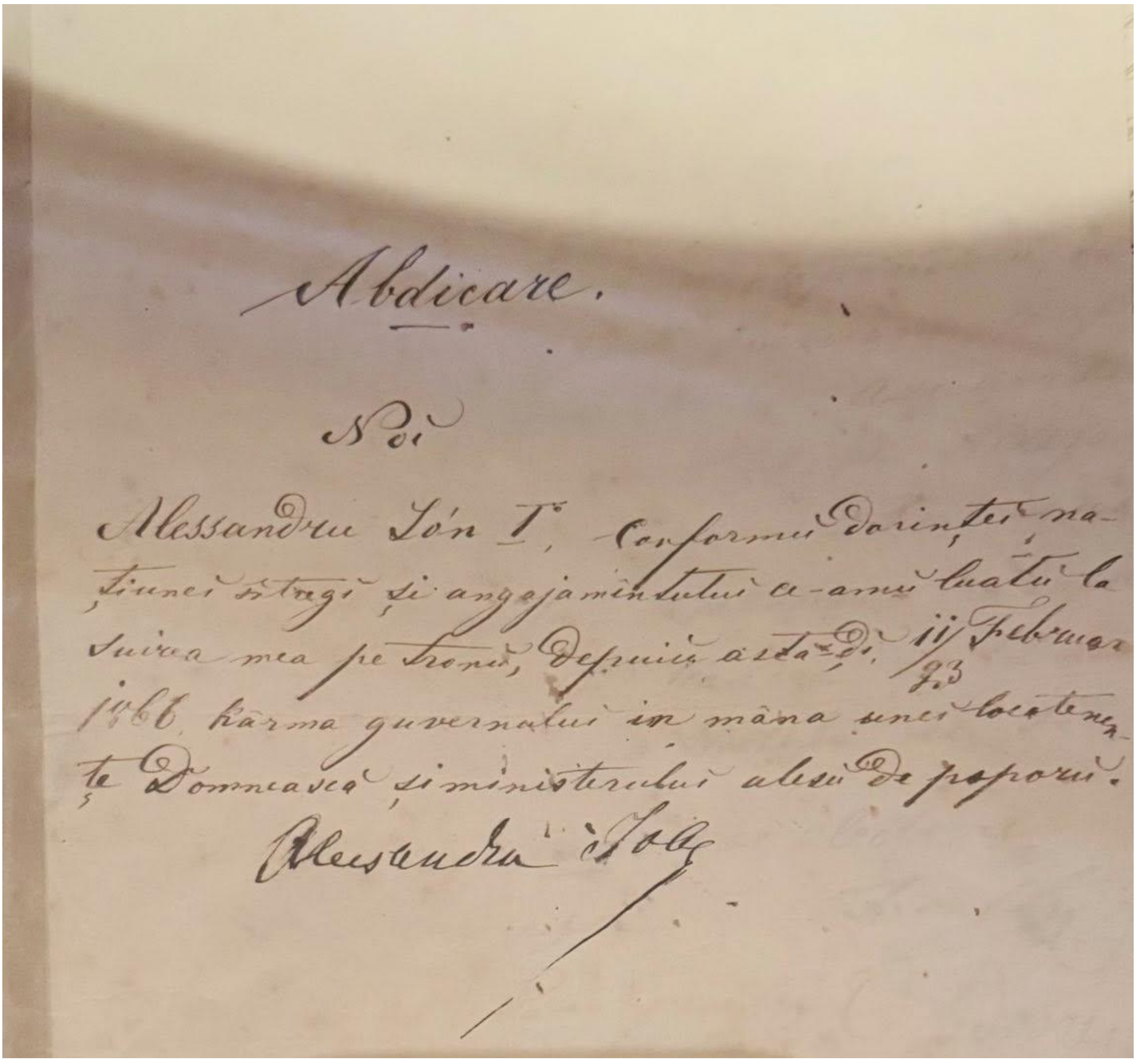

1866, februarie 11/23, Actul de abdicare al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, fotografie realizată după originalul existent la Arhivele Naționale ale României, colecția Manuscrise, dosar 1363, f.7, document din expoziția „Din Tezaurul Arhivelor Naționale”, 2026 , foto: Tanța Tănăsescu

Aceste probleme personale de sănătate[24], inclusiv cele ale copiilor săi, îl vor obliga pe fostul domnitor să efectueze (cum am arătat mai sus) repetate cure în stațiunile montane din Austria, Germania.

Astfel, la sfârșitul lunii august 1869 Cuza urma o cură în stațiunea *Reichenhall*.

Viena – paradoxul orașului strălucitor

În perioada în care domnitorul Al. I. Cuza sosea la Viena, orașul cunoștea debutul unei vaste opere de modernizare edilitară. Clădiri impunătoare, parcuri, muzee, palate somptuoase, cartiere gândite cu o filosofie arhitecturală bine precizată, deveneau modele de sistematizare a unei metropole europene cu veleități de capitală de Imperiu. Dar strălucirea metropolei de pe Dunăre nu era conferită de clădiri, ci mai ales de instituții, în primul rând fiind cele de învățământ.

În secolul al XIX-lea, pentru tinerii studioși de dincoace sau de dincolo de Carpați, drumul spre Paris a trecut mai întâi prin Viena!

În decurs de trei sferturi de veac, până în 1918, nu mai puțin de 7.000 de studenți români s-au școlit în acest „*axix mundi*”, rivalizând cu Parisul, Roma sau Berlinul.

Ei proveneau majoritar din Transilvania sau Bucovina, numeroși și străluciți intelectuali, oameni politici, inclusiv din Moldova sau Țara Românească s-au pregătit aici: este de ajuns să îi menționăm pe T. Maiorescu, M. Eminescu, I. Negruzzi, G. Enescu, C. Porumbescu, I. Slavici și mulți alții.

Tinerii sosiți la înalte școli la Viena preferau facultățile de medicină, farmacie și inginerie, dar și literele, filosofia, teologia, instituții de pregătire militară.

La rândul lor, Biserica greco-catolică din Transilvania, satele de grăniceri din Ardeal, asociațiile culturale, municipalitățile ofereau burse (așa numitele *„stipendii*”) pentru merituoșii tineri români, trimiși la studii pentru a deveni profesori, preoți, medici, militari, funcționari de stat.

La Viena puteai întâlni și militari, aparținând regimentelor românești din Ardeal. De exemplu, la sfârșitul anului 1918, în capitala Imperiului Austro-Ungar erau încartiruiți nu mai puțin de 60 000 de soldați și ofițeri români, o parte fiind cantonați la „*Academia Militară Terezіană”* din *Wiener Neustadt*.

Colonia românească din Viena se mândrea cu prezența unor artiști (pictori, compozitori, cântăreți de operă), dar și cu comercianți, bancheri, mulți dintre ei devenind cetățeni de onoare ai urbei. Ca urmare, numele lor au fost conferite unor străzi din centrul capitalei (Dumba, Sina etc).

De asemenea, o stradă importantă a Vienei, *Fleischmarkt*, de lângă vechea universitate, era cunoscută datorită faimei unor români de prestigiu în epocă: Baronul Sina, G. Popovits, etc. Pe această stradă se află o biserică ortodoxă de renume („*Catedrala Sfintei Treimi*[25]*”*), o cafenea numită în epocă „*Greco-Valahă*”, sediul unor asociații studențești românești[26], dar și celebrul „*Colegiu Sf. Barbara”*, unde au studiat numeroși teologi ardeleni.

Din înalta societate vieneză făceau parte și doamne de viță princiară, originare din România. Acestea s-au căsătorit cu nobili din protipendada vieneză, cu medici sau profesori universitari, devenind persoane apreciate la evenimentele coloniei românești.

Mulți doctori români au devenit faimoși în special pentru crearea unor centre de balneologie în această țară, sau pentru aplicarea unor metode de terapie cu factori naturali.

Viena era vizitată, în special vara, de numeroși turiști români, din toate provinciile (intelectuali, oameni cu stare, politicieni) care soseau la băi, în concedii de odihnă, ori intenționau să consulte medici renumiți. Atunci, ca și acum, școala medicală vieneză era faimoasă în lumea întreagă. Renumele acestor specialiști era apreciat și de familia domnitorului Al. I. Cuza, atât soția cât și copiii având nevoie de îngrijirea lor atentă.

Am arătat mai sus că domnitorul cunoștea foarte bine Viena, trecuse de atâtea ori prin acest oraș, avea contacte în rândul oamenilor importanți de aici, ca urmare a numeroaselor legături și discuții pe care le-a avut, în decurs de două decenii, în special în rândul negustorilor, bancherilor, oamenilor de afaceri, a politicienilor din această țară sau din rândul străinilor, unii dintre ei, cu domiciliul în Viena, având interese, afaceri sau chiar rude în Principate.

Printre oamenii de vază ai urbei amintim iarăși importanta comunitate de aromâni, ai cărei reprezentanți erau acceptați în grupul select al familiilor cu blazon din Viena[27]. În acest oraș exista un cerc de oameni de afaceri, jucând un rol de prim rang în viața comercială și bancară a Vienei: Sina, Dumba, Curta, Duca, Tirca, Spista, Dora, Gyra, Capra, Zotta fiind doar câteva nume. Ei vorbeau și înțelegeau limba română, erau de religie ortodoxă, fiind angrenați în viața comunității românești. Printre aceștia se remarcă membrii familiei Sina.

Ultimul Sina avea rude la București: Costache Zehane, care îi era nepot, era căsătorit cu Elena Papadopol. Acest bancher, a cărui avere era estimată ca fiind a doua după aceea a lui Solomon Rotschild, îl cunoștea desigur pe Alexandru Ioan Cuza.

Din corespondența păstrată menționăm scrisoarea trimisă de baronul G. Sina domnitorului Cuza în legătură cu intenția sa de a efectua o vizită în Principate, cu scopul de a investi în diverse afaceri. Cuza îi răspunde, la 28/7 Iulie 1865, că regretă faptul că nu l-a putut întâlni, dar speră ca baronul G. Sina, vizitând România, se va convinge personal de oportunitățile de afaceri profitabile pe care le va găsi în *Principatele-Unite*[28].

O mare parte din averea familiei Sina s-a închegat din comerțul cu bumbac sau alimente, aduse din Balcani în Austria și Ungaria. De asemenea, putem afirma că avântul cafenelelor vieneze, în secolul al XIX-lea, se datorează inclusiv înfloritorului comerț cu tutun practicat cu succes de Sina. Deși zona balcanică era un teritoriu sub dominație otomană, această situație nu l-a împiedicat pe întreprinzătorul om de afaceri să dezvolte relații comerciabile profitabile cu țările din regiune, inclusiv cu lideri de la Sankt Petersburg. Se afirmă că multe familii aristocratice rusești, printre care și aceea a generalului Kiseleff, aveau fonduri depuse la banca lui Sina.

Averea acestei familii era răspândită în toată Europa, având impresionante proprietăți, ca număr și valoare (99 de moșii), însumând circa 140.000 ha, în Austria, Ungaria, Slovacia, Boemia, valori imobiliare la Viena, Paris sau în Italia, precum și întinse averi în Țara Românească - *Bistrița, Arad, Toplița,* în *București*, la *Dudești-Cioplea*, precum și la *Hodoș, Kisdia, Coșari, Tormac, Orțișoara, Calacea, Blumenthal, Fibiș, Sânnicolau, Charllotenburg,* în Banat.

În perioada 1842-1912, Baronul Sina, precum și moștenitorii acestuia, stăpâneau aproape jumătate din suprafața actualului cartier bucureștean *Titan-Balta Albă,* respectiv moșia *Dudeşti-Cioplea* (3.000 de hectare), incluzând cartierele *Pantelimon, Titan, Balta Albă, Dristor-Baba Novac, Dudeşti*. Cumpărătorul acestei averi, *Ivan Grueff*, a dobândit în 1912 de la moștenitorii miliardarului vienez chiar și titlul de baron!

În schimb, moșiile din comitatele Timiș și Torontal (Banat) au fost moștenite după moartea *baronesei Anastasia de Sina* de fiii acesteia, conții Simon și Sigfried de Wimpffen. Un conac deținut de acești urmași ai Baronului Sina se găsește la *Maşloc,* în Banat.

Aceste proprietăți aducătoare de venituri erau comparabile cu cele ale conţilor Eszterházy. Întrucât afacerile erau din ce în ce mai prospere iar bogăția proverbială sporea neîncetat, baronul Sina își permitea să ofere cu dărnicie consistente donații unor orfelinate, creșe, spitale sau să înființeze bănci, ori societăţi de asigurare.

Palatele sale din Viena (*Hohenmarkt* sau *Fleischmarkt* nr. 20/22), unele supraviețuind și în zilele noastre, ori cel aflat în orașul luminilor, Paris, sau pe *Canale Grande*, în Veneţia, făceau să pălească de invidie pe adversarii săi.

Baronul Sina este cunoscut și în capitala ungară. În Budapesta, în Piaţa *Vörösmarty,* la numărul 3, poate fi admirat *Palatul Gheorghe Sina*[29]. Acesta a oferit bani pentru editarea de ziare și reviste, a cumpărat abonamente la presa de limbă română din Pesta și din Viena, dar nu s-a eschivat nici de la finanțarea ziarului „*Budapesti Szemle"*.

Palatul Academiei Ungare de Ştiinţe, instituție al cărei membru a fost și românul Gheorghe Ioanovici, parlamentar, secretar de stat, locuind în Strada Kiraly, deci în cartierul unde se vorbea românește, este situat în imediata apropiere a *Podului cu Lanțuri*, purtând efigia lui Sina la loc de frunte. În apropiere se găsea *fief*-ul prosperilor negustori aromâni.

Acest lăcaș al științelor este rezultatul contribuției materiale a unor familii de aromâni. La mijlocul veacului al XIX-lea, *Academia* maghiară nu avea un sediu permanent, astfel încât, cu câteva decenii înainte, academicienii se întruneau încă la Bratislava, într-un local din acest oraș.

Ulterior, beneficiind de generozitatea dezinteresată a unui aromân, *Academia* se întrunea în *Palatul Naco,* unde învățații maghiari închiriaseră câteva spații, aici aflându-se chiar și biblioteca instituției academice.

Interesul Baronului Sina se îndrepta și spre domeniul construcției de căi ferate în Austria, în Ungaria sau Serbia (Sina este fondatorul celebrei companii austriece STEG), impulsionând dezvoltarea acestui domeniu și în Transilvania, Banat, Bucovina. Averile născute în domeniul bancar, a făcut din acest nume un adevărat brand, una dintre cele mai mari case de afaceri din Europa.

Baronul Sina s-a implicat însă și în derularea unor variate proiecte culturale. A fondat celebrul *Institut Politehnic* din Viena, a fost binefăcătorul *Academiei de Arte Frumoase* de la Viena, a construit o *Academie* la Atena, de asemenea a creat *Observatorul Astronomic* din capitala elenă, aflat pe *Colina Nimfelor*, chiar în fața *Acropolelor* și *Agorei*, pe frontispiciu fiind scrisă deviza marelui ctitor aromân: „*Servare Intaminatum"*. De aceea, la Viena, în *Leopoldstadt*, cât și la Atena, există străzi care îi poartă numele. Grecii i-au acordat chiar titlul de „*everget*", adică *binefăcător al națiunii*.

Familia Sina a construit sau a renovat așezăminte religioase, dintre care amintim *Biserica Sf. Treimi* de la Viena (din strada *Fleischmarkt*), precum și *Catedrala Ortodoxă* din Arad, la aceasta din urmă numărându-se printre ctitori, împreună cu familia Mocioni.

În Banat, la *Charlottenburg,* localitate monument - istoric, aflată la 50 km de Timișoara, pe drumul spre Lipova, singurul sat în formă perfect circulară din România, domeniu deținut de familia Baronului Sina, s-a ridicat o biserică la 1875-1876, păstrată și în zilele noastre, evocând numele ctitorilor.

Din păcate, Conacul familiei Sina din *Charlottenburg* a fost demolat. Totuși, ca prin minune, s-a păstrat Conacul deținut de Baronul George Simon Sina din localitatea *Orțișoara*, Jud. Timiș.

Neavând descendenți pe linie masculină, imperiul Sina se stinge, cu toate că una dintre fiicele sale s-a căsătorit cu un descendent al familiei Ipsilanti, o alta cu un descendent al familiei Mavrocordat, iar cea de-a treia cu un membru al familiei austriece Wimpffen. Cea dea patra s-a căsătorit cu ducele de Castries, devenind astfel cumnată cu mareşalul francez Mac-Mahon.

În numărul 6 al revistei *Familia,* din 25 februarie/9 martie 1866, prima pagină a publicației insera un articol elogios dedicat de redacție lui E. Gojdu, și tot în același număr debuta și tânărul M. Eminescu, primit cu bucurie de către redactorul șef, I. Vulcan. Cum revista de numai 12 pagini era citită cu nesaț de Gojdu și de Eminescu, iată că aceștia au avut ocazia să afle unul de existența celuilalt, să devină personaje asupra cărora să se focalizeze atenția românilor de pretutindeni, într-o revistă tipărită în Ungaria dar citită și în celelalte provincii ale României.

În aceeași revistă, I. Vulcan se referă la „*catastrofa"* de la București, respectiv detronarea lui Al. I. Cuza, protestând împotriva ziarelor nemțești de la Pesta, care scot scorneli și basme.

De observat un amănunt interesant, și anume faptul că numărul revistei *„Familia*", în care a debutat M. Eminescu, conținea și un supliment**,** după cum este scris pe ultima pagină a publicației, chiar pe ultimul rând tipărit. Oare ce conținea acesta ? Unde poate fi găsit el ? Vor fi cumva și alte poezii de Eminescu acolo ? Cine poate ști ?

Istoria regăsită a casei lui Al. Ioan Cuza din Oberdöbling

Se știe că, revenit în Austria, în toamna anului 1867, Al. Ioan Cuza a cumpărat o elegantă proprietate în cartierul protipendadei vieneze: Oberdöbling[30].

Aici, fostul domnitor al Principatelor Unite primește oaspeți importanți. În 24 Aprilie 1868, a avut loc o nouă întâlnire a fostului domnitor cu ambasadorul Franței la Viena, ducele de Grammont[31]. Cu ambasadorul a discutat două ore şi jumătate. În cursul discuției, diplomatul i-a cerut lui Cuza, în numele lui Napoleon al III-lea, să reia tronul Principatelor cu sprijinul armatei Franței şi acordul tacit al celorlalte puteri europene. Cuza a refuzat, declarând: „*nu voi consimţi niciodată a reintra în România prin intervenţie străină cu armele Franței, tot atât de puţin ca şi cu cele ale Rusiei. Nu aş voi să ajung altfel decât prin ţară*".[32] La discuție a participat și Baligot de Beyne[33], rămas credincios domnitorului, dovedindu-se un prieten apropiat al familiei acestuia, și după moartea lui Cuza, fiind preceptorul copiilor săi.

Acum îi revede pe Alecu Alecsandri – fost agent diplomatic la Paris, pe Mihail Kogălniceanu, în *Piața Graben,* precum și pe vechii lui colegi de studii din tinerețe, Constantin şi Alexandru Hurmuzachi, cu care se plimbă prin Volksgarten.[34]

Pe adresa locuinței din Oberdöbling primește scrisori de la generalul Florescu – fostul său ministru de război, care îl felicită pentru achiziționarea vilei din Oberdöbling, de la mitropolitul Calinic Miclescu, ierarh care îi scrie în fiecare an de ziua onomastică, de Paște[35], de la prințul Al. Cantacuzino[36]. În anul 1869 a avut surpriza de a primi cartea scrisă de D. Bolintineanu –cu titlul „*Viaţa lui Cuza - Vodă*"[37].

Deznădăjduit, bolnav și, probabil, neputând să suporte izolarea impusă de situația sa de expatriat, Al. Ioan Cuza decide să părăsească locuința din Oberdöbling, stabilindu-se în Italia.

Interesul pentru cunoașterea istoriei vilei din Oberdöbling datează de peste o jumătate de secol. În cursul anului 1966, profesorul Constantin C. Giurescu (1901-1977) efectua o vizită la Viena, *„în cadrul unei acțiuni de stat privind depistarea materialului documentar din arhivele străine referitoare la istoria patriei"*[38]. Savantul român era interesat de personalitatea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, căruia i-a dedicat studii de o mare valoare istorică[39].

Cu acest prilej, a fost identificat un lot de documente privitoare la perioada 1866-1867, aflate în două fonduri arhivistice din capitala Austriei (*Arhivele Municipale*[40] *și Arhivele Naționale - Biroul de Informații*).

Acestea sunt, de fapt, note informative, întocmite de către agenți ai serviciilor secrete ale Imperiului Habsburgic, care redau cu fidelitate deplasările efectuate de către domnitor, precum și întâlnirile avute cu diverse persoane, fie cu caracter privat, fie în calitatea lor oficială.

În primul raport studiat de C. C. Giurescu se afirmă că prințul detronat a avut o întrevedere cu *„rentierul Beldiman”*[41], precum și cu *„consul general Strambio din București”*[42].

Annibale Strambio a fost acreditat după *Unirea Principatelor* în calitate de consul și agent diplomatic al *Regatului Sardiniei* la București[43]. Acesta îndeplinise în perioada 1850-1856 misiunea de consul general al Sardiniei în Trieste. La data de 10 mai 1856 este rechemat în centrală pentru a participa la redactarea noii legislații consulare dar, începând cu 29 mai 1857, revine la post, de data aceasta este trimis la Lyon în funcția de consul general. Transferat la București, la 20 martie 1859, îndeplinește, concomitent, funcția de comisar în *Comisia Europeană a Dunării* (10 august 1860), preluând (20 noiembrie 1860) atribuțiile de consul la Galați[44]. După detronarea lui Cuza, este transferat la Marsilia (20 aprilie 1866[45]). Aici moare, în vârstă de 62 de ani (1881).[46]

Se pare că diplomații străini acreditați la București erau la curent cu pregătirea unor acțiuni împotriva lui Alexandru Ioan Cuza, cu producerea unei lovituri de stat, care îl va înlătura de la putere[47].

În acest context, cavalerul Annibale Strambio l-a avertizat pe domnitor, încă din luna februarie 1866, că este imperios necesar să curme violările repetate ale legii și abuzurile camarilei ce-l înconjoară.

În răspunsul său, Alexandru Ioan Cuza recunoaşte existența unor nereguli, dar nu în măsura în care au fost expuse de adversarii săi, precizând: *„dacă există anumite probleme, acestea sunt rezultatul unui trist trecut*”.

În continuare, acesta a adăugat: *„mi se cer atâtea lucruri, dar el nu poate face din români niște italieni sau englezi, folosind o baghetă magică, că ocupația*[48] *și influențele străine au adus toate viciile... că reprezentanții claselor deposedate de privilegii lor precum și incorijibilii aspiranți la tron, cei lacomi de averi, Democrați, Conservatori, toți conspiră împotriva sa și întăresc influențele ostile străine, ceea ce-l împiedică să prevină și să încetinească activitatea sa de reparare și de redresare morală.*[49] ”

Alexandru Ioan Cuza a spus consulului general că *„este obosit și dornic mai mult decât oricând să dea liber unui prinț străin, pe care puterile străine ar face bine să îl trimită aici cât de repede posibil, fiindcă toate sunt convinse, ca și el, că un prinț și o administrație indigenă nu pot suprima niciodată răul de care ne plângem cu toții și nici nu vin în întâmpinarea nevoilor și aspirațiilor naționale; motiv pentru care recunoaște că dorința de a avea un prinț străin devine din ce în ce mai generală și mai intensă, confirmând votul exprimat de Adunările Ad-Hoc.”*[50]

Acest document cu valoare istorică reprezintă una dintre cele mai elocvente dovezi cu privire la viziunea principelui Cuza asupra situației din țară, cu câteva zile înainte de mașinațiunea care l-a răsturnat de la putere.[51]

De altfel, principele are ocazia să poarte un dialog cu diplomații străini de la București, la 24 februarie 1866, în cursul căruia el își exprimă punctul de vedere cu privire la abdicare și dorința sa de a părăsi țara.[52]

În rapoartele aflate la *Arhivele din Viena* se menționează faptul că întâlnirile avute de Alexandru Ioan Cuza cu diplomatul italian și cu fostul șef al Poliției, Beldiman, s-au desfășurat la Hotelul *„Arhiducele Karol”.*

Nu ştim cu precizie ce a discutat Cuza cu cele două persoane amintite mai sus, fiindcă documentele din *Arhiva MAE* al Italiei nu consemnează nici un mesaj primit de la Viena, în acea perioadă, avându-l ca expeditor pe Annibale Strambio. Dar putem să ne imaginăm faptul că s-au tratat chestiuni legate de poziția Italiei față de răsturnarea de la putere a lui Cuza (știindu-se că guvernul italian dorea să folosească momentul crizei de la București pentru a pune pe tapet situația Veneției), iar cu Beldiman s-a analizat urmările loviturii de stat de la București.

Prințul detronat dorea să afle clarificări mai ales cu privire la poziția armatei, pe care Cuza o clădise și o ocrotise, iubind-o ca ofițer și comandant al acesteia, la rândul său.

Mihai Eminescu reproduce mai târziu, în *„Timpul”,* poziția lui Cuza față de trădarea gărzii personale, nu a armatei, din rândurile căreia un personaj nu va fi iertat niciodată: colonelul Lecca: „*Gura care ar fi putut să-l ierte e închisă pentru totdauna; mâna care i s-ar fi putut întinde cu prietenie şi milă, ca odinioară, se preface în ţărână. Să se ţină bine minte că Vodă Cuza a iertat prin viu grai şi în scris tuturor...absolut tuturor, numai colonelului Leca şi altor câtorva nu; nu pentru el personal, ci pentru pata pe care acesta a pus-o pentru vecii vecilor pe steagul ţării. E unicul caz în istoria românilor. Au căzut Domni prin rebeliune făţişă a poporului sau a armatei, au căzut prin amicii lor făţarnici; nici un Domn român, absolut nici unul n-a căzut prin trădarea strajei domneşti; orice strajă, chiar adversară Domnului, pe cât era strajă au privit în unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credinţei ei, şi oaspeţii sunt sfinţi chiar pentru popoarele cele mai barbare, necum pentru cele civilizate.”*[53]

Casa în care a locuit Alexandru Ioan Cuza în Oberdöbling între anii 1867-1870 se afla pe strada *Hirschengasse*[54] nr. 219, fiind cumpărată în 17 august 1867 cu suma de 75 000 de fiorini.

Proprietatea aparținuse anterior contelui Francisc Nadasdy, apoi a intrat în posesia omului de afaceri Jacob Manner, cu domiciliul în Leopoldstadt, nr. 248.[55]

Conform chitanței emise de avocat, la data de 11 septembrie 1867, acesta confirmă că a primit onorariul de 1280 florini, ca taxă avocațială, pentru asistența juridică acordată.

Prezentăm mai jos un „*Anuar al orașului Viena*”, ediția 1869, în care figurează numele domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Cartea completă a caselor Vienei Imperiale inclusiv a suburbiilor, Viena, 1869

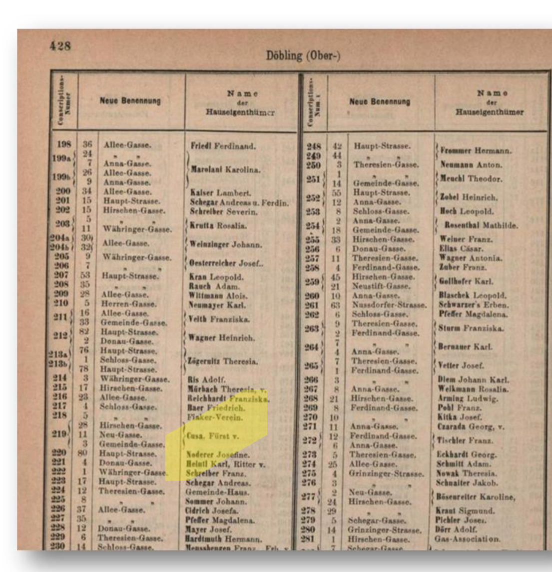

Numele lui Alexandru Ioan Cuza figurează în registrul proprietăților din Oberdöbling.

Se constată că în acest repertoriu al caselor din Oberdöbling, Maria Obrenovici nu are calitatea de proprietar, fiind, probabil, doar chiriașă. De asemenea, de observat faptul că strada *Hirschengasse* mai era cunoscută și sub numele *Neu Gasse* și *Gemeinde-Gasse*.

Aici, în *Hirschengasse* nr. 219, studenții români, printre ei și Mihai Eminescu, s-au adunat, la începutul anului 1870, pentru a-i ura sănătate prințului Cuza[56].

Acest fapt se dorea a fi un generos gest de susţinere pentru domnitorul alungat de pe tron. Momentul plin de semnificații este consemnat de S. Isopescu în *„Adevărul literar*" din 15 aprilie 1923. Aflăm astfel că tinerii studenți L. Năstase, V. Burlă şi M. Eminescu *„au fost foarte bine primiţi de Cuza"...*

Într-un alt articol, semnat de Vasile Gherasim[57] (1893-1933), acesta arată că „*tânărul Eminescu va fi fost cuprins de o adâncă emoție când l-a văzut pe acela care a realizat Unirea Principatelor...".*

Acest gest nu scapă nici atenției serviciilor speciale de la Viena, și nici Prințului Carol, la București, care află informații de la o *„iscoadă*", pusă să-l urmărească în permanență pe fostul domn. Atunci a aflat pentru prima oară viitorul rege Carol I de numele lui Eminescu.

Peste ani, când ctitorul *Unirii Principatelor* murise, Eminescu analizează în articole de presă epoca acestuia. El consideră că „*Domnia lui Vodă Cuza e istoricește cea mai însemnată de la fanarioți încoace, atât în bine cât şi în rău."*[58], explicația fiind aceea că Alexandru Ioan Cuza a fost „*inteligent mai presus de toate*" [59], dobândind „*cele mai mari succese în politica exterioară a ţării,*"[60] și, deși „*n-a avut nicicând un anume program, ci s-a purtat după timp şi împrejurări*" a fost „*dintre Domnii cei mai patriotici din câţi au fost vrodată în Ţările Dunării române*"[61], „*cel din urmă suveran național al României*"[62].

Într-un articol consacrat trecerii a 14 ani de la înlăturarea de pe tron a domnitorului *Unirii („prin trădare nocturnă"*), Eminescu face un cuprinzător bilanț al celor mai importante realizări („*secularizarea a o a cincea parte din pământul României, sporirea armatei, împroprietărirea clasei celei mai numeroase şi mai importante a ţării, autonomia bisericii naţionale, paralizarea puterii consulilor*[63]*, un spornic avânt pe calea culturii intelectuale"*), perioadă în care, sub Cuza, România a obținut „*independența reală*" iar statul a dobândit „*imense foloase materiale și morale*".

Spre deosebire de acele vremuri, politicienii din zilele sale reprezentau *„o generaţie de oameni cari abia ştiu citi şi nu ştiu scrie, învățând câteva fraze banale din gazete".*

Aceștia *„s-au gerat în oameni mari şi au luat masca, când de oameni de stat, când de reprezentanți ai nației, când de oameni de litere chiar",* prin metode reprobabile, care periclitau bunul simț al nației, chiar și existența sa.

Toate aceste „*lungi discursuri insipide şi fără bun-simţ, fie literatură plagiată, fie ignoranţă, botezată cu porecla de știință, fie pledoarii pline de sofisme",* au avut un singur efect: nația a fost obligată să achite *„în plată peşin".*

De aceea, jurnalistul atrage atenția că *„mai multe generații viitoare, şi cea actuală cu de prisos, sunt osândite a plăti cu sudoarea şi munca lor colosalul capital de palavre şi mistificațiuni grosolane câte s-au debitat de către plebea postulanților în cei din urmă patrusprezece ani".*[64]

Cu toate acestea, realizările lui Cuza sunt minimalizate sau sunt asumate de impostori: „ *Până şi meritele domniei naționale ale lui Vodă Cuza, căruia ei i-au pus pistolul în piept, vor să şi le atribuie. Ei îşi atribuie secularizarea moşiilor mănăstirilor închinate, Unirea Principatelor, împroprietărirea țăranului...".*[65]

Eminescu admiră pe domnitor pentru că „*n-a cumpărat nici o reformă dinlăuntru cu concesiuni în afară*"[66], dar mai ales pentru că Vodă Cuza a reprezentat „domnul ales, recunoscut, inviolabil al ţării.[67]"

Nu putem încheia acest capitol fără a pune în evidență concluziile lui Eminescu, cu privire la detronarea lui Alexandru Ioan Cuza: „*Vor trece veacuri şi nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de ruşine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie şi stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn."* [68]

În noiembrie 1883, însuși *Luceafărul* va reveni în cartierul Döbling, la tratament medical. În clinica privată a dr. Leiserdorf și Oberteiner a fost internat și cel mai mare poet romantic al Austriei, N. Lenau, născut în Banat.

În același cartier, a locuit și marea artistă Maria Cebotari, care a trăit ultimii săi ani în acest cartier.

Prețul proprietății

Ne punem întrebarea firească: de unde proveneau banii cu care prințul Cuza a cumpărat o asemenea prestigioasă locuință nobiliară, știind că nu câștiga din veniturile proprii decât 3.000 de galbeni, anual. În plus, fostul domnitor mai avea de plătit și pentru educația fiilor săi, dar și pentru întreținerea concubinei: Maria Obrenovici.

Cuza nu a cumpărat imobilul din Oberdöbling cu „*bani negri*", probitatea acestuia neputând fi nici măcar pusă la îndoială. Un exemplu edificator: în chiar ziua ce a urmat detronării, 12/24 Februarie, Cuza, prin adjutantul său, colonelul Nicolae Pisoski, restituie renta de domnitor, stabilită prin *lista civilă* pe luna Februarie, în sumă de 117.334 lei, conform recipisei Ministerului Finanțelor nr. 541/ 12 Februarie 1866. În aceiași zi, colonelul Nicolae Pisoski își dă demisia din armată și urmează pe Cuza în exil.

O ipoteză plauzibilă, privind proveniența banilor, pe lângă veniturile aduse de proprietățile familiei sale, ar putea fi existența unui împrumut de la bogații bancheri ce îi erau prieteni, garantat cu restituirea sumei de bani împrumutate de domnitor generalului G. Klapka[69], la 12 august 1865, pe când se afla la Ems. Cei 40 000 de franci, au fost remiși, cum am mai arătat, cu chitanță, la Paris, de însuși omul de încredere al prințului Cuza, col. Pisoski[70].

Banii fuseseră împrumutați pe termen de 3 ani, astfel că, la data de 12 februarie 1868, principele trimite din Oberdöbling, tot prin col. Pisoski, o scrisoare adresată lui Klapka, la Pesta, solicitându-i remiterea împrumutului, deși acesta avea termen de înapoiere 6 august 1868. Cuza arată că situația sa financiară este destul de neplăcută, fiindcă pierduse recent un proces, administratorii de moșii nu prea plătesc etc. În cazul în care nici generalul Klapka nu ar fi în măsură să îi restituie în avans acei bani, măcar să semneze niște polițe bancare, prin care să garanteze sumele amintite. Cuza regretă faptul că, deși generalul Klapka a fost de multe ori la Viena, a evitat să se întâlnească cu fostul domnitor[71].

Generalul G. Klapca răspunde abia la 8 aprilie 1868, spunând că este sărac, că are soție și familie de întreținut. De aceea, promite că va restitui banii în cursul acelui an sau, cel târziu, anul viitor, 1869. Își pune speranța în două mari proiecte, finanțate de el: calea ferată *Arad-Timișoara-Orșova* și *Canalul Pesta-Szegedin.* Nu amintește nici un cuvânt despre polițele solicitate!

Așadar, în septembrie 1867, revenind la Viena, Cuza cumpără o frumoasă proprietate în Oberdöbling[72].

De ce și-a cumpărat Cuza proprietatea sa aici, nu putem decât presupune! Fie bancherul care l-a sfătuit avea în gaj proprietatea negustorului Manner, fie această parte a Vienei, cu pădurile, viile și apropierea de Dunăre i-au amintit fostului domnitor de moșia sa de la Ruginoasa, fie instituțiile medicale, aflate în această zonă a orașului, îl atrăgeau în mod special. Oricum ar fi, reședința cumpărată era adaptată nevoilor sale de fost șef de stat: două corpuri de clădiri, un parc spațios, o zonă selectă a orașului, preferată de mari personalități.

Strada *Hirschengasse* s-a numit astfel după numele Hanului „*Zum braunen Hirschen”,* căpătând apoi numele marelui chirurg Theodor von Billroth, fondatorul spitalului *„Rudolfinerhaus*”, considerat cel mai eficace și mai modern spital al timpului, aflat pe aceeași stradă.

Deoarece noul proprietar își stabilește oficial domiciliul la adresa amintită, acesta obține din partea autorităților documentul corespunzător, datat 05.12.1867.[73]

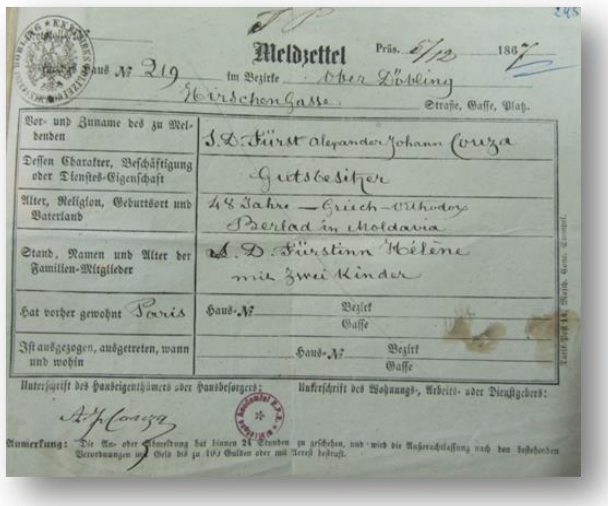
Meldzettel

Haus № 219 im Bezirke Ober Döbling

Hirschengasse Straße, Gasse, Platz.

Vor- und Zuname des zu Meldenden	J. D. Fürst Alexander Johann Couza
Dessen Charakter, Beschäftigung oder Dienstes-Eigenschaft	Gutsbesitzer
Alter, Religion, Geburtsort und Vaterland	45 Jahre — Griech-Orthodox Berlad in Moldavia
Stand, Namen und Alter der Familien-Mitglieder	J. D. Fürstinn Hélène mit zwei Kinder
Hat vorher gewohnt Paris	Haus-№ Bezirk Gasse
Ist ausgezogen, ausgetreten, wann und wohin	Haus-№ Bezirk Gasse

Unterschrift des Hausbesitzers oder Hausbesorgers: A. I. Couza

Unterschrift des Wohnungs-, Arbeits- oder Dienstgebers:

Anmerkung: Die An- oder Abmeldung hat binnen 24 Stunden zu geschehen, und wird die Außerachtlassung nach den bestehenden Verordnungen mit Geld bis zu 100 Gulden oder mit Arrest bestraft.

Dovada de reședință a domnitorului A. I. Cuza: Hirschengasse 219.[74]

Înstrăinarea „Vilei Cuza”.

După moartea domnitorului, în primăvara anului 1873, familia a enunțat necesitatea înstrăinării acestei proprietăți din Oberdöbling.

În unele studii de dată recentă se susține în mod eronat că vila din Oberdöbling ar fi fost vândută în anul 1870, atunci când domnitorul a decis să se mute la Florența[75]. În realitate, această proprietate din Viena nu fusese înstrăinată prin act de vânzare-cumpărare, întrucât ea figurează în masa succesorală, dovedită de moștenitori, conform *Testamentului lui Cuza*, datat Florența, 8 Ianuarie 1873, și invocat de urmașii săi în fața Tribunalului Suceava, la deschiderea succesiunii, la data de 29 Mai 1873.[76]

Moștenitorii arată că nu mai pot păstra averea imobiliară din străinătate, fiindcă întreținerea proprietăților din Oberdöbling și Florența (*„Villina Cusa” fuori della Porta Romana, Viale Machiavelli*[77]) este costisitoare, iar banii obținuți din chirii nu ar permite să acopere unele cheltuieli, de aceea se solicită tribunalului permisiunea de a se trece la vânzarea acestora[78]. Cu banii obținuți din vânzarea vilei din Florența (circa 42.000 galbeni), precum și cu banii ce vor rezulta din vânzarea vilei din Oberdöbling, urma a se cumpăra două moșii (Gușeței și Hoceni, limitrofe moșiei Barboșii), în sumă totală de circa 62.000 de galbeni, pe numele copiilor minori Alexandru și Dimitrie Cuza. Cum însă sumele nu erau îndestulătoare, urma a se pune în vânzare și „*pietrele prețioase de la două săbii, două decorațiuni și cingători de sabie”*[79]*,* a căror valoare este estimată între 8.000-10.000 galbeni.

Obținându-se permisiunea judecătorească, în cele din urmă proprietatea este înstrăinată, astfel încât domeniul Cuza din suburbia vieneză trece în proprietatea lui Friedrich Wilhelm Hartung.

Profitând de operațiuni speculative în domeniul imobiliar, Hartung devine un om foarte bogat. În anul cumpărării locuinței lui Cuza, el deținea o avere estimată la 3-4 milioane de galbeni. A înființat o fabrică pentru producerea armamentului.

Având pasiune pentru flori, el a cumpărat *”Vila Cuza”* din Oberdöbling, fiindcă imobilul avea un impresionant parc, unde s-a ocupat de grădinărit. În ultimii ani de viață a fost bolnav, murind la 50 de ani, în Ianuarie 1876. Nu a fost căsătorit, nu a avut copii[80].

După moartea lui Friedrich Wilhelm Hartung, clădirile din *Billrothstrasse 28-30* au fost cumpărate de „*Fabrica de Porțelan Augarten”*[81].

Produsele *”Augarten*” constituie cel mai cunoscut și apreciat brand de porțelan din Austria, acestea fiind achiziționate și figurând ca obiecte de mare rafinament în cele mai sofisticate și selecte palate din această țară. Conducerea fabricii a achiziționat clădirea, nu pentru că avea înfățișarea unui palat vienez, ci pentru spațiul generos oferit, mai ales parcul din curtea imobilului.

Ulterior, această calitate a fost remarcată de edilii capitalei, care au decis că spațiul interior poate constitui un loc adecvat pentru o instituție de învățământ.

Ca urmare, la începutul secolului, aici se instalează o școală privată (1903). În anul 1935, conducerea acestei școli propune construcția unui nou edificiu de învățământ, mai amplu, în *Billrothstrasse* 28-30[82].

Două mari actrițe austriece: Hedy Lamar (Hollywood), pe numele adevărat Eva Maria Kiesler, și Luise Ullrich au fost elevele Liceului. Aici au învățat și cele două fiice ale savantului dr. Sigmund Freud: Sophie și Anna (1906-1907), Anna devenind chiar profesoară la această școală (1917-1920).

În timpul războiului, în curtea liceului au căzut bombe (1944), cauzând daune clădirii.

Începând cu anul 1936-1939, clădirea inițială, cea care a aparținut lui Alexandru Ioan Cuza, este demolată, apoi investițiile făcute la sfârșitul veacului XX au transformat total adresa unde a locuit domnitorul Unirii la Viena.

În prezent, statul austriac este deținătorul legal al terenului și al imobilului ce adăpostește un liceu din cartier.

Din fericire, despre personalitatea celui ce a realizat o măreață operă de modernizare a României și despre reședința sa princiară ne vorbește doar această frumoasă placă, aflată pe peretele de la stradă al actualei clădiri.

Placa amintind faptul că la adresa Billrothstrasse 26-30 a locuit domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

Datele de identificare cadastrală privind această adresă se găsesc în *Cartea de Fond Funciar* a orașului Viena, proprietatea din *Billrothstrasse* 26-30 figurând sub indicele: *Billrothstrasse 26-30, 1190 Viena, KG 01508, proprietate 498/13.*

Apelând la conducerea liceului, am putut intra în posesia acestei fotografii de arhivă, înfățișând reședința lui Alexandru Ioan Cuza din Viena, înainte de demolarea imobilului. Imaginea provine dintr-o lucrare dedicată actualului liceu de artă din cartierul Oberdöbling.

Casa lui Alexandru Ioan Cuza din Billrothstrasse 26-30

Locuințele din Oberdöbling, fără a fi spectaculoase, confereau acestui cartier un aer romantic, accentuat de pădurile, viile, dealurile și aerul curat al acestei părți a capitalei vieneze, ceea ce desigur a făcut ca multe personalități să își stabilească aici domiciliul (compozitori, artiști, politicieni).

Unde se află locuința Mariei Obrenovici ?

Consultând opera memorialistică *„Jugend in Wien”*a marelui scriitor austriac Arthur Schnitzler, am descoperit informații inedite privind unele aspecte ale vieții lui Alexandru Ioan Cuza în exilul vienez.

Arthur Schnitzler (1862-1931) a evocat copilăria și tinerețea sa, petrecute la Viena, într-o operă redactată în perioada 1915-1920, tipărită abia în ultimul pătrar al secolului trecut[83].

Încă din primele pagini autorul rememorează câteva întâmplări, care au în prim plan pe copiii principelui Alexandru Ioan Cuza, oferind un detaliu care ne-a ajutat să identificăm locuința Mariei Obrenovici la Viena.

Iată fragmentul evocator al scriitorului austriac, contemporan și prieten cu Freud, considerat un înnoitor al literaturii secolului XX:

„În 1868 m-am mutat în Giselastrasse nr. 11[84] și, dacă nu mă înșel, aceleași câteva camere aveam să le ocup ca tânăr medic, la începutul anilor 1890. Din acest apartament am văzut flăcările izbucnite în preajma „Musikvereins gebäude[85]”.

Aici, bine pieptănat și îmbrăcat, mi se permitea câteodată să conversez cu pacienții tatălui meu[86], în sala de așteptare. Dintre camarazii mei de joacă din acea perioadă îmi aduc aminte de cei doi copii ai lui Cuza[87], prințul român exilat, care era pacientul tatălui meu, și îmi pare că la fel s-a întâmplat, de asemenea, când l-am întâlnit pe Milan Obrenovici[88], care avea să devină Regele Serbiei.

În acel timp, el (Milan n.n.) a locuit cu mama sa[89] în Döblinger Hauptstrasse, într-o vilă (landhaus), vis a vis de aceea a Prințului Cuza[90]. Odată, într-o după-amiază, când eram așezat și citeam – ceea ce îmi plăcea să fac până noaptea târziu, spre neplăcerea dar și spre mândria părinților mei – o caleașcă a ajuns la casa noastră, încărcată cu magnifice jucării pentru mine și fratele meu mai tânăr, un cadou princiar din partea lui Cuza, pentru a ne saluta de o manieră princiară, deși nu era Crăciun sau Paște ori zi de naștere a cuiva. Cel mai drăguț lucru a fost o grădină minusculă (liliputană, în original), cu trunchiuri cafenii de copaci, cu frunze verzi de hârtie, paturi de flori colorate și iarbă; odată ce curiozitatea mea a fost potolită, nu m-am jucat cu acestea, nici cu conținutul celorlalte cutii. Nu mă interesau deloc jucăriile, nici chiar în vremea copilăriei.”

În aceste câteva rânduri descoperim două detalii importante: vila Mariei Obrenovici se afla vis a vis de aceea a Prințului Cuza, în Döblinger Hauptstrasse[91], iar al doilea fapt relevă că Al. I. Cuza, cât și Prințul Milan – viitorul rege al Serbiei – care era împreună cu mama sa, la Viena, frecventau același medic, dr. Johann Schnitzler, tatăl marelui scriitor austriac.

Maria Obrenovici este un personaj nu îndeajuns de bine cunoscut. Nici măcar locul morții sale nu este încă bine determinat.[92]

Proprietatea lui Alexandru Ioan Cuza din Oberdöbling avea cea mai mare suprafață (erau de fapt două corpuri de clădiri, în curtea din spate întinzându-se un parc de câteva mii de metri pătrați).

Peste drum de *Vila Cuza*, așa cum precizează scriitorul A. Schnitzler în memoriile sale, locuia Maria Obrenovici.

Situate vis a vis de locuința domnitorului, ies în evidență patru imobile, având numerele *Billrotstrasse* 39,41,43,45.

Locuința din Billrotstrasse nr. 43

La numărul 43 există o altă construcție, mai puțin înaltă, cu doar două etaje, având pivniță, construită înainte de anul 1848 (număr cadastral: 057462/00472).

Dată fiind vechimea, aspectul și dimensiunea construcției, denumirea de ”*conac*” (*landhaus*) potrivindu-i-se cel mai bine, și ținând cont de detaliile transmise de Arthur Schnitzler, considerăm că imobilul de la nr. 43 a fost reședința Mariei Obrenovici (de notat că imobilul respectiv era situat peste drum de casa lui Cuza, corespunzând rangului nobiliar al Mariei Obrenovici - fostă soție de prinț, mamă a primului rege al Serbiei).

Col. Nicolae Pisoski, de fel din Botoșani, a fost aghiotantul și omul de încredere al lui Cuza. A avut doi copii: Alecu, diplomat și Dimitrie, inginer. Impunătoarea casă a Col. Pisoski se păstrează și azi în Botoșani. Mormântul său se numără printre cele mai frumoase din cimitirul ”*Eternitatea*”, fiind construit în marmură neagră de firma „*Sommer & Memger*” din Viena.

[2] Clădirea se află pe strada Nicolae Bălcescu, la numărul 17. Placa de pe frontispiciul clădirii indică faptul că domnitorul a fost găzduit aici, la data de 5 martie 1866, în drumul său spre exil.

[3] A. Cosma, *” Alexandru Ioan Cuza. Ultimul pas printre români*, „*Magazin Istoric*”, VII, 1973, nr. 5

[4] 7 martie 1866

[5] Se numea astfel în amintirea primului proprietar, care fusese pe timpuri trompetist în armata habsburgică. Pentru a reaminti acest episod, la intersecția străzilor Episcop Augustin Pacha și Eugeniu de Savoia s-a postat o placă de marmură.

[6] **„***Ce e nou?”, ”Familia*”, anul II, nr. 7, 5/17 martie 1866, p. 84.

[7]Walter Höflechner și Ingrid M. Wagner, „*Alexander Rollet, Lumea lui în scrisori 1844-1903*”, Graz, 2013.

[8] idem

[9] Localitatea *Üllö se află în preajma Budapestei, în districtul Vecsés.*

[10] Soția lui Cuza, Elena, se înrudea cu Cantacuzinii (dar și cu neamul Sturzeștilor și Balșilor). Nu știm cu exactitate cine este acest personaj, în acest caz, dar putem presupune că ar putea fi vorba de unul dintre apropiații lui Cuza: fie Alexandru (Alecu) Cantacuzino Kneazul (1813-1884), revenit din Rusia la 1860, fie Ioan C. Cantacuzino (1823-1882) .

[11] Pentru contextul internațional a se vedea: R. V. Bossy, ”*L' Autriche et les Principauté – Unies”*, Bucarest, 1938; C.C.Giurescu, *Viaţa şi opera lui Cuza Vodă*, Bucureşti, 1966; D. Ivănescu, Virginia Isac ” *Alexandru Ioan Cuza Acte și Scrisori*”, Junimea, Iași, 1973; ”*Documente privind domnia lui Alexandru Ioan Cuza”*, vol. III, Editura Academiei, Bucureşti, 1989; Irina Rădulescu-Valasoglu, ”*Alexandru Ioan Cuza şi politica europeană”*, Editura Academiei, Bucureşti, 1974; Arthur Baligot de Beine ”*Corespondență cu Alexandru Ioan Cuza și Costache Negri”*, Junimea, Iași, 1986; Dumitru Vitcu, ”*Diplomații Unirii*”, București, Editura Academiei, 1979; Leonid Boicu,”*Principatele Române în raporturile politice internaționale”*, Iași, Editura Junimea, 1986; Dan Berindei,”*Diplomația românească modernă”*, București, Editura Albatros, 1995; ”*Muzeul Unirii Principele Alexandru Ioan Cuza Scrisori din Exil 1866-1873*”, ediție Virginia Isac, Junimea, Iași, 2007; Marin Mihalache, ” *Cuza, Prințul Unirii*”, Cluj-Napoca, Dacia, 2006; Liviu Brătescu*, ”Moștenirea politică a lui Al.I. Cuza, în perioada exilului”, în ”Unirea Principatelor, Momente, Fapte, Protagoniști*”, Iași, 2005.

[12] Supravegherea persoanelor incomode, a celor a căror activitate este considerată potențial ostilă statului, era un fapt cotidian în epocă. Astfel, Al. I. Cuza a fost ținta serviciilor de informații ale Imperiului Austro-Ungariei, asemenea lui Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu, N. Iorga, sau a jurnaliștilor și editorilor ziarelor de limbă română care apăreau la Viena sau Pesta, a militanților politici români, de mai târziu, cărora li s-au intentat procese, urmate de ani grei de detenție. Se știe că urmărirea acestora avea un caracter „*erga omnes*”, astfel încât la fiecare întrunire a Asociației ”*România Jună*”, era prezent oficial în sală un agent al poliției, care consemna în rapoartele sale toate cele petrecute la acea manifestare. Urmărirea celor declarați *„periculoși”* se realiza *„urbi et orbi*”, atât pe teritoriul austro-ungar, dar și în străinătate (Eminescu a fost în atenția agenților de informații, oriunde s-a aflat: la Iași, București, Cernăuți etc).

[13] Corneliu Leu, „*Romanul nopții de februarie*", Editura Militară, București, 1983; Alexandru Marcu*„Conspiratori și conspirații în epoca renașterii politice. 1848-1877*", București, Editura Cartea Românească, 2000; M.A. Stoenescu, *"Istoria loviturilor de stat în România*", vol. I, București, Editura RAO, 2000;
[14] Gasthof=Han (lb.germ).
[15] Intâlnirile au fost monitorizate de poliția secretă, rapoartele fiind păstrate în *Arhivele Centrale* din Austria. Documentele au fost cercetate de prof. C.C. Giurescu, în anul 1966, când a efectuat o vizită de documentare la Viena. În documentele citate se menționează faptul că întâlnirile avute de Alexandru Ioan Cuza cu diplomatul italian și cu fostul șef al Poliției, Beldiman, s-au desfășurat la Hotelul *"Arhiducele Karl"*.
[16] În acest cartier se mutase și prințul Știrbei.
[17] Din acest motiv, la 1 aprilie, Cuza pleacă în Italia.
[18] Un Ghermani era chiar adjutantul domnitorului.
[19] Numele era dat în onoarea împărătesei Eugenia, soția lui Napoleon al III-lea. În prezent, bulevardul având o lărgime de 120 de metri este considerat a fi cea mai impunătoare stradă a capitalei franceze poartă numele Ferdinand Foch, mareșal al Franței.
[20] Arh. Cuza, LIX, mai 1866
[21] Dan Bogdan/Viorel Știrbu "*Crepuscul la Heidelberg*", Viitorul Românesc, București
[22] Presa din provincie își concerta tirul cu ziarele din Viena, preluând fără discernământ toate bârfele politice la adresa lui Cuza.
[23] *"Klagenfurt Zeitung"* nr. 186, 15 august 1867, p.740.
[24] idem
[25] Renovată și împodobită prin contribuția bancherilor Sina.
[26] La nr. 12 se afla casa familiei Darvari, aromâni cu un rol important în răspândirea culturii grecești în Austria. Aici, în 1869, se afla sediul *Societății Literar-Sociale "România*", pe care Eminescu a reușit să o unifice cu cealaltă societate reprezentativă a românilor studioși.
[27] Maria Berényi, "*Viața socială, culturală a românilor din Monarhia austro–ungară în sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea "*, "*Foaia Noastră*", 27 ianuarie, 3, 7, 17 februarie, 1984.
[28] Victor Papacostea, "*Civilizaţie românească şi civilizaţie balcanică"*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1983, p. 411–415.
[29] Maria Berényi, " *Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, "SIMPOZION", Red. Maria Berényi, Giula, 1997, p. 20-37
[30] Dan Toma Dulciu, "Din nou despre prezența lui Alexandru Ioan Cuza la Viena", https://www.academia.edu/35249723/Din_nou_despre_prezen%C8%9Ba_lui_Alexandru_Ioan_Cuza_la_Viena
[31] Ulterior, acesta ajunge ministru de externe al Franței.
[32] A.D. Xenopol, "*Istoria românilor din Dacia Traiană*", Vol. 14, partea a II-a, p. 62.
[33] Vezi: Arh. Cuza, LVII, f. 252-257
[34] Dan Bogdan, Viorel Știrbu, "*Pe urmele lui Alexandru Ioan Cuza*", Editura Sport Turism, București, 1985, p. 217
[35] Arh.Cuza, XLIX, f.10,11,12.
[36] Să fie acesta prințul cu care a călătorit în tren ?
[37] D. Bolintineanu, "*Viaţa lui Cuza Vodă. Memoriu istoric",* Ediția a 3-a, Bucuresci, 1869
[38] Constantin C. Giurescu, "*Alexandru Ioan Cuza la Viena*", "*Revista Arhivelor*", nr.2/1966, p. 140-144. rticolul este preluat și de "*Amuarul Parohiei Românești de la Viena*"/APOR, 1967.
[39] *"Alexandru Ioan Cuza, personnalité européenne ", Bucarest, 1973, Extras din Revue Roumaine d'Histoire, XII, 3, Bucarest, 1973, p. 533-548;* "*Viaţa şi opera lui Cuza Vod", introducere de Dinu C. Giurescu, Bucureşti, Curtea Veche, 2000; mai multe ediţii ante 1990;*
[40] *Haus-Hof und Staatsarchiv Informations Büro;*
[41] Alexandru Beldiman, fostul prefect al Poliției lui Cuza.
[42] Întâlnirea a avut loc la data de 15 martie 1866, stil nou, în jurul prânzului, la Hotelul *" Erzherzog Carl"*
[43] Acesta trăsese la Viena la *Hotelul Wandl*, situat în inima capitalei. Era considerat cel mai elegant hotel, la mijlocul secolului al XIX-lea, fiind cumpărat, la 1854, de Johann Wandl. Creație a arhitectului Ludwig Förstner, fiecare camera avea baia sa proprie, iar călătorii dispuneau de un lift comod, mijloc de acces necunoscut altor hoteluri din epocă.
[44] Din consultarea documentelor arhivei MAE al Italiei nu se confirmă informația din articolul semnat de C.C. Giurescu (p.140), conform căreia Alexandru Ioan Cuza îl cunoștea de mult pe consulul general al Italiei, fiindcă acesta și-ar fi început cariera sa consulară chiar la Galați. Credem că este o confuzie de nume: Cesar Librecht l-a cunoscut pe Cuza cu mulți ani înainte, la Galați.
[45] Cf. Ministerio Degli Affari Esteri. *Indici Dell' Archivio Storico* Volume I *Le Scritture Della Segreteria Di Stato Degli Affari Esteri Del Regno di Sardegna* A Cura Di Ruggero Moscati, Roma, Tipografia Riservata Del Ministro Degli Affari Esteri, 1947.
[46] În fondul personal Alexandru Ioan Cuza de la Arhivele Nationale se păstrează un mesaj al diplomatului italian, datat 1866 ian. 27 (?), care îi scrie lui Al.I. Cuza că îi trimite fiului său, Alexandru, niște fotografii și îl roagă pe Alexandru junior să îi trimită la Marsilia fotografii cu el și cu fratele său mai mic, Dimitrie; totodată îi face cunoscut domnitorului că îi trimite o fotografie cu *Comisia Dunării*, deși știe că acesta nu a agreat-o niciodată. Orig. Franc.
[47] Astfel, în seara zilei de 24 ianuarie, cu ocazia balului care a fost organizat la București, la Teatrul cel Mare, consulul general al Italiei, cavalerul Anibal Strambio, a făcut o confidență ministrului de externe, Alexandru Papadopol-Calimah: "*Domnule ministru, ţara voastră stă pe un vulcan; regret că sunt consul; nu pot să vă spun mai multe"*. Și consulul Rusiei, baronul de Offenberg, avea aceleași informații, încât reuși să alarmeze pe membrii guvernului să nu îl lase pe Cuza să participe la bal; De data aceasta nu se întâmplă nimic, dar nici cu prilejul balului din seara zilei de 8 februarie stil vechi, când se sărbatori aniversarea intrării lui Cuza în București. Ceea ce îi întări și mai mult principelui Cuza convingerea că nimic nu i se poate întâmpla.
[48] Se referă desigur la situația țărilor române după înnăbușirea Revoluției de la 1848.
[49] Telegramă trimisă Primului Ministru, La Marmora, de Annibale Strambio, București, 15 februarie 1866. *"Documente Diplomatice Italiene*", Seria I, 1861-1870, Vol.6, (16 Mai 1865-19 iunie 1866).
[50] Idem, op. cit.
[51] "*Sua Altezza non mancò di ripetere in tale circostanza che è stanca, e disposta più che mai a cedere il posto ad un Principe forestiero, che le Potenze farebbero benissimo di mandar qui al più presto, dovendo ormai tutti essere convinti, come Essa lo è, che un principe indigeno e vitalizio non potrà mai sopprimere tutti i mali che si lamentano, né dare ampia soddisfazione ai bisogni ed alle aspirazioni nazionali; per le quali ragioni è riconosciuto che il desiderio del principe forestiero si fa sempre più generale ed intenso, a conferma del voto espresso dai divani ad hoc. Che se venisse spinto agli estremi, compirebbe egli, il Principe, tali fatti,. che verrebbero acclamati in Romania e fuori, e, nanti cui, l'Europa discorde dovrebbe piegare il capo".* Cf. Ministero Degli Affari Esteri, Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatici I Documenti diplomatici Italiani, Prima Serie: 1861-1870, Volume VI, (16 maggio 1865 - 19 giugno 1866), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato, Libreria Dello Stato ROMA MCMLXXXI, Doc.312, p.373
[52] " L'Agente E Console Generale A Bucarest, STRAMBIO, Al Presidente Del Consiglio E Ministro Degli Esteri, LA MARMORA, T. 113. Bucarest, 25 febbraio 1866, ore 15,30 (per. ore 22,15): *" J'ai vu hier prince Couza qui a fait à moi et à mes collègues déclarations relativement à son abdication et désir de départ*". Op. cit. p. 395.
[53] M. Eminescu, *" Se zice....nu afirmăm", "Timpul*", 18 martie 1881.
[54] Denumirea străzii s-a schimbat în anul 1894 si nu 1922, cum afirmă C.C. Giurescu. Vezi Felix Czeike, *"Viena Dicționar Istoric"*, Editura Kremayr & Scheriau, Viena 1992-2004.
[55] Cf. "*Hof und Staats Schematismus des Osterreichischen Kaiserthums"*, Wien, 1827, I Theil, p. 694
[56] Vasile Rusu, "*Eminescu și detronarea lui Cuza*", Sibiu, Tribuna, 2004;
[57] V. Gherasim**,"** *Eminescu la Viena"*, în "*Junimea Literară"*, 1923, p. 375.
[58] M.Eminescu, " *Conservatorul din Iași*", 18 martie 1877.
[59] M. Eminescu, " *Cine cunoaşte câtuşi de puţin istoria", Timpul*", 18 mai 1879.
[60] M. Eminescu, " *L'Indépendance roumaine crede* ", "Timpul", 30 septembrie1880.
[61] M. Eminescu, "*Astăzi patrusprezece ani", "Timpul*", 12 februarie 1880.
[62] M. Eminescu, "*Asupra lucrurilor ce se petrec la noi*", "*Timpul*", 25 aprilie 1880.
[63] Este vorba de consulii *"puterilor garante*", având o putere discreționară.
[64] M. Eminescu, "*Astăzi patrusprezece ani*", *"Timpul",* 12 februarie 1880.
[65] Idem, *"Nu ne aducem aminte*", *"Timpul"*, 6 iunie 1879.
[66] M. Eminescu " *Momente din viaţa lui Cuza Vodă*", *"Timpul*", 27 februarie 1882.
[67] M.Eminescu, " *Lucrul de care trebuie", "Timpul*", 15 mai 1879.
[68] M.Eminescu, "*„Momente din viaţa lui Cuza Vodă*", *„Timpul*", 27 februarie 1882.
[69] Gheorghe I. Brătianu, "*Politica externă a Prinţului Cuza (1859-1866) şi dezvoltarea ideei de unitate naţională"*, "*Revista istorică română*", vol. 02, fasc. 2-3, 1932, p.113 – 163;
[70] A se vedea supra, p. 10
[71] Gheorghe I. Brătianu, op. cit. p. 161.
[72] Lungimea la stradă a proprietății era de aproximativ 100 m.
[73] Cf. Aurica Ichim, Ion Chirilă „*Alexandru Ioan Cuza Demnitate publică şi repere familiale*", Dar Development Publishing, 2017, p. 64. În evidențele de la *Biblioteca Academiei Române* acest document este interpretat în mod eronat ca fiind „*Pașaportul lui Al.I.Cuza*". În realitate este un document de dovedire a reședinței în Viena.
[74] În actele juridice românești apare în mod constant o greșeală: imobilul apare ca fiind la numărul 29; evident este vorba de numărul 219.
[75] O altă eroare foarte răspândită este aceea care susține că Al. I. Cuza a locuit în ultimii ani din viață la Viena, Wiesbaden și Paris.
[76] Aurica Ichim, Ion Chirilă, op. cit. p. 90-93
[77] Despre cumpărarea acestei vile, vezi detalii la M.Savel, " *Domnia marelui domnitor român Alexandru I. Cuza şi epoca glorioasă a românilor",* Bacău, 1911, p. 137
[78] Idem, p. 105
[79] Aurica Ichim, Ion Chirilă, op. cit. p.121
[80] "*Neues Wiener Tagblatt"*, 27 ianuarie 1876, p. 3
[81] Peste drum se afla Cinematograful *"Roxykino".*
[82] Helmut Kretschmer: *"XIX. Döbling. Viena: Tineret şi oameni*", 1982 (Wiener Bezirkskulturführer, 19), p. 4
[83] Arthur Schnitzler, *„Jugend in Wien",* Verlag Fritz Molden, Wien, Munchen, Zurich, 1968, Cap. *Mai 1862-Mai 1875*, p. 15-16
[84] Actualmente strada se numește Bösendorferstraße, foarte aproape de Karlplatz. Inițial, strada purta numele arhiducesei Gisela, fiica Împăratului Franz Josef I și a Împărătesei Elisabeta.
[85] Clădirea " *Clubului Muzical*" .
[86] Dr. Johann Schnitzler, tatăl lui Arthur, celebru medic evreu, angajat la Allgemeinen Poliklinik.
[87] Fii domnitorului erau Alexandru A.Cuza (1864 – 1889) și Dimitrie Cuza (1865 – 1888).
[88] Relațiile Principatelor Unite cu Serbia erau dintre cele mai bune, astfel că Mihail III, cneaz al Serbiei (1860-1868) i-a dăruit lui Al.I.Cuza o frumoasă sabie orientală, în semn de amiciție, în 1863. Fiul Mariei Obrenovici, Milan (1854-1901), a ajuns rege al Serbiei (1882-1889), fiind primul rege sârb, sub numele de Milan al IV-lea. A murit la Viena, la 11 februarie 1901, unde se retrăsese. Suferind de pneumonie, se tratează la Karlsbad (Karlovy Vary) și Timișoara, fără folos însă. De asemenea, nepotul amantei lui Cuza, Alexandru Obrenovici (1876-1903), a ajuns și de asemenea rege al Serbiei.
[89] Maria Obrenovici. În 1862, pe când se afla la București, Al.I.Cuza cumpărase amantei sale o casă în Strada Biserica Amzei nr. 3, foarte aproape de Palatul Domnesc, locuința fiind vândută de Manolachi Zefcari, cu 7000 de galbeni. Surse istorice spun că domnitorul obișnuia să se deghizeze, pentru a nu fi recunoscut atunci când o vizita pe Maria Obrenovici.
[90] Avem astfel dovada că în exilul vienez Al.I.Cuza a fost însoțit de Maria Obrenovici. Mai târziu, în 1873, așa cum relatează medicul Carol Davilla, Maria se afla în Germania, fiind doamnă de onoare a împărătesei Augusta, soția Kaiserului Wilhem. Să fie această situație o explicație a dorinței lui Al.I.Cuza de a se stabili în Germania ? Oficial, fostul domnitor dorea să asigure celor doi copii condiții de a studia la Heidelberg. Dar vedem că, în final, fiii lui Cuza vor fi studenți la Paris, ei nedorind să studieze în Germania. Resurse bănești aveau, fiind moștenitorii părintelui său, beneficiind și de veniturile moșiilor cumpărate de Elena Cuza, pentru aceștia.
[91] După anul 1894, districtul 19 înglobând și suburbiile Ober și Unter Döbling, s-au schimbat și denumirile străzilor, drumul principal spre casa domnitorului Cuza devenind *Döblinger Hauptstrasse* iar strada *Hirschengasse* a căpătat denumirea *Billrothstrasse*.
[92] În unele lucrări, autorii afirmă că Maria Obrenovici ar fi murit în Germania, la trei ani după decesul lui Alexandru Ioan Cuza, într-o variantă sinucigându-se, la Dresda, în alta existând suspiciuni că ar fi fost executată, în urma unei tenebroase acțiuni de spionaj. Dar alte lucrări afirmă că Maria Obrenovici ar fi murit la Paris (vezi Costin Murgescu, „*Mersul ideilor economice la români Epoca Modernă*", Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990, p. 581)

REVISTA
An VI, Nr.21, Martie 2026

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

Castelul Minnewater, situat în Bruges, Belgia. Foto: Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU